

M. İHSAN KARAMAN

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SAĞ. BİL. ENST.

DOKTORA TEZİ

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

**OSMANLI TIBBINDA İLK BAHNAME ÖRNEĞİ: MUSA B.
MESUD'UN BAHNAME TERCÜMESİ VE MODERN
ÜROLOJİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

M. İHSAN KARAMAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. HAKAN ERTİN

TIP TARİHİ VE ETİK ANABİLİM DALI

TIP TARİHİ VE ETİK PROGRAMI

İSTANBUL—2019

DOKTORA TEZİ ONAYI

İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İstanbul Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Tıp Tarihi ve Etik Programında Doktora öğrencisi Muhammet İhsan Karaman tarafından Doç. Dr. Hakan Ertin'in danışmanlığında hazırlana Osmanlı Tıbbında İlk Bahname Örneği; Musa b. Mesud'un Bahname Tercümesi ve Modern Üroloji Açısından Değerlendirilmesi başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 29/05/2019 tarihinde yapılan Tez Savunma Sınavında başarılı bulunmuş ve Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı-Danışman

Doç. Dr. Hakan Ertin

İ.Ü. İst. Tıp Fak. Tıp Tarihi ve Etik AD.

Jüri

Prof. Dr. İlhan İlkılıç

İ.Ü. İst. Tıp Fak. Tıp Tarihi ve Etik AD.

Jüri

Prof. Dr. İmdat Elmas

İ.Ü. İst. Tıp Fak. Adli Tıp AD.

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Alper Tunga Kara

Medeniyet Üniv. Tıp Fak. Tıp Tarihi ve Etik AD.

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Topçu

Sağlık Bilimleri Üniv. Tıp Fak. Tıp Tarihi ve Etik AD.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar hiçbir safhada etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezdeki bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazılması sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışta bulunmadığımı beyan ederim.

M. İhsan Karaman

TEŞEKKÜR

Her türlü destek, teşvik ve yardımları için, hem tez danışmanım hem de kırk yıl öncesinden, tıp fakültesi öğrencilik yıllarımdan bu yana dostum ve arkadaşım olan sevgili Doç. Dr. Hakan Ertin'e; anabilim dalımızın değerli ve üretken başkanı Prof. Dr. İlhan İlkılıç'a; tez projemi sunduğum sırada anabilim dalımızın başkanı olan ve her zaman teşvik ve desteklerini gördüğüm değerli Prof. Dr. Nuran Yıldırım'a; metin transkripsiyonu ve sözlük hazırlanmasında mümkün olan en iyiye ulaşabilmem için yardımlarını esirgemeyen Dr. Abdullah Köşe, Dr. Bülent Özeltay ve Prof. Dr. Mustafa Çiçekler'e; literatür teminindeki verimli rehberliği için Dr. Öğretim Üyesi Alpertunga Kara'ya ve nihayet dostluğu, kardeşliği ve titiz teknik desteği için Dr. M. Kemal Temel'e kalbi teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

DOKTORA TEZİ ONAYI.....	iii
BEYAN.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Bahname kavramı ve bahnamelerin muhtevası.....	5
2.2. Bahnamelerin tarihçesi.....	5
2.3. Osmanlı İmparatorluğu'nda bahnameler.....	8
2.4. Musa bin Mes'ud ve bahname tercümesi hakkında bilgiler.....	10
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	15
4. BULGULAR.....	16
5. TARTIŞMA.....	43
5.1. Genel yaklaşımlar.....	43
5.2. Bab ve fasılların analizi ve güncel literatür ışığında değerlendirilmesi.....	45
5.3. Sonuç.....	67
KAYNAKLAR.....	70
EK 1: SÖZLÜK.....	83
EK 2: "BAHNAME" NİN ORJİNAL EL YAZMASI NÜSHASININ ÖRNEĞİ.....	105
ÖZGEÇMİŞ.....	214
TURNITIN İNTİHAL KONTROLÜ RAPORU.....	222

ÖZET

Karaman M.İ., Osmanlı Tıbbında İlk Bahname Örneği: Musa b. Mesud'un Bahname Tercümesi ve Modern Üroloji Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2019.

“Cinsel arzu, şehvet” anlamındaki Arapça “bâh” ile “kitapçık, risale” anlamındaki Farsça “nâme” kelimelerinden oluşan “bâhnâme;” genel olarak cinsellik, cinsel yaşam, cinsel istek/işlev bozuklukları ile bu husustaki koruyucu, destekleyici ve tedavi edici uygulamaları konu alan monografileri adlandırmak için kullanılagelmiş olan tarihi bir terimdir. Bahnameler İslam kültür dairesine ait tıp müktesebatının/külliyatının önemli bir bölümünü oluştururlar. Sosyal açıdan değerlendirildiğinde de bahnamelerin en önemli amacının sağlıklı cinsel davranış ve uygulamaların öğretilmesiyle evlilikte mutluluğun ve doyumun sağlanması olduğu söylenebilir. Anadolu’da Türkçe olarak kaleme alınmış ve “bahname” olarak nitelendirilebilecek ilk eserler XIV. yüzyıla ait olup Arapça ve Farsça yazılmış daha önceki bahnamelerin tercümeleridir. Bilinen ilk örnek Saruhanoğlu Yakub b. Devlet adına, Nasirüddin-i Tûsî’ye izafe edilen Farsça “Bahname-i Padişahi”den yapılan tercümedir. Aynı eserin Musa b. Mesud tarafından II. Murad için yapılan tercümesi Osmanlılarda bilinen ilk bahnamedir (XV. yy.). Daha sonra telif niteliğindeki örnekler de ortaya çıkmıştır. İlk dönemlerde bilimsel, tıbbi bilgiler içeren bahnameler XVI. yüzyıldan itibaren erotik, kimi zaman da pornografik kitaplara dönüşmüştür. Türk-İslam kültür dairesine ait tıp külliyatının önemli bir bölümünü oluşturmalarına ve dolayısıyla Osmanlı tıbbında da çok sayıda örneği olmasına mukabil, bahnameler bugüne kadar ülkemizdeki tıp tarihi çalışmalarında yeterince incelenmemiştir. Çalışmalar bahnameler hakkında genel bilgiler vermekle ve metin transkripsiyonu ve dil sadeleştirilmesiyle sınırlı olup herhangi bir bahname metninde yer alan bilgilerin günümüz tıp, seksoloji ve üroloji/androloji bilgi birikimi ışığında tetkik ve analizine girilmemiştir. Bu tez çalışmasında bu doğrultuda Musa b. Mesud’un II. Murad için yapmış olduğu ve Osmanlılardaki ilk bahname olarak bilinen tercüme çalışması, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Kütüphanesi’ndeki el yazması nüsha kullanılarak incelenmiştir. Önce Genel Bilgiler bölümünde bahname kavramı, bahnamelerin tarihçesi, genelde Osmanlı İmparatorluğu’nda bahnameler ve özelde Musa b. Mesud’un tercümesi hakkındaki mevcut bilgiler derlenmiştir. Daha sonra Bulgular bölümünde eldeki Osmanlıca metin transkribe edilerek sunulmuştur. Tartışma bölümünde ise, metin boyunca verilen bilgiler ve tavsiyeler, günümüz seksoloji, üroloji ve androloji bilgi birikimi çerçevesinde irdelenmiş ve yorumlanmıştır. Metindeki ıstılahlar açıklanarak oluşturulan bir sözlük ve orijinal el yazması nüshanın konuya vakıf okuyucuların yararlanabilmesi amacıyla hazırlanmış olan bir kopyası da tezin sonuna eklenmiştir.

Anahtar sözcükler: bâhnâme; cinsellik; Musa b. Mesud; Osmanlı bâhnâmeleri

ABSTRACT

Karaman M.İ., The First Instance of a “Bāhnāme” in Ottoman Medicine: The Bāhnāme Translation of Musa b. Mesud and Its Assessment in Light of Modern Urology, Istanbul University Institute of Medical Sciences, Department of History of Medicine and Ethics, Doctorate Thesis, Istanbul, 2019.

Coined by combining the Arabic word “bāh” (sexual desire, lust) and the Persian word “nāme” (booklet), “bāhnāme” is a historical term used to refer to the monographies that dealt generally with sexuality, sexual life, disorders of sexual desire and function, and the related preventive, supportive, and therapeutic practices. Bahnames make up an important part of the medical corpus within the Islamic cultural circle. It can also be suggested, from a social perspective, that the main aim of bahnames was to inform about healthy sexual behavior and practice and thus help attain happiness and satisfaction in marriage. The first works written in Turkish in Anatolia that can be characterized as a “bahname” date back to the 14th century and are translations of earlier bahnames composed in the Arabic and Persian languages. The first known example is the translation performed for Saruhanoğlu Yakub b. Devlet, from the Persian “Bahname-i Padişahi” attributed to Nasirüddin-i Tūsī. The translation of the same work by Musa b. Mesud for Murad II is the first known bahname during the Ottoman period (15th c.). Subsequently there also appeared original, authored works. While initially containing scientific and medical information, bahnames became erotic and occasionally pornographic books from the 16th century onward. Although constituting an important part of the medical corpus within the Turkish–Islamic cultural heritage and thus their multitude in Ottoman medicine, bahnames have so far not been investigated adequately in studies of medical history conducted in our country. The studies are limited to providing general information about bahnames and text transcription with linguistic simplification, and there has been no further attempt to assess and analyze any bahname text in the light of the current knowledge of medicine, sexology, and urology/andrology. Accordingly, this dissertation examined the translation performed by Musa b. Mesud for Murad II, which is known today as the first bahname during the Ottoman period, by using the manuscript copy at the Library of the Department of Medical History and Ethics, Istanbul Faculty of Medicine, Istanbul University. First, the section General Description presents a compilation of the existing information concerning the bahname concept, history of bahnames, and bahnames written in the Ottoman Empire with Musa b. Mesud’s translation in particular. The following section Results presents a transcription of the original manuscript in Ottoman Turkish. Lastly the section Discussion contains an analysis and interpretation of the information and advices given along the text in the light of today’s knowledge of sexology, urology and andrology. A glossary composed to elucidate the terms used throughout the text and a reproduction of the original handwritten copy for the use of readers knowledgeable about the subject matter were also appended finally.

Keywords: bāhnāme; Musa b. Mesud; Ottoman bāhnāmes; sexuality

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Osmanlı döneminin de dahil olduğu İslam tıp tarihinde, genel sağlık eserleri yanında akrabâdin olarak nitelendirilen eczacılık metinleri, göz hastalıkları ve tedavilerinin anlatıldığı metinler, cerrahi uygulamaların anlatıldığı eserlerle, cinsel sağlık konularının ele alındığı bahnameler de telif/tercüme edilmiştir (Doğan 2013).

Bahnâme kelimesi, “cinsî arzu, şehvet” mânasına gelen Arapça bâh ile Farsça “risâle, kitapçık” anlamındaki nâme kelimelerinden meydana gelmiştir (Özcan 1991).

Bahnameler İslam kültür dairesine ait tıp müktesebâtının/ külliyyatının önemli bir bölümünü oluştururlar. Bahnamelerde ele alınan konular, "mevzuatü'l-ulum" gibi ilimlerin tasnifiyle ilgili eski eserlerde tıbbi ilimlerin bir dalı olarak kabul edilmiş, ancak söz konusu alanın özelliği ve genişliği sebebiyle "ilmü'l-bah" veya "ilm-i bah" başlığı altında müstakil olarak ele alınan bir dal halini almıştır. Bu tür eserler genel olarak "bahname" veya "kitabü'l-bah" olarak adlandırılmalarına mukabil, farklı başlıklar da taşıyabilirler. Bu tür eserlerde cinsel hayat, aile kurumu, evlilik (nikah) gibi konulara yer verildiği gibi kimilerinde cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hamilelik, gebe kalmayı kolaylaştırıcı ve engelleyici tedbirler, hamilelik sürecinde yaşanan sorunlar, yeni doğan çocuklarla ilgili tıbbi bilgiler, hatta çocuk yetiştirme ve terbiyesi ilgili hususlar da yer almıştır. Sosyal açıdan değerlendirildiğinde de bahnamelerin en önemli amacının sağlıklı cinsel davranış ve uygulamaların öğretilmesiyle evlilikte mutluluğun ve doyumun sağlanması olduğu söylenebilir (Bayat 2004; Nefzavi 1991; Özcan 1991).

“Bahnâme” veya “Kitâbü'l-Bâh” adıyla kaleme alınan hemen her eserin ayrıca özel bir adı da vardır. Bunlar, içinde kitabın yazıldığı dildeki gelin, nikâh, zevk, gençlik, kudret gibi konularla ilgili tabirlerin bulunduğu “el-Urs ve'l arâis”, “Kitâbü'l-Îzâh fî esrâri'n-nikâh”, “Kitâbü Câmii'l-lezze” gibi isimlerdir (Özcan 1991).

Kadın ve erkekte ortaya çıkan cinsel sorunların giderilmesi veya daha tatminkar bir cinsellik için tedavide bazı ilâç ve gıda formülleri yanında göze ve kulağa hitap eden usuller de faydalı bulunarak bahnamelerde tavsiye edilmiştir. Ancak bu maksatla bazan minyatürlü eserler ortaya konularak aşırılığa ve müstehcenliğe düşüldüğü gibi, tür hakkında yanlış kanaatlere sebep olan ve bu eserlerin sadece açık saçık anlatımlardan meydana gelmiş kitaplar kabul edilmesine yol açan hikâyelerden ibaret geniş bölümlere sahip bahnameler de yazılmıştır (Bardakçı 2009; Türkoğlu 2005).

Kültür ve edebiyat tarihimizde, çeşitli dönemlerde çok sayıda hekim ve tabip tarafından bu tür eserler verildiği bilinmektedir. Bu alanda kaleme alınan Arapça, Farsça ve Türkçe eserlerden çok sayıda örnek Türkiye'deki kütüphanelerde bulunmaktadır (Şeşen 1994). İslam tıp tarihi boyunca bu alanda yazılmış ve klasik literatürde kendisine yer bulmuş eserlere ve yazarlarına göz atıldığında konunun ne derece önemsendiği hakkında bir fikir verebilir. Uzel, bu alanda birçoğu makale ve risale şeklinde olmak üzere müstakil kitap yazarlar ve eserleri hakkında yaptığı araştırmada Arapça, Farsça ve Türkçe olarak 51 eser tespit etmiştir (Uzel 2002; Uzel 2005).

Anadolu'da Türkçe olarak kaleme alınmış ve "bahname" olarak nitelendirilebilecek ilk eserler XIV. yüzyıla tarihlenir. Daha önceki dönemlerde İslam kültür dairesinde bu konuda Arapça ve Farsça yazılmış eserleri kaynak olarak alan Türkçe bahnamelerin ilk örnekleri "tercüme" mahiyetindedir. Bilinen ilk örnek Saruhanoğlu Yakub b. Devlet adına, Nasirüddin-i Tûsî'ye izafe edilen Farsça Bahname-i Padişahi'den yapılan tercümedir. Aynı eserin Musa b. Mesud tarafından II. Murad için yapılan tercümesi Osmanlılarda bilinen ilk bahname örneğidir (XV. yüzyıl). Daha sonra "telif" niteliğindeki örnekler de ortaya çıkmıştır (Bayat 2004; Şehsuvaroğlu 1967; Özcan 1991).

Bahnameler de dâhil olmak üzere hemen tüm tıp metinlerinin içerdikleri bilgilerin önemli bir kısmı, zamanlarının hastalık algısı ve tedavide uygulanan yöntemler bakımından kullanılabilirliklerini ve geçerliliklerini kaybetmiştir. Ancak bu durum bu tür eserlerin değerini düşürmez, zira bu eserler günümüzde belki modern tıp bilimi açısından geçerli değildirler; fakat dönemlerinin kadın erkek ilişkileri ve cinselliğe bakışı açısından halk bilimi, kültür tarihi ve tıp tarihi araştırmalarına konu olmaya devam etmektedirler. İçerdikleri malzeme bakımından dalciler ve halk bilimciler ile tıp ve kültür tarihçileri açısından da son derece önemli eserlerdir (Doğan 2013).

İslam kültür dairesine ait tıp külliyyatının önemli bir bölümünü oluşturmalarına ve dolayısıyla Osmanlı tababetinde de çok sayıda örneği olmasına mukabil bahnameler bugüne kadar ülkemizdeki tıp tarihi çalışmalarında gerekli ve yeterli ilgiyi görmemiştir. Bu alanda oldukça sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Metin üzerine yapılan çalışmalar da, bahnameler hakkında verilen bilgiler ile metnin transkripsiyonu ve sadeleştirilmesiyle sınırlıdır. Herhangi bir bahname metninde yer alan bilgileri günümüz tıp, seksoloji, üroloji ve androloji disiplinlerinin bilgi birikimi ışığında inceleyen, analiz eden, değerlendiren çalışma yapılmamıştır.

İşte bu gerçeklerden hareketle, bu tez çalışmasında şimdiye kadar yeterince çalışılmamış, Osmanlılardaki ilk bahname örneği olarak bilinen, Musa b. Mesud'un II. Murad için yaptığı tercümenin (XV. yüzyıl) bir nüshası olan ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Kütüphanesi'nde kayıtlı (No. 3378) bulunan el yazması incelenmiş ve üzerinde çalışılmıştır.

Tezin amacı; ülkemizde bu alanda yapılan önceki çalışmalarda olduğu gibi, sadece bahnameler hakkında genel bilgi vermek ve bir yazma nüshayı transkribe etmek değildir. Buna mukabil, XV. yüzyıla ait söz konusu metni bütünüyle transkribe etmek, metinde kullanılan terminolojiyi açıklayan kapsamlı bir sözlük hazırlamak ve en önemlisi metnin içeriğini günümüz tıp, seksoloji ve üroloji/androloji disiplinlerinin bilgi birikimi ışığında değerlendirip analize tabi tutmaktır.

Tezin, sadece "tıp tarihi" açısından değil, değişik disiplinler bağlamında özgün ve önemli yanları bulunmaktadır. Daha önce ayrıntılı olarak çalışılmamış bir el yazmasının incelenecek olması nedeni ile çalışma özellikle bilimler tarihi açısından önem taşımaktadır. Metin transkripsiyonu ve ıstıhlara ilişkin sözlük bir yönüyle Türkoloji disiplini için de önemlidir. Metinde yer alan, o döneme ait cinsellik ve cinsel hayata dair bilgiler de kültür tarihi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Özellikle metnin tıbbi açıdan analiz edilecek ve kritiğe tabi tutulacak olması, bugüne kadar bir bahnameyi bu açıdan değerlendiren bir çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle çalışmamızı özgün ve önemli kılmaktadır.

Tezin sonunda yer verdiğimiz orijinal nüshanın kopyası da, metne ulaşamayan ve bu alanda çalışmalar yapmak arzusunda olan araştırmacılara kaynak teşkil edecektir.

Burada, tezin amacının daha iyi anlaşılması ve kötüye kullanıma sebep olmaması için bir hususu aydınlatmaya ihtiyaç duyuyoruz: Bilindiği gibi, dünyada ve ülkemizde son on yıllarda, koruyucu ve tedavi edici alternatif tıp uygulamalarına ciddi bir rağbet ve teveccüh gelişmiştir. Bu bağlamda, özellikle bitkiler ve hayvanlardan elde edilen değişik formdaki ilaç uygulamaları, ortodoks tıp muhalifleri veya yeni arayışlar içinde olanlar tarafından sıklıkla kullanılmakta ve kanıta dayalı tıp prensiplerinin hilafına, ampirik çerçevede yoğun olarak tüketilmektedir. Hiç şüphesiz, yüzyılların süzgecinden geçerek günümüze kadar ulaşan bu uygulamaların bir kısmı faydalı olsa da, en azından bazılarının sağlık açısından ciddi riskler taşıdığı veya "yararsız" olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bahnameler de dahil olmak üzere, kadim tıbbi eserlerde önerilen yöntem, ilaç ve uygulamaların, günümüz bilimsel verileri açısından değerlendirilip, güncel literatürde karşılık bulup bulmadıklarının ortaya konması

insan sağlığına ve tıbbıa 6nemli bir katkı olacaktır. Bu tez 7alışmasında, incelediğimiz el yazması bahnamede 6nerilen ve 6zellikle bitkisel k6kenli olan ila7lar i7inden, g6ncel literat6rde 7alışılıp klinik veya deneysel olarak etkinliği g6sterilenleri ayırt edilmiş, ilgili 7alışmalar da kaynak olarak verilmiştir. Ancak, g6zden uzak tutulmamalıdır ki, bitkilerin tedavi etkinliğini g6steren 7alışmaların kanıt d6zeyleri genellikle d6ř6k olup, sadece birkaç 7alışmaya dayanarak temel tedavi olarak kullanıma sokulması halen risk taşımaktadır. Bu tez 7alışmasında, g6ncel verilere g6re yararlı bulunduğu işaret edilen bitki ve benzeri ila7ların da, daha ileri 7alışmalarla ve kanıt d6zeyi y6ksek araştırmalarla değerlendirilmesi elzemdir. O zamana kadar, bu t6r ila7 ve uygulamaların temel tıbbi tedaviyi ihmal etmeksizin, koruyucu veya destekleyici 6r6nler olarak ve dikkatle kullanılması uygun olacaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Bahname kavramı ve bahnamelerin muhtevası

İslam Medeniyeti ve Osmanlı literatüründe cinsel sağlık konularından bahseden tıbbî kitaplara “bahname” ismi verilmektedir. Kelime libido anlamına gelen Arapça “bah” ve kitap anlamına gelen Farsça “name” kelimelerinden meydana gelmektedir. Aynı tür eserler için Kitâbü’l-Bâh ismi de kullanılmaktadır. TDV İslam Ansiklopedisi, “bahname” maddesinin başındaki kısa anlamı şöyle vermektedir: “Eski tıpta başta cinsî rahatsızlıkların tedavisi olmak üzere cinsî konulardaki her türlü meseleyle ilgili bilgileri içine alan bir kitap türü”.

Bahnameler, genel olarak cinsellik, cinsel yaşam, cinsel istek / işlev bozuklukları ile bu husustaki koruyucu, destekleyici ve tedavi edici uygulamaları konu alırlar. Bu tür başlıklar altında kaleme alınan kitaplarda cinsel hayat, aile kurumu, evlilik (nikah) gibi konulara yer verildiği gibi kimilerinde cinsel yolla bulaşan hastalıklar, hamilelik, gebe kalmayı kolaylaştırıcı ve engelleyici tedbirler, hamilelik sürecinde yaşanan sorunlar, yeni doğan çocuklarla ilgili tıbbi bilgiler, hatta çocuk yetiştirme ve terbiyesi ilgili hususlara da değinilmiştir. Sosyal açıdan değerlendirildiğinde de bahnamelerin en önemli amacının sağlıklı cinsel davranış ve uygulamaların öğretilmesiyle evlilikte mutluluğun ve doyumun sağlanması olduğu söylenebilir. (Özcan 1991)

2.2. Bahnamelerin tarihçesi

Bahname tarzında yazılan kitaplar İslam tıbbına mahsus değildir. Benzer konular antik Mezopotamya metinlerinde ve Aristoteles (MÖ 320), Philumenos (MÖ 1. yy.), Efesli Rufus (MS 2. yy.) ve Galenos (MS 200) gibi Yunan yazarların eserlerinde de işlenmektedir. (Bayat 2002; Bayat 2004; Özcan 1991).

Bilimlerin tasnifiyle alakalı eski metinlerde, bu tarz çalışmalar tıp biliminin dallarından biri olarak kabul edilmektedir (Özcan 1992). Taşköprülüzâde (1495–1561) ve Kâtip Çelebi (1609–1657) gibi alimler bahnamelerin konusunu teşkil eden ilm-i bâh veya ilm-i cimâ alanını, tıbbın dallarından biri olarak göstermektedir (Doğan 2013).

Antik Yunan kitaplarının tercüme edilmesinin ardından, İslam Medeniyeti dönemi boyunca, seksoloji hakkında pek çok kitap yazılmıştır. Bu kitaplar cinsel gücü arttırmak için tedbirler, yiyecekler, sihir uygulamaları, reçeteler, gebeliği önleyici tedbirler, gebe kalmak

için metodlar, kozmetikler, afrodisyaklar, cinsel ilişki konusunda tavsiyelerden bahsetmekte ve erotik hikayelere de yer verebilmektedir. Bilimsel bir üslupla yazılan bahnamelerin çoğu erotik hikayelere yer vermez. Hikayeler cinsel arzu uyandırmakla ilgili bir tedavi gibi ele alınmıştır. Ancak, zamanla bahnamelerin bilimsel yönü giderek arka planda kalmış ve daha sonraki dönemlerde sadece pornografik hikayelere yer veren kitaplar da yazılmıştır. (Bayat 2002; Bayat 2004; Özcan 1992). Bazı kitaplar pornografik minyatürlere de yer vermektedir. (Uzel 2002).

İslam Medeniyet dairesi içinde ilk bahnameler, sıcak iklimlerde ergenliğin erken başladığı ve dolayısıyla erken yaşlarda cinsel disfonksiyonlarla karşılaşıldığı düşüncesinden hareketle sıcak Doğu ülkelerinde Arapça ve Farsça dillerinde yazılmıştır. Osmanlı kültürünün bu ülkeler ve dillerle olan yakınlığı dolayısıyla, bahnameler çok geçmeden Anadolu coğrafyasına taşınmış ve hedef kitleye göre muhtevada değişiklikler yapılmıştır. Saraya takdim edilen bahnameler, sanatsal renkli minyatürlerle bezenirken, halk için yazılanlar ya resimsiz olmakta ya da daha basit resimler içermektedir. Muhteva zenginleştikçe kitabın değeri daha da artmakta ve temini güçleşmektedir (Kendirci 2003).

Bahname yazan en meşhur yazarlar arasında Cabir bin Hayyan, Cebrail Buhtiyüşu, El-Kindî, Huneyn bin İshak, Kosta bin Luka, Razi, İbn Sina, İbn Meymun, İbn el-Bitrik ve Şeyzerî sayılabilir.

Şihabeddin Ebu'l-Abbas Ahmed bin Yusuf Et-Tifaşî tarafından 13. yy. başlarında yazılan Rucu'u's-Şeyh ile's-Sibâh fi'l-Kuvveti ale'l-Bah, bilimsel bahnameler arasında en geniş muhtevaya sahip olan kitaptır. Yazar kitabının kaynaklarını şu şekilde saymaktadır: Nemlî'nin Kitâbu'l-Bâh'ı, Câhız'ın Kitâbu'l-Ursu'l-Arâis'i, İbn el-Hâcib el-Nu'mân'ın Kitâbu'l-Kıyân'ı ve Kitâbu'l-Îzâh fî Esrâri'n-Nikâh'ı, İbn Simsimânî'nin Kitâbu'l-Câmi'u'l-Lezzet'i, Kitâbu'l-Bercân'ı, Habâib'i ve Kitâbu'l-Munâkaha ve'l-Müfâtaha fî Esnâfi'l-Cimâ'sı ve 'İzz el-Melik Mesihî'nin Muhtar'ı. Ayrıca metin içinde Hippokrates, Aristoteles, Platon, Galenos, Râzî, İbn Cezzâr, İbn Masaveyh, İbn Zühr, Mûsâ bin Meymûn ve Sâbit bin Kurra gibi pek çok kişiye göndermede bulunmaktadır (Bayat 2002; Bayat 2004).

Tifaşî (580–651 H., 1184–1253 M.) kitabının mukaddimesinde kitabın yazılış amacını açıklar. Ona göre idareci ve devlet adamları vakitlerinin çoğunu zevk için harcar ve kendisi onların güçlerini arttırmalarına ve çocuk sahibi olmalarına yardım etmek istemektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olmanın Peygamber tavsiyesi olduğunu da hatırlatır. Kitap pek çok başka bahname gibi, biri kadınlar, biri erkekler hakkında iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm erkek üreme sisteminin anatomisi ve fizyolojisi, cinsel ilişkiyle ilişkili tedbirler, cinsel

ilişkinin muhtemel fayda ve zararları, gebeliğe yardımcı olan ve engelleyen ilaçlar gibi konuları ele almaktadır. Ancak bölüm ağırlıklı olarak afrodisyak reçetelerden meydana gelmektedir. İkinci bölüm kadın anatomisi, kozmetikler, rahmi güçlendiren ilaçlar, kadınlar için afrodisyaklar, cinsel ilişki ile ilişkili tavsiyeler ve erotik hikayeler gibi konular ihtiva etmektedir. Eser kendisinden sonra aynı konuda yazılan kitaplar için kaynak teşkil etmiş ve Türkçe'ye, Farsça'ya ve İngilizce'ye çevirilmiştir. (Bayat 2002; Tifâşî—tarihsiz). Kitap Mısırda üç defa Arapça olarak, ayrıca 1898'de Fransa'da da basılmıştır. (Şehsuvaroğlu 1967). Bu baskı "The Old Man Young Again" ismiyle İngilizce olarak yapılmıştır. Eserin İstanbul kütüphanelerinde bulunan 12 yazma nüshası İlder Uzel tarafından tespit edilmiştir (Uzel 2005).

Ebû Bekir b. İsmâil el-Ezrakî tarafından Nişabur emiri Togan Şah adına yazılan Elfiyye ve Şelfiyye adlı kitap da çok bilinen bahnamelerden biridir (Özcan 1991; Kendirci 2003).

Arap-İslam erotik edebiyatının özellikle Batı dünyasında en meşhur olan örneklerinden biri de, hiç kuşku yok ki, derlenişi XV. Yüzyıla tarihlenen Şeyh Muhammed el Nefzavi'nin "İtrılı Bahçe"sidir. Kitap, bir yandan cinsel teknikleri, bir yandan da cinsel hastalıkların (kısırlık, iktidarsızlık, cinsel organlardan gelen kötü kokular, vb.) tedavisini içeren bir "pratik el kitabı" niteliği arz etmektedir; ama aynı zamanda dönemin Arap-İslam zihniyetinde kadın imgesi ve kadın cinselliği hakkında fikir vermektedir (Özbudun 2012).

Eser, 1394-1433 yılları arasında yazılmıştır ve "Kokulu Bahçe" adıyla Müslüman dünyasının en ünlü seksoloji kitaplarından biri olarak tarihteki yerini almıştır. "Ey Vezirim" hitabıyla başlayan ve Arap dünyasının 'Kama Sutra'sı diye anılan kitap, Tunus Sultanı Abdül Aziz'in veziri Muhammed bin Uane ez Zonavui'nin isteği üzerine hazırlanmıştır.

"Binbir Gece Masalları" yazarı Lady Burton, Şeyh El Nefzavi tarafından yazılan bu kitabın etkisi altında kalmış ve Araplar'ın cinsel hayatı konusunda tek kaynak kitap olarak tavsiye etmiştir. 1850 yılında bir Fransız subay tarafından bulunarak Fransızca'ya çevrilmiş ve Avrupalı yazarlarca bu şekilde keşfedilmiştir. Sir Richard Burton tarafından da İngilizce'ye çevrilmiştir. Richard Burton öldükten sonra karısı, kitabın eşcinsellik ile ilgili olan bölümlerini çıkarmış, fakat yıllar sonra bu bölümler bulunmuş ve ayrı bir kitap olarak yayımlanmıştır (Nefzavi 1991).

Kokulu Bahçe'de 11 değişik cinsel birleşme pozisyonu tarif yapılmış ve özellikle Hintliler tarafından uygulanan 24 ayrı birleşme pozisyonu batıda büyük yankı uyandırmıştır.

Her pozisyona ayrı ayrı isimler veren yazar vezirine seslenerek şöyle demektedir: "Siz de deneyin değişik durumları. Her kadın şahsen en zevk aldığını seçecektir." Cinsel zevki daha da artırmak için altı yol bulunduğunu belirten yazar, bunları şöyle sıralamaktadır: "Güçlü bir aşk ateşi, erkek gücü, çok arzu edilen bir sevginin varlığı, yüz güzelliği, tahrik eden yiyecekler ve içecekler".

Kokulu Bahçe'de cinsel birleşmenin faydaları kısaca aşağıdaki gibi sıralanmıştır: "Zevk verir, insanın kendine güvenini artırır, insanı forma sokar ve gençleştirir, kalbi çalıştırır, acıları azaltır, kasları gevşetir, kan dolaşımını artırır, kadınlarda adeti düzenler, kişinin pozitif düşünmesini sağlar, bağırsakları çalıştırır, iştahı açar, yalnızlığı alır, uzun yaşatır, zayıflatır" (CİSED—tarihsiz).

Tarihte kaleme alınan bahname sayısı hakkında farklı tespitler bulunmaktadır. Ali Haydar Bayat antik Yunan dönemine ait 4, İslam Medeniyeti dönemine ait 21 Arapça, 6 Farsça ve 14 Türkçe telif ve tercüme eser olmak üzere toplam 45 bahname tespit ettiğini bildirmekte ve bu eserlerin bir listesini vermektedir (Bayat 2002). İlder Uzel ise Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere toplam 51 eserden meydana gelen bir liste vermektedir (Uzel 2005).

2.3. Osmanlı İmparatorluğu'nda bahnameler

Bugüne kadar Eski Türkiye Türkçesi ile yazılmış çeşitli tıp metinleri yayımlanmış olmakla birlikte, bahnameler üzerinde fazla durulmamıştır (Doğan 2013; Uzel 2002). Osmanlı dönemine ait çalışmalar esas itibariyle daha önceki Arapça ve Farsça eserlerden faydalanan kitaplar ve bu eserlerin tercümeleleridir. Osmanlı bahnamelerinin en önemli kaynakları Tifaşî'nin Arapça bahnamesi ve Ebu Muzaffer'in (?) Farsça bahnamesidir (Bayat 2004).

Bilinen en eski Türkçe bahname, DİA'ne göre, "XIV. yüzyılda Saruhan oğlu Ya'kûb b. Devlet adına Nasîrüddîn-i Tûsî'ye izafe edilen Bâhnâme-i Pâdişâhî'den yapılmış olan tercüme" ve Osmanlılarda bilinen ilk bahname tercümesi "yine aynı eserden Mûsâ b. Mes'ûd tarafından II. Murad adına yapılan tercüme"dir (Özcan 1991). Bayat, bu konuda şu bilgiyi verir:

"Nasîreddîn-i Tûsî hakkındaki geniş literatüre dayanan son çalışmalarda, bibliyografik eserlerde ve hacimli İran tıp tarihi kitaplarında Tûsî'nin bu isimde bir eseri olduğundan bahsedilmemektedir. Milli Kütüphane ve Manisa

Kütüphanesi'ndeki Farsça nüshalarında, yazarı Ebû Zeyd Taberî Hibetullah el-Muzaffer bin Muhammed olarak zikredilir.” (Bayat 2010).

İlk telif Osmanlı bahnamesi Ali bin İshak'ın Sultan II. Murad'a takdim ettiği bahnamedir (Bayat 2004). Bu kitap Tifaşi'nin eserine benzemektedir ve muhtemelen onun geniş bir özetidir. Yazar faydalandığı kaynakları sıralarken, Tifaşi'nin eserinde zikrettiği kaynakları sayar ve sona Tifaşi'nin eserini ekler, daha çok son eser olan Rucû'u'ş-Şeyh'ten faydalandığını bildirir. Kitapta bitki kaynaklı 210 çeşit basit ve kompoze ilaçtan bahsedilir, bir sayfa kadar da sihir tarzı uygulamalara yer verilir (Bayat 2004; Bayat 2006). Eserin erkekler için olan kısmı 25, kadınlar için olan kısmı ise 15 bâbdan meydana gelmektedir (Doğan 2013).

En eski bahname tercümelerinden biri de “Terceme-i Bâhnâme-i Padişahî” adını taşıyan ve mütercimi bilinmeyen bir eserdir. Kitap Farsça'dan Saruhoğlu Yakub bin Devlet adına tercüme edilmiştir ve muhtemelen Yakub bin Devlet'in beylik dönemi olan 1407–1413 yılları arasına aittir. Kütüphanelerde çok sayıda nüshası bulunan eserin ilgi görmüş olduğu düşünülebilir (Doğan 2013). Ali Haydar Bayat, Yakub bin Devlet adına yazılan bahnamenin müterciminin Salâhaddîn ismini taşıdığını bildirmektedir (Bayat 2002). Şahin, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan bu kitap hakkında şu bilgileri verir:

“Bâh-nâme-i Pâdişâhî Tercümesi: (Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Hacı Bektaş Koleksiyonu 25). Yazmanın tamamı 36 varaktır. Her sayfada 13 satır mevcuttur. Nüshanın istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Eserin giriş kısmında Sultan Yakup bin Devlet Han adına tercüme edildiği belirtilmiştir. Bâh-nâme-i Pâdişâhî Tercümesi'nin müellifi ve tercüme tarihi belli değildir. Germiyan Beylerinden II. Yakup Bey (1388–1390) ve Sultan Yakup bin Devlet Han (1402–1428) adına yapılmış bir çeviridir. Nâsır-ı Tûsî'nin (ö: H.672/M.1273), Farsça yazılmış Bâh-nâmesi'ne atfen yazılmıştır.” (Şahin 2013).

Bayat'ın bu konudaki kanaati ise farklıdır:

“Salâhaddîn tarafından, Saruhoğlu Ya'kub bin Devlet [ö. 1428] adına Farsça'dan tercüme edilmiştir. Salâhaddîn, Ebû'l-Berekât Hâce Nasîreddîn-i Tûsî'nin halife Me'mûn için hazırladığı eserinden tercüme ettiğini yazmıştır. 1284'te vefat eden Nasîreddîn-i Tûsî'nin 813–33 arasında halifelik yapmış

Me'mûn adına kitap yazması imkânsızdır. Bu eserin, yukarıda açıkladığımız, Ebû'l-Muzaffer'in eserinin tercümesi olduğunu düşünmekteyiz." (Bayat 2010).

Dâfi'ü'l-Gumûm ve Rafi'ü'l-Hümûm (El-Ezrakî'nin Elfiyye ve Şelfiyye adlı eserinden, Deli Birader Gazali Mehmed, öl. 1535, tarafından; bu eser bir dönem edebe mugayir bulunarak yasaklanmıştır), Râhatü'n-Nüfûs (Et-Tifaşî'nin Rucu'u'ş-Şeyh ile's-Sıbâh fi'l-Kuvveti ale'l-Bâh adlı eserinden, Gelibolulu Mustafa Ali tarafından) ve Tuhfetü'l-Müteehhilîn (18. asırda yaşayan Ebulfeyz Mustafa Efendi tarafından, Şeyzerî'nin El-Îzâh fî Esrâri'n-Nikâh adlı eserinin kadınlar hakkındaki kısmından) adlı tercümelemler konuyla ilgili kitaplar arasında sayılabilir (Özcan 1991; Doğan 2013). Yine Kâtibzâde Mehmed Refi'nin Risâle fî Za'fu'l-Bâh ve Mevâni'i'l-Cebel adlı eseri ve Mîr Mustafa bin Hüseyin Paşa ile İbn Kemâl'e izafe edilen 1520 tarihli Tercüme-i Rucû'u'ş-Şeyh ile's-Sıbâh fi'l-Kuvveti 'ale'l-Bâh da bu tür kitaplardandır (Bayat 2002; Uzel 2002).

Cemaletdin Revnakî'nin Kitâbü's-Safâ ve's-sürûr adlı minyatürlü kitabı bu konudaki bilinen eserlerden bir diğeriştir (Özcan 1991). Bahnameler 19. yüzyıldan sonra daha çok pornografik mahiyet kazanmıştır (Uzel 2005; Kendirci 2003).

2.4. Musa bin Mes'ud ve bahname tercümesi hakkında bilgiler

Musa bin Mes'ud Karakoyunluların da hizmetinde bulunmuş bir Sultan II. Murad dönemi hekimidir. Musa bin Mes'ud'un bahnamesi ise, Ebû Zeyd Hibetullah bin El-Muzaffer bin Muhammed bin Erdeşîr bin Keykûbât Et-Taberî'nin Farsça eserinin tercümesidir. Bahnamenin bilinen beş nüshası mevcuttur (Erkal 2000; Doğan 2013; Bayat 2010): Süleymaniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa, nr. 2832/4, varak 38b–45b, istinsah tarihi H. 1013.; İstanbul Tıp Fakültesi nüshaları (2 adet), nr. 3501/3, varak 93b–135b (H. 1284) ve nr. 3778/1, sonu eksik, 47 varak.; Millî Kütüphane nüshası: nr. 06 Mil Yz A 4567/1 (H. 986).; Atatürk Üniversitesi nüshası, nr. ASL 272.

Şehsuvaroğlu bu kitabın isminin Bahname-i Padişahî olduğunu bildirmektedir (Şehsuvaroğlu: 1967). Brockelmann'a göre "Tusî'ye izafe edilen bahname" "*el-Bâh(iyyet)ü'ş-Şâhiyye ve't-Terâkîbü's-Sultâniyye*" adını taşıyan ve hıfzıssıhha konusunda olan bir eserin son üçte birlik kısmıdır. Tusî'nin ölümünden sonra "bir alim tarafından" Gazan Han'ın oğlu için telif edilmiştir. Ancak Gazan Han'ın sadece iki kızı bulunduğu ve 1304 yılında 33 yaşında iken öldüğü bilinmektedir. Dolayısıyla burada bir karışıklık bulunmaktadır. Eserin adı,

müstakil bir eser olup olmadığı ve kim tarafından yazıldığı açık değildir. Uzel'e göre Tusî'ye atfedilen bahname müstakil bir eser olmalıdır ve yazarı da Ebû Zeyd el-Muzaffer (b.) Hibetüllah b. Muhammed b. Erdeşîr b. Keygubâd et-Taberî (el-Basrî) olabilir. Uzel aynı yazarın başka bir eserinde (Risâle der Tıb) yer alan ithafî dikkate alarak yazarın 12. yüzyılda, Karahanlılar döneminde yaşamış olabileceğini bildirmektedir. Buna göre eserin yazılış tarihi Tusî'nin doğumundan bir asır önceye tekabül etmektedir. Uzel metinde geçen ismin istinsah hatası sebebiyle yanlış olduğunu söylemektedir:

“Sonuç itibariyle, Türkçe çevirilerinde de mevcut olan ‘Ebu’l-Muzaffer Han b. Gazan Han b. Me’mûn Halife’ ifadesi ‘Ebu’l-Muzaffer Togan Me’mûn-i Halife’ ifadesinin yanlış istinsahından kaynaklanmış olmalıdır. Karahanlılar, Gazneliler ve Selçuklular döneminde adet olduğu üzere halife kendisine bağlılık bildiren Türk hükümdarlarına ‘Seyfu’d-Devle, Muinü’d-Devle, Nâsiru’d-Devle’ gibi lakaplarla taltifte bulunmuştur. Benzer şekilde Togan’ın da ‘Me’mûnu’l-Halife’ diye anılıyor olması muhtemeldir.”

Uzel yazarın soyu hakkında da şunları söylemektedir:

“Bazı nüshalarda yazarın soyu, dede Erdeşîr’i takiben ‘İbn(Key)Kubâd b. Mihrâs b. Hercâs b. Câmâsb-ı Hakîm’ şeklinde geçmekte ve Câmâsb’ın ‘ceddimiz’ diye nitelendirildiği görülmektedir. Bu soy zincirinin gerçek dışı olma ihtimali düşünüldüğünde, Firdevsî et-Tûsî’nin (Ö.1025) Gazneli Sultan Mahmud’a (dönemi: 998–1030) takdim ettiği Şahname’de belirtilen Câmâsb-ı Hakîm’le irtibatlandırma amacına matuf olduğu açıktır. Karahanlı hükümdarların Efrasyab’ı, Dülkadiroğullarının da Enuşirvan-ı Adil’i büyük ataları olarak kabul etme inancı göz önüne alındığında, tabip Taberî’nin gerçek dışı olsa da o dönemde övünç vesilesi olarak bu kaydı kullanmasını doğal karşılamak gerekiyor. Firdevsî gibi oda Tûsî nisbesiyle anılıyor idiyse bu nisbe kaydının eklendiği bir nüsha, bu eserin yanlışlıkla Nasîruddin et-Tûsî’ye izafe edilmesine yol açmış olabilir.”

Uzel’e göre kırktan fazla nüshası bulunan Türkçe çeviriler Musa b. Mesud tarafından yapılmış olmakla birlikte bazı nüshalara göre Sultan II. Murad, bazı nüshalara göre ise Yakub b. Devlet Han için yazılmıştır. Uzel’e göre nüshalar arasında bâb taksiminde farklar bulunmaktadır ve bunlar mütercim veya müstensih tasarrufundan kaynaklanmış olabilir (Uzel 2005).

Her ne kadar Bardakçı, mezkur eserin Gazan Mahmud Han'ın oğlu Muzaffer için yazıldığını belirtse de (Bardakçı 2009), bu ifade tarihi gerçekliğe uymamaktadır. Bu konuda, İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nden Ortaçağ Tarihi Uzmanı Prof. Alan'ın görüşleri şöyledir:

“İlhanlı Hükümdarı Gazan Han Müslümanlığı kabul ettikten sonra Gazan Mahmud Han adını aldı. 1295–1304 arasında saltanat sürdü. Ancak öldüğü sırada hayatta erkek evladı yoktu ve yerine kardeşi Olcaytu Hodabende geçti. Yani, Gazan Han'ın Muzaffer veya Ebu'l-Muzaffer adında bir oğlu olmadığından, onun adına bir eser yazılması mümkün değildir. Farsça metnin yazarının künyesi olarak verilen “Ebû Zeyd Hibetullah bin el-Muzaffer bin Muhammed bin Erdeşîr bin Keykûbât et-Taberî” de alışılmış bir künye olarak gözüküyor. Öte yandan, Gazan dönemi Ebu'l Muzaffer ismi, bana, İlhanlı devletinin merkezi zayıflayınca bölgeleri idare eden dirayetli komutan ve yerel hanedanların müstakil hareket etmesi ile daha görünür hale gelen bölgesel devletlerden biri olan “Muzafferîler”i çağrıştırdı. Muzafferîler ehl-i sünnet çizgisinde bir hanedan ve Mansûr oğlu Şerefeddin Muzaffer 1314'de bunların başında olan hükümdar. “Gazan Han oğlu Muzaffer” künyesi tam kan akrabalığını değil ama politik ve kültürel bağlılığı yansıtabilir ve tarihi akışa uygundur. Ayrıca, tercümenin dibacesindeki künye de Muzafferîlere uyuyor. Zira, bu hanedanın kökeni ilk Arap fetihleriyle bölgeye gelen bir soya mensup; burada yerel olanlar ile karışıyorlar ve künye bu iki kökeni de kapsayacak bir şekilde biçimleniyor. Aile bu iki geleneği de kabul etmiş ve bununla kendini meşru ve köklü görüyor olabilir. Sonuç olarak; künye meselesini netleştirememek ile birlikte Muzafferî hanedanına, hatta Şerefeddin Muzaffer'e, yahut onun babası Mansûr'a (yani, Ebu'l-Muzaffer'e) sunulmuş bir eser olma ihtimali düşünülebilir. Bu hanedanın, bilim adamları ve sanatkar himayesi hakkındaki şöhretini, Hafız-ı Şirazi ve İcî gibi başka şahısları da himaye ettiğini biliyoruz. Künyede vurgulanan Arap-İran kökeni bunu ilham ediyor.” (Alan 2019).

Öte yandan, Bayat ve Uzel'in, mezkur kitabın yazarı olduğunu ifade ettikleri Ebu'l-Muzaffer ile, kitabın takdim ve ithaf edildiği devlet adamının birbirine karıştırıldığı da düşünülebilir. Zira, Musa b. Mesud, tercümesinin dibacesinde, yazarın kaleminden, Ebu'l-Muzaffer'i, bu kitabın ihyasına sebep olan Sultan olarak zikretmektedir:

“..ol saâdet güneşi kim bu kitâb-ı hasenün ihyâsına sebedür zikr-i cemîl ve senây-ı cezîliyle mevsûf ve mezkur ola Ebu'l-Muzaffer eydür kim ol Hîbetullâh oğlıdur Hîbetullâh Muhammed oğlıdur Muhammed Erdeşîr oğlıdur Erdeşîr Keykâd oğlıdur Keykâd Mihrâs oğlıdur ve Mihrâs Hercâs oğlıdur ve Hercâs Câmesb hakîm oğlıdur çün kim kulına Sultânü'ş-şark ve'l-garbün devletlü gölgesinde oturmak müyesser olmuşidi..”

Musa b. Mes'ud bu eseri Sultan II. Murad'a ithaf etmiştir (Uzel 2002). Eser 17 bâbdan meydana gelir. Metin besmeleden sonra “Şükür ü sipâs ve hamd-ı bî-kıyâs ol hakîm-i mutlak hazretine kim hikmetinün dâru'ş-şifâsı tabîbleri cehl ü tabîat hevâsinün vehâmetinden sakîm olanlara ilm ü akl ilâcile bağışlar” sözleriyle başlar ve “Nev-i diğêr Eğêr zekeri susam yağıyla yağlasa cimâ' itse yüklü olmaya. Temmet bi-avnillâh” şeklinde biter.

Uzel'in Şehsuvaroğlu'ndan naklen verdiği fihriste göre Musa b. Mesud'un bahname tercümesinde 17 bab vardır ve bunlar şu şekilde sıralanmaktadır (Uzel 2005):

- 1.BAP: Beden Mizaçları ve Belirtileri
- 2.BAP: Cima'a Kuvvet Veren Gıdalar
- 3.BAP: Yalın Gıdalar
- 4.BAP: Bileşik Gıdalar
- 5.BAP: İçecekler
- 6.BAP: Macunlar
- 7.BAP: Merhemler
- 8.BAP: Haplar
- 9.BAP: Kuşak ve Kemerler
- 10.BAP: Taban Altlarına Sürülen İlaçlar
- 11.BAP: Cima Lezzetini Artıran İlaçlar
- 12.BAP: Cima'a Kuvvet Veren Hukneler
- 13.BAP: Tozlar
- 14.BAP: Cima Şekilleri
- 15.BAP: Zekeri İrileştiren İlaçlar
- 16.BAP: Ferci Dar ve Yumuşak Kılan İlaçlar
- 17.BAP: Gebeliği Önleyici İlaçlar

Bizim çalışmamıza esas aldığımız İstanbul Tıp Fakültesi nüshasında ise, bu fihriste göre bazı farklılıklar bulunmaktadır. Metnin başlarında bablar fihristi verilirken 9. bab atlanmış ve şöyle bir tablo ortaya çıkmıştır:

1. Mizaçlar ve emirler
2. Cima'a kuvvet veren gıdalar
3. Cima'a kuvvet veren tekil (yalın) ilaçlar
4. Meniyi artıran çoğul (bileşik) ilaçlar
5. İçecekler
6. Sürülecek ot ve yağlar
7. Haplar dilaltı
8. Kemer ve kuşaklar
9. ...
10. Taban altına sürülen ilaçlar
11. Cima lezzeti artıran otlar
12. Şaflar (fitiller)
13. Hukneler (lavman)
14. Coit şekilleri
15. Penisi büyüten ilaçlar
16. Vajeni dar ve sıcak yapan otlar
17. Hamilelik ile ilgili otlar

Maamafih, bahname metninin içinde 9. bab da dahil olmak üzere, Uzel'in fihristine uygun şekilde tüm konular anlatılmış ve bir eksiklik oluşmamıştır. Uzel, yazma nüshalar arasındaki bu farklılıkları müstensih hatasına bağlayarak şöyle demektedir:

“Çeviri nüshaların bazılarında baplar içinde yer alan bazı fasıllar müstakil baplar olarak yer aldığı gibi bazı nüshalarda da konu yakınlığına binaen bazı baplar birleştirilmiştir. Bu ve benzeri değişikliklerin mütercimim veya müstensihin tasarrufundan kaynaklanmış olması muhtemeldir.” (Uzel 2005).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu tez çalışmasında, Osmanlılardaki ilk bahname örneği olarak bilinen, Musa b. Mesud'un II. Murad için yaptığı tercümenin (XV. yüzyıl) bir nüshası olan ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Kütüphanesi'nde kayıtlı (No. 3378) bulunan el yazması incelenmiş ve üzerinde çalışılmıştır.

Bu amaçla, önce çevirinin el yazması orijinal nüshasının bir kopyası mezkur kütüphaneden alınarak transkripsiyonu yapılmıştır. Elimizdeki nüshada, zamanla gördüğü hasarlar sebebiyle okunamayan bazı kısımlar, Süleymaniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa Kitaplığı ve Milli Kütüphane nüshalarından okunarak transkripsiyon metnine ilave edilmiştir. Transkribe metnin son hali, Bulgular bölümünde sunulmuştur.

Metindeki ıstılahlar ve özellikle bitki isimleri araştırılıp bir sözlük oluşturulmuştur. Bu sözlük, tezin sonuna (Ek 1 olarak) ilave edilmiştir.

Çalışmanın baş kısmında, önce bahname kavramı, bahnamelerin tarihçesi, genelde Osmanlı İmparatorluğu'nda bahnameler ve özelde Musa b. Mesud'un bahname tercümesi hakkındaki mevcut bilgiler derlenmiş ve Genel Bilgiler bölümünde aktarılmıştır. Bu bölümde, bahnamenin atfedildiği devlet büyüğü, Farsça orijinal bahnamenin yazarı ve tercümenin takdim edildiği Sultan hakkında literatürde varolan tartışmalara da yer verilmiş ve bazı farklı görüşler de serdedilmiştir.

Tartışma bölümünde, metnin içeriği ile verdiği bilgiler ve tavsiyeler, seksoloji, üroloji ve androloji disiplinlerinin günümüzdeki bilgi birikimi çerçevesinde irdelenmiş ve yorumlanmıştır. Bu bölümde, önce müellifin cinsellik, kadın-erkek ilişkileri, cinsel sorunlar ve tedavileri konusundaki genel yaklaşımları ele alınmıştır. Ardından, her bir bab ve fasılda ayrıntılı zikredilen cinsel sorunlardan korunma yolları, tedavi yöntemleri ve kullanılan materyaller güncel literatür ışığında değerlendirilmiştir.

Sonuç alt bölümünde ise, incelediğimiz bahname hakkındaki tartışmalı konular ve günümüzde özellikle bitkisel kaynaklı alternatif tedavi yaklaşımlarına olan ilginin sebebi üzerinde durularak, bu tür eserlere bakış açımız ortaya konmuştur.

Yine, konuya vakıf olanların yararlanabilmesi amacıyla, orijinal el yazması nüshanın bir kopyası da tezin sonuna eklenmiştir (Ek 2).

4. BULGULAR

İncelediğimiz ve tezimize konu olan bahname tercümesi, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Kütüphanesi'nde 3778 numara ile kayıtlıdır. Söz konusu mücelled eser 47 varak olup, bunun ilk 37 varağı Musa b. Mesud'un bahname tercümesidir. Kalan 10 varak ise, mezkur bahnameye ait olmayan ve muhtemelen yanlışlıkla aynı mücelled kitap içine alınan farklı el yazması sayfalardan oluşmaktadır.

17 babdan oluşan bahname metni, besmeleden sonra “Şükr ü sipâs ve hamd-ı bî-kıyâs ol hakîm-i mutlak hazretine kim hikmetinün dâru’ş-şifâsı tabîbleri cehl ü tabîat hevâsinün vehâmetinden sakîm olanlara ilm ü akl ilâcîle bağışlar” sözleriyle başlamakta ve “Nev-i diğەر, eğەر zekeri susam yağıyla yağlasa cimâ’ itse yüklü olmaya. Temmet bi-avnillâh” şeklinde bitmektedir.

Eserin başlangıç kısımlarında, müellif, bazı ayet ve hadisleri delil getirerek, evlenme, nikah, cinsel hayat, üreme gibi konuların öneminden ve hikmetinden bahsetmekte, daha sonra bu eseri hangi sebeple ve hangi yöntemle ortaya koyduğunu izah ettikten sonra bahnamenin içeriğine geçilmektedir.

Elimizdeki nüshanın metin içeriğı 17 babdan müteşekkil olmakla birlikte, varak 11b ve 12a’da müellifin verdiğı fihristte 9. bab boş bırakılmıştır. Bunun müstensih hatasından kaynaklanması pek muhtemeldir. Söz konusu 17 babın konuları, fihristte farklı olmakla beraber, metin içinde şu şekildedir:

1. Mizaçlar ve emirler
2. Cima’a kuvvet veren gıdalar
3. Cima’a kuvvet veren tekil (yalın) ilaçlar
4. Meniyi artıran çoğul (bileşik) ilaçlar
5. İçecekler
6. Merhemler ve macunlar
7. Penise sürülecek ot ve yağlar
8. Dilaltı haplar
9. Kemer ve kuşaklar
10. Taban altına sürülen ilaçlar

11. Cima lezzetini artıran sürülecek otlar
12. Şaflar (fitiller)
13. Hukneler (lavman)
14. Cinsel birleşme şekilleri
15. Penisi büyüten ilaçlar
16. Vajeni dar, yumuşak ve sıcak yapan otlar
17. Hamilelik ile ilgili otlar

Bahname tercümesinin metin transkripsiyonu aşağıdaki şekildedir (Not: İncelediğimiz elyazması nüshada okunamayan bazı bölümler ile anlamı tamamlayan bazı ilaveler, aynı eserin Şehid Ali Paşa Kitaplığı [ŞAP] ve Millet Kütüphanesi [MKüt] nüshalarından okunarak ana metne eklenmiştir.):

(1b) Bismillahirrahmanirrahim

Şükr ü sipâs ve hamd-i bî-kıyâs ol hakîm-i mutlak hazretine kim hikmetinüñ dâru’ş-şifâsı tabîbleri, cehl ü tabîat hevâsinüñ vehâmetinden sakîm olanlara ilm ü akl ilâciyle [sıhhat-i âcil] bağışlar ve rahmetinüñ şerbet-hânesi kayyımları, küfr ü nifâk ukûbetinden mahmûm olanlara îmân ve ihlâs edviyesiyle mâddetü’-hayât düzedür. Kavlühü teâlâ: **“Ve nünezzilü mine’l-Kur’âni mâ hüve şifâ’un ve rahmetün li’l-mü’minîn”**¹ Ve ilminüñ kemâl-i ihâtası kudret eliyle karıncanuñ nabzını teşhîs ider ve anuñ dükeli a’zâsında urûk ve a’zâsınüñ harekâtı ve sekenâtını tafsîliyle bilür. Kavlühü teâlâ: **“Ve mâ yahfâ ala’l-lâhi min şey’in fi’l-ardı ve lâ fi’s-semâi”**²

Ve inâyetinüñ nazarı, sû’ü’l-mizâc-ı [2a] nefes-ile mübtelâ olanlara ta’dîl ve telyîn için tevfiik ve ıslâh ma’cunların terkîb ider ve ifrât ve tefrît marazlarınuñ buhrânında helâk-meşreb olanlara necâh ve necât şerbetlerin tertîb ider. Kavlühü teâlâ: **“Ve vekâhüm Rabbühüm azâbe’l-cahîmi”**³ **“fadlan min Rabbike”**⁴

¹ “Biz Kur’andan, iman edenler için bir şifa ve merhamet kaynağı olan âyetler indiriyoruz.” [el-İsrâ’ 17/82].

² “Çünkü yerde ve gökte hiçbir şey Allah’tan gizli kalmaz.” [İbrâhîm 14/38]

³ “Rableri onları, cehennem azabından korumuş.” [et-Tûr 52/18]

Ve hidâyetinüñ mededi, şehveti ve gazabı imtilâsinüñ harâretiyle medkûk olanlara sabır ve sükûn-ile berde'l-yakîn için mizâcı tesnîm ve kâfûr virür ve hevâ-i heves ahlâtı birle fâlic ve müzmin olanlara tevbe ve inâbet kadehinden teshîn ve tehyic için şarâb-ı tahûr ve zencebîl içürür. Kavlühü teâ'lâ: “**Yüskavne fihâ ke'sen kâne mizâcühâ zencebîlen.**”⁵

Ve salavât, sâlihât ve tahiyât-ı fâtiyhât Tengrinüñ ve rasûlü ve habîbi ve dükeli derdlerüñ tabîbi seyyid-i enbiyâ Muhammed-i Mustafânuñ mutahhar merkadine ve münevver meşhedine vâsıl (2b) ve mütevâsıl olsun kim anun şerâfatinün iktidâsı ve sünnetinüñ ihyâsı alâmet-i sıhhat-i ezeli ve ebedî ve sebeb-i şifâ-i sermedîdür ve şefâ'atinüñ hâsiyyeti cürüm ve ma'siyet zehri birle mesmûm olanlara afv ve mağfîret hazînesinden tiryâk-ı ekber irişdürür. Kavlühü'n-Nebiy [?] aleyhi's-selâm: “**Şefâ'atı li-ehli'l-kebâiri min ümmeti**”⁶ -salla'llâhü aleyhi ve 'alâ âlihî't-tayyibîne't-tâhirîne ve selleme teslîmen kesîran.-

Ammâ ba'd: Bu kitâbuñ mütercimi, hüve'l-abdü'l-fakîr ilâ'llâhi'l-Ganiyyi'l-Kebîr Mûsâ b. Mes'ûd -asleha'l-Lâhü şânehû ve sânehû 'ammâ şânehû- eydür:

Bu kitâbuñ tercümesine ve te'lîfine sebeb-i bâ'is olan Sultân-ı a'zam, mâlik-i rikâbü'l-ümem, kâtülü'l-kefereti ve'l-müşrikîn, nâsıru'l-beyzâi'l-Muhammediyye ve mu'înü's-şerâti'z-zehrâ'i'l-Ahmediyyet, İskenderu'z-zamân ve Nûşirevanü'l-adlî (3a) fi'l-evân, sultânü'l-islâm ve'l-müslimîn, ebû'l-feth gıyâsü'l-milleti ve'l-Hakkı ve'd-dîn, es-Sultân ibnü's-Sultân, Sultân Murâd b. Muhammed b. Bâyezîd Han -lâ zâlet zılâlü saltanatihî memdûdeten ve etnâbü serâdikâti devletihî bi-evtâdi'l-hulûdi mesdûdeten, âmîn yâ Rabbe'l-âlemîn- kim bu gün mübârek vücûdı fînün-i fezâyil-i hamîde ve ahlâk-ı pesendîde birle muhallâ ve müzeyyendür. Bu dâ'î-yi muhlis kim ol cenâb-ı muallânuñ kemterîn duâcılarındandır, ol sultân-ı muazzamuñ mübârek adına bu kitâbı Parsî'den Türkî'ye terceme kıldı tâ her kişiye anuñ mütâla'asından fâyide dutmak âsân ola. Ve ol saâdet güneşi kim bu kitâb-ı hasenüñ ihyâsına sebebdir, zikr-i cemîl ve senây-ı cezîliyle mevsûf ve mezkûr ola.

Ebu'l-Muzaffer eydür kim ol Hîbetullâh oğludur, Hîbetullâh Muhammed oğludur, Muhammed Erdeşîr (3b) oğludur, Erdeşîr Keykâd oğludur, Keykâd Mihrâs oğludur ve Mihrâs Hercâs oğludur ve Hercâs Câmasb hakîm oğludur. Çün kim kulına Sultânü's-şark ve'l-garbüñ devletlü gölgesinde oturmak müyesser olmuş-idi, ben bî-çâre ol hüdâvendigâr-i âlemüñ hüsn-i nazar-ı inâyet-i terbiyyet-ile melhûz

⁴ “(Bunların hepsi) Rabbinden bir lütuf olarak (verilmiştir).” [ed-Dühân 44/57]

⁵ “Onlara orada bir dolu kadeh sunulur ki karışımı zencefildir.” [el-İnsân 76/17]

⁶ “Benim şefaetim, ümmetinden büyük günah sahiplerinedir.”

olmuş-idüm ve avâtıf-ı i'zâz anuñ civârında hâsıl olmuş-idi ve dahi ol saâdet güneşi devlet felekinden benüm üzerime sâye bırakmış-idi ve ben kulını sâyir nüdemâsından kılmış-idi, anuñ devletinde hil'at-ı vuslat hâsıl olmuş-idi. Bir gün ben kulını kendünün hâs halvethânesine kığırdı ve gizlü ve âşikâre sırlarından mübârek lafzına getürdi ve bir kemter-kemîne duâcısına cimâ' kuvvet azlığından şikâyet eyledi ve buyurdi: (4a) Gereksin ki bu cimâ' bâbında olan evâmirden ve nevâhiden beyân itmek-içün bir kitâb düzesin ve ol kitâb içinde cimâ'un lezzetin ve cemî-i keyfiyyetin tertîb idesin. Çünkü işâret böyle oldu kim bu bâbda bir kitâb te'lîf idem, her ne devâ kim mukavvi-yi cimâ'dur ve her ot ve gıdâ kim fâile ve mef'ûleye cimâ'un lezzetin ziyade ider, ol kitâbda getürem. Ben bî-çâre dahi ikdâm itdüm ki ol buyruğı yirine getürem tâ ki anuñ sebebi birle cimâ'uñ tamâm dilekleri ve lezzetleri ve râhatlarından tamâm murâd bulalar ve mübâşeret-i cimâ' itmekte her bâr kâdir olalar. Pes bu kitâbuñ terkîbi on yedi bâb üzerine oldu ve bu kitâbun dört yüz on dört pâre tıbbun mu'teber kitâblarından üründiledim, çıkardum ki etibbâ-yı mâziye ve hükemâ-yı mütেকaddimîn beyân itmişdürler, [4b] evvel tecribe itmişler, sâniyen kitêabete ve amele getürmişler tâ ki bir kişi bunu görüb tecribe itse, anı ta'yîb itmeyeler ve tecribe vaktında dürüst ve sahîh ola.

Ammâ bilmek gerek kim her canavar ki Hakk teâlâ celle zikruhû yaratdı, çift olmağa muhtâc kıldı ve cemî-i hayvândan âdem oğlanın üründiledi, akıl birle mükerrerem ve mufaddal kıldı. Kâle'llâhü teâlâ “**Ve le-kad kerramnâ benî Âdeme ve hamelnâhüm mine'l-berri ve'l-bahri ve razaknâhüm mine't-tayyibâti ve faddalnâhüm alâ kesîrin mimmen halaknâ tefdîlan.**”⁷ Bu âyet bunlaruñ şânında geldi ve dükeli şuğlüñ âletin anlara zâhir eyledi ve dürlü dürlü ni'metleri ve pâkîze hayvanları bunlara erzânî kıldı ve bunların için hûb avratları ve cemîle kızları nikâh birle halâl kıldı. Kavlühü teâlâ: “**Fenkihû mâ tâbe leküm mine'n-nisâ'i mesnâ ve sülâse ve rubâ'a.**”⁸

İbâhat-i cimâ' dahi nass-ı kâtî'-ile sâbit olmuşdur ve dahi anlaruñ ne vechile (5a) dilerse cimâ' itmesi câyizdür: ürütururken ve otururken ve râkib ve merkûb olduğı hâletde, gerek otururken ve gerekise müdevver ve gerekise murabba' ve gerekise mu'allak. Bu dükeli didüğümüze ruhsat ve icâzet virildi, nitekim Hakk teâlâ buyurur: “**Nisâ'üküm harsün leküm fe'tû harseküm ennâ şî'tüm.**”⁸ Ammâ livâta itmekden ve avrata Tengri nehy itdüğü yirden cimâ' itmekden men' itdi zîrâ ki hikmet bunda şunu iktizâ ider ki meni kişinün nakdidür ve bir dürr-i semînidür Pes akılı olan kişi gerekdür ki bunu sakına abes yire harc itmeye belki her bâr

⁷ “Andolsun ki biz, insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Karada ve denizde taşıtlara yükledik ve temiz yiyeceklerden onları rızıklandırdık. Onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık.” [el-İsrâ 17/70]

⁸ “Kadınlarımız, sizin için bir tarladır. O halde tarlanıza dilediğiniz gibi varın.” [el-Bakara 2/223]

ki yakînlik ide niyyeti bu ola ki benden bir zürriyyet vücûda gele tâ ki Allâh'a ibâdet idici çok ola diye. Ve seyyidü'l-mürselîn Muhammed Mustafâ aleyhi's-selâm buyurur ki “**tenâkehû tekâserû fe-innî übâhî bi-küm alâ' sâ'iri'l-ümemi yevme'l-kıyâmeti ve lev bi'l-kıstı.**”⁹

İmdi her (5b) kişiye vâcibdür ki şehveti arturur nesnelerüñ sâzını ve âletini ve meniye harekete götürür nesneleri gıdâlardan ve macûnlardan ve eşribeden tamâm müheyyâ ve ârâste kılalar ta ki zekerde hiç bir vechile hâlel olmaya. Ve mübâşeret idicek vaktlerüñ tarîkin dahi kemâ hüve hakkuhû bilmek gerek tâ ki cemî'-i endâmlarına hâlel ve za'f yol bulmaya ve mübâşeret itmekde lâ yenkatı' kâdir ola.

Ve bu bâbda bir mukaddime zıkr idisaruz ki ol mukaddimei bilmek cemî' halka vâcibdür zîrâ ki cimâ'uñ lezzetine ve safâsına zükûr ve ünâs tâlibdürürler. Pes eyle gerekdür kim cimâ'uñ ahvâlini ve gıdâlarınuñ keyfiyyetin ve vaktlerini saklamağî nicedür bileler zîrâ ki cimâ'uñ menfeati ve mazarratı ve halâveti ve zevki ve lezzeti cemî'-i nesnelerden artukdur husûsâ ki sevdiği ola. Ammâ hukemâ-i mütekaddimîn ve Sokrât ve Bokrât ve Calînûs ve Eflâtûn gibi ve (6a) gayrihim eyitmişlerdür ki hîc vaktlarda yiğrek vakt cimâ' itmeğe, bahâr faslından yiğ vakt yokdur. Zîrâ ki fusûlûñ merâtibi dördür: bahârdur, yaydur, güzür ve kışdur.

Bahâr faslında havâ mu'tedil olur ve kan germ ve nerm olur ki ol kan ruhuñ merkebidür ve ol fasılda kan ziyâde olmak içiredür. Ve çünki kan ziyâde ola harâret-i garîzî ki rûh-ı hayvânînuñ kuvveti anuñladur, artmak içinde olur. İmdi çünki bahâr-ı hurremde ol bâğ-ı irem ki ma'sûkdur, gönül murâdıyla müyesser ola; fırsat geçürmemek gerek. Belki dükeli evkâtda mübâşeret itmeklik lâyıkdur, ammâ ziyâde mübâşeret taleb idene bahâr faslında evlâdur tâ ki a'zâ-i reîseye hiç bir vechile hâlel zâhir olmaya.

Ammâ yay gününün ıssılarında ve kışuñ sovak günlerinde cimâ' itmekden ihtirâz itmek gerek zîrâ ki ol günlerde nuksân-ı rûh hâsıl olur ve gündüz cimâ'ı yiğrekdür (6b) gice cimâ'dan meğer şol kimseye değül ki utana. Ve âdet-i avâm ekser gice cimâ' itmekdür ve bu âdet gâyet hatâ ve mezmûmdur.

Fasıl

Bu faslımız anı beyân ider ki cimâ' itmek kangı gün mahmûddur ve kangı gün mezmûmdur. Ol gün ki şer'an ve hikmet mücebince mahmûddur, düşenbih gicesi ve pencşenbih gicesi ve âzîne gicesidür. Ve ol ki mezmûmdur, anı dahi beyân idelüm:

⁹ “Evləniniz, çoğalınız, çünkü ben kıyamət günündə diğər ümmətlərə qarşı sizin çokluğunuzla iftihar edəcəğim.”
[Sünen-i Ebû Dâvûd, Nikâh babı]

Eğer **şenbih** gicesi veya şenbih gün sohbet eylese, gerek kim tîz zamân içinde ana sayruluk âriz ola şol sebebden ki pâdişâhlık ol gün zühâlûndür ve kethudâlık güneşüñdür, ihtirâz itmek gerek sefer itmekden ve sayrulara mu'âlece itmekden ve cimâ' itmekden ve bünyâd bırakmaktan.

Ammâ **yekşenbe** gün pâdişâhlık güneşüñdür ve kethudâlık utâridüñdür, eyüdü sefer itmek ve pâdişâhlar (7a) yüzün görmek ve top urmak ve at satun almak ve oğlan mektebe virmek. Ammâ cimâ' itmek yaramazdur ki andan hummây-ı rub' hâsıl olur. Ve eğer oğlan mütevellid olur-ise yavuz ola ve gammâz ve avân ola ve anası anı doğurduğundan renc göre. Ammâ eğer muhabbet için bâzû-bend yazdursa eyü ola.

Düşenbih gün pâdişâhlık ayuñdur ve kethudâlık müşterîñüñdür. Ol gün hammama varmak ve ot içmek ve imâret itmek ve temâşâ itmek eyüdü, cimâ' itmek dahi eyüdü. Eğer oğlan vücûda gelürse gözde ve hünerde tamâm ola ve atası anası andan şâkir ola.

Si-şenbih gün pâdişâhî merîhüñdür ve kethudâlık zührenüñdür. Anda kan aldurmak ve av avlamak ve şarâb içmek eyüdü, ammâ cimâ' itmek yaramazdur. Eğer ol gün cimâ' itse, uyuz ve çıban ve kan fâsid ola ve eğer andan oğlan (7b) olsa ölü toğa ve eğer hâlel irmezse dahi müzmin ola.

Çihârşenbih gün pâdişâhlık utâridüñdür ve müdebbir kamerdür. Eyüdü hisâb itmek ve hüccet için biti yazmak. Ammâ cimâ' itmekden ihtirâz itmek gerek zîrâ ki sevdâ ve safrâ gâlib olur, şâyed ki fâile ya mef'ûleye uçuk dutmak vâki' ola. Hakk teâlâ iblis aleyhi'l-lâ'neyi çihârşenbih gün yaratdı ve ol iki şahsuñ sulbindendür ki birine cibliyyet ve birine ibliyyet dirlerdi. Cibliyyet arslan sûretinde ve ibliyyet kurd sûretinde idi. Çün bunlara cimâ' tarîkiyle cem'iyet düşdi, bunlardan yedi şahs müzekker ve müennes vücûda geldi ve bunlar birbiriyle mübâşeret itdiler, hayli dîv ve perî ol iki şahsdandır.

Pencşenbih gün pâdişâhlık müşterîñüñ ve kethudâlık ayuñdur; mes'ûd gündür, eyüdü. Kâdîlara varsalar¹⁰ ve işe başlamak ve sefer (8a) itmek ve hâcetin taleb itmek, cimâ' itmek dahi eyüdü. Eğer oğlan mütevellid olursa âlî dereceye yetişe ve atası ve anası andan şâkir ola.

Cum'a gün pâdişâhlık zührenüñdür, kethudâ şemsdür. Eyü ola hammâma varmak ve buhûr itmek ve yeñi ton giymek ve bicedürmek. Ve evlenmek ve cimâ' itmek dahi eyüdü zîrâ ki enbiyâ ve evliyâ, ulemâ ve sulehâ âzîne gicesine rağbet

¹⁰ Varsalar > varmak: MKüt

itmişlerdür. Ve çün oğlan âzîne gicesi ulûka düşe, ol oğlan sâlih veya âlim ola ki halâyık andan râhat ve âsûde olalar.

Fasıl

Eğer bir kişi sohbet vaktinde hırsuñ ve şehvetüñ gâyetinden mahbûbesinüñ fercine nazar itse, fâilüñ gözine hâlel yetişe.¹¹ Ve çün oğlan zuhûre gele, gâlibâ ol gözsüz ola iblîs¹² aleyhi'l-la'ne bu amel-ile mütevellid olmışdur ol sebebden bir gözi¹³ yokdur. (8b)

Ve eğer sohbet vaktinde ağzı yâriñ zekerine dürtse¹⁴ ve cimâ' itse, oğlan vücûda gelse, nahîf ve aruk ola ve eğer ol hâletde su içse, hem eyle ola.

Ve eğer sohbet vaktinde nergese baksa¹⁵, ve havz-ı şifâdan şarâb-ı sâfi içse ve ma'şûka birle sarmaşıkvar koçışsa, eğer andan oğlan vücûda gelürse ol oğlan hûb-cemâl ve tamâm-kad ve gözleri gökcek ola.

Ve eğer zekerine renk virse aklık ve kızılık gibi ve çivid ve âsfür çiçeği birle, eğer oğlan vücûda gelse hem ol renk üzere ola.

Ve eğer erüñ şehveti ine-yürürken bir yana dönse veya düşse ve ikisinüñ şehvetinüñ inzâli tamâm inmesse, eğer oğlan olsa ol oğlan mübtelâ ve kem-endâm¹⁶ ola. Eğer fâil bir hâletde iki yoldan bile karîb¹⁷ dilese yani fercden ve dübürden, dık hastalığı zâhir ola ve Hakk'ın la'netine müstehik ola -neûzü bi'llâh min zâlike-. (9a) Ve eğer oğlan mütevellid olsa, yiyir ağızlu ve habîs râyihalu ola.

Ve eğer cimâ' vaktinde kızıl güle baksa ve sükker yise ve müşk ve gülâb ve birez elenmiş dârçın-ile zekerine yaku itse ve cimâ'a meşgûl olsa, şol haysiyyet-ile zevk ve lezzet bula ki yakîn ola ki fâilün ve mef'ûlün akli zâil ola gâyet lezzetinden. Eğer oğlan vücûda gelürse, ol oğlan hûb sûret ve hoş kogulu ola ve hûb-tab' ola ve illetsüz ola ve hem hakîm ve âkıl ve âlim ola. Kâbûs -enârallâhu bürhânehû- bu âdet üzerine mülâzemet iderdi. Onuñ oğlu¹⁸ ol Felekü'l-ma'âlî'de bu letâyif

¹¹ MKüt

¹² Deccâl: MKüt, ŞAP

¹³ Bir gözi: MKüt, ŞAP

¹⁴ Dürtse > sürse: MKüt

¹⁵ Der-kenâr: "ba'zı hukemâ kitâblarında hîn-i cimâ'da er nergese baksa fi'l-hâl bağlana deyu yazar, gâfil olmayalar."

¹⁶ Kem-endâm > nîm-endâm: MKüt, ŞAP

¹⁷ Karîb: MKüt, ŞAP

¹⁸ Onun oğlu: MKüt, ŞAP

dükeli mevcûd idi. Ve Sultân Mahmûd -kaddese'llâhü rûhahû- bu sıfat üzerine vücûda gelmiş-idi, lâ-cerem ol evsâf-ı hamîde ile müttasîf olmuş-idi. Ve eğer kimse zevâl vaktinde ya güneş doğarken veya tolunurken mübâşeret kılsa, her oğlan ki doğa muhanes (9b) ola tâ Hakk te'âlânun dîninden çıka. Bersîsâ ki anuñ âbidliği meşhûrdur, zevâl vaktında ulûka düşmüş-idi lâ-cirem dünyâdan îmansız çıkdı. Güneş tolunurken toğdı ve gün toğa yürürken kâfir oldu -el-ıyâzu billâhi-.

İmdi bu evkâtdan ihtirâz itmek gerek ve eğer bir kişi kan aldursa ve fi'l-hâl cimâ' itse, eğer oğlan doğarsa kel ola ve anuñ a'zâsında kıl olmaya. Fir'avn aleyhi'l-la'ne bu sıfat üzerine vücûda gelmiş-idi ve başında hiç saç yoğıdı. Ve eğer bir kişi yorgun olsa iş işlemekten ve süst iken cimâ' itse, yürek oynamak hâsıl ola. Ve eğer oğlan toğarsa, za'îf ve sayrıcağı ve saru beñizlü ola. Ve eğer altun gümüş hall itse ve zekerine dürtse ve fi'l-hâl cimâ' itse, eğer oğlan vücûda gelürse teninün rengi ol renkde ola. İsfendiyâr-ı rûyîn-ten bu sıfat üzerine (10a) vücûda gelmiş-idi.

Fasıl

Eğer bir kişi bir diři karlanguci göyündürse ve kefi alınmış sâfi bal-ıla hal itse ve zekerine yaku itse ve cimâ' itse, her oğlan ki vücûda gele fasîh zebân ola ve tîz söyleye. Câlînûs hakîm eydür: Ben bunu tecrîbe eyledüm, gördüm ol oğlan iken tîz zamanda söyledi, hem fasîh oldu. Ve eğer arslan yüreğin ve kurt yüreğin sâfi bal içinde hal ide ve cimâ' vaktında zekerine düрте, her oğlan ki zuhûra gele bahâdır ve merdâne ola ve hem tîzcek yürüye ve hiç kimseden korkmaya. Sîmurg bu ameli Zâl'e öğretti ve Zâl bunu amele getürdi, Rüstem vücûda geldi. Ve çün anası karnında tokuz aylık oldu ve hılkatı tamâm oldu, anası anı götürmege tâkat getürmedi. Anasınıñ karnın kuvvet-ile yarup çıkdı. Etıbbâ karnını girü dıkdiler, dürüst oldu.

Fasıl

(10b) Ba'zı cühelâ eyitdiler ki hergiz cimâ' itmek yokdur. Eğer iderse dahi yılda bir kez itmek gerek artuk itmemek gerek dimişler. Bu dükeli hatâdur şunuñ-içün kim cemâ'-i âlem ulu ve kici cimâ' lezzetünüñ netîcesidür ve 'âlem-i kevn ü fesâd lezzeti altı nesneden artuk degildür. Bu cümlesinden birisi gizlidür, bâkîsinün râhatı zâhirdür. Cümle-i lezzâtdan birisi görmekdür, ikinci işitmek, üçüncü datmak, dördüncü yılamak, beşinci dutmak, altıncı mücâme'atdur. Ve bu lezzetlerde hiç cimâ' lezzetinden yiğrek yokdur zîrâ ki her birinün fi'li ayru ayru bâşınadır. Hiç birinün birine dahi şirketi yokdur ve cimâ'da bu dükeli fi'l mevcûddur.

Ve bu ma'nîden murâd özgedür ve murâd oldur ki andan döldöş ve zürriyyet isteye tâ anuñla adı ve gevheri diri ve bâkî kala. Ve bu murâdı beş nesne birle

bulı-bilür. Evvel, gıdâ-yı (11a) muvâfık birle ki zekeri kâyim ve katı ider. İkinci, takviyet-i dimağ-ile; üçüncü oldur ki lezzet vech üzerine inzâl ola. Dördüncü ciğer kuvveti birle, beşinci böğrek kuvveti birle. Pes bu beş şerîf ‘uzvuñ kuvvetin saklamakda riâyet itmek gerekdür ki bu kitâb içinde zıkr idisaruz. Hîç er ve avrata bundan artuk çare yokdur ki zürriyeti oğul-kız dâyim peyveste ola ve ale’l-husûs hudâvend-i rûy-i zemîn, pâdişâh-ı cihân -halledallâhü mülkehû- hazretine bu kitâbı tuhfe getürdüm ve vüs’-ı tâkatce cehd itdüm. Ümiddür ki ol hazretde mabkûl ola.

Vasiyyet

Ashâb-ı kalem ve erbâb-ı keremden iltimâs oldur kim bu kitabuñ ibâretinde, bu kitâbetinde eğer sebk-ı lisân ve sehv-i kalem vâki’ olmuş olsa, ol aybı afv eteği birle setr idüb ol sekâmeti tashîh ideler ve ol zelleti ma’zûr ve muâf dutalar zîrâ ki benî Âdem sehv ü hatâ üzerine mecbûldür. (11b) Bu kitâbuñ fihristi ve kâidesi on yedi bâb üzerine mürettebdür ve her bir bâbında bir aslı beyân ider. Bu mecmû’ını kitâbun evvelinde beyân eyledük tâ ki her kime bir mes’ele ihtiyâc olursa fihriste nazar ide, ol maksûd kaçınıcı bâbdadır bile tâ ki anı bulmak ana âsân ola.

Evvelki bâb, evâmiri ve mizâcları beyân ider.

İkinci bâb, cimâ’a kuvvet iden gıdâları beyân ider.

Üçüncü bâb, edviye-i müfrede beyânındadır ki cimâ’a kuvvet ider.

Dördüncü bâb, edviye-i mürekkebe beyân ider ki meniye ziyâde ider.

Beşinci bâb, şarâblar beyânındadır ki şehveti ziyâde ider.

Altıncı bâb, zekere dürtecek otlar ve yağlar beyânındadır.

Yedinci bâb, hablar beyânındadır ki cimâ’ için dil altında dutalar.

Sekizinci bâb, izârlar ve kemerler beyânındadır ki şehveti ziyâde ider.

Tokuzuncı bâb,

(12a) **Onuncı bâb**, taban altına dürtilen devâlar beyânındadır ki cimâ’a kuvvet ider.

On birinci bâb, cimâ’uñ lezzetin ziyâde iden otlar beyânındadır.

On ikinci bâb, cimâ’a kuvvet iden şâfları beyân ider.

On üçüncü bâb, cimâ’a kuvvet viren hukneler beyânındadır.

On dördüncü bâb, cimâ’uñ eşkâlin beyân ider ki kankı dürlüsi eyüdür.

On beşinci bâb, zekeri yoğun idecek edviyeleri beyân ider.

On altıncı bâb, ferici tar ve ıssı idecek otlar beyânındadır.

On yedinci bâb, avratlar yüklü olacak ve yüklü olmayacak otlar beyânındadır.

Evvvelki bâb, evâmiri ve mizâcları beyân ider.

Bilgil ki mübâşeretde kavîrak olan ve hırsı ziyâde olan şol kimsedür ki buğday eñlü ola ve beñzi kızılığa mâyil ola ve teni tâze ve tamarları yoğun ve gin ola ve göğüsü i'tidâlde ola ve saçnuñ kılları (12b) irerek ola. Ve şol kimse bu işte süst ola ki mizâcı harârete mâyil ola ve kuru ve aruk ola, habeşî ve sürhân ve rûm ve saklâb, harîs olurlar. Lîkin kuvvetleri ziyâde olmaz zîrâ ki saruşındur ve karınludur, anlaruñ kuvveti artuk değüldür. Ve şunlaruñ kim teni kıllu değüldür dahi tamarları incedür ve gözleri karadır, bu işte o süstdür. Ve anlaruñ kim kasuğında kıl yokdur ve yâhud vardır ammâ yumşak ve perakendedür, anlar eğer mübâşeretde ifrât ideler ve muâlece itmeyeler, anlara gerek kim merg-i müfâcât yetişe.

Fasıl

Bu fasıl avratlaruñ hilyetin yani sıfâtını beyân ider

Bilgil ki Hakk teâlâ mükevvenâtdan yarattı, dükelerini ilm ve hikmet-ile yaratdı ve her birine tab' ve âdet viridi bâtında ve bâtınuk alâmetin zâhirinde âşikâre itdi. Şöyle ki ilm-i nücûmda alâyimden umûr-ı hafıyyeye (13a) istidlâl olunur âdem oğlanına. Dahi bâtında tab' ve âdet virildi ve nişanın ol tab'ın ve âdetüñ a'zâ üzerinde zâhir itdi, bu hilyeleri tecrube itdiler ve biz dahi imtihân itdük, dükeli mücerredür; tecrübeden sonra kitâbete getürdük.

Hilyet: Câlinûs hakîm kitâbında şöyle buldum ki: Her kangı avratuñ ki mak'adı değirmi ve kaşı çatuk ve nerm endâm ve ince avâzlu ve mu'tedil tenlü ve eli ayağı uşak ola, delâlet ider ki bunuñ gibi avrat şehvet üzerine harîs ola ve tîz âb ola ve mevzi-i mahsûsı yani ferici yumşak ve germ ola, anuñ gibi avratuñ cimâ'ı lezzetinden ve halâvetinden fâile yürek oynamağı ve za'f hâsıl ola. Anuñ ilâcı oldur ki şol herîseyi yirinde zikr idisavuz, dârçînî birle andan yiye tâ ol za'f andan zâyil ola.

Hilyet: Her avrat ki uzun boylu (13b) ve beli ince ve nizâr ve açuk kaşlı ve ak yüzlü ve kıvrıçuk saçlı ve uşak dişlü ve saruşın ve kebk adımlu ve alını yassı ve yufka tudaklu olsa, delâlet ider ki ol şehvet üzerine be-gâyet harîs ola ve tîzcek söz-ile aldana ve mevzi-i mahsûsı anuñ germ ve ter ola, anuñ-ıla mübâşeret itmekden ere yerakân ve yürek harâreti ve bevâsir illeti zâhir ola. Anuñ ilâcı oldur

ki bu işe çâre olmaya ol huknelerden zikr idisaruz birisin isti'mâl ideler tâ ki ol illet zâyil ola.

Hilyet: Hakîm Arestetâlîs eydür: Her kangı avrat kim değirmi yüzlü ve açuk kaşlu ve semüz ve kısa boylu ve kızıl ve ak ve yumşak tenlü ve büyük dişlü ve büyük ucalu ve kısa saçlu ola, delâlet ider ki anuñ gibi avrat şehvet sürmege harîs ola evet pârsâ ola ve tîzcek aldanmaya ve anuñ sohbetinden (14a) yürek za'fi hâsıl ola. Anuñ ilâcı kebâbedür ki kiremüt üzerinde kavuralar ve şeker cülâb birle ve lisânü's-sevrı suyu ve reyhân tohmı birle içeler nâfi' ola.

Hilyet: Hakîm Eflâtûn eydür: Her kangı avrat ki Türkî ve değirmi yüzlü ve yâb burunlu ve yoğun kalın tutaklu ve çatuk kaşlu ve uşak dişlü ve küçük gözlü ve küçük eğenlü ve enâr memelü ve ince bellü ve yumşak tenlü ve ince tamarlu ola, delâlet ider ki anuñ mevzi-i inzâl germ ve nerm ola, şehvet üzerine harîs ola ve hergîz cimâ'dan toymaya ve anuñ sohbeti saçı ve sakalı ağardur ve safrâvî ve sevdâvî marazlar getirür. İlâcı anuñ oldur ki dâyim sikencübîn içe ve gıdâlardan yumurdalu kalye tebâhe yiye.

Hilyet: Her avrat kim târ gözlü ve açuk yüzlü ve yufka tudaklu ve melîh şekil ve kâmeti i'tidâlde ola, delâlet (14b) ider ki ol pârsâ ve mestûre ola ve ere anuñ mübâşeretinden ziyân olmaya.

Hilyet: Muhammed b. Zekerıyyâ eydür: Her avratuñ ki boyu kısa ola ve semüz ve kara yağız ve kara saçlu ve yufka dudaklu ve hokka ağızlu ve büyük ucalu ve enâr memelü ve değirmi yüzlü ve melîh ve sebük rûh olsa, -ekser Keşmîrler bu sıfatda olurlar- mevzi-i mahsûsı nerm ve germ ve hoş olur ve anuñ birle sohbet itmekden zarar yokdur.

Hilyet: Hukemâdan şöyle rivâyet olundu ki her avratuñ ki beñzi kızıl ve ak ola ve çatuk kaşlu ve kara gözlü ve meygûn saçlu ve yufka dudaklu ve uzun boylu ve enâr memelü ve gin sînelü ola, -ekser Rûmîler bu sıfatda olur- mevzi-i mahsûsı anuñ germ ve huşk ve halâvetlü ola ve bunuñ gibi avrat şehvet üzerine harîs ola, pârsâ olmaya.

Hilyet: Câlînûs eydür: Her (15a) avrat ki be-gâyet semüz ola ve değirmi yüzlü ve tamam boylu ve yufka dudaklu ve kara gözlü ve küçük burunlu ve küçük başlu ve hokka ağızlu ve ferâh sinelü ve nerm endâm olsa, delâlet ider ki anuñ mevzi-i inzâlî yumşak ve hoş ola ve elbetde cimâ'dan toymaya.

Hilyet: Her avrat ki karı ve aruk ve uzun boylu ola, eğerçi hûb-likâ ve hûb-çehre ola, anuñ sohbetinde merg-i müfâcât yetişe -ne'üzü billâhi min zâlike-.

Hilyet: Her avrat ki kızıl beñizlü ve kızıl saçlu ola, mevzi-i mahsûsı anuñ serd ve nerm ola, anuñ sohbetinde ırku'n-nisâ zâhir ola.

Hilyet: Arestetâlis eydür: Her avratuñ ki boyı mu'tedil ola ve uzun saçlu ve yassı yüzlü ve kara gözlü ve hokka ağızlu ve çatuk kaşlu ve yumşak tenlü ve fasîh zübân ve hoş âvâz ve ince bellü ve ak ve kızıl ve hûb harekât (15b) ve nâzlu ve hırâmân yürüişlü ve genc ve büyük ucalu ola, delâlet ider ki anuñ mevzi-i mahsûsı germ ve nermdür ve gâyet halâvetlüdür ve lezzetlüdür ve anuñ sohbeti cemî-i râhatlık ve menfaati ola. Çünkü şunuñ gibi nâzenin, zarîf ve latîf ve hûb-çehre ve serv-kâmet ele gire, ne kadar ki cân tende ola muattal olmamak gerek. Zîrâ ki zararı yokdur ve eri sebük ider ve bedenden sıkleti zâyil ider ve göñlüñ nişâtın ziyade ider.

Fasıl

Anı beyân ider ki za'f olmak cimâ'da ne sebebdendür

Bilgi ki za'f-ı cimâ', dört endâmuñ za'findandır. Evvel, dimağın za'findan ve anuñ alâmeti oldur ki cimâ'dan lezzet ve halâvet bulunmaz ve zeker süst olur. ve anuñ sebebi balgamdur elbetde sovuksa cimâ' idemez.

Ve ikinci, yürek za'flığındendür anuñ alâmeti (16a) oldur ki utanur veya korkar ve bilinde yil belürmek vâki olur.

Üçüncü, ciğer za'flığındendür ve anuñ nişânı oldur ki meni az olur ve hem rakîk olur, koyu olmaz.

Dördüncü, zekerün ve hâyenün za'flığından olur ve anuñ nişânı oldur ki zeker sovuksa olur ve kıyâma gelmez. Ve hâye dahi za'if olur; vakt olur ki meni olmaz ve eğer olursa dahi rakîk ve füsürde olur. Ve bu nesne ere cimâ'ı çok zamân terk itmekden vâki olur ve ilâcî ânuñ oldur ki evvel dimâğı balgamdan tenkiye ideler kusdurmağıla veya ishâl itmegile ve hem gargara itdürelere ve dâyim tiryâk-ı kebîr yedürelere hâcet kadarı ve mehdi kavî ideler şol otlar-ıla ki maideye kuvvet vire ıtrıfîl gibi gevariş-i üd ve mastakî gibi.

Fasıl

Yürek za'findadır

Bilmek gerekdür herçi yürek za'findan olsa, ilâcî anuñ oldur ki ma'cûn-ı müferrih (16b) isti'mâl ideler ki anuñ takviyet-ile yürek kuvvet bula. Ve eğer zekerde ya hâyede sovuksa ârız olsa, gerek kim zeker incele ve sovuksa za'ifrak ve ıssıda kavîrak ola. Eyle olsa hem yüreğe ve hem dimâğa ilâc itmek gerek. Nişânı anuñ oldur ki zeker ve hâye sovuksa ola ve hem meni giç gele ve hem az ola ve rakîk ola

ve lezzet bulmaya, ilâcı oldur ki zencebîl perverde ve cevârişin za'ferân, cevârişin sakankûr istimâl ide ve ıssı yağlar birle iki endâmın bile ovalar ve gızâlarda az su-yile ve çok soğan-ile bişmiş kalye yiye ve zencebîl ve havlincân ve dâr-ı fülful her birin döğülmüş-ile üzerine ekeler ve bu cevârişinlerüñ san'atın yirinde beyan idevüz.

Fasıl

Ciğerüñ za'findadur

Ol ki ciğerüñ za'findan ola, alâmeti oldur ki teni aruk ola ve menisi az ola. Killet-i meni ekser sovukdan ve kurılıktan olur. Ve (17a) ol ki mizâc kurılığından ola, nişânı oldur ki meni inzâl oldukda lezzet bulmaya, anuñ ilâcı oldur ki be-cidd hammâma gire ammâ ol hammâm mu'tedil ola ve igen ifrat-ıla oturmaya ve her gün kızıl sirkeyi terengibîne memzûc idüp içeler ve tâze balığı biryân ide yiye ve kebâb ide eti soğan-ile yiye ve tavuk etin ve gügercin yavrısın ve nohud aşın yimek eyüdüdür ve hurmayı süd içinde ıslaya yiye, eyüdüdür ve bunlar her birisi yerinde geliserdür.

Fasıl

Bilgil ki çün za'f-ı cimâ bürûdetden ola ve iki hâye serd ve huşk ola, anuñ nişânı oldur ki meni az gele ve donmuş ola ve düşvarlığ-ıla gele ve lezzet bulmaya. Anuñ ilâcı ol ola ki gızâlardan tüffâh gızâlar yedürelere kalye gibi semüz et-ile ve çok soğan-ıla ve nohud aşu gibi ve herîse serçe etile ve zencebîl perverde veyâ kaleyle tuzile ve tatlu üzüm yiye (17b) ve yâsemîn yağın kasni-y-le ezeler ve anuñıla zekerin ve hâyesin ve kasuğın ovmak gerek. Ve eğer meni karârında olsa ve zeker kıvâma gelmese ve teninde bir dürlü arukluk olsa, anuñ ilâcı, teni semürtmek gerek ve çok ıssı gızâlarla ve neffâh nesnelere ve ıssı yağlarla endâmın ovmak gerek. Ve bir dürlüsü dahi mâdde eksüklüğünden olur şöyle ki ten semüz olur yıl eksük olur, kıvâma gelmez -zirâ zeker yiliyle gerilür kıvâma gelür-, anuñ ilâcı oldur ki ıssı gızâlar ve neffâh nesnelere yiye ve semüz etlerden çok gıdâlar hâsıl olur ve lâkin neffâh¹⁹ değüldür ammâ bakılâdan hem çok gızâlar hâsıl olur ve hem neffâhdur ve cevârişin zer'ûnî yemek nâfi ola.

Fasıl

Şunlara kim cimâ' itmek muhâtaradur eger itseler azîm hatarlu ola; evvel oğlancuklar itmek gerek dahi sayrular ve şol kimseler ki çok yürümiş olalar veya at segirtmiş veya çok işlemiş ola ve yorulmuş ola. Bunuñ gibi (18a) cimâ'dan

¹⁹ [neffâh nesnelere ... lâkin neffâh] arası Milli Kütüphane nüshasından tamamlandı.

ihtirâz itmek gerek ve hem hammâmda cimâ' itmemek gerek husûsâ çok derlemekden sonra. Ve dahi taâmı maidede hazm olmadın itmeyeler.

Ve eğer dilesen ki çok cimâ' idesin ve gine cimâ'dan dahi kalmayasın, gerek kim birkaç nesneden sakınasın: Evvel, tebevül itmek hâcet oldukça fi'l-hâl tebevül idesin. İkinci, segirtmekden ve çok yayan yürimekten. Üçüncü, hammâm içinde çok derlemekden. Dördüncü, gicelerde çok uyanuk olmakdan. Beşinci, çok at koşmakdan. Altıncı, kusmakdan ve ishâlden. Yedinci, sol pehlu üzere yatup cimâ' itmekden. Sekizinci, ayak üzerine cimâ' itmekden. Tokuzuncı, ekşiler yimekten. Onuncu, susayıcak ıssı suyu çok içmekden. Bu cümlesi ki vardur, zekeri süst eyler ve meniye ekser²⁰.

Fasıl

Gızâlardadır

Bilgil ki gızâlar ki andan çok meni olur ve (18b) bâki devâlardan yeğrekdür. Zîrâ ki dârû ola ki meniye ziyâde ide ammâ gızânuñ kuvveti ve menfaati andan artuk ola. Ve gızâ ki anda harâret ve rutûbet ola ve galîz ola tâ andan kuvvet ve nefh hâsıl ola. Bu işe ol lâyük ola ve gızâ ki lâyıkrakdur, kalye-i gezer'dür tâze semüz et-ile ve nohud ve baklayı anuñıla yaru koyalar ki bunuñ içinde galîz rutûbet vardur ve çok gızâ virür. Ve dahi bunuñ içinde nefhi vardur ki çün yiyeler, ol nefh zekerde hâsıl olur. Soğan dahi ancılayındur ki bunuñ içinde galîz rutûbet vardur ve tahrîk idicidür ve meniye ziyâde ider ve bögreği ısıdur; anı bile koymak gerek.

Ve eğer dahi kavî hâcet olursa, zencebîl ve şakâkul ve dâr-ı fülful bile yarı kılalar tâ maksûd hâsıl ola. Eğer dahi kavîrak hâcet olursa, tâze süd yimek gerekdür kim içinde hurmâ ıslanmış ola veya galîz (19a) nesnelere ki anda harâret-i muharrike ola kasnı gibi kuvvet-i harâret ve nefh anda çokdur. Ve soğan ve hardal ve kendena ve ne ki buña benzer vâre ise taâmına yarı kılalar ammâ anlaruñ kim mizâcları ıssı ola, bu ıssı nesnelere yedürseler illâ şol yağlar ki zikr olıser, andan zekerine dürteler ve ol ki keffe dürtülür ayağı keffine dürteler tâ ki maksûd hâsıl ola.

İkinci Bâb

Cimâ'a kuvvet iden gızâları beyân ider

Hamîrsüz etmek ve oğlak eti ve bilüc eti ve gügercin eti ki yavru ola ve tâze balık ve biryân olmuş baş ve keklik eti ve kaz eti ve serçe eti ve yumurda ve tâze süd ve keşür ve şalgam ve ak nohud ve kendene (كَنْدَنَه) ve buğday ve bal ve sığır yağı ve

²⁰ Ekiser > noksan ider: Milli KTP, eksildür: ŞAP.

köknâr içi ve fıstık ve fınduk ve bâdâm ve yaş encîr ve Hindistân kozunun içi ve ak susam ve yaş hurmâ bu dükeli cimâ'a kuvvet virür (19b) ve meniye ziyâde kılur.

Üçüncü Bâb

Edviye-i müfrede beyân ider ki cimâ'a kuvvet virür

Müşk, anber, za'ferân, anîsûn, habbu'l-kulkul, karanfûl, tatlu kıst, şakâkul, ûd-ı hindî, turunc kabı, havlincân, darçini, sûrincan, arslan yağı, keler yağı, haşhâş, belesân yağı, asfûr, tohm-ı helîle, belîle, emlec, terengübîn, afyûn, dâne çâdir. Edviye-i müfrede bunlardır ki mücâme'ata kuvvet virür.

Dördüncü Bâb

Edviye-i mürekkebeyi beyân ider ki şehveti artırur

Altı direm ak soğanı alasin ve uşak doğrayasin ve sızmış inek yağında kavurasın ve bir gügercin yavrısını ki semüz ola anuñıla bir çölmek içine koyasin ve üzerine biraz su koyalar. Ve bir avuç böğrölce ve bir avuç nohud nîm küft olmuş bile çölmeğe koya ve çölmeğün ağzına kapak ura ve nerm od birle kaydada tâ müherrâ olunca koya. Andan sonra bir direm dârçînî ve buçuk direm (20a) havlincân, her birini yumşak döğeler ve üzerine ekeler ve biraz sakankûr tozin ekeler ve ol hamîrsüz etmekden toğrayub tirid ideler. Evvel etin yiye sonra şorbasiyla tiridin yiye ki zekeri katı ider ve meniye ziyâde ider ve böğreğe kuvvet virür ve harâreti ziyâde ider ve bedeni semridür ve yüreğe kuvvet virür ve gönlün şâdlığın ziyâde ider ve gözün nûrını dahi ziyâde ider.

Bir dürlü gızâ dahi: Alasin birkaç gügercin yavrısını ki semüz ola, uvak toğrayasin ve kaz yağın eridesin ve ol yavruları anuñıla kavurasın. Ve biraz nohud şikâftesin koyasin ve biraz su koyasin ve çölmeği kapayasin ve nerm od-ile bişüresin tâ ki müherrâ olunca. Ve sakankûr tozin koyasin ve hamîrsüz etmeği tirid idesin ve bir direm dârçînî ve buçuk direm havlincân yumşak döğölmiş üzerine saça ve yiye. Ve eğer ekşi dilerse turunc veya nârenc sıkı yiye (20b) ve biraz şeker dahi koya. Bu gızâ meniye ziyâde ider ve böğreğe kuvvet ider şöyle ki eğer on kez cimâ' iderse teni hergîz süst olmaya ve erliğine noksân olmaya ve şâdimân ide ve şehvet üzerine harîs ide.

Bir dürlü aş dahi: Semüz etün karacasın alasin ve iki ol kadar tâze ak soğan alasin ve uvak toğrayasin ve bir çölmeğe koyasin ve hâcet kadar üzerine su koyasin. Andan sonra bişüresin ve bir direm karanfûl yumşak döğölmiş ve sakankûr tozu birle indireceğine yakın birağa ve hamîrsüz etmeği gine doğrayub tirid ide, yiye ki mizacı ıssıdır ve böğreği kavî ider ve avratlarıñ fercini ziyâde

eyler ve kanı ziyâde eyler ve zekeri katı eyler ve ne kadar gerekse cimâ'a kâdir eyler.

Sıfat-ı kebâb: İrkek şişek etin alasin ve yufkarak idesin yani yassıcaarak doğrayasın ve bir yeni kiremit ocağa birağasın tâ kızıl olunca. Ve bu eti üzerine biragasın bişe, (21a) hâcet mikdârı sakankûr tozın ekedin ve yiyedin; altı sâatden sonra cimâ'a âğâz idesin tâ ki acâyib göresin hem teni semürdür ve zekeri kavî ve kâyim eyler ve benzi kızıl eyler.

Sıfat-ı kûzâb: Bir semüz kazı alalar veya bir semüz tavukı ki bilüc ola, boğazlayasın ve içi yağın koyasın ve otuz direm mikdârı Hindistân kozı içi ki tâze ola ve tâze süd içine birağa ve on iki direm nebât şekeri ve on iki direm ak haşhâş tohmı ve bir direm za'ferân. Bu cümleyi yumşak döğeler ve ol süd birle bir çölmek içine koyalar ve çölmeği tenûr içine koyalar ve biraz sakankûr tozın koyalar ve ol kazı ya tavukı ol çölmek üzerine asalar tâ ki biryân ola andan sonra ikisin dahi çıkaralar, yiyeler ki böğreği ıssıdur ve meniye ziyâde ider ve nişât artırur ve hiç noksân olmaya ve ne kadar ki cimâ' iderse ve erüñ avratuñ endâmın germ ve nerm ider (21b) ve beñzi kızıl ve tâze ider ve hâm galîz yılleri ve kulıncı zâyil eyler ve kanı sâfi ider.

Sıfat-ı herîse ki erliği artırur ve zekeri dâyim kıvâma getüre. Döğülmiş buğday iki rıtil ve semüz koyun eti beş rıtil alalar, çölmeğe koyalar ve hâcet kadarı su koyalar ve bişürelere. Ve tâze süd iki süd kadar ve altmış direm Hindistân kozınuñ içi yumşak döğülmiş ve otuz direm kaz yağı bile koya, kaydada. Pes herîseyi kepe-y-ile be-cid karışdura ve ol südi bile karışdura ve bir direm dârçînî ve buçuk direm havlincân her birin yumşak döğesin ve herîsenüñ üzerine saçasın ve hâcet mikdârı koz yağın koyasın. Ve sabah yiyeler ki kuvvet-i azîm hâsıl ola ve meni ziyâde ola ve yüreğe kuvvet vire ve nişâtı ziyâde ide ve a'zâ-yı re'îseye tamâm kuvvet vire ve mesânei ıssıdur ve beñzi kızıl eyler ve avratları semridür ve endâmı germ ve nerm eyler ve saçı uzun eyler ve (22a) safrâyı ve sevdâyı zâyil eyler ve eri cimâ'a kâdir eyler.

Sıfat-ı helvâ ki cimâ'a kuvvet virür: Bir rıtil sızmış balı ve bir rıtil ak soğan suyun alasin, birbirine karışdurasın ve nerm od-ile kıvâma getüre, andan sonra ocaktan indüre, koya suya. Andan sonra iki direm yumşak döğülmiş za'ferân koya ve kepe-y-ile karışdura ve bir sırça kaba koya ve her gün bu helvâdan otuz direm acıla yiye ki meni ziyâde ider ve cimâ'a tamâm kuvvet virür.

Sıfat-ı herîre ki cimâ'a kuvvet vire: Tatlu keşiri alasin, ne kadar dilerseñ ve daş kabın yonasın ve andan sonra rende-y-ile yonasın, iplik gibi geçüresin ve bir yeñi çölmeğe koyasın ve bir tenûra koyasın ki iğın ıssı olmaya ve bir kepece koyasın ve yarındası gün iki rıtil sızmış bal ve zencebîl ve karanfûl ve cevz ve dârçînî ve

havlincân her birinden birer direm, za'ferân üç direm dükeli yumşak döğülmiş ve elenmiş ve buçuk direm anber (22b) hâs yumşak döğülmiş âhir kaynamağında içine bıragalar ve karışduralar. Pes ol ufak toğranmış keşüri kotaralar ve ol bal içine koyalar tâ birbirile kıvâm duta, andan oddan indüreler, koyalar tâ suya. Andan her gün otuz direm aclaca yiyeler ki bögreği ısıdur ve meniye arturur ve safrâyı ve sevdâyı zâyil ider ve mağzı doldurur ve ne kadar dilerse cimâ'a kâdir eyler.

Beşinci Bâb

Şarâblar ki beyânındadır ki cimâ'a kuvvet eyler

Müselles-i şer'î bu bâbda münâsibdür ammâ şarâbıñ azı yiğrekdür çoğundan zîrâ ki şarâb ki az ola tende, tuz gibidür taâmda. Eğer tuz çok olsa taâmı fesâda virür. Çün şarâbı dahi az içeler taâmı hazm ider ve bedeni semridür ve âdemi tarabnâk eyler. Şol şarâb ki kanı sâfi ider ve erliği arturur ve hîç zararı olmaz ve cimâ'a fâyide ider, oldur ki alalar üzüm şarâbını ki lâ'li reng ola üç rıtıl ve sızmış (23a) sâfi bal bir rıtıl. İkinin bir tencereye koyalar ve dârçînî ve zencebîl ve cevz her birinden bir direm yumşak döğeler ve bir bez içine koyalar, bağlayalar ve ol şarâb içinde bile kaynadalar; kefin alalar, oddan indüreler tâ suya. Pes buçuk direm müşk ve buçuk direm anber ve buçuk direm ûd-ı hindî ve üç direm za'ferân, cümlesin yumşak döğeler ve bu şarâb içinde hall ideler ve bir pâk sırça kaba koyalar ve hâcet vaktinde otuz dirhemini buçuk rıtıl sovak su ile memzûc idüb içeler ki gâyetde nâfi' ola, ma'deye kuvvet vire ve taâmı hazm eyleye ve teni semüz ide ve beñzi kızıl eyleye ve zekeri kâyim ve katı eyleye ve avratları semride ve nâzûk endâm ve cemâlini gökcek eyleye ve ferclerini ıssı ve nerm eyleye ve ere cimâ'da tamâm kuvvet vire şöyle ki ne kadar mahbûbı ve mahbûbesi olursa her birin hoşnûd ide ve hergiz zarar ve noksân irişmeye.

Altıncı Bâb (23b)

Cevârişler ve ma'âcîn bâbındadır ki cimâ'a kuvvet virür

Otları dâr-ı fülful ve zencebîl her birinden iki direm belesân yağı, iki direm anberi belesân yağında hall idesin ve girü kalan otları yumşak döğesin ve dükeli edviye ağırlı bal katasın, ma'cûn idesin. Mertûbü'l-mizâc olana iki direm ve mahrûrû'l-mizâc olana bir direm kifâyet ider.

Sıfat-ı cevâriş-i sanavberî: Alasın köknâr içinden ve Hindûstân kozı içinden ki tâze ola, her birinden otuz direm, havlincân altı direm, tûzerî kızıl ve ak ve şakâkul ve nârmüşk her birinden dört direm, fânîz kırk direm. Her birinden yumşak döğülmiş ve elenmiş ola ve iki edviye ağırlı sâfi bal koyalar, ma'cûn ideler, hâcet vaktinde bir miskâl dahi buçuk miskâl isti'mâl ideler.

Sıfat-ı gevâriş-i zer'ûnî: Zer'ûnî alasin, kabak çekirdeğünü için ve kögnar için (24a) ve habbu'l-kulkul ve ak behmen ve kızıl behmen ve lisânü'l-asâfir ve saru ve kızıl tûzerî, her birinden onar direm, kasnı (قاصنى) ve sînâb (صناب) tohmı ve fülful her birinden biş direm. Dükeli döğülmiş ve elenmiş ve Hindustân kozı yağıyla ve çetlemük yağıyla ovalar. Pes iki edviye mikdârı kefi alınmış bal birle ma'cûn ideler şerbet beş direm. Sabâh ve her gice beş direm yiyeler ve anuñ akabince sığır südi şeker birle içeler ki azîm fâide ide.

Günlük ma'cûmı ki cimâ'a azîm fâide ider: Otları sünbül-i hindî ve karanfül ve cevz ve zencebîl ve dârcînî her birinden beşer direm, susam mukaşşer altmış direm; her birin yumşak döğeler ve iki edviye kadar kefi alınmış bal birle ma'cûn ideler. Hâcet vaktinde on dirhem mikdârı her gün yiyeler.

Bir dürlü ma'cûn dahi etrâfil-i sağır dirler: Helîle-i Kâbilî ve belîle ve emle ve fülful ve dâr-ı fülful ve zencebîl (24b) her birinden üçer direm, kızıl tûzerî ve sarusı ve lisânü'l-asâfir ve habbu'l-kulkul ve behmen ve ak sûsam her birinden onar dirhem, nebât şekkeri yigirmi direm. Her biri döğülmiş ve elenmiş ve iki edviye mikdârı bal birle ma'cûn ideler ve kırk günden sonra isti'mâl ideler bir miskâl.

Gevâriş-i zer'ûnî: Havlincân ve şakâkul ve kızıl tûzerî ve ak tûzerî ve husyetü's-sa'leb ve kızıl behmen ve egir ve lisânü'l-asâfir her birinden üçer direm, habbu'l-bân mukaşşer ve habbu'l-belesân ve habbu'l-kulkul her birinden ikişer direm, kavun tohmı içi ve hıyâr tohmı içi ve kerdeme tohmı ve kendene tohmı ve tatlu soğan tohmı ve keşir tohmı ve şalgam tohmı ve turak otı tohmı ve asfûr tohmı içi ve ak haşhâş tohmı ve encire ve helyûn tohmı ve demür butrak her birinden ikişer direm, dârcînî ve karanfül ve sünbül ve asârûn ve besbâse ve nâr-ı misk (25a) ve kebâbe ve su'd ve dâr-ı fülful ve kırfe ve cevz-i bevva ve 'ûd-ı hâm ve za'ferân her birinden birer miskâl, Hindûstân kozı içi ki tâze ola ve köknâr içi ve fıstık ve koz içi ve nemek misk ve bâdâm içi ve panbuk çigidi içi ve kabı soyulmuş sûsam her birinden beşer direm, zencebîl ve habbu'z-zelem ve bû zeydân ve kıst-ı bahrî şîrîn ve tere tohmı ve ciyân otı her birinden ikişer direm. Cümlesin yumşak döğeler ve eleyeler ve iki edviye kefi alınmış bal birle ma'cûn ideler ve hâcet vaktında iki dirhem kadarı yiyeler.

Cevâriş-i hasek: Demür butrakı alasin, yumşak dögesin ve eleyesin ve gine ya butrak suyu birle ıslayasın ve gölgede kurıdasın. Ve gine bir dahi butrak suyun koyasın ve gine kurıdasın. Üç kez böyle idesin, andan sonra gine yumşak döğeler ve bâdâm yağı birle kavuralar andan sonra yüz elli dirhem ak terengübîn ve kızıl (25b) inek südüle hall idesin ve sâfi idesin ve nerm od birle kıvâma getüresin andan sonra ol döğülmiş butrakı anunıla ma'cûn idesin ve tâze kere kavurasın tâ

halvâ gibi ola ve igen katı kavurmaya her gün bundan on direm ırte ve on direm gice yiye ve latîf gızâlar yiye.

Bir dürlü dahi ol terbiyyet dahi olunmuş butrakdan alasin on direm âkırkarhâ ve zencebîl her birinden birer direm ak sükker on direm her biri yumşak döğölmiş ve kefi alınmış balıla ma'cûn ide hâcet vaktında iki diremden üç direme dek yiyeler ol ki maksûddur müyesser ola.

Yedinci Bâb

Şol edviyelerün beyânındadır ki zekeri anunıla ovalar tâ ki katı ola ve cimâ' üzerine kuvvet vire

Nergis soğanın alasin ve mevzek ve âkırkarhâ her birinden bir ola yumşak döğeler ve sığır ödi birle yuğuralar ve zekeri üzerine yaku ideler ki zekeri katı ola ve tamâm kuvvet vire ve bögregi ısıda ve eger zeker kıvâmından sükûn (26a) itmese dermânı oldur ki bir kac keret sovuk suyıla yuya hemen yete ve eğer avrat bu tılâyı fercine ve kasuğına dürtse şol kadar lezzet ve safâ hâsıl ola ki şerh ve beyâna gelmeye.

Nev-i diğêr: İki direm sūd on direm zanbak yağı on direm sūcî yağı ve buçuk dank müşk bunların içinde hall idesin ve hâcet vaktında zekere ve kasuğa dürtesin tamâm fâide hâsıl ola.

Nev-i diğêr: Belesân yağı bir direm ezilmiş misk buçuk dirhem her birin yâsemîn yağında hall ide ve zekere kasuğa ve hâyeye düрте.

Nev-i diğêr: üç direm hardal tohmın alasin ve yumşak döğesin ve yâsemîn yağıyla kaynadasın zekere ve hâyeye dürtesin.

Nev-i diğêr: Bir kef bân tohmın suda kaynadasın ve tâze ıssı koyun südi birle her gün zekere ve kasuğa bir kez andan ıssı ile dürteler.

Nev-i diğêr: Fülful ve kunduz hâyesi ve kasnı her birinden buçuk direm panbuk çigidi içi iki (26b) direm müşk bir dank her birin yumşak döğeler zanbak veya yâsemîn yağı birle kaynadalar ve hâyeye ve kasuğa dürteler.

Nev-i diğêr: Ferfiyûn ve bûre her birinden buçuk dirhem âkırkarhâ bir direm misk bir dank dükelisini yumşak döğeler ve hîrî (خیرى) veya sūhî (سوخى) yağı veya zanbak yağı birle kaynadalar ve zekere dürteler.

Nev-i diğêr: Buçuk direm kurd ödi ve buçuk dank yumşak döğölmiş misk nergis yağında hal ideler ve zekere yaku ideler ve eğer biregünün zekeri ne büyüye ve ne kiçilse ve eğer el birle ovsalar uyıssa ol fâlicden bir nev' dür ilâcî oldur ki kıst yağı

ve nârdîn yağı ve râzıkî yağı ve yâsemîn yağı birle döğülmiş âkırkarhâyı hall ide ve nîm germ ide anunıla ovalar halâs bula.

Nev-i diğ̈er: Şeytaric-i hindî ferfiyûn ve fülful her birinden birer dirhem yumşak döğeler ve yâsemîn yağıyla kaynadalar ve yaku ideler ve eğer zekerûn kıvâma gelmedüğü noksân rutûbetden (27a) olursa ilâc budur encire tohmın alalar ve yumşak döğeler arslan yağıyla merhem ideler dürteler tâ ki giru karârına gele ve rutûbet alâmeti oldur kim zeker hemîşe solmış ve nizâr ola meğ̈er ki ısıdalar ol vakt büyüklik vâki' ola ammâ katı olmaya.

Nev-i diğ̈er: Buçuk dank kasnı alalar şâf ideler ve zekerûn delüğine sokalar ki fi'l-hâl kuvveti zâhir ola ve dili artura şöyle ki maksûd hâsıl ola.

Nev-i diğ̈er: Bûre-i ermenî ve kasnı her birinden otuz direm zanbak yağı yahud yâsemîn yağı birle kaynadalar hal ideler ve zeker üzerine tılâ ideler.

Nev-i diğ̈er: Turb tohmı ve kerdeme tohmı ve âkırkarhâ her birinden iki direm panbuk çigidi içi bir direm cümlesi yumşak döğülmiş zanbak yağı birle kaynadalar ve her vakt ısıdub zekeri anunıla ovalar.

Nev-i diğ̈er: On dirhem acı bâdâm yağını yüz dirhem üzüm şarâbına katalar ve bir (27b) direm âkırkarhâ ve bir direm kust-ı bahrî ve buçuk direm dârçînî ve buçuk direm fülful ve bir direm mevzek ve buçuk direm bûre-i ermenî yumşak döğülmiş ve elenmiş bu şarâba ve yağa katub kaynadalar ta kaynamağ̈ıla ol şarâb gide heman direm yağ kala pes buçuk direm belesân yağı ve bir direm kunduz hâyesi bunları yumşak döğeler ol yağ içinde hal ideler ve hâcet vaktında andan nîm germ idüb zekeri ve kasuğ̈ı ve hâyei anunıla ovalar ve yaku ideler ve eğer bu tılâdan incitmek vâki olursa ki şehvet gâyet harekete gele zeker yatmaya sovak suyla bir kaç kez yuya hemân sâkin ola.

Sekizinci Bâb

Şol hablar beyânındadır ki kaçan dili altında dutalar zekeri kâyim ide ve çün dili altından gidere gine karârına ine.

Sıfat-ı hab: Mastakî bir direm hâlis müşk bir dânk dahi buçuk direm karanfil ve cümlesin yumşak (28a) döğeler ve eleyeler ve zencebîl murabbâ balıyla hab eyleyeler her bir habbı nohûd kadar ola hâcet vaktında birisin dili altında duta ki tamam kuvvet vire ve hem za'îf olmaya.

Nev-i diğ̈er: Sakankûr hâyesi buçuk dirhem müşk bir buçuk dânk bunları sürme gibi yumşak döğeler ve zencebîl murabbâ balıyla hab eyleyeler her habbı bir dânk ola hâcet vaktinde dil altında koya cimâ' ide tamâm kuvvet bula ve ne kadar dilerse cimâ'a kâdir ola.

Nev-i diğەر: Köknar içi ki kavrulmuş ola yumşak sahk ideler andan iki direm ve bir direm karanfül misk bir dânk anber bir direm râzakî yağında hal ideler ve otları bununıla yoğuralar ve hablar düzeler hâcet vaktında birisini dil altında duta ki gâyet acâyib göre.

Tokuzuncı Bâb

Kuşaklar ve kemer kuşaklar beyânındadır ki cimâ'a kuvvet vire ve meniye kabı içinde saklaya

Bilgil ki her kuşakı (28b) saru za'ferânı yünden eyleyeler ve kuşaklar cimâ'a kuvvet vire ve bögreği ısıda ve meniye kabı içinde saklaya tâ murâdinsuz taşra getürmeye ve bu saru kuşak hâsiyyetinde ak kuşakdan yiğrekdür ve kuşak ki deve yününden ola gâyet eyü ola ve eğer samur derisinden kemer dikeler ki ini dört barmak ola ve kış günlerinde biline bağlaya cimâ'a gâyet eyü ola ve eğer kakum derisinden dikeler ve kış gününde beline bağlayalar zekeri katı eyleye ve meniye kendü kabında saklaya ve kızıl dilkü derisinden dahi kemer muvâfıkdur.

Nev-i diğەر. Bir arıca dilkü derisin alalar ve andan kemer kuşak dikeler ki ini dört barmak mikdârı ola ve ol kemerün içini kerkes yünü birle doldura ve biline bağlaya bu bâbda gâyet fâide ide ve ne vakt dilerse cimâ'a kâdir ola bili ve bögreği ıssı eyleye (29a) ve kerkes yünü cimâ'ı harekete getüre ammâ kış faslında saru kemhadan dikeler azîm fâide eyleye.

Nev-i diğەر: Saru harîri alasin veya ak harîri ve bundan kemer düzdüresin ini dört barmak ola ve ortasını arslanun ensesi yünü birle doldurasın ve biline bağlayasın be-gâyet müfid ola ve kasukı tîz tîz yülütmeğ gerek zîrâ ki ol meni kurıdur.

Fasıl

Yay günlerinde muvâfık giyecekleri bildirür

Bu fasılda kim ki ketân bezinden yeğrek yokdur şol cihetden ki ketân bezi tîzcek ıssı olur ve tîzcek sovur gâyet letâfetinden ötrü pes bu sebebden mücâme'ata lâyıkdur ve kış günlerinün sovuğında yeğrek don oldur ki panbuk bezi könleği ola anun üzerine samûr geye veya kızıl dilkü geye ki nâfe ola bu dahi şâyestedür ki (29b) teni ısıdur ve bu sebeble a'zâ-yı tenâsüle kuvvet virür ve panbuk bezinden ton ve isfahânî ton şöyle gerek kim her biri yumşak ola iri olmaya ammâ ketân bezi deriyi ve eti yumşak eyler ve teni ısıdur ve meniye kendü yirinde saklar ammâ iri geyesi veya iri gönlek meniye gayetde kurıdur ammâ harîr ton ere ve avrata eyüdür bu ta'yîn itdügümüz tonları geymek pîrlere muvâfıkdur ve hâssa ki Mısrî ola ve Bağdâdî ya Rûmî ola.

Onuncı Bâb

Taban altına dürtilen devlar beynındadır ki cim'a kuvvet ider

Alasın köy kuşu yavrısın ki henüz tyi bitmedik ola ve kovan arusu içinde asalar ve ol kovanı kurcalayalar tki arusun kkdalar aru ol yavrılara uşe ve soka t şunadek ki ldre andan sonra r ve pkze ideler ve ysemn yağına bırağlar ve od üzerine (30a) koyalar ve nerm odıla kaynadalar t mherr olunca andan oddan indüreler ve szeler ve bir direm yumşak dğlmş ferfiyn bu yağı içinde hal eyleyeler ve bir Őşe içine koyalar ve ağzın mm birle berkideler ve hcet vaktında ol yağdan tabanına ve barmakları aralıklarına dürteler ve ayağın bir zaman yire basmaya sabreyleye.

Nev-i diğer: Büyük iri karıncadan yüz karınca alasın ve nergis yağına bırağasın ve beş dirhem belesn yağın katasın ve yay günleri ıssısında ki güneş seretn burcında ola veya esed burcında ola yigirmi gün mkdr gneşde koyalar hem yıl dokuna ve her gün gneşde ola pes hcet vaktında bir kuş yüniyle tabanına ve barmakları arasına drte ki hemn sat zeker kıvma gele ve ne kadar dilerise cim' itmeğe kdir ola.

Nev-i diğer: Alasın yeşil keletei (30b) ki bahr faslında dutulmş ola pes keltekelei elli direm ysemn yağının içine bırağalar ve bir Őşe içine koyub güneşe asalar Şol kadar koyalar ki ol keltekeleler olalar andan sonra iki direm dğlmş kızıl boyalı ol yağ birle kaynadalar ve szeler ve bir direm dğlmş mevzeki ol yağa karışdurular hcet vaktında tabanına ve ayağı barmağı arasına dürteler evet elini bu yağdan saklaya t tebh olmaya.

On Birinci Bb

Cim'un lezzetin ziyde iden nesnelere beynındadır

Amm saklamak gerekdür cheldan ve b-hay avratlardan ki bu ma'n üzerine hars olub bednm ve rusvay olmayalar otları budur drin buçuk direm ağzında eyneye ve cim' vaktında tkrğiyle zekerine drte tamm lezzet bula.

Nev-i diğer: Drin ve krkarh ve kebbe ve mevzek her birinden iki çekirdek müşk bir dnk bu cümleyi yumşak (31a) sahk ideler ve zencebl murabb bal birle yoğurular ve hacet vaktında bundan biraz tkrğiyle işe ileteler ki tamm lezzet hsl ola.

Hikyet: Bu kitb ve bu nüsha ve bu zıkr itdğmz dr Yezdecird Őhun haznesindeydi ve dyim bu nüshayı dzdrb isti'ml ideridi ve her kimnile ki sohbet ideridi sonraki andan mfrakat ideridi anun hoşlığından ve lezzetinden zahmet çekerdi ol lezzet sebebinden mef'le filine aşık olurdu eyle olsa Yezdecird bunu vebl-i azm görüb buyurdu t ki bu kitb ve bu nüshayı yakdurdu

pes Yezdecird'ün bir vezîri vardı ki ol bu nüshayı hîle ile öğrenmiş idi ve hâtırında tutmuşıdı tâ melik-i fâris eyyâmına dek oğlanlarından birisi bu nüshayı teberrük için melik-i fâris hazretine getürdi çün bu nüshayı tecribe kıldı gâyetde hoş geldi pes buyurdu bir kaç nüsha yazdılar (31b) meğer kim anun bir sâhib-i cemâl kızı varidi kitâb-hân idi bir gün kitâbları içinde bu nüshaya muttali' olur endişe ve dâ'iyeye-i nefis hâtırına gâlib olur kız kendüzine eydür kaşki bunu kimseye i'timâd itmesem kendüm tecribe itsem dir bunu okıyıcak tâkatı kalmaz be-hükmi zarûret âdemîden zeker vaz'ında bir nesne düzdürür ve içini kerkes yüniyle toldurur tâ gâyet katı olur zeker gibi ve gice olıcak bir halvet hücresi varidi anda girür ve önünde mum yakar ve bu otları ol erimedden tavîleye dürter ve tadrîcile kendüzine idrâc ider duhûl ve hurûc arkun arkun endişe ileterek anun isti'mâlinden şol haysiyyetile lezzet ve halâvet bulur ki akli zâyil olur ve ol ortada akli bî-huş olup ol lezzetün kemâlinden bir hareket vücûda gelür ki şem' düşer ve od kızun (32a) tonın dutar kızı yakar kızun haberi olmaz gâyet lezzetinden ve kız helâk olur pâdişâh kızının öldüğün işidüp gelir ol tavîle birle kızı oda yanmış görür bilür ki nedendür pes buyurur ki ol nüshayı oda yakdurur bu nüshayı hiç kimse bilmezdi meğer Lahîh b. Osmân Hindî anun Şemsü'l-meâlî rûzigârında kadri ve kıymeti yoğidi ol pâdişâha mukarreb olmağičün bundan yiğrek tuhfe bulmayub Şemsü'l-me'âlî hazretine bu nüshayı tuhfe iledüp tamâm kurbet hâsıl itdi ve andan Câmâsb eline düşdi ki ol bizüm ceddümüzdür ve biz dâ'î-yi hakîr ve fakîr dahi bu nüshayı ber-sebîl-i tuhfe ol cenâb-ı mu'allâyâ getürdüm zirâ ki bu bir dürr-i yetîmdür ve dürr-i yetîm lâyık değıldür illâ pâdişâhlar hazînesine.

Nev-i diğeri: Kebâbe ve dârçînî her birinden buçuk direm zencebîl murabbâ bal birle ma'cûn eyleye ve tükruk (32b) birle zekerine dürte andan cimâ' itmeğe başlaya tâ tamâm lezzet bula.

Nev-i diğeri: Mevzek ve dârçînî ve âkırkarhâ her birinden bir direm yumşak döğeler ve sâfi bala karışduralar zekerine dürte cimâ'dan ön bir sâat andan cimâ' ide şol kadar lezzet ve kuvvet vire ki mef'ûle bî-huş ola ve her nesi var ise fâile vire ve hergiz anı terk itmeye.

On İkinci Bâb

Şâflar beyânındadır ki cimâ'a kuvvet vire

Bilgil ki ıssı otları çok yimek a'zâ-i reîseye ziyân ider eyle olsa bir muâlceye dahi hâcet oldı alasin lu'be-i berberî biş direm yumşak döğesin ve zencebîl murabbâ bal birle yağurasın ve hurmâ çekirdeğı kadar şâf düzesin ve bâdâm yağı birle cerb ide ve gice yatacak vakt götürüne.

Nev-i diğ̃er: Alasın kantaryûndan bir direm ve ziftten ve gûmiş bûrâdesinden birer direm bunları bân (33a) yağıyla yoğura şâf düzede ve her gice birisin isti' mâl ide çok fâide ide ve çok lezzet vire.

Nev-i diğ̃er: Arslan yağı ve sakankûr başı her birinden iki direm kurbağa kanı küli bir direm müşk bir dânk yumşak dög̃eler ve kızıl şeker birle yoğuralar şâf eyleyeler ve her gice birisin yâsemîn yağı birle götrüne gâyet lezzet vire.

On Üçüncü Bâb

Cimâ'a kuvvet viren hukneleri beyân ider

Alalar bir semüz bişmiş baş suyun ve on kuzunun hâyesin ve bir tâze kuyruk ve bir avuç nohud nîm-küft olmuş ve bir kısım dög̃ülmüş buğday ve bir kısım şalgam tohmı ve bir kısım helyûn tohmı bunları birbirine karışdurup bir çölmeğ̃e koya ve üzerine hâcet kadarı su koya ve çölmeğ̃ün ağzın berkide ve gice tennur içine koya tâ bişe ve yarındası bir kısım çükündür yaprağın ve bir kısım hatmi bir çölmeğ̃e koya ve üzerine su koya bu su içinde bir direm (33b) bûre hal ide evvel buni hukne dökeler tâ ki bununla bağarsuklar arına pes sâniyen ol çölmeğ̃i tennurdan çıkara ve ol çölmek suyundan otuz direm mikdârı alalar ve on direm şîrûgan yağı ve iki direm koz yağı üzerine koya ve hukne dökeler bir ayda üç kerre bu tertîb üzere tâ acâyib göreler.

Nev-i diğ̃er: Alalar yüz elli dirhem inek yağın ve kurumuş kabak bir rıtlı ve tâze inek südi üç rıtlı fânîd yigirmi direm nerm od birle şol kadar kaydada ki yağ kala andan sonra üç dirhem yâsemîn yağın ve on direm bân yağın katarlar ve anunıla hukne eyleyeler ve on gün kadar cimâ' itmekden sakına tâ tamâm kuvvet hâsıl ola ve ol ki maksûddur müyesser ola.

On Dördüncü Bâb

Cimâ' itmenün şekillerindedür ki cimâ' ne resme itmek eyüdüdür ve ne resme itmek muzırdur anı bildirelüm

Şer'an hod mubâhdur ere ve avrata (34a) bir birinün a'zâsına nazar itmek avrat arkası üzerine yata ve ayaklarını açık duta ve er iki ayağı arasına gire cimâ' ide ammâ rûmîler tarîki oldur ki avrat çalkoyın yata ve ayakların uzada ve er gele iki uyluğ̃ı aralığına gire ve anun uyluğın uyluğ̃ı üzerine ala ve iki eli birle boynunu kucaklaya ve tedricile başlaya duhûl hurûc ide ammâ İbni Mukanna' cimâ-ı mürûrî ihtiyâr itmişdür zîrâ ki bu cimâ' mef'ûlenün muhabbetin ziyâde ider ve erün bedeninin kavî eyleyler ve cemî'i sıklığı bedenden götürür hıffet hâsıl olur ve bu nûr üzere nûrdur dimiş ve cimâ'-ı mürûr şoldur ki mef'ûle çalkkoyun yata ve göti altına bir yastuk koya ve fâil gele iki ayağın omuzına götüre ve kendü ayağının

parmakların dîvâra vire ve eliyle omuzunu duta ve kenduzine çeke ve duhûl ve hurûc ide ve berçînleye ammâ ivmeye ki ivmek (34b) dükeli işlerde eyu değüldür Eflâtûn eydür sizün üzerünüze olsun cimâ'-ı müs'id ki ol rûhı ziyâde ider ve gözün nûrın arturur cimâ'-ı müs'id oldur ki mef'ûlenün tonın boynına bıragasın tâ ayağıyla başı bir yere gele bir top gibi ola fâil gele araya gire ve mef'ûle hem uyluğun kendüye çeke eliyle duta ve sen ol işe meşgûl olasın ki bu gâyet müfiddür **ammâ** ol ki nâ-mahmûddur ayag üzerine cimâ' itmekdür bundan ihtirâz itmek gerek zîrâ sinirler süst eyler ve yürek oynamağın getürür ve ırku'n-nisâ didükleri illeti getürür ve baş ağrısı hâsıl ider ve hem hammâm içinde cimâ' itmeyeler ve bâzı câhiller eydür ki biz itdük ziyânı yokdur çünkü pîr olalar bileler ki var mı yoh mı pîrlik irişecek ol rencler zâhir ola ol anı bilmez **cimâ'-ı murabba'** ve ol oldur ki fâil ayağı üzere (35a) durur ola ve mef'ûle murabba' oturur ola ve ayakların birbirinden ırak komış ola ve mef'ûle fâil ardından koçub önüne yükledüp kendüzinden yana muhkem çeke ve bi-hükm-i irâdet duhûl ve hurûc ide **bir dürlü dahi mezmûmdur** oldur kim er çalkoyın yata ve avrat erün üstine çıka ve kerke tâ ol kadar ki şehvet dökile anunçün kim erün şehveti bunun gibi cimâ'da tamâm çıkmaz ve hem avratun rutûbeti erün zekerine dökilür ve bundan zekere ve kasuğa yaramaz hastalıklar hâsıl olur pes bunun gibi cimâ'dan gâyetde sakınmak gerek ki azîm ziyân vardur hem eri mest ve hayrân ider ve mesâne renci ârız olur ve kavukda karaca hâsıl olur ve olur ki sancu dutar ve ciğer şişer ve bu şiş sâyir a'zâya dahi sirâyet ider.

Nev-i diğeri: Andan giru pehlû üzere yaturken cimâ' itmek yaramazdur (35b) zîrâ ki böğregi za'îf ider hâssa ki eyegüsi ve gögsi andan hâlî ola za'îf terkîb ola husûsâ ki sağ pehlûsü üzerine sohbet ide mümkündür ki kulınc ârız ola ve kasuğun ve zekerün çevresi şişe ve ardınca mübtelâ ola pes bunlardan ihtirâz itmek gerek.

On Beşinci Bâb

Zekeri büyük eyleyen dârûlar beyânındadır

Bilgil ki zeker bir cisimdür kim hem etden ve hem müteharrik tamarlardan ve sinirden terkîb olupdur ve hissi yavlak çokdur ve menfaatı hod âşikâredür cimâ' itmekile ve ovmağıla ve muâleceyle büyük olur Muhammed b. Zekeriyyâ eydür soğulcanı alasin ve anı arı yuyasin ve kurudasın ve yumşak döğesin hammâma varasın ve zekeri ılıcak suyıla şol kadar ovasın kim kızara andan sonra ol döğülmüş soğulcanı sûsam yağında kaynadalar ve yaku ideler üç gün bu resme ideler tâ ki zeker büyük (36a) ve yoğın ola.

Nev-i diğeri: Her gice zekeri tâze koyun südi birle çok ovalar andan ol döğülmüş soğulcanı sığır etinün kebâbına saça ve ol eti gice zekerine bağlaya yata büyük ve yoğın ola.

Nev-i diğ̃er: Alasın iki direm lisânü'l-asâfirün döğölmüş ola ve keçi südile gice ıslada düрте tâ büyük ve yoğun ola.

On Altıncı Bâb

Şol nesnelere beyânındadır avratun fercin ıssı ve nerm ve daracuk eyler ve fâile andan gâyet lezzet ve safâ olur

Otları budur âkırıkârhâ ve teke sakalının usâresi her birinden on direm mersin tohmı beş direm her birin döğeler ve birbirine katarlar ve sırf şarâb içinde kaynadalar ve sâfi ideler süzeler tâ avrat anun içine otura ki kızlık derecesin giru bula ve teni ıssı ve yumşak ola.

Nev-i diğ̃er: Müşk ve anber ve 'ûd-ı hindî her birinden buçuk direm her birin yumşak döğeler (36b) ve sırf içinde kaynadalar ve bir pâre yünü anun içine koya ve kendüzine dutına gâyet nâfi ola.

Nev-i diğ̃er: Gök mazuyı alalar ve enâr kabı ve karanfil her birinden bir olu bu otları şarâbile ıslaya ve yün birle fercine idhâl ide maksûd tamâm ola.

Nev-i diğ̃er: Köknâr ve kehrübâr ve müşk ve fülful her birinden buçuk direm alalar ve şarâbile karışdura ve yün birle işe ilet ve eger biraz gâliye dahi katarlarsa gâyet eyu ola.

Nev-i diğ̃er: Üzüm çekirdeği ve anber ve 'ûd-ı hindî her birinden buçuk direm yumşak döğeler ve sırf sirke birle karışdura ve bir pâre yüne bulaşdurub kütrüne götrüne ki giru bıkır kız mertebesine irişe.

Nev-i diğ̃er: Ayu ödünü râzekî yağında hall ideler ve götrüneler.

Nev-i diğ̃er: Asfûr çekirdeğinin içi ve su'd ve sûsen yaprağı her birinden bir olu su içinde kaynadalar ve ol su içinde (37a) oturdalar giru bayağı kızlık mertebesine yetişe.

On Yedinci Bâb

Şol edviye beyânındadır ki avrat yüklü ola ve yüklü olmaya

Eğer bir miskâl kurd ödünü nârdîn yağında hall ideler ve bir pâre yün birle avrat öninden götüre hemân yüklü ola eğer her yıl bir kez isti'mâl ideler yiğ ola.

Nev-i diğ̃er: Ayunun mâyesinden bir direm sûsam yağında hall ideler ve bir pâre yüne bulaşdurub götüre.

Nev-i diğ̃er: Alasın dâne çadırdan iki direm gül yağından hal ideler ve âdetce işe ileteler **yüklü olmamağa** bir direm katırân zekere düрте cimâ' ide ve cehd ide ki

avratun başı aşağa inişe ola tâ zeker tamâm yirine irişe hergiz yüklü olmaya ve eğer olursa dahi düşüre.

Nev-i diğer: Eğer zekeri sûsam yağıyla yağlasa cimâ' itse yüklü olmaya.

temmet bi-avnillâh

5. TARTIŞMA

5.1. Genel yaklaşımlar

Müellif, varak: 11a'da, şu ifadelerle, “hatalı bilgiler verdiysem beni affedin ve düzeltin” diyor:

“vasiyyet ashâb-ı kalem ve erbâb-ı keremden iltimâs oldur kim bu kitabun ibâretinde bu kitâbetinde eğer sebki lisân ve sehv-i kelâm vâki' olmuş olsa ol aybı afv eteği birle setr idüb ol sekâmeti tashîh ideler ve ol zelleti ma'zûr ve muâf dutalar zîrâ ki benî Âdem sehv ü hatâ üzerine mecbûldür”.

Böylece, kitapta verilen bilgi, tavsiye, terki ve tedavilerin “ampirik” nitelikte olduğunu ve hata ihtimalini beyan ediyor.

Varak 5a'da ise karı kocanın ne şekilde isterlerse o şekilde cinsel ilişki kurmalarının dinen caiz ve ruhsatlı olduğunu beyan ediyor. Sadece homoseksüel ilişki ve anal ilişkinin men edildiğini söylüyor:

“ve dahi anların ne vechile dilerse cimâ' itmesi câyizdür ürütürürken ve otururken ve râkib ve merkûb olduğu hâletde gerek otururken ve gerekise müdevver ve gerekise murabba' ve gerekise bu dükeli didüğümüze ruhsat ve icâzet virildi nitekim Hakk teâlâ buyurur *nisâ'üküm harsün leküm fe'tû harseküm ennâ si'tüm* ammâ livâta itmekden ve avrata Tengri nehy itdüğü yirden cimâ' itmekden men' itdi”.

Eserin yazıldığı tahmin edilen 13. ve Türkçeye çevrildiği 15. yüzyıllarda, İslam kültür coğrafyasında, bazı çağdaş yazarların iddialarının aksine, cinsel birleşme konusunda –net yasaklar dışında– bir tabu olmadığı anlaşılmaktadır. Yazarın tarif ettiği ve etmediği tüm cinsel ilişki biçimleri denenmekte, uygulanmakta, tavsiye edilmektedir. Güncel bilgilerimiz de, karı kocanın birbirlerini istediği gibi uyarması, tatmin etmesi ve istedikleri pozisyonları kullanmasının cinsel mutluluk için gerekli olduğunu teyit etmektedir. (Taşçı 2001)

Varak 18b'de, gıdaların ilaçlardan daha tercihe şayan olduğu, uygun gıdaların ilaçlardan daha faydalı ve etkili olduğu ifade edilmektedir:

“gızâlardadır bilgil ki gızâlar ki andan çok meni olur ve bâki devâlardan yeğrekdür zîrâ ki dârû ola ki meniyi ziyâde ide ammâ gızânun kuvveti ve

menfaati andan artuk ola ve gızâ ki anda harâret ve rutûbet ola ve galîz ola tâ andan kuvvet ve nefh hâsıl ola bu işe ol lâyık ola”.

Bu yaklaşım, 20. yüzyıldan itibaren tanımlanan ve son yıllarda tartışmasız olarak üstünlüğü kabul edilen “koruyucu hekimlik” prensiplerine uygundur. Sağlıklı gıdayı da içeren koruyucu hekimlik yaklaşımı, hastalıkları oluşmadan önlemek, oluşuktan sonra ilaç vs. ile tedavi etmekten daha doğrudur felsefesine dayanır. Müellifin bu notu ile, eserin yazıldığı devirde de aynı anlayışın tercih edildiğini anlıyoruz.

Varak 10b’de müellif, sık cinsel ilişkinin zararlı olduğunu söyleyenlere karşı çıkıyor ve dünya lezzetlerinin altı tane olduğunu söylüyor. Açık olan beş tanesi; görme, işitme, tatma, koklama ve dokunma duyuları, gizli olan altıncısı ise cinsel ilişkidir diyerek, diğer duyuların birbiriyle ilişkisiz olduklarını ama koitusta tüm duyu ve lezzetlerin bir arada olduğunu ifade ediyor. Bu sebeple de hiçbir duyu özelliğinde cinsel ilişkideki lezzetin bulunamayacağını belirtiyor:

“...ba’zı cühelâ eyitdiler ki hergiz cimâ’ itmek yokdur eğer iderse dahi yılda bir kez itmek gerek artuk itmemek gerek dimişler bu dükeli hatâdur şunun için kim cemi-i âlem ulu ve kici cimâ’ lezzetünün netîcesidür ve ’âlem-i kevn ü fesâd lezzeti altı nesneden artuk degildür bu cümlesinden birisi gizlidir bâkîsinün râhatı zâhirdür cümle lezzâtdan birisi görmekdür ikinci işitmek üçüncü datmak dördüncü yıylamak beşinci dutmak altıncı mücâme’atdur ve bu lezzetlerde hiç cimâ’ lezzetinden yiğrek yokdur zîrâ ki her birinün fi’li ayru ayru bâşınadur hiç birinün birine dahi şirketi yokdur ve cimâ’da bu dükeli fi’l mevcûddur”.

Buradan çıkarılabilecek anlamlardan biri, cinsel ilişki sıklığı ile ilgili bir sınır olmadığı, “fazlası zararlıdır” gibi yanlış bir görüşe yazarın katılmadığıdır. Gerçekten de güncel androloji ve seksoloji bilgilerimiz, eşler arasında cinsel ilişki sayısını tamamen isteğe bırakmakta, herhangi bir sınır tayin etmemektedir. Ayrıca, çok cinsel ilişkinin erkeğin sağlığını bozacağı yahut her erkeğin ömür boyunca belli sayıda boşalma kapasitesi olduğu gibi safsatalar kabul edilmemektedir (Taşçı 2001). Müellifin ifadesinde beş duyunun verdiği lezzetlerin tamamının cinsel birleşmede bulunduğunu belirtmesinden, cinsel ilişki sırasında bu beş duyu organımızın da kullanılması gerektiğini, bunun ilişkiyi hem erkek hem kadın yönünden taçlandıracağı anlaşılmaktadır ki bu da günümüz bilgi ve kabulleri ile örtüşmektedir.

Öte yandan, eserde zikredilen ve cinsel gücü artırdığı savunulan birçok bitkisel ilaç veya karışımın, İbni Sina'nın el-Kanun fi't-Tıbb isimli anıt eserinde de mevcut olduğu görülmektedir. 11. yüzyıl başlarında eser veren İbni Sina'nın, beklendiği üzere, daha sonra bitkisel tedaviler üzerine yazılan eserlere, bu arada incelediğimiz Bahname'ye de bilgi ve ilham kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Kanun'un 2. kitabı üzerinde "aphrodisiac" veya "stimulate" anahtar kelimeleri ile yapılacak bir arama, aynı veya benzer birçok devanın önerildiğini gösterecektir (İbni Sina 1998).

Yine, bahnamede genel yaklaşım olarak dikkat çeken bir husus da, cinsel gücü artırmak ve benzeri amaçlarla kullanılan bitki, hayvan, organ ekstrelerinin ve karışımların uygulama şekilleridir. Bahnamenin bablar fihristinden bile kolaylıkla anlaşılacağı üzere, bu devalar; katı gıda, oral macun, içecek, ayak tabanına veya cinsel organa sürülecek krem ve merhem, fitil (suppozituar), lavman, dilaltı emilen hap gibi akla gelebilecek her türlü uygulama yolu denenerek kişilere tatbik edilmiştir:

"...**beşinci bâb** şarâblar beyânındadır ki şehveti ziyâde ider **altıncı bâb** zekere dürtecek otlar ve yağlar beyânındadır **yedinci bâb** hablar beyânındadır ki cimâ' için dil altında dutalar **sekizinci bâb** izârlar ve kemerler beyânındadır ki şehveti ziyâde ider tokuzuncı bâb (12a)... **onuncı bâb** taban altına dürtülen devâlar beyânındadır ki cimâ'a kuvvet ider **on birinci bâb** cimâ'un lezzetin ziyâde iden otlar beyânındadır **on ikinci bâb** cimâ'a kuvvet iden şâfları beyân ider **on üçüncü bâb** cimâ'a kuvvet viren hukneler beyânındadır..."

İlginçtir ki, modern zamanların medikal tedavi yöntemleri içinde de, değişik etki yolları ve mekanizmalarını devreye sokabilmek için farklı uygulama metodları denenmiş ve denenmektedir. Bunlara aşağıda yeri geldikçe işaret edilecektir.

5.2. Bab ve fasılların analizi ve güncel literatür ışığında değerlendirilmesi

Varak 4a'da müellif, bu eseri yazarken, verdiği bilgileri 414 tıp kitabını inceleyerek ortaya çıkardığını ve derlediğini ifade ediyor. Eski hekimlerin ve filozofların, bu tavsiyeleri önce kendileri tecrübe edip sonra yazmaya ve uygulamaya geçirdiklerini söylüyor:

"...ve bu kitâb dört yüz on dört pâre tıbbun mu'teber kitâblarından üründiledüm çıkardum ki etıbbâ-i mâziye ve hukemâ-i mütekaddimîn beyân itmüşdürürler (4b) evvel tecribe itmişler sâniyen kitâbete ve amele getürmişler..."

Bugün de, ampirik bilgileri ihtiva eden ve kanıta dayalı olmayan sağlık bilgisi kitapları aynı yöntemle, derleme metoduyla vücuda getirilmektedir. Bunlara örnek olarak, ülkemizde yaygın olan “şifalı bitkiler ansiklopedileri” ve batı toplumunda sıkça rastlanan “herbal medicine” ve “homeopati” kitapları (son dönemlerde ise web siteleri) sayılabilir. Bu bağlamda, 700 yıl öncesi ile günümüz arasında bir benzerlik olması dikkat çekicidir.

Öte yandan, müellifin, eski hekimlerin tedavi metodlarını önce kendilerinde deneyip sonra yazdıkları şeklindeki ifadesine tıpatıp uyan örneklere günümüz bilim dünyasında da rastlıyoruz. Bu bağlamda, erkek cinsel işlev bozukluğu konusunda öncü isimlerden olan İngiliz bilim adamı Prof. Brindley, intrakavernozal biyoaktif madde enjeksiyonu tedavisini 1982–83’te kendi üzerinde 41 kez denemiş ve sonra bulduğu yeni tekniği kendisinin de dahil olduğu denekler üzerinden yayın haline getirmiştir (Brindley 1983).

Varak 6a’da, dört mevsimde de cinsel ilişkinin pek güzel olmasına rağmen, bahar aylarının bunun için en uygun vakit olduğu, özellikle çok fazla münasebet kurmak isteyenlerin baharı tercih etmesinin evlâ olduğu ifade edilmektedir:

“...cimâ’ itmeğe bahâr faslından yiğ vakt yokdur zîrâ ki fusûlün merâtibi dördür bahârdur yaydur güzdür ve kışdur bahâr faslında havâ mu’tedil olur ve kan germ ve nerm olur ki ol kan ruhun merkebidür ve ol fasılda kan ziyâde olmak içiredür ve çünkü kan ziyâde ola harâret-i garîzî ki rûh-ı hayvânînün kuvveti anunladur artmak içinde olur imdi çünkü bahâr hurremde ol bâğ-ı irem ki ma’sûkdur gönül murâdıyla müyesser ola fırsat geçürmemek gerek belki dükeli evkâtda mübâşeret itmek pek lâyıkdur **ammâ ziyâde mübâşeret taleb idene bahâr faslındaki evlâdur... ve kışun soğuk günlerinde cimâ’ itmekden ihtirâz itmek gerek...**”

Günümüz bilimsel literatürüne bu açıdan baktığımızda, elbette cinsel hayatın belli bir mevsime sınırlanması söz konusu olmamakla birlikte, özellikle erkek cinstе belli mevsimlerin cinsel istek ve ilişki sıklığı açısından üstün olduğu görülmektedir. Erkeklerde testosteron hormonu ve buna bağlı olarak libido ve cinsel aktivitenin ilkbahar ve sonbaharda fazla olduğunu gösteren çok sayıda çalışma vardır (van Anders 2014; Demir 2016; Kontula 2013; Andersson 2003). Buradan hareketle, androjen hormonunun mevsimsel olarak yüksek olduğu her iki bahar döneminde, erkeklerin daha fazla ilişki kurma ve daha çok haz alma potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Müellifin bahsettiğine paralel şekilde, kışın soğuk

aylarında testosteron seviyesinin, cinsellikle ilgili düşüncelerin, cinsel aktivite sıklığının ve haftalık boşalma sayısının azaldığı da gösterilmiştir (Demir 2016; Fortenberry 1997).

Varak 6b’de ise müellif, çoğu insanın gündüz cinsel ilişki kurmak yerine geceyi tercih ettiğini, bunun hata olduğunu, utanma sebebi haricinde gündüz koit yapmanın gecedен daha evlâ olduğunu beyan etmektedir:

“...ve gündüz cimâ’ı yiğrekdür gice cimâ’dan meğer şol kimseye değül ki utana ve âdet-i avâm ekser gice cimâ’ itmekdür ve bu âdet gâyet hatâ ve mezmûmdur.”

Literatürde, cinsel ilişki açısından özellikle erkek cinsin günün hangi saatlerinde daha güçlü ve istekli olacağına dair yapılan çalışmalar, bu tavsiyeyi doğrulamaktadır. Zira, erkekte libidoyu sağlayan ve buna bağlı olarak seksüel aktiviteyi kamçılayan androjen hormonu, gün içinde değişen bir ritim ile salgılanmakta, sabah uyanma saatinde en yüksek olup gün içinde azalmakta, gece uyumadan önce de en düşük seviyede bulunmaktadır (van Anders 2014; Aslan 2016). Bu bilgiler, erkeklerin sabah saatlerinde ilişki kurma ve haz alma potansiyelinin gecedен daha fazla olduğunu desteklemektedir.

Varak 6b ile 8a arasındaki fasılda, müellif cinsel ilişkinin hangi günlerde övülmüş ve hangi günlerde yerilmiş olduğunu uzun uzun anlatmıştır. Burada, bazı günlerde kurulan ilişkiden doğacak çocukların değişik hastalıklara maruz kalacağı veya kötü huylu/ahlaklı olacağı; diğer bazı günlerdeki ilişkiden de iyi, güzel, ahlaklı, sâlih, âlim ... evlatlar vücuda geleceği iddia edilmektedir. Bu fasıldaki çıkarımlar ve öngörülerin genellikle dört hılt teorisine ve o çağlarda revaçta olan astrolojik bilgi ve inanışlara dayandırıldığı görülmektedir. Güncel bilimsel veri ve birikimlere göre, bu fasılda beyan edilenlerin tamamen asılsız ve hurafe kabilinden oldukları söylenebilir.

Varak 8a’nın son kısmı ile varak 8b’nin başında, erkeğin sevişme sırasında eşinin cinsel organına bakması halinde, eğer oğlan çocuğu doğarsa gözsüz olacağı; yine sevişme sırasında kadının erkek cinsel organını ağzıyla uyarması ve sonra ilişki kurulması halinde doğacak oğlan çocuğunun zayıf ve nahif olacağı belirtilmektedir:

“*fasıl* eğer bir kişi sohbet vaktında hırsun ve şehvetün gâyetinden mahbûbesinün fercine nazar itse fâilün gözine ve çün oğlan zuhûre gele gâlibâ ol gözsüz ola iblîs aleyhi’l-la’ne bu amalile mütevellid olmışdur ol sebab yokdur ve eğer sohbet vaktında ağzı yârin zekerine dürtse ve cimâ’ itse oğlan vücûda gelse nahîf ve aruk ola...”

Burada zikredilen, ön sevişme sırasında vulva ve vajinaya bakma ile kadının erkeğe uyguladığı oral seks (*fellatio*), bugünkü androloji ve seksoloji bilimi verilerine göre, yanlış ve zararlı olmak şöyle dursun, farklı işlev bozukluklarında tedavi amacıyla bile önerilmektedir. Özellikle, kadının uyarılma ve orgazm bozukluğunda, vulva, vajina ve klitorise bakmanın ötesinde parmakla, elle, dille ve dudaklarla uyarı vermek (*cunnilingus*) gerekli ve faydalı olmaktadır. Aynı şekilde geç uyarılan, geç boşalan veya erken boşalıp ikinci kez uyarılmaya ihtiyaç duyan erkeklerde, eşinin fellatio tarzında oral seks uygulaması adeta kaçınılmaz olmaktadır. Çağdaş cinsel terapi eserleri, çift terapileri ve cinsel işlev bozukluğu tedavilerinde bu tür cinsel uyarılara ciddi anlamda yer ayırmaktadır (Gillan 1976). Bugünkü bilimsel veriler ve kabuller, erkek ve kadının birbirlerini cinsel anlamda uyarması için sadece cinsel organların değil, el, dil, dudak ve ağız gibi organların da cinsel eyleme dahil edilmesini uygun bulmaktadır (Kara ve Aydın 2002; Westheimer 2000). Dolayısıyla Bahname'deki bu bilgiler, günümüz verilerine aykırıdır.

Varak 9a'da müellif, “gülsuyu, misk ve tarçın karışımı” ile penise yakı yapılması ve ardından ilişki kurulması halinde, hem kadın hem erkeğin bu ilişkiden aşırı zevk ve haz alacağını ifade etmektedir:

“...ve eğer cimâ' vaktında kızıl güle baksa ve sükker yise ve müşk ve gülâb ve biraz alınmış dârçinile zekerine yaku itse ve cimâ'a meşgûl olsa şol haysiyyetile zevk ve lezzet bula ki yakîn ola ki fâilün ve mef'ûlün aklı zâil ola gâyet lezzetinden...”

Burada, gülsuyu ve miskin, katı bir madde olan tarçını yakı haline getirecek maddeler olduğu düşünülürse, asıl etken maddenin tarçın olduğu düşünülebilir. Modern tıp ve farmakoloji biliminde, tarçının erkek cinsel fonksiyonu ve özellikle ereksiyon üzerindeki etkileri çokça araştırılmıştır. Bu konuda yapılan birçok deneysel hayvan çalışması literatürde mevcuttur. Buna göre; tarçın (*Cinnamomum cassia*) ekstraktı erkek ratlara verildiğinde, hem uyarılma hem de sertleşme fazlarında cinsel işlevi artırmakta, penisteki düz kas oranını da yükseltmektedir. Bu etki, özellikle yaşlı ratlarda gençlere göre daha fazla görülmektedir. Tarçının penis ve ereksiyon üzerindeki bu etkileri, Rho-kinaz inhibisyonu, penis düz kas/kollajen oranında artış, düz kas dokusunda oksidatif stresin azaltılması ve damarlanmanın (anjyogenez) artışına bağlanmıştır (Goswami 2013; Goswami 2014; Kandola 2017). Netice olarak, Bahname müellifinin erkek cinsel fonksiyonunu, ereksiyon kalitesini ve cinsel

motivasyonu artırmak için önerdiği tarçının etkisi günümüzde yapılan deneysel hayvan çalışmaları ile de kanıtlanmıştır.

Varak 9b’de erkeğin, çok iş yapmaktan yorgun ve ezgin olduğu halde koit yapması durumunda kalbin çok çalışacağı (muhtemelen taşikardi tarif ediliyor) belirtilmiştir:

“... ve eğer bir kişi ezgün olsa iş işlemekten ve süst iken cimâ’ itse yürek oynamak hâsıl ola...”

Bu ifade, bugünkü bilgilerle, bütünüyle doğru kabul edilemese de, modern üroloji bilimi cinsel aktivite ile kalp ritmi ve tansiyon arasında sıkı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Cinsel aktivitenin, egzersiz ve kardiyovasküler sistem kapasitesi açısından, 2 kat merdiveni 10 saniyede çıkmaya eşdeğer olduğu bulunmuştur. Bu durumda kalp hızı 130 vurunun, sistolik kan basıncı da 170 mmHg’nın altında kalsa da, yaş, obezite, kardiyovasküler hastalık, aşırı gıda ve alkol tüketimi varlığında cinsel aktivitede gereken iş yükü daha da artar (Acar 2016). Burada yapılabilecek yorum, Bahname’de, cinsel aktivitenin efor kapasitesini zorlayan bir eylem olduğunun saptanmış olması ve koit sırasında yorgun ve güçsüz olmanın kalp sağlığı bakımından riskine dikkat çekilmesidir ki bu da güncel bilgilerle uyumludur.

Varak 12a ile 15b arasında yer alan Bahname’nin birinci babında erkek ve kadınların karakter, beden özellikleri ve mizaçları ile cinsellikleri arasındaki ilişkiler anlatılmaktadır. Müellif, bu babdaki bilgilerin astroloji ve astronomi (*ilm-i nücûm*) ilminden çıkarıldığını ve Galen, Aristo ve Eflatun gibi filozofların kitaplarından alındığını ifade etmektedir. Bu bölümde, erkek ve kadınların yüz, boy, ses, yürüyüş, kıl ve tüy dağılımı, ten rengi, beden şekli, organlarının şekil ve tipleri gibi fizyonomik ve fizyolojik özelliklerle cinsel organlarının şekli, kokusu; şehvetlerinin ve cinsel kuvvetlerinin azlığı/çokluğu arasında ilişki kurulmaktadır. Tahmin edileceği üzere, modern ve güncel bilimsel literatür ile asla desteklenemeyecek olan bu yaklaşım, eserin yazıldığı çağda ve daha öncesinde var olan anlayışı temsil etmektedir.

Varak 16b’de, meni miktarı azalması, geç gelmesi ve sperm zayıflığı gibi haller için; safran, zencefil, havlincan ve uzun biber içerikli macunlar önerilmektedir:

“...ve hem meni giç gele ve hem az ola ve rakîk ola ve lezzet bulmaya ilâcı oldur ki zencebîl perverde ve cevârişin za’ferân cevârişin sakankûr istimâl ide ve ıssı yağlar birle iki endâmın bile ovalar ve gızâlarda az suyile ve çok soğanile

bışmiş kalye yiye ve zencebîl ve havlincân ve dar-ı fûlful her birin döğülmüşile üzerine ekeler ve bu cevârişinlerün san'atın yirinde beyan idevüz...”.

Burada zikredilen bitkilerin hemen herbiri ile ilgili modern literatürde yayımlanmış araştırmalar ve gerek sperm kalitesi, gerek cinsel işlev açısından olumlu etkilerini gösteren makaleler mevcuttur. Safran (*Crocus sativus*) verilen erkek bireylerde ereksiyon kalitesinin arttığı (Hosseinzadeh 2008; Shamsa 2009; Kotta 2013), ayrıca sperm morfoloji ve motilitesinin olumlu etkilendiği (Heidary 2008) gösterilmiştir. Zencefilin (*Zingiber officinale*) ise testise kan akımını artırarak afrodisyak etki gösterdiği (Kotta 2013); sperm sayı ve hareketini, testis hacmini ve serum testosteron seviyesini artırdığı (Ongwiseespaiboon 2017); orta yaşlı ve yaşlı erkeklerde ereksiyon kalitesi ve cinsel tatmini anlamlı derecede artırdığı (Stein 2018) gösterilmiştir. Havlincanın (*Galanga officinalis*) da benzer şekilde sperm yüzdesi, canlılığı, hareketliliği ve testosteron düzeyini artırdığı (Mazaheri 2014); oral kullanım sonrası total motil sperm sayısını anlamlı oranda yükselttiği (Fedder 2014) güncel literatürde yer almıştır. Dar-ı fûlful adıyla anılan uzun biber (*Piper longum*) ise, modern literatürde yer alan ve deneysel çalışmalarla da kanıtlanan antioksidan özelliğiyle (Tufan 2018), sperm ve ereksiyon üzerine olumlu etki yapabilme potansiyeline sahip gözükmektedir. Aynı aileden gelen karabiberin (*Piper guineense*) ise cinsel arzuyu artırıp, ereksiyon indeksini ve cinsel eylem sıklığını artırdığı deneysel çalışmalarda net olarak gösterilmiştir (Kamtchoing 2002).

Varak 18a'da, müellif, hangi durumlarda cima etmekten sakınmak gerektiğini anlatırken, çok sayıda coit yapmak isteyen çok at koşturmamasını salık vermektedir. Bu eylemin, erkek cinsel organını zayıflatacağını ifade etmektedir:

“...ve eğer dilesen ki çok cimâ' idesin ve gine cimâ'dan dahi kalmayasın gerek kim birkaç nesneden sakınasın evvel tebevül itmek hâcet oldukça fi'l-hâl tebevül idesin ikinci segirtmekden ve çok yayan yürimekten üçüncü hammâm içinde çok derlemekden dördüncü gicelerde çok uyanuk olmakdan beşinci **çok at koşmakdan** altıncı kusmakdan ve ishâlden yedinci sol pehlu üzere yatup cimâ' itmekden sekizinci ayak üzerine cimâ' itmekden tokuzuncu ekşiler yimekten onuncu susayıcak ıssı suyu çok içmekden **bu cümlesi ki vardur zekeri süst eyler...**”

Bahname'nin yazıldığı ve tercüme edildiği asırlarda rutin olan ata binme eylemi ile günümüzde kıyaslanabilecek şey bisiklet kullanımınıdır. Gerçekten de, modern üroloji bilimi,

uzun süre bisiklete binmenin ereksiyon işlevini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Tıpkı ata binmek gibi, bisiklet kullanımı da kronik olarak travma yapan bir faktördür. Haftada 3 saatten fazla bisiklet kullanımının orta şiddette erektil disfonksiyon gelişme riskini 1.72 kat arttırdığı rapor edilmiştir (Çakan 2016). O devirde, uzun süre at koşturmanın kronik travma etkisi ile sertleşmeyi azaltacağını tespit etmek, ancak çok dikkatli bir gözlem ve tecrübeye dayalı öngörü ile açıklanabilir.

Varak 18b ve 19a'da, meniye artırdığı ve cinsel organa kuvvet verdiği ifade edilen gıdalar arasında; havuç, nohut, bakla, soğan, zencefil, yabancı havuç, dar-ı fülful, taze süt, hurma, hardal ve pırasa sayılmaktadır:

“...ve gızâ ki lâyıkrakdur kalye gezerdür tâze semüz etile ve nohud ve baklayı anunıla yaru koyalar ki bunun içinde galîz rutûbet vardır ve çok gızâ virür ve dahi bunun içinde nefhi vardır ki çün yiyeler ol nefh zekerde hâsıl olur soğan dahi ancılayındur ki bunun içinde galîz rutûbet vardır ve tahrîk idicidür ve meniye ziyâde ider ve böğregi ısıdır anı bile koymak gerek ve eğer dahi kavî hâcet olursa zencebîl ve şakâkul ve dâr-ı fülful bile yarı kılalar tâ maksûd hâsıl ola eğer dahi kavîrak hâcet olursa tâze sūd yimek gerekdür kim içinde hurmâ ıslanmış ola veya galîz nesnelere ki anda harâret-i muharrike ola kasnı gibi kuvvet-i harâret ve nefh anda çokdur ve soğan ve hardal ve kendena ve ne ki buna benzer vâre ise taâmına yarı kılalar...”

Bu bölümde sayılan gıda maddelerinin birçoğu hakkında modern bilimsel literatürde, Bahname müellifini teyit eden bilgiler ve çalışmalar mevcuttur. Şimdi bunları sırayla görelim:

Bahnamenin muhtelif bölümlerinde “kalye, şakâkul, keşür, çükündür” gibi isimlerle zikredilen havuç (*Daucus carota*) hakkında, güncel literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Kadın ve erkekte seks hormonları düzeyini artırarak cinsel fonksiyona olumlu katkı yaptığı, kadın cinsel fonksiyonunun arzu, uyarılma, orgazm ve tatmin gibi tüm parametrelerine fayda sağladığı (Molkara 2018); erkeklerde testosteron seviyesini artırdığı, sperm üretimini indüklediği ve epididim kuyruğundaki sperm hücre rezervini artırdığı (Nouri 2009; Yu 2005) gösterilmiştir.

Latince adı *Cicer arietinum* olan nohut ise, güncel bir deneysel çalışmada fertiliteye olumlu etkileri ile gündeme gelmiştir. Buna göre, diyetle yüksek miktarda nohut alımıyla; serum luteinizan hormon ve testosteron seviyeleri, sperm sayısı ve sperm motilitesi artmaktadır (Sayed 2018).

Fabaceae ailesi olarak isimlendirilen baklagillerin erkek üreme ve cinsel fonksiyonu üzerine etkileri birçok çalışmada araştırılmıştır. Baklagillerden “kadife fasulye” diye isimlendirilen *Mucuna pruriens* ile infertil erkek hastalar tedavi edilmiş ve üç ay içinde sperm sayısı ve motilitesinin arttığı bulunmuştur. Bu bitkinin, plazma testosteron ve luteinizan hormon düzeylerini artırdığı da gösterilmiştir (Aktoz 2010). Yine baklagiller ailesinden geven otu (*Astragalus membranaceus*) ile yapılan bir çalışma, bu bitkinin sperm motilitesini belirgin oranda artırdığını göstermiştir (Hong 1992). Baklagillerin bir başka bitkisi olan *Butea frondosa* ile yapılan bir deneysel çalışmada ise, bu bitkinin verildiği deneklerde cinsel performansın arttığı ve geliştiği görülmüştür (Malviya 2011). Bir başka çalışmada ise, yine baklagiller familyasından *Eriosema kraussianum*'un korpus kavernozum düz kasında relaksasyon yaparak sidenafiline benzer bir etki gösterdiği bulunmuştur (Drewes 2003).

En sık tüketilen sebzelerden olan soğanın da (*Allium cepa*), deneysel çalışmalarda erkek sıçanların seksüel davranışlarını olumlu etkilediği ve serum testosteron seviyesini artırdığı gösterilmiştir (Khaki 2012). Bir başka sıçan çalışmasında da, soğan ile beslenen deneklerde serum testosteron artışı yanında, sperm sayısında, vitalite yüzdesinde ve motilitede artış olduğu bulunmuştur (Khaki 2009). Soğangiller familyası (*Alliaceae*) içinde yer alan *Allium tuberosum* ve *Allium sativum* ekstrelerinin de erkek sıçanlarda cinsel davranışı artırdığı kanıtlanmıştır (Singh 2013).

Yine Bahnamenin bu bölümünde zikredilen zencefil (*Zingiber officinale*) ve ailesi (*Zingiberaceae*), belki de üzerinde en çok bilimsel çalışma yapılan bitkisel ürünlerdendir. Yukarıda zikredilen literatüre (Kotta 2013; Ongwiseespaiboon 2017; Stein 2018) ilaveten, Kamtchouing (2002a) erkek ratlarda yaptığı çalışmada, zencefil ailesinden *Aframomum meleguata* ekstresinin cinsel davranışları uyardığını göstermiştir. Kamtchouing'in diğer bir çalışmasında (2002b) ise, zencefilin testis ağırlığını ve serum testosteron seviyesini artırdığı saptanmıştır.

Hurma (*Phoenix dactylifera*), güncel bilimsel literatürde cinsel fonksiyonlar açısından detaylı bir biçimde incelenmiştir. Abedi, bir çalışmasında (2013), hurmanın erkek ratlarda cinsel davranışı uyardığını, ilişki ve boşalma sıklığını artırdığını, serum testosteron seviyesini yükselterek dişilere karşı olan arzuyu artırdığını göstermiştir. Diğer bazı çalışmalarda da, hurmanın cinselliği artırıcı ve erkek infertilitesini sağıaltıcı olarak kullanılabileceği (Abedi 2012); hurma ekstresinin testis ve epididim ağırlığını, sperm sayısı ve motilitesini, serum estradiol, testosteron ve luteinizan hormon seviyelerini artırarak fertilitiyi geliştirdiği

(Mehraban 2014) gösterilmiştir. Hurmanın, bileşimindeki estradiol ve flavanoid komponentleri vasıtasıyla sperm kalitesi üzerine olumlu etki gösterdiği bulunmuştur (Malviya 2011).

Hardal, turpgiller (*Brassicaceae*) familyasından, tohumları baharat olarak kullanılan sarı çiçekli otsu bir bitkidir. On kadar farklı türü olmasına karşın üç ana türü genelde baharat olarak bilinir ve kullanılır. Bunlar: Beyaz, siyah ve kırmızı hardaldır. Bu aileden olan Maca turpu (*Lepidium Meyenii*) üzerine birçok deneysel araştırma yapılmış ve gerek sperm parametreleri, gerekse erkek cinsel davranışı üzerine olumlu etkileri gösterilmiştir. Maca kökünden elde edilen ekstrenin oral yolla ratlara verilmesinin, testis ve epididim ağırlıklarını artırdığı, başlangıç evrelerini etkileyerek spermatogenezi uyardığı bulunmuştur (Gonzales 2001a). Diğer bir çalışmada, dört ay boyunca Maca tabletleri verilen erişkin erkek bireylerde sperm üretimi ve motilitesinin arttığı gösterilmiştir (Gonzales 2001b). Diğer çalışmalar da, aynı bitkinin kısa ve uzun süreli kullanımda erkek sıçanların cinsel performansını önemli ölçüde artırdığını ifade etmektedir (Kotta 2013; Zheng 2000). Cicero ve arkadaşlarının yaptığı bir deneysel çalışmada (2001), akut veya kronik olarak oral yolla Maca verilen erkek ratlarda tüm cinsel performans parametrelerinin arttığı görülmüştür.

Latince *Allium porrum* olarak adlandırılan pırasa, Bahnamede birçok üyesinden bahsedilen soğangiller (*Alliaceae*) familyasının bir üyesidir. Soğangiller ailesinde kuşkonmaz, sarımsak, pırasa, soğan ve taze soğan yer almaktadır. Sarımsak ve soğan üzerinde daha fazla sayıda bilimsel araştırma bulunmakla birlikte, pırasanın da aynı kimyasal bileşenleri içermesi nedeniyle sperm parametreleri ve cinsel davranış üzerinde olumlu etkiler gösterdiği ifade edilebilir (Singh 2013).

Varak 19a'daki ikinci babda, Bahname müellifi, hayvan ve bitki kaynaklı protein içeren gıdalar (kırmızı veya beyaz et çeşitleri, yumurta, süt, baklagiller vb.) ile çam fıstığı, fındık, fıstık, badem, Hindistan cevizi vb. kuru yemişlerin ve susamın hem cinsel kuvveti hem de sperm üretimini artırdığını ifade etmektedir:

“ikinci bâb cimâ'a kuvvet iden gızâları beyân ider hamîrsüz etmek ve oğlak eti ve bilüc eti ve gügercin eti ki yavrı ola ve tâze balık ve biryân olmuş baş ve keklik eti ve kaz eti ve serçe eti ve yumurda ve tâze süd ve keşür ve şalgam ve ak nohud ve kendene ve buğday ve bal ve sığır yağı ve köknâr içi ve fıstık ve finduk ve bâdâm ve yaş encîr ve Hindistân kozunun içi ve ak susam ve yaş hurmâ bu dükeli cimâ'a kuvvet virür ve meniye ziyâde kılır...”.

Bu babdan genel olarak, diyetle protein alımının ve kuruyemiş tüketiminin cinsel performansı artırdığı anlaşılmaktadır. Güncel bilimsel literatür açısından bakıldığında bu tezin doğrulandığı ve hem hayvansal/bitkisel protein hem de İngilizce literatürde “nuts” olarak ifade edilen kuruyemiş türlerinin gerek libido, gerek cinsel performans, gerekse sperm parametreleri açısından çok faydalı olduğu görülmektedir.

Wu'nun detaylı derlemesinde (2016), diyetle özellikle hayvansal protein alınmasının spermatogenezi desteklediği, proteinden fakir diyetle beslenmede sperm sayı ve motilitesinin azaldığı, yine protein eksikliğinin insanlarda libido kaybına sebep olduğu ifade edilmektedir. Bir başka çalışmada (Palego 2016), proteinler üzerinden sentezlenen bazı nörotransmitterlerin insanda libidoyu regüle ettiği belirtilmektedir. Louis ve arkadaşlarının domuzlar üzerinde yaptıkları çalışmada (1994) ise; düşük protein diyeti alan deneklerde plazma estradiol seviyesi, libido ve semen volümünün azaldığı gösterilmiştir.

Öte yandan, fındık, fıstık, badem, Hindistan cevizi, muskat, çam fıstığı gibi “nut”ların cinsel fonksiyonlar üzerine etkileri konusunda da birçok yayın bulunmaktadır. Yiyecekler arasında en yüksek oranda yer fıstığında bulunan arginin isimli amino asitin, erkekte fertilitiyi artırdığı, erektil disfonksiyonu tedavi ettiği (Arya 2015); bir nitrik oksit prekürsörü olarak, tıpkı sildenafil ve benzeri PDE-5 inhibitörlerinin yaptığı gibi arteriyel relaksasyon ile penise kan akımını artırdığı gösterilmiştir (Moncada 1993). Yer bademi olarak bilinen *Cyperus esculentus*'un erişkin erkek ratlarda cinsel arzuyu uyardığı, serum testosteron seviyesini, cinsel performansı ve çiftleşme sıklığını artırdığı bulunmuştur (Allaouh 2015). Çok kuvvetli bir antioksidan olarak genel beden sağlığı yanında cinsel sağlığa pozitif etkileri tartışmasız olan Hindistan cevizi (*Cocos nucifera*) bu özelliği ile literatürde yer almıştır (Lima 2015). Öte yandan, Bahnamede cevz-i bevvâ olarak anılan muskat ya da küçük Hindistan cevizi (*Myristica fragrans*) ve cinselliğe etkileri konusunda güncel literatür çok zengindir. Bir deneysel çalışmada, muskat verilen erkek ratlarda hem libidonun hem de potensin arttığı, böylece muskatın afrodisyak etkisinin kanıtlandığı bildirilmiştir (Tajuddin 2005). Başka bir çalışmada muskatın afrodisyak etkisinin birçok bilimsel araştırma ile desteklendiği belirtilmiştir (Jaiswal 2009). Tajuddin ve arkadaşlarının bir başka deneysel çalışmasında (2003), muskat ve karanfil ekstresinin verildiği erkek farelerde cinsel davranışın indüklendiği bulunmuştur.

Latince adı *Sesamum indicum* olan susam üzerinde de çalışmalar yapılmıştır. Buna göre, susam, epididimde sperm depolama kapasitesini artırmakta (Shittu 2007); fertilitite potansiyelini yükseltip sperm sayı ve motilitesini çoğaltmakta (Amini Mahabadi 2013); sperm

hareketini engelleyen enzimleri antioksidan etkisiyle inhibe etmekte (Jeng 2005) ve seminifer tubul çaplarını artırmaktadır (Shittu 2007).

Aynı babda zikredilen havuç, nohut, pırasa ve hurmanın cinsel fonksiyonlara etkisi ile ilgili güncel literatür daha önce aktarılmıştı. Hepsi birden değerlendirildiğinde, bu babda Bahname müellifinin önerdiği gıdaların olumlu etkisinin, çoğunluk itibarıyla modern bilimsel verilerle de örtüştüğü söylenebilir.

Varak 19b’de yer alan üçüncü babda ise, cinsel kuvveti artırdığı ifadesi ile muhtelif tekil (yalın) ilaçlar/gıdalar sıralanmaktadır. Bunların bazıları birbiriyle aynıdır. Zaferan ile asfur tohumu gibi, veya haşhaş ile afyûn gibi:

“üçüncü bâb edviye-i müfrede beyân ider ki cimâ’a kuvvet virür müşk anber za’ferân anîsûn habbu’l-kulkul karanfûl tatlu kıst şakâkul ûd-ı hindî turunc kabı havlincân darçini sûrincan arslan yağı keler yağı haşhâş belesân yağı asfûr tohmı helîle belîle emlec terengübîn afyûn dâne çâdır edviye-i müfrede bunlardur ki mücâme’ata kuvvet virür...”

Bu babda zikredilen safran, havlincan ve tarçın, daha önce irdelenmiş ve güncel literatür bilgileri ile değerlendirilmişti. Burada ise, anber, karanfil, haşhaş ve helile/belile hakkındaki veriler dile getirilecektir.

Balina kusmuğundan elde edilen ve genellikle parfüm yapımında kullanılan anber (amber) içindeki ambergris maddesinin etkili bileşeni *ambrein* üzerinde yapılan bir bilimsel araştırma, bu maddenin verildiği erkek ratlarda ereksiyon ve cinsel ilişkinin arttığını göstermiştir (Taha 1995). Bu deneysel çalışma sonunda, ambrein’in bir afrodisyak olarak önerilebileceği bildirilmiştir. Aynı yazarın diğer bir çalışması (Taha 1998), *ambrein*’in bazı hayvanların düz kaslarındaki kontraktıl cevaba antagonist etki gösterdiğini, yani düz kaslarda gevşeme yaptığını ortaya çıkarmıştır ki, bu da ereksiyonu kolaylaştırabilecek bir etki mekanizması olarak dikkat çekmektedir.

Latince adı *Syzygium aromaticum* olan karanfil üzerine Tajuddin ve arkadaşları tarafından yapılan iki ayrı deneysel çalışma (Tajuddin 2003; Tajuddin 2004), karanfil verilen erkek ratlarda seksüel aktivitenin belirgin ve sürdürülebilir olarak arttığını, erkek farelerde de cinsel davranışın pozitif etkilendiğini göstermiştir.

Bahnamede yer yer afyûn, bazen de haşhaş olarak ifade edilen ve Latince adı *Papaver somniferum* olan bitki, içinde bulunan ve güçlü bir vazodilatatör olan papaverin ile korpus

kavernozum düz kaslarında gevşemeye ve güçlü bir ereksiyona yol açmaktadır (Drewes 2003). Modern üroloji ve androloji bilminde çığır açan bir gelişme olarak, intrakavernöz papaverin enjeksiyonu ile ereksiyon ve tatminkar cinsel ilişki sağlama, 80'li yıllardan beri klinik pratikte yer almaktadır (Virag 1984). Papaverin enjeksiyonu, sadece ereksiyon sağlamakla kalmayıp, doğal olana göre ereksiyon süresinin daha uzun olmasına da yol açmaktadır (Levitt 1995). Papaverinin topikal jel olarak penis ve genital bölgeye uygulanması ile de ümit verici sonuçlar alınmıştır (Kim 1995). Papaverin, intrakavernozal olarak kullanılan ilk vazoaaktif ajanlardan olduğu için, literatürde papaverin ile yapılan çalışmalar nisbeten eski tarihlere uzanır. Bununla beraber, papaverin enjeksiyonu, erektil disfonksiyon tedavisi ile ilgili güncel derlemelerde de üroloji/androlojinin başat yayın organlarında yer almaktadır (Lue 2000; Porst 2013; Khera 2011; Hafez 2005).

Terminalia ailesi içinde yer alan kara helile, sarı helile ve belilenin de hem seksüel davranış hem de fertilité üzerine olumlu etkisi güncel çalışmalarda gösterilmiştir. Buna göre, *Terminalia catappa* ekstresinin erkek ratlara verilmesi ile, özellikle ejakülasyon gecikme zamanının uzadığı bulunmuş ve bu özelliği ile bazı cinsel yetersizlik durumlarında kullanılabileceği bildirilmiştir (Efe 2010; Ratnasooriya 2000).

Varak 20a ile 22b arasında yer alan Bahnamenin dördüncü babında ise, edviye-i mürekkebe adı altında bileşik (çoğul) ilaçlar anlatılır. Burada tarif edilen karışımlar içinde, yukarıda tek tek ele alıp literatür bilgileri ile değerlendirdiğimiz tekil gıda, ilaç ve bitkiler farklı terkiplerle yer almaktadır.

Bahname varak 22a, 23a ve 24a'da diğer devalar arasında zikredilen ve hem cimaya kuvvet verdiği hem meniye artırdığı ifade edilen ceviz (*Juglans regia*) bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Randomize kontrollü prospektif bir klinik çalışmada, batı tipi diyetle beslenen erkeklerin günlük diyetine ceviz eklenmesinin, sperm canlılık, hareketlilik ve morfolojisine olumlu katkı yaptığı bulunmuştur (Robbins 2012). Coffua ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise (2017), ceviz diyeti verilen erkek farelerin hücre membranında oksidatif hasarın azalmasıyla sperm kalitesinin arttığı gösterilmiştir.

Bahnamenin altıncı babında, cimaya kuvvet veren macunların yapılması ve kullanılması anlatılırken, daha önce zikredilen ve analiz ettiğimiz birçok ot, deva ve yiyecek maddesinden oluşan terkipler verilmektedir. Bunlar arasında yer alan demir butrak ve akırkarha ilk defa varak 25a ve 25b'de zikredilmiştir:

“cevâriş-i hasek demür butrakı alasin yumşak döğesin ve eleyesin ve gine ya butrak suyu birle ıslayasın ve gölgede kurıdasın ve gine bir dahi butrak suyun koyasın ve gine kurıdasın üç kez böyle idesin andan sonra gine yumşak döğeler ve bâdâm yağı birle kavurular andan sonra yüz elli dirhem ak terengübîn ve kızıl inek sūdîle hall idesin ve sâfi idesin ve nerm od birle kıvâma getüresin andan sonra ol döğülmiş butrakı anunıla ma’cûn idesin ve tâze kere kavurasın tâ halvâ gibi ola ve igen katı kavurmaya her gün bundan on direm ırte ve on direm gice yiye ve latîf gızâlar yiye bir dürlü dahi ol terbiyyet dahi olunmuş butrakdan alasin on direm âkırkarhâ ve zencebîl her birinden birer direm ak sükker on direm her biri yumşak döğülmiş ve kefi alınmış balıla ma’cûn ide hâcet vaktında iki diremden üç direme dek yiyeler ol ki maksûddur müyesser ola...”

Şimdi bu iki bitkiyi, modern bilimsel veriler ışığında değerlendirelim: Latince adı *Tribulus terrestris* olan butrak (demir butrak, demir dikenli, puncture vine) bitkisi üzerinde güncel üroloji, androloji ve farmakoloji bilimi alanlarında yapılan çok sayıda çalışma mevcuttur. Özellikle, erektil disfonksiyon alanında yüzyılın buluşu olan ve oral tedavinin altın standartını teşkil eden sildenafil sitrat ile karşılaştırmalı olarak butrak kullanılan bir deneysel çalışma çok kıymetli sonuçlar vermiştir. Buna göre, oral yolla butrak verilen erkek albino ratlarda, cinsel aktivite sıklığı, penil ereksiyon indeksi, testosteron seviyesi ve sperm sayısı sildenafil ile kıyaslanabilir ölçüde artmıştır (Singh 2011). Aynı grubun tembel erkek albino ratlarda yaptığı başka bir çalışma, butrakın erkek cinsel disfonksiyonunda afrodisyak ve cinsel performans artırıcı olarak kullanımını destekleyen bulgular vermiştir (Singh 2012). Primatlar, tavşanlar ve ratlar üzerinde yapılan bir başka deneysel çalışmada da, butrak verilen deneklerde sex hormonlarının arttığı gösterilerek, butrakın hafif ve orta erektil disfonksiyonda kullanılabileceği sonucuna varılmıştır (Gauthaman 2008). Yine başka bir çalışmada, butrakın kastre ratlarda androjen düzeyini artırmak yoluyla afrodisyak etki gösterdiği bulunmuştur (Gauthaman 2002). Butrakın erkek cinsel fonksiyonuna hangi mekanizma ile katkı sağladığını araştıran bir klinik çalışma ise, butrakın aktif bileşeni olan protodioscin’in DHEA hormonuna dönüşmesi sonucunda cinsel isteğin ve başarılı cinsel ilişki sayısının arttığını göstermiştir (Adimoelja 1997). Oral yolla butrak verilen tavşanların izole korpus kavernozum dokuları incelenerek yapılan bir çalışmada da, protodioscin’in ereksiyonu uyarıcı etkisi gösterilmiş, bu etkiyi muhtemelen endotelden ve sinir uçlarından nitrik oksit salınımını artırarak yaptığı ifade edilmiştir (Adaikan 2000). Ülkemizden yapılan bir deneysel çalışmada da, butrak verilen koyun ve tavşanların bazı organ düz kaslarında gevşeme saptanmış olması (Arcasoy 1998),

ereksiyon için kavernoöz cisim düz kaslarında relaksasyon gerektiği göz önüne alındığında, anlamlı bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine ratlarda yapılan bir deneysel çalışma, butrak verilmesi ile korpus kavernoöz basıncının arttığını göstermiş, bu da kavernoöz cisimleri innerve eden sinir uçlarından nitrik oksit salınmasına bağlanmıştır (Gauthaman 2003).

Âkırkarhâ (nezle otu, akarkara), papatyagiller familyasından uzun ömürlü bir bitki olup, latince adı *Anacyclus pyrethrum*'dur. Rodentler üzerinde yapılan muhtelif deneysel araştırmalar, âkırkarhânın hem testosteron düzeyini artırdığını, hem de bu yolla sperm kalitesine ve cinsel performansa olumlu katkı sağladığını göstermektedir (Sharma 2009). Aynı araştırmacının başka bir çalışmasında, âkırkarhâ ekstresi verilen erkek ratlarda anabolizan etki ile vücut ağırlığının arttığı; ayrıca sperm sayısı, motilitesi, canlılık oranı, serum testosteron, LH ve FSH seviyeleri, spermatogenetik aktivite ve semen früktoz içeriğinin arttığı gösterilmiştir (Sharma 2013). Nihayet, karşılaştırmalı bir deneysel çalışmada, âkırkarhâ veya testosteron verilen her iki rat grubunda da dişiye yönelme davranışları, ilişki sıklığı, penil ereksiyon indeksi anlamlı biçimde artmış; üstelik âkırkarhâ grubunda bu etkilerin ilaç kesildikten sonra da uzun bir süre devam ettiği bulunmuştur (Sharma 2010).

Bahname varak 25b'de başlayan yedinci babda ereksiyon ve koiti takviye için penise sürülmesi önerilen merhem ve yakı tarzı ilaçlar anlatılmaktadır. Bu merhem terkipleri içinde, daha önce bahnamede zikredilen ve yukarıda ayrıntılı analizlerini yaptığımız birçok madde bulunmaktadır. Önerilen ilk terkip içinde ilaveten mevzek (bit otu) yer almaktadır:

“yedinci bâb şol edviyelerün beyânındadır ki zekeri anunıla ovalar tâ ki katı ola ve cimâ' üzerine kuvvet vire nergis soğanın alasin ve mevzek ve âkırkarhâ her birinden bir ola yumşak dögeler ve sığır ödi birle yağuralar ve zekeri üzerine yaku ideler ki zekeri katı ola ve tamâm kuvvet vire ve böğregi ısıda...”

Mevzek (mevizec, bit otu), latince adı *Delphinium staphisagria* olan, düğünçiçeğigiller familyasından bir bitki olup, afrodisyak olarak geleneksel tıpta kullanılmıştır. Güncel erektil disfonksiyon tedavisinde de bir homeopatik ilaç olarak yer bulan mevzek, özellikle oral sprey formu ile kullanımdadır (King Bio Inc 2012). Genellikle psikojenik kökenli ereksiyon probleminde faydalı bulunmuştur (Shah 2019). Öte yandan, bir araştırmada, mevzek'in anjiyogenezi ve endotelial hücre proliferasyonunu stimule ettiği bulunmuştur ki bu da penil kanlanmayı artırmak yoluyla ereksiyona katkı sağlayabilecek muhtemel bir mekanizma olabilir (Koparal 2016).

Yedinci babdaki sürülecek ilaçlar arasında, çeşitli terkipler içinde, beş kez zambak veya zambak yağı zikredilmiştir. Bunlar, varak 26a, 26b ve 27a'da bulunmaktadır. Zambakgiller ailesi (*Liliaceae*) veya zambakgiller üst takımının (*Liliiflorae*) üyeleri arasında ülkemizde bilinen zambak, kuşkonmaz, nergis gibi çiçekler bulunmaktadır. Güncel bilimsel literatürde, bu aileye mensup bitkilerin cinsel performans ve sperm parametrelerine etkisi üzerine çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Thakur ve arkadaşları, zambakgiller takımına ait üç farklı bitki olan *Asparagus racemosus*, *Chlorophytum borivilianum* ve *Curculigo orchoides* ekstrelerini Wistar albino ratlara vererek, kontrol grubu ve testosteron grubu ile karşılaştırmalı olarak etkilerini incelemiştir (Thakur 2009). Bu çalışmada, ekstre verilen rat gruplarında, hem cinsel davranışta pozitif gelişme, hem de penil ereksiyonda artış gözlenmiştir. Araştırmacılar bu bitkilerin etkisinin, hem testosteron artışına hem de nitrik oksite dayalı bir mekanizma ile penil kan akımının artışına bağlı olduğu sonucuna varmışlardır. “Safed musli” olarak da adlandırılan *Chlorophytum borivilianum* ile yapılan başka bir deneysel çalışma da, zambakgiller familyasından olan bu bitkinin, erkek ratlarda cinsel döngünün her safhasına ve sperm üretimine olumlu etki yaptığını göstermiştir (Kenjale 2008). Buna göre, oral yolla safed musli verilen ratlarda 7. günden itibaren libido, cinsel güç ve cinsel uyarılmada belirgin artış ile 60. günden itibaren sperm sayısında anlamlı yükselme saptanmıştır. Bir başka deneysel araştırma, siproteron asetat kullanımı sonucunda oksidatif stress ve apoptozis yoluyla erkek ratlarda oluşan subfertilitenin, safed musli verilerek engellendiğini, bunun da antioksidan enzim aktivitesi artışı ve testiküler apoptoziste homeostazis sağlanması ile gerçekleştiğini net bir şekilde ortaya koymuştur (Ray 2014). Nihayet, diğer bir güncel deneysel çalışmada yazarlar safed musli ile beslenen erkek ratlarda 14 ve 28. günlerde cinsel arzu, güç ve performansın arttığını, 54. günde ise sperm sayısı ve motilitesinde artış gözlendiğini saptamışlardır (Das 2016). Araştırmacılar, bu bitkinin hem erektil disfonksiyon hastalarında hem de oligospermik infertil erkeklerde tedavi amacıyla kullanılabileceğini ifade etmişler; 54. günden sonra ratlarda gözlenen sperm morfoloji bozukluğunun ise %10'un altında kaldığını ve dolayısıyla bir infertilite riski yaratmadığını belirtmişlerdir.

Bahnamenin yedinci babında, iki ayrı yerde (varak 26a ve varak 27b), verilen devalarla sertleşmiş olan penisin tekrar yumuşamaması halinde tedavi olarak soğuk su ile yıkamak önerilmiştir:

“...ve eger zeker kıvâmından sükûn itmese dermânı oldur ki bir kac keret soğuk suyla yuya hemen yete...”

“...ve eğer bu tılâdan incitmek vâki olursa ki şehvet gâyet harekete gele zeker yatmaya soğuk suyla bir kaç kez yuya hemân sâkin ola”

Üroloji terminolojisinde, herhangi bir ilaçla tam ereksiyona gelen penisin tekrar flask hale dönmemesi yani detümesans olmaması “iyatrojenik priapizm” olarak adlandırılır. İlginçtir ki, priapizmin tedavi basamaklarından ilki soğuk tatbikidir ve bazı vakalarda bu basit müdahale ile detümesans sağlanabilir (McAninch 2000; Korgali 2017). Hatta, bazı tedavi algoritmalarında, “hastanın kendisi veya yardımcı sağlık personeli tarafından uygulanabilecek ilk yardım “ yöntemi olarak “soğuk kompres veya soğuk duş” gösterilmektedir (Pryor 2006). Yüksek akımlı priapizm adı verilen diğer priapizm tipinde de, ilk konservatif müdahale olarak perine bölgesine buz/soğuk kompres uygulanması önerilmektedir (Salonia 2014; Ozan 2016). Beş asır önce, Bahnamede bu yöntemin önerilmesi de ilgi çekicidir.

Yine yedinci babın tamamı, ereksiyonu takviye etmek için kullanılacak merhem, krem, pomad, yakı tarzında transdermal etki mekanizmasıyla çalışan ilaç ve terkiplere ayrılmıştır. İlaçların verilmesi için birçok yol yanında, topikal tedavi diyebileceğimiz bu yöntemin de önerilmesi dikkat çekicidir. Zira, bugün modern androloji bilimi de ereksiyon sağlayıcı ilaç ve tedavi metodları arasında topikal yöntem arayışı içindedir. 1990’lardan başlamak üzere gerek hasta bireylerde, gerekse hayvan deneylerinde penis ve genital bölgeye aktif ajan içeren topikal jel uygulanarak alınan olumlu sonuçlar yayımlanmıştır. Bunlar arasında papaverin (Kim 1995a) ve prostaglandin-E1 (Kim 1995b; Goldstein 2001) sayılabilir. Her iki ajanla topikal uygulama sonrasında penis kan akımının anlamlı şekilde arttığı ve güçlü ereksiyonlar olduğu gösterilmiştir. Özellikle drog etkileşimi veya cevapsızlık gibi nedenlerle oral tedavinin, iğne korkusu veya hazırlık gerektirmesi gibi nedenlerle intrakavernöz enjeksiyon tedavisinin yapılamadığı hasta grupları için gelecek vadeden bir tedavi yöntemi olduğu çeşitli derlemelerde ifade edilmektedir (Yap 2002; Ohebshalom 2005). Eretil disfonksiyonlu hastalarda yeni tedavi yöntemlerini derleyen güncel bir kitap bölümünde, nanoteknoloji ile transdermal topikal uygulamaların geleceği şöyle ifade edilmektedir:

“PDE5 inhibitörlerinin lokal topikal uygulamalar ile absorpsiyon profili, ilk geçiş metabolizması ve sistemik yan etkilerinin engellenebileceği düşünülmektedir. Tümesansın sağlanmasında lokal ajanların kullanımı nanoteknoloji ile elde edilmektedir. Penil şafta doğrudan uygulanabilen nanopartiküllerden oluşan bir jel karışımı, ED tedavisinde lokal tedaviye dönük bir yaklaşımdır ve PDE5 inhibitörlerinin oral tedavisinin yan etkilerini minimize etmeye ek yararlar

sağlamaktadır. ED tedavisinde lokal tedavi imkanı sağlayan nanopartikül kullanımının, yakın gelecekte hastalar için alternatif bir seçenek olabileceği ve ED'nin lokal yolla tedavisinde devrim yaratabileceği ileri sürülmektedir” (Demir 2016).

Bahnamede topikal tedavi olarak tavsiye edilen terkiplerin uygulaması için de genellikle penis, kasık bölgesi ve skrotuma sürülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir örnek olarak, varak 27b'deki şu ifadeyi verebiliriz:

“...ve hâcet vaktında andan nîm germ idüb zekeri ve kasuğı ve hâyei anunıla ovalar ve yaku ideler...”

Dikkate değer bir benzerlik olarak, modern transdermal ereksiyon tedavisinde de, topikal jellerin penis, perine ve skrotuma sürüldüğü görülmektedir (Kim 1995a; Kim 1995b).

Bahname varak 27a'da, ereksiyon takviyesi için önerilen bir başka ilacın uygulama yöntemi, fitil şeklinde hazırlanıp uretradan içeri sokulmak olarak tarif edilmiştir:

“nev-i diğەر buçuk dank kasnı alalar şâf ideler ve zekerün delüğine sokalar ki fi'l-hâl kuvveti zâhir ola...”

Burada da, beş asır önce Bahnamede önerilen bir ilaç uygulama yolunun, günümüzdeki ideal ve pratik tedavi arayışları arasında olduğunu görüyoruz. Prostaglandin-E1 içeren preparatların intraurethral olarak uygulaması, erektil disfonksiyon tedavisinde 1990'lı yıllardan itibaren MUSE adıyla kullanılmaktadır (Padma-Nathan 1997; Hanchanale 2014). Etkinliği intrakavernöz uygulama kadar olmasa da, kullanım kolaylığı ve noninvazif olması bu yöntemi tercih edilir kılmaktadır (Gökçe 2016). Yine güncel literatürde yer alan prostaglandin-E1 içerikli bir başka preparat da, uretral meadan içeri damlatılarak kullanılmıştır (Padma-Nathan 2003).

Bahnamenin sekizinci babı, yine günümüz bilgileri ile değerlendirildiğinde dikkat çeken bir ilaç uygulama yolundan bahsetmektedir. Dilaltı hapların emilimi ile hedef organda etki göstermesine dayalı bu yöntemin, fizyolojik emilim ve etki mekanizmalarının bilimsel olarak henüz bilinmediği bir çağda bahnamede önerilmesi, ancak deney, gözlem ve çıkarım yoluyla ortaya konmuş olsa gerektir. Sekizinci babda dilaltı hapların kullanımı ile ilgili ifadeler şöyledir:

“sekizinci bâb şol hablar beyânındadır ki kaçan dili altında dutalar zekeri kâyim ide ve çün dili altından gidere gine karârına ine...”

“...her bir habbı nohûd kadar ola hâcet vaktında birisin dili altında duta ki tamam kuvvet vire ve hem za'îf olmaya...”

“...hâcet vaktinde dil altında koya cimâ' ide tamâm kuvvet bula ve ne kadar dilerse cimâ'a kâdir ola...”

“...ve hablar düzeler hâcet vaktında birisini dil altında duta ki gâyet acâyib göre...”

Bilim dünyasında, androloji ve özellikle erektil disfonksiyon konusunda otorite kabul edilen Mulhall'ın bir derlemesinde (Mulhall 2002), dilaltı apomorfin'in yepyeni bir oral erektojenik ajan olarak faydasını kanıtladığı, diğer ilaç ve yiyeceklerle etkileşim sorunu olmadığı, yutularak alınan diğer oral ajanlara göre çok daha hızlı başlayan etkisi sebebiyle hasta memnuniyetini artırdığı ifade edilmiştir. Bir başka derlemede ise, dilaltı yolla uygulamaya giren bu ilacın, etyolojiden bağımsız olarak ereksiyonu sağlaması, sertleşme bozukluğunun şiddetinden bağımsız olarak öngörülebilir cevap vermesi, uzun süre kullanılabilmesi ve düşük yan etki profili ile, bu alanda çok önemli avantajlar sağlayan optimal bir tedavi seçeneği olduğu belirtilmiştir (Heaton 2001). Modern androloji biliminde, erektil disfonksiyon tedavisinde ulaşılmak istenen hedeflerden biri olan, oral, hızlı etkili, güvenli ve hasta uyumlu bir uygulama yolunun bundan beş asır kadar önce tavsiye edilmesi, dikkat çekici bulunmuştur.

Varak 28b'den 29b'ye kadar devam eden dokuzuncu babda ise, değişik materyal, kumaş, hayvan derileri veya tüy/yünlerinden yapılan kemer ve kuşakların faydaları anlatılmakta, değişik mevsimlerde tavsiye edilen farklı kuşakların bele sarılması ile böbreğin ısınacağı, penisin ve ilişkinin kuvvetleneceği, meni miktarının artacağı ifade edilmektedir. Bugünkü bilimsel veriler ışığında böyle bir bağlantı kurulamamakta, verilen bilgi ve tavsiyelerin dönemin ve kadim tıp kültürünün bir ürünü olduğu değerlendirilmektedir.

Bahnamenin onuncu babı, ayak tabanına ve parmak aralarına sürülerek ereksiyonu takviye ettiği ifade edilen karışımları anlatmaktadır:

“onuncu bâb taban altına dürtilen devâlar beyânındadır ki cimâ'a kuvvet ider...”

“...pes hâcet vaktında bir kuş yüniyle tabanına ve barmakları arasına dürtür ki hemân sâat zeker kıvâma gele ve ne kadar dilerise cimâ’ itmeğe kâdir ola...”

İçeriğindeki bitkisel ve hayvani maddeler bir yana, erektil disfonksiyon tedavisinde böyle bir uygulama yolunun kullanımı güncel bilgilerle uyumlu değildir. Sadece, varak30a’da zikredilen bir karışım içinde geçen “sütleğen” için literatürde “afrodizyak” etkili olduğu kaydı bulunmaktadır:

“...ve bir direm yumşak döğülmiş ferfiyûn bu yağı içinde hal eyleyeler ve bir şişe içine koyalar ve ağzın mûm birle berkideler ve hâcet vaktında ol yağdan tabanına ve barmakları aralıklarına dürteler ve ayağın bir zaman yire basmaya sabreyleye...”

Metinde ferfiyûn olarak geçen bitki, latince familya adı *Euphorbiaceae* olan sütleğengiller grubuna aittir. Güncel bir derlemede, bu aileye mensup bitkilerin afrodizyak olarak kullanıldığı ifade edilmektedir (Ernst 2015).

Bahname varak 30b’de başlayan onbirinci bab, cinsel ilişkinin hazzını artıran maddeler ve terkibler hakkındadır. Müellif, bu babın başında, burada zikredilen tariflerin cahillerden ve hayasız kadınlardan saklanmasını, aksi takdirde onlara zarar vereceğini beyan eder. Bu babda anlatılan bitkisel karışımların ilişki öncesinde tükürükle penise sürülmek yoluyla uygulanması önerilmiştir. Bu babın içinde, varak 31a, 31b ve 32a’da anlatılan bir hikaye ilgi çekicidir. Özetle:

“Tarçın, âkırkarhâ, kebabe, mevzek ve zencefilden oluşan bir ilacın tarifi, M.S. 5–7. yüzyıllar arasında İran bölgesinde hüküm süren Sâsânî İmparatorluğunun şahlarından Yezdicerd’in elinde idi. Bunu kullandığı ilişkilerdeki partnerleri aldığı hazzın fazlalığından zahmet çeker ve Yezdicerd’e aşık olurdu. Şâh, bunda vebal görüp reçeteyi yaktırdı, ama vezirlerinden biri gizlice öğrenip hatırında tuttu. İlerleyen zamanda Fars İmparatorlarından birine bunu takdim etti. Padişah deneyip memnun kalınca, tariftten birkaç nüsha yazdırıp kitaplarının arasına koydu. Padişahın güzel kızı, kitaplar arasında bunu bulunca, merak ve arzu ile denemeye karar verdi. İnsan penisi şeklinde bir nesne (zıbık, dildo, yapay penis) hazırlayıp içini akbaba yünü ile doldurarak sert hale getirdi. Gece olunca, odasına çekilip, önünde bir mum yaktı ve tarifteki otları sürdüğü bu yapay penisi, kendi cinsel organına yavaş yavaş sokup çıkarmaya başladı. Bundan o

kadar büyük zevk aldı ki, lezzetin doruğuna çıktığında aklı başından gitti. İstemsiz hareketleriyle mum devrildi, ateş kızın kıyafetini tutuşturdu. Kız yanarak hayatını kaybetti. Haberi alan padişah, kızının ve yapay penisin yandığını görünce sebebini anladı ve emir verip bu terki bin reçetesini yaptırdı...”

İşte bahnamemizin bu hikayesinde anlatılan ve kadınların kendilerine mastürbasyon yapmak için kullandıkları belirtilen yapay penis, bizim kültürümüzde *zıbık*, batı dillerinde *dildo* adıyla bilinmekte ve günümüz modern seksoloji biliminde tedavi amacıyla da kullanılmaktadır. Bu aletin, pilli olarak üretilen ve titreşim yaparak alınan hazzı daha da artıran versiyonu, batı literatüründe *vibratör* adıyla kullanılmakta olup, birçok bilimsel çalışmaya konu olmuştur. Bir çalışmada, vibratör ve dildo gibi seks aygıtlarının hastalara sıkça tavsiye edildiği belirtilirken (Herbenick 2015); diğer bir güncel makalede vibratörlerin, cinsel fonksiyonu artırmak ve hastaların bazı cinsel sorunlarına cevap vermek için klinisyenlerin elinde önemli bir seçenek olduğu ifade edilmiştir (Herbenick 2009). Cinsel fonksiyon bozukluğunda, özellikle kadın orgazm ve uyarılma bozukluğunda kullanılan tedavi yöntemleri içinde, dildo ve benzerlerinin de dahil olduğu erotik materyallerin çözüme pozitif katkı sağladığı, günümüz bilimsel dokümanları içinde yer almaktadır (Yeni 2016; Westheimer 2002).

Varak 32b’de, daha önce bahse konu ettiğimiz ve penise sürülerek topikal emilimle etki gösterdiği anlaşılan terkiplerin, cinsel ilişkiden bir saat önce kullanılması önerilmektedir:

“...zekerine düрте cimâ’dan ön bir sâat andan cimâ’ ide şol kadar lezzet ve kuvvet vire ki mef’ûle bî-hûş ola ve her nesi var ise fâile vire ve hergiz anı terk itmeye...”

Günümüzde, sildenafil veya vardenafil gibi PDE-5 inhibitörleri, ilişkiye yetecek sertlikte ereksiyon sağlanması için, cinsel ilişkiden bir saat kadar önce alınmaktadır. Her ne kadar tarif edilen uygulama yolu farklı olsa da, penise sürülecek ilaçların bahnamede önerilen uygulama zamanı ile günümüzdeki oral ilaçların alım zamanı arasındaki benzerlik dikkati çekmektedir.

Bahnamenin onikinci ve onüçüncü bablarında, yine cinsel ilişki gücünü artıran fitiller ve lavmanlar anlatılmaktadır. Değişik bitkisel ve hayvansal terkiplerden oluşan bu ilaçların ilişkiye kuvvet ve lezzet verdiği ifade edilmektedir:

“on ikinci bâb şâflar beyânındadır ki cimâ’a kuvvet vire...”

“on üçüncü bâb cimâ’a kuvvet viren hukneleri beyân ider...”

Bugünkü bilgi ve uygulamalar ışığında, ereksiyonu desteklemek, libido veya cinsel performansı artırmak için kullanılan böyle bir ilaç uygulama yolu mevcut değildir. Bu bablarda zikredilen bazı devalar, daha önceki bablarda analiz ettiğimiz bitkilerden olup (nohut, şalgam, zencefil, Hindistan cevizi vb), bir kısmı ise ilk defa burada bahsi geçen devalardır (kantaron, zift, gümüş talaşı, ban ağacı yağı, kertenkele başı, kurbağa kanı, boraks, susam yağı vb). Modern androloji ve üroloji bilimi verileri içinde bu maddelerle tedavi tecrübesine rastlanmamıştır.

Varak 33b’de başlayan ondördüncü bab ise, cinsel ilişki biçimlerini (beden pozisyonları) ve bunların hangisinin iyi, hangisinin zararlı olduğunu anlatmaktadır. Giriş kısmı şöyledir:

“on dördüncü bâb cimâ’ itmenün şekillerindedür ki cimâ’ ne resme itmek eyüdüdür ve ne resme itmek muzırdur anı bildirelüm...”

İlk olarak, ilişki sırasında kadın ve erkeğin birbirinin organlarına bakmasının şer’an caiz olduğu şu ifade ile anlatılmaktadır:

“...şer’an hod mubâhdur ere ve avrata bir birinün a’zâsına nazar itmek...”

Bu ifade, bahnamenin ilk kısımlarında varak 8a’da yer alan daha önce irdelediğimiz ifade ile çelişmektedir. Erkeğin, kadının cinsel organına bakması halinde doğacak çocuğun gözsüz olacağı gibi kabul edilemeyecek bir savdan sonra, bu bölümdeki ifade her ne kadar dinî bir hüküm içeriyor gibi görünse de, bilimsel bakımdan da doğruyu işaret etmiş olmaktadır.

Bu babda, önce faydalı ve güzel olduğu ifade edilen ilişki biçimleri tarif edildikten sonra, yerilen, zarar veren, hastalık/sakatlık yaratan birleşme çeşitleri olarak şunlar sayılmaktadır: Ayakta ilişki, çiftin yan üstü yatarak birleşmesi, hamamda cinsel ilişki ve kadının üstte olduğu ata biner pozisyon. Bunlara bir örnek olarak, erkeğin sırtüstü yatıp kadının onun üzerine çıkarak birleşmeleri hakkında bu babda verilen bilgiler şöyledir:

“bir dürlü dahi mezmûmdur oldur kim er çalkoyın yata ve avrat erün üstine çıka ve kerke tâ ol kadar ki şehvet dökile anunçün kim erün şehveti bunun gibi

cimâ'da tamâm çıkmaz ve hem avratun rutûbeti erün zekerine dökülür ve bundan zekere ve kasuğa yaramaz hastalıklar hâsıl olur pes bunun gibi cimâ'dan gâyetde sakınmak gerek ki azîm ziyân vardur hem eri mest ve hayrân ider ve mesâne renci ârız olur ve kavukda karaca hâsıl olur ve olur ki sancu dutar ve ciğer şişer ve bu şiş sâyir a'zâya dahi sirâyet ider..."

Bu kısımda, doğabilecek zararlar arasında; kadının cinsel salgılarının erkeğin penis ve genital bölgesine akmasından oluşacak hastalıklar, mesane ağrısı, mesanede yara oluşması, ciğer şişmesi ve bunların diğer organlara yayılması sayılmaktadır. Bu gerekçe ve bilgilerin tamamı gerçek dışıdır ve güncel bilgi ve verilerle doğrulanamaz. Aksine, tarif edilen bu pozisyon (kadının ata biner gibi erkeğin üzerine çıkıp ilişkiye girdiği biçim) mesela, erken boşalma (*prematür ejakülasyon*) gibi bir işlev bozukluğunda tedavi amaçlı olarak özellikle tavsiye edilir (Taşçı 2001).

Nihayet, cinsel ilişki pozisyonları ile ilgili olarak, seksoloji ve cinsel psikiyatri uzmanları, sağlıklı bir çift arasında, istenilen ve zevk alınan her biçimin uygulanabileceğini, bunların birinin diğerine üstün olmadığını ve herhangi bir pozisyonun sağlık açısından zararı bulunmadığını söylemektedir (Kokken 1993; Westheimer 2002; Gillan 1976).

Bahnamenin onbeşinci babı, penisi büyüten ilaçlar hakkındadır. Varak 35b ve 36a'da, önce, bugünkü anatomik bilgilerle uyumlu olarak, penisin kaslardan, damarlardan ve sinirlerden oluştuğu, duyu kabiliyetinin yüksek olduğu ifade edildikten sonra; cinsel ilişki kurmakla, ovalamakla ve bazı ilaçlarla büyüdüğü iddia edilmektedir:

“on beşinci bâb zekeri büyük eyleyen dârûlar beyânındadır bilgil ki zeker bir cisimdür kim hem etden ve hem müteharrik tamarlardan ve sinirden terkîb olupdur ve hissi yavlak çokdur ve menfaatı hod âşikâredür cimâ' itmekile ve ovmağıla ve muâleceyle büyük olur..."

Gerek penisi büyüttüğü savunulan bu işlemlerin, gerekse ardından ilaç olarak sayılan solucan, koyun sütü, dişbudak ağacı ve keçi sütünün bilimsel olarak hiçbir faydasının olmadığı bilinmektedir. Zaten, günümüzde özellikle internet ve sosyal medya üzerinden sıklıkla pazarlanan bitkisel ya da hayvansal hiçbir ürünle penisin büyüklük ve kalınlığının değişmeyeceği bilinen bir gerçektir. Modern tıp ve androloji bilgileri içinde, bazı gerdirici aygıtlar, minimal invazif cerrahi girişimler ve rekonstrüktif operasyonlar dışında penisi büyüten hiçbir tedavi yöntemi yoktur.

Onaltıncı babda ise, kadının cinsel organını sıcak ve yumuşak hale getiren ve hatta bakire kız derecesinde daraltan bazı devalar sayılmaktadır. Bunların bir kısmı hazırlanan ilaçlı sıvı içine oturma yoluyla, bir kısmı ise yün fitile emdirilerek vajinaya sokmak şeklinde tatbik edilmektedir:

“on altıncı bâb şol nesnelere beyânındadır avratun fercin ıssı ve nerm ve daracak eyler ve fâile andan gâyet lezzet ve safâ olur...”

“...tâ avrat anun içine otura ki kızlık derecesin giru bula ve teni ıssı ve yumşak ola...”

“...bu otları şarâbile ıslaya ve yün birle fercine idhâl ide maksûd tamâm ola...”

Güncel tıp bilgileri içinde ve bilimsel literatürde, bu şekilde bir etki gösteren ne farmasötik, ne de bitkisel bir ilaç bulunmamaktadır.

Bahnamenin son babı olan onyedinci bab, varak 37a’da yer almaktadır. Burada ise, kadının hamile kalmasını ve kalmamasını sağlayan ilaçlar zikredilmiştir:

“on yedinci bâb şol edviye beyânındadır ki avrat yüklü ola ve yüklü olmaya...”

Burada, yüne emdirilip fitil şeklinde vajinaya iletilen bazı ilaçların hemen hamile kalmayı sağlayacağı ifade edilmektedir ki böyle bir yöntem modern bilimde yer bulmamıştır. İlişkiden önce erkeğin penisine katran veya susam yağı sürmesi halinde de kadının hamile kalmayacağı, kalırsa da düşüreceği belirtilmektedir. Yine, güncel bilimsel veriler içinde buna benzer bir bilgi bulunmamaktadır.

Bahname, bu son cümlelerden sonra, “temmet bi-avnillah” ifadesiyle nihayete ermektedir.

5.3. Sonuç

Bu tez çalışmasında, Türk-İslam kültür dairesinin ve yüzyıllara dayanan yazın birikiminin önemli bir parçası olmasına karşın, günümüz bilimsel çalışmalarında yeterince yer verilmeyen “bahname”lerle ilgili farklı ve özgün içerikte bir inceleme, irdeleme ve değerlendirme ortaya konmuştur. Bugüne kadar bahnameler üzerinde yapılan diğer çalışmalarda; genel bilgi aktarımı, transkripsiyon ve sadeleştirme ile sınırlı olan çabalar, özgün nitelikte bir açılımla zenginleştirilmiştir. Çalışmamızda, yaklaşık 6 asır önce Türk tıp tarihi külliyyatına kazandırılan bir metindeki, o devre ve o devrin bilgi/tecrübe birikimine dayalı veriler, günümüz tıbbi bilgi

ve verileri ile mukayeseli olarak değerlendirilmiş; önerilen tedavi ve tavsiyeler güncel literatürdeki bilgiler ışığında analiz edilmiştir. Bu amaçla, modern üroloji, farmakoloji, androloji ve seksoloji literatüründeki yerli ve yabancı kaynaklar taranarak, incelenen bahnamedeki verilerle uyuşan ve uyuşmayan noktalar ortaya konulmuştur. Bugüne kadar, bu metod ve bakış açısı ile bahnameleri inceleyen herhangi bir çalışma olmadığını düşünüyoruz.

Çalışmaya konu olan, Musa b. Mesud tarafından XV. yüzyılda Osmanlıcaya çevrilerek Türk tıp tarihi literatürüne kazandırılan Farsça “Bahname-i Padişahi” nin yazarı, ithaf edildiği devlet adamı ve mevcut nüshaları hakkındaki tartışmalar, tezin genel bilgiler kısmında zikredilmiş ve halen üzerinde uzlaşma sağlanamamış olan bu hususlarda yeni ve özgün bazı görüşler ortaya atılmıştır. Kültür tarihi ve bilimler tarihi alanında çalışanların bu konuda yapacağı daha derin ve ayrıntılı çalışmalara ışık tutması bakımından bu yaklaşımın önemli olduğuna inanıyoruz.

Keza, tezin asıl konusu olmamakla birlikte, incelediğimiz bahnamenin eldeki muhtelif yazma nüshaları arasındaki farklılıklar tespit edilerek kısmen de olsa transkripsiyona yansıtılmış, böylece şu ana kadar yapılan sınırlı sayıdaki transkribe metinlere nazaran daha zengin bir anlam kümesine ulaşılmıştır. Buradan yola çıkarak, dilbilim ve edebiyat uzmanlarının Musa b. Mesud’un bahname tercümesi üzerinde yapacakları müteakip çalışmalar için bir zemin oluştuğu kanısındayız.

Öte yandan, ülkemizde ve dünyada son yıllarda giderek artan bir ilgiye mazhar olan bitkisel/alternatif tedaviler ve terkipler, incelenen bahname içeriğinin de ekseriyetini teşkil etmektedir. Güncel bilgiler ve literatür verileri ile mukayeseli olarak değerlendirildiğinde, gerek bu bahnamede gerekse benzer tıp tarihi metinlerinde zikredilen bilgi ve tavsiyelerin bazen isabetli ve muhtemelen yararlı, bazen ise kabul edilemeyecek kadar akıl ve bilim dışı olduğu görülmektedir. Buna rağmen, yüzyıllar öncesinde cinsel yaşam ve cinsel sorunlar konusunda yapılan bazı tavsiyelerin ve tedavi metodlarının, günümüz uygulamalarına benzerliği oldukça dikkat çekicidir.

Sağlık alanında, kanıta dayalı tıp zemininde yeri olmayan tedavileri uygulamanın etik olmadığı izahından varestedir. Bu şekilde uygulama alanı bulan ampirik tedavilerin en azından bir kısmı, tıp etiğinin “zarar vermeme” gibi köklü prensiplerini ihlal edebilmektedir. Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde birçok insan, sağlıkları ile ilgili olarak tamamlayıcı/alternatif tıp yöntemlerine güçlü bir şekilde bel bağlamıştır. Bu nedenle, tıbbi uygulamalarda geleneksel, yerel ve yöresel olarak kullanılan bitkisel veya hayvansal kaynaklı terkiplerin çağdaş tıpta kullanımının değerlendirilmesi ve bu maddelerin terapötik etkinliği/zararları

açısından irdelenmesi gereklidir. Özellikle yerleşik/ortodoks tıbbi tedavi ile istediği sonucu alamayan hastalar, biraz da bilinmezliğin verdiği çekicilikle bitkisel halk tababeti ilaçlarına yönelmektedir. Özellikle bahnamelerin ilgi alanına giren cinsel sorunlara sahip hastaların bir kısmı, konunun mahremiyeti, hastane ortamlarının yoğunluğu, modern tedavi yöntemlerinin maliyetli olması, mevcut ilaçların olumsuz yan etkileri gibi sebeplerle çözümü bu alanda aramaktadır. Cinsel işlev bozukluklarının tedavisinde bugün için kanıta dayalı olarak kullanılan modern yöntemlerin varlığına rağmen; herhangi bir zararlı yan etkisi olmayan, cinsel yaşama olumlu katkı sağlayabilecek etkin bir alternatif/tamamlayıcı tedavinin elimizde olması elbette son derece yararlıdır. Ancak, bitkisel ilaçların cinsel sağlık üzerine olan etkilerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesinin önündeki en büyük engel, bu bitkilerin doğru bir biçimde nasıl tespit edileceği, etkilerinin objektif olarak nasıl kanıtlanacağı ve bilimsel olarak nasıl değerlendirileceğidir. Bu konuda yapılacak çalışmalar ve varılacak sonuçlar açısından göz önünde tutulması gereken en önemli nokta, bitkilerin tedavi etkinliğini gösteren çalışmaların kanıt düzeylerinin genellikle düşük olduğu ve sadece birkaç çalışmaya dayanarak temel tedavi olarak kullanıma sokulmasının risk taşıdığı gerçeğidir. Şu ana kadar elde edilen klinik bilgiler ve bizim de tezimizde kaynak olarak kullandığımız hayvan deneyleri; bu terkiplerin insanlarda rutin kullanımı, uygun doz seçimi ve yan etkilerin önlenmesi için sistematik klinik tecrübelerle ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Gerek ülkemizde, gerekse doğu ve batı dünyasında büyük ilgiye mazhar olan ve küresel ölçekte çok büyük bir pazar teşkil eden bitkisel/tamamlayıcı/alternatif tedaviler konusunda, ülkemizde bu alanda en meşhur eserlerden birini ortaya koyan Eczacı Prof. Dr. Turhan Baytop Hocanın şu ifadesi –bizce de– halen geçerliliğini korumaktadır:

“Hastalığın ağırlığı belli olan her durumda mutlaka hekime başvurulmalıdır. Ancak hekimin mesleki ve ilmi bilgisi sayesinde hastalığın teşhis ve tedavisi mümkün olabilir. Bazı hallerde bitkisel ilaçlar hekimin tedavisine yardımcı olabilirler. Bu durumlarda da, mutlaka hekimin görüş ve önerileri alınmalıdır.” (Baytop 1999).

KAYNAKLAR

- Abedi, A., Parviz, M., Karimian, S.M., Rodsari H.R.S. (2012). The Effect of Aqueous Extract of Phoenix Dactylifera Pollen Grain on Sexual Behavior of Male Rats. *J Phys Pharm Adv*, 2(6):235–42.
- Abedi, A., Parviz, M., Karimian, S.M., Rodsari, H.R.S. (2013). Aphrodisiac activity of aqueous extract of Phoenix dactylifera pollen in male rats. *Adv Sex Med*, 3(1):28–34.
- Acar, G., Akkoyunlu, M. (2016). Erektile disfonksiyonlu hastalarda kardiyak değerlendirme. *Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı* (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 5, s. 61.
- Adaikan, P.G., Gauthaman, K., Prasad, R.N., Ng, S.C. (2000). Proerectile pharmacological effects of Tribulus terrestris extract on the rabbit corpus cavernosum. *Ann Acad Med Singapore* 29(1):22–6.
- Adimoelja, A., Adaikan, P.G. (1997). Protodioscin from herbal plant Tribulus terrestris L. improves male sexual functions possibly via DHEA. *Int J Impot Res*, 9(1):S64–74.
- Aktoz, T. (2010). Tamamlayıcı/Alternatif tıbbın üreme sağlığına etkisi. *Çevrenin Erkek Cinsel ve Üreme Sağlığına Etkisi ve Korunma Yolları* (ed. Çayan, S., Ayyıldız, A.) içinde. Ankara: Türk Androloji Derneği Yayınları; böl. 22, s. 191–202.
- Alan, H. (2019). Kişisel görüşme.
- Allouh, M.Z., Daradka, H.M., Abu Ghaida, J.H. (2015). Influence of Cyperus esculentus tubers (tiger nut) on male rat copulatory behavior. *BMC Complement Altern Med*, 15:331.
- Amini Mahabadi, J., Hassani Bafrani, H., Nikzad, H., Taherian, A., Salehi, M. (2013). Effect of diet contains sesame seed on adult wistar rat testis. *Int J Morphol*, 31(1):197–202.
- Andersson, A.M., Carlsen, E., Petersen, J.H., Skakkebaek, N.E. (2003). Variation in levels of serum inhibin B, testosterone, estradiol, luteinizing hormone, follicle-stimulating hormone, and sex hormone-binding globulin in monthly samples from healthy men during a 17-month period: possible effects of seasons. *J Clin Endocrinol Metab*, 88(2):932–7.

- Arcasoy, H.B., Erenmemisoglu, A., Tekol, Y., Kurucu, S., Kartal, M. (1998). Effect of *Tribulus terrestris* L. saponin mixture on some smooth muscle preparations: a preliminary study. *Boll Chim Farm*, 137(11):473–5.
- Arya, S.S., Salve, A.R., Chauhan, S. (2015). Peanuts as functional food: a review. *J Food Sci Techno*, 53(1):31–41.
- Aslan, Y., Atan, A. (2016). Hormonal hastalıklar ve erkek cinsel işlev bozuklukları. *Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı* (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 16, s. 296.
- Bardakçı, M. (2009). *Osmanlı'da Seks*, 4. Baskı. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Bayat, A.H. (2002). Türk-İslâm Tıbbında Bahnameler ve Tifâşi'nin Rucû'u's-Şeyh ile's-Sıbâh fi'l-Kuvveti 'ale'l'Bâh'ı. *Tıp Tarihi Araştırmaları* 11:144–62.
- Bayat, A.H. (2004). *Türk İslam Tıbbında Cinsellik ve Ali bin İshak'ın Bahnamesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi; s. 5.
- Bayat, A.H. (2006). *Osmanlı Devletinde Telif İlk Bahname Ali bin İshak'ın Bahnamesi [~1430]. Essays in Honour of Ekmeleddin İhsanoğlu, v. I: Societies, Cultures, Sciences: A Collection of Articles* (ed. Kaçar, M., Durukal, Z.) içinde. İstanbul: IRCICA; s. 643–62.
- Bayat, A.H. (2010). *Tıp Tarihi*. İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları; s. 287–8.
- Baytop, T. (1999). *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Brindley, G.S. (1983). Cavernosal alpha-blockade: a new technique for investigating and treating erectile impotence. *Brit J Psychiat*, 143:332–7.
- Cicero, A.F., Bandieri, E., Arletti, R. (2001). *Lepidium meyenii* Walp. improves sexual behaviour in male rats independently from its action on spontaneous locomotor activity. *J Ethnopharmacol*, 75(2–3):225–9.
- CİSED: Kokulu Bahçe, Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği web sitesi. Erişim: 22.4.2019, www.cised.org.tr/sayfa184.html.

- Coffua, L.S., Martin-DeLeon, P.A. (2017). Effectiveness of a walnut-enriched diet on murine sperm: involvement of reduced peroxidative damage. *Heliyon*, 3(2):e00250.
- Çakan, M., Bozkurt, A.S. (2016). Erektile disfonksiyonlu hastalarda cerrahi tedavi. *Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı* (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 7, s. 101.
- Das, S., Singhal, S., Kumar, N., Rao, C.M., Sumalatha, S., Dave, J. ve ark. (2016). Standardised extract of safed musli (*Chlorophytum borivillianum*) increases aphrodisiac potential besides being safe in male Wistar rats. *Andrologia*, 48(10):1236–43.
- Demir, A., Uslu, M., Arslan, O.E. (2016). The effect of seasonal variation on sexual behaviors in males and its correlation with hormone levels: a prospective clinical trial. *Cent European J Urol*, 69(3):285–9.
- Demir, S., Öztürk, U., Resim, S. (2016). Erektile disfonksiyonlu hastalarda yeni tedavi yöntemleri. *Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı* (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 8, s. 111.
- Doğan, Ş. (2013). Anadolu Türk tıbbında bahnameler ve Musa bin Mesud'un bahname tercümesi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Semih TEZCAN'a Armağan, 13:123–38.
- Drewes, S.E., George, J., Khan, F. (2003). Recent findings on natural products with erectile-dysfunction activity. *Phytochemistry*, 62(7):1019–25.
- Efe, E., Resim, S. (2010). Tamamlayıcı/Alternatif erkek cinsel sağlığına etkisi. *Çevrenin Erkek Cinsel ve Üreme Sağlığına Etkisi ve Korunma Yolları* (ed. Çayan, S., Ayyıldız, A.) içinde. Ankara: Türk Androloji Derneği Yayınları; böl. 23, s. 203–20.
- Erkal, A. (2000). Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kitaplığı'nda bulunan "Name" ve "İye" isimli yazma eserler, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 15:213–63.
- Ernst, M., Grace, O.M., Saslis-Lagoudakis, H., Nilsson, N., Simonsen, H.T., Rønsted, N. (2015). Global medicinal uses of *Euphorbia* L. (Euphorbiaceae). *J Ethnopharmacol*, 176:90–101.

- Fedder, M.D., Jakobsen, H.B., Giversen, I., Christensen, L.P., Parner, E.T., Fedder, J. (2014). An extract of pomegranate fruit and galangal rhizome increases the numbers of motile sperm: a prospective, randomised, controlled, double-blinded trial. *PLoS One*, 2;9(9):e108532.
- Fortenberry, J.D., Orr, D.P., Zimet, G.D., Blythe, M.J. (1997). Weekly and seasonal variation in sexual behaviors among adolescent women with sexually transmitted diseases. *J Adolesc Health*, 20(6):420–5.
- Gauthaman, K., Adaikan, P.G., Prasad, R.N. (2002). Aphrodisiac properties of *Tribulus Terrestris* extract (Protodioscin) in normal and castrated rats. *Life Sci*, 71(12):1385–96.
- Gauthaman, K., Ganesan, A.P., Prasad, R.N. (2003). Sexual effects of puncturevine (*Tribulus terrestris*) extract (protodioscin): an evaluation using a rat model. *J Altern Complement Med*, 9(2):257–65.
- Gauthaman, K., Ganesan, A.P. (2008). The hormonal effects of *Tribulus terrestris* and its role in the management of male erectile dysfunction--an evaluation using primates, rabbit and rat. *Phytomedicine*, 15(1–2):44–54.
- Gillan, P., Gillan, R. (1976). *Sex Therapy Today*. Londra: Open Books Publishing Ltd.
- Goldstein, I., Payton, T.R., Schechter, P.J. (2001). A double-blind, placebo-controlled, efficacy and safety study of topical gel formulation of 1% alprostadil (Topiglan) for the in-office treatment of erectile dysfunction. *Urology*, 57(2):301–5.
- Gonzales, G.F., Cordova, A., Gonzales, C., Chung, A., Vega, K., Villena, A. (2001b). *Lepidium meyenii* (Maca) improved semen parameters in adult men. *Asian J Androl*, 3(4):301–3.
- Gonzales, G.F., Ruiz, A., Gonzales, C., Villegas, L., Cordova, A. (2001a): Effect of *Lepidium meyenii* (maca) roots on spermatogenesis of male rats. *Asian J Androl*, 3(3):231–3.
- Goswami, S.K., Inamdar, M.N., Jamwal, R., Dethé, S. (2013). Efficacy of *Cinnamomum cassia* Blume in age induced sexual dysfunction of rats. *J Young Pharm*, 5(4):148–53.

- Goswami, S.K., Inamdar, M.N., Jamwal, R., Dethle, S. (2014). Efficacy of Cinnamomum cassia methanol extract and sildenafil on arginase and sexual function of young male Wistar rats. *J Sex Med*, 11(6):1475–83.
- Gökçe, M.İ., Yaman, Ö. (2016). Erektile disfonksiyonlu hastalarda cerrahi dışı tedaviler. *Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı* (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 6, s. 69.
- Hafez, E.S., Hafez, S.D. (2005). Erectile dysfunction: anatomical parameters, etiology, diagnosis, and therapy. *Arch Androl*, 51(1):15–31.
- Hakim İbn Sina (1998). *Canon of Medicine, Book II, Materia Medica, English Translation of the Critical Arabic Text*. New Delhi: Jamia Hamdard Printing Press.
- Hanchanale, V., Eardley, I. (2014). Alprostadil for the treatment of impotence. *Expert Opin Pharmacother*, 15(3):421–8.
- Heaton, J.P. (2001). Characterising the benefit of apomorphine SL (Uprima) as an optimised treatment for representative populations with erectile dysfunction. *Int J Impot Res*, 13(Suppl 3):S35–9.
- Heidary, M., Vahhabi, S., Reza Nejadi, J., Delfan, B., Birjandi, M., Kaviani, H. ve ark. (2008). Effect of saffron on semen parameters of infertile men. *Urol J*, 5(4):255–9.
- Herbenick, D., Barnhart, K.J., Beavers, K., Bengt, S. (2015). Vibrators and other sex toys are commonly recommended to patients, but does size matter? Dimensions of commonly sold products. *J Sex Med*, 12(3):641–5.
- Herbenick, D., Reece, M., Sanders, S., Dodge, B., Ghassemi, A., Fortenberry, J.D. (2009). Prevalence and characteristics of vibrator use by women in the United States: results from a nationally representative study. *J Sex Med*, 6(7):1857–66.
- Hong, C.Y., Ku, J., Wu, P. (1992). *Astragalus membranaceus* stimulates human sperm motility in vitro. *Am J Chin Med*, 20(3–4):289–94.
- Hosseinzadeh, H., Ziaee, T., Sadeghi, A. (2008). The effect of saffron, *Crocus sativus* stigma, extract and its constituents, safranal and crocin on sexual behaviors in normal male rats. *Phytomedicine*, 15(6–7):491–5.

- Jaiswal, P., Kumar, P., Singh, V.K., Singh, D.K. (2009). Biological effects of *Myristica fragrans*. *Annu Rev Biomed Sci*, 11:21–9.
- Jeng, K., Hou, R. (2005). Sesamin and sesamolin: nature's therapeutic lignans. *Current Enzyme Inhibition*, 1(1):11–20.
- Kamtchouing, P., Mbongue, G.Y., Dimo, T., Watcho, P., Jatsa, H.B., Sokeng, S.D. (2002a). Effects of *Aframomum melegueta* and *Piper guineense* on sexual behaviour of male rats. *Behav Pharmacol*, 13(3):243–7.
- Kamtchouing, P., Mbongue Fandio, G.Y., Dimo T., Jatsa, H.B. (2002b). Evaluation of androgenic activity of *Zingiber officinale* and *Pentadiplandra brazzeana* in male rats. *Asian J Androl*, 4(4):299–301.
- Kandola, A. (2017). What you should know about essential oils for erectile dysfunction. *Medicinal News Today* (7.12.2017). Erişim: 27.1.2019, www.medicalnewstoday.com/articles/320258.php.
- Kara, H., Aydın, S. (2002). *Cinsel Sorunlar ve Çözüm Yolları*. Ankara: Sen Yayınları.
- Kendirci, M., Gümüş, E. (2003). Bahname: Sex compendia of the Ottoman times. *The History of Male–Female Sexuality and Fertility in Asia Minor* (ed. Kendirci, M., Kadioğlu, A., Miroğlu, C.) içinde. İstanbul: Publications of Turkish Society of Andrology, s. 187–93.
- Kenjale, R., Shah, R., Sathaye, S. (2008). Effects of *Chlorophytum borivilianum* on sexual behaviour and sperm count in male rats. *Phytother Res* 22(6):796–801.
- Khaki, A., Farnam, A., Badie, A.D., Nikniaz, H. (2012). Treatment effects of onion (*Allium cepa*) and ginger (*Zingiber officinale*) on sexual behavior of rat after inducing an antiepileptic drug (lamotrigine). *Balkan Med J*, 29(3):236–42.
- Khaki, A., Fathiazad, F., Nouri, M., Khaki, A.A., Khamenehi, H.J., Hamadeh, M. (2009). Evaluation of androgenic activity of *Allium cepa* on spermatogenesis in the rat. *Folia Morphol (Warsz)*, 68(1):45–51.
- Khera, M., Goldstein, I. (2011). Erectile dysfunction. *BMJ Clin Evid*, 2011:1803.

- Kim, E.D., el-Rashidy, R., McVary, K.T. (1995a). Papaverine topical gel for treatment of erectile dysfunction. *J Urol*, 153(2):361–5.
- Kim, E.D., McVary, K.T. (1995b). Topical prostaglandin-E1 for the treatment of erectile dysfunction. *J Urol*, 153(6):1828–30.
- King Bio Inc. (2012). Erişim: 18.3.2019, <https://dailymed.nlm.nih.gov/dailymed/fda/fdaDrugXsl.cfm?setid=24877f94-a1de-4b3a-9f1c-409269ea192c&type=display>.
- Kokken, S. (1993). *Cinsel Teknik* (çev. Burak, A.), 14. basım. İstanbul: Yalçın Yayınları.
- Kontula, O., Väisälä, L. (2013). How does summer affect sexual desire? *Duodecim*, 129(13):1375–8.
- Koparal, A.T., Bostancıoğlu, R.B. (2016). Promotion of hair growth by traditionally used *Delphinium staphisagria* seeds through induction of angiogenesis. *Iran J Pharm Res*, 15(2):551–560.
- Korgali, E., Asdemir, A. (2017). Priapizm ve Tedavisi. *Türkiye Klinikleri J Urology - Special Topics*, 10(4):299–307.
- Kotta, S., Ansari, S.H., Ali, J. (2013). Exploring scientifically proven herbal aphrodisiacs. *Pharmacogn Rev*, 7(13):1–10.
- Levitt, E.E., Mulcahy, J.J. (1995). The effect of intracavernosal injection of papaverine hydrochloride on orgasm latency. *J Sex Marital Ther*, 21(1):39–41.
- Lima, E.B., Sousa, C.N., Meneses, L.N., Ximenes, N.C., Santos Júnior, M.A., Vasconcelos, G.S. ve ark. (2015). *Cocos nucifera* (L.) (Arecaceae): A phytochemical and pharmacological review. *Braz J Med Biol Res*, 48(11):953–64.
- Louis, G.F., Lewis, A.J., Weldon, W.C., Miller, P.S., Kittok, R.J., Stroup, W.W. (1994). The effect of protein intake on boar libido, semen characteristics, and plasma hormone concentrations. *J Anim Sci*, 72(8):2038–50.
- Lue, T., Goldstein, I., Traish, A. (2000). Comparison of oral and intracavernosal vasoactive agents in penile erection. *Int J Impot Res*, 12(Suppl 1):S81–8.

- Malviya, N., Jain, S., Gupta, V.B., Vyas, S. (2011). Recent studies on aphrodisiac herbs for the management of male sexual dysfunction--a review. *Acta Pol Pharm*, 68(1):3–8.
- Mazaheri, M., Shahdadi, V., Nazari Boron, A. (2014). Moleccular and biochemical effect of alcoholic extract of *Alpinia galanga* on rat spermatogenesis process. *Iran J Reprod Med*, 12(11):765–70.
- McAninch, J.W. (2000). Disorders of the penis and male urethra. *Smith's General Urology*, (ed. Tanagho, E.A., McAninch, J.W.) içinde. New York: Lange Medical Books / McGraw-Hill; böl. 40, s. 661–75.
- Mehraban, F., Jafari, M., Akbartabar Toori, M., Sadeghi, H., Joodi, B., Mostafazade, M. ve ark. (2014). Effects of date palm pollen (*Phoenix dactylifera* L.) and *Astragalus ovinus* on sperm parameters and sex hormones in adult male rats. *Iran J Reprod Med*, 12(10):705–12.
- Molkara, T., Akhlaghi, F., Ramezani, M., Salari, R., Vakili, V, Kamalinejad, M. ve ark. (2018). Effects of a food product (based on *Daucus carota*) and education based on traditional Persian medicine on female sexual dysfunction: a randomized clinical trial. *Electron Physician*, 10(4):6577–87.
- Moncada, S., Higgs, A. (1993). The L-arginine-nitric oxide pathway. *New Engl J Med*, 329(27):2002–12.
- Mulhall, J.P. (2002). Sublingual apomorphine for the treatment of erectile dysfunction. *Expert Opin Investig Drugs*, 11(2):295–302.
- Nefzavi, Ş. (1991). *Arap Aşk Sanatı: Kokulu Bahçe* (çev. Deniz, M.). İstanbul: Limbo Yayınları.
- Nouri, M., Khaki, A., Fathi Azar, F., Rashidi, M.R. (2009). The protective effects of carrot seed extract on spermatogenesis and cauda epididymal sperm reserves in gentamicin treated rats. *Yakhteh Medical Journal*, 11(3):327–33.
- Ohebshalom, M., Mulhall, J.P. (2005). Transdermal and topical pharmacotherapy for male sexual dysfunction. *Expert Opin Drug Deliv*, 2(1):115–20.

- Ongwisespaiboon, O., Jiraungkoorskul, W. (2017). Fingerroot, *Boesenbergia rotunda* and its aphrodisiac activity. *Pharmacogn Rev*, 11(21):27–30.
- Ozan, T., Orhan, İ. (2016). Priapizm. *Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı* (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 27, s. 465.
- Özbudun, S. (2012). İslamcı muhafazakarın zihin haritasında bir gezinti: “Nasıl bir kadınlık?” *Toplum ve Hekim*, 27(4):282–94.
- Özcan, A. (1991). “Bahname”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 4, s. 489–90.
- Özcan, A. (1992). *Bâhnâmes in Their Medico-Social Aspects, Art and Andrology*. İstanbul: s. 77–80.
- Padma-Nathan, H., Hellstrom, W.J., Kaiser, F.E., Labasky, R.F., Lue, T.F., Nolten, W.E. ve ark. (1997). Treatment of men with erectile dysfunction with transurethral alprostadil. Medicated Urethral System for Erection (MUSE) Study Group. *N Engl J Med*, 336(1):1–7.
- Padma-Nathan, H., Steidle, C., Salem, S., Tayse, N., Yeager, J., Harning, R. (2003). The efficacy and safety of a topical alprostadil cream, Alprox-TD, for the treatment of erectile dysfunction: two phase 2 studies in mild-to-moderate and severe ED. *Int J Impot Res*, 15(1):10–7.
- Palego, L., Betti, L., Rossi, A., Giannaccini, G. (2016). Tryptophan biochemistry: structural, nutritional, metabolic, and medical aspects in humans. *J Amino Acids*, 2016:8952520, 1–13.
- Porst, H., Burnett, A., Brock, G., Ghanem, H., Giuliano, F., Glina, S. ve ark. (2013). SOP conservative (medical and mechanical) treatment of erectile dysfunction. *J Sex Med*, 10(1):130–71.
- Pryor, J. ve ark. (2006). Priapizm, peyronie hastalığı, penil rekonstrüktif cerrahi. *Seksüel Tıp, Erkek ve Kadında Seksüel Fonksiyon Bozuklukları* (ed. Lue, T.F. ve ark.) içinde. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık; böl. 12, s. 385 vd.
- Ratnasooriya, W.D., Dharmasiri, M.G. (2000). Effects of *Terminalia catappa* seeds on sexual behaviour and fertility of male rats. *Asian J Androl*, 2(3):213–9.

- Ray, S., Chatterjee, K., De, D., Ghosh, D. (2014). Bioefficacy of hydromethanolic extract of tuber of *Chlorophytum borivilianum* (Safed Musli) for the management of male infertility in cyproterone acetate-treated albino rats. *Andrologia*, 46(6):659–71.
- Robbins, W.A., Xun, L., FitzGerald, L.Z., Esguerra, S., Henning, S.M., Carpenter, C.L. (2012). Walnuts improve semen quality in men consuming a Western-style diet: randomized control dietary intervention trial. *Biol Reprod*, 87(4):101.
- Salonia, A., Eardley, I., Giuliano, F., Hatzichristou, D., Moncada, I., Vardi, Y. ve ark. (2014). European Association of Urology. European Association of Urology guidelines on priapism. *Eur Urol*, 65(2):480–9.
- Sayed, A.A., Ali, A.A., Mohamed, H.R.H. (2018). Fertility enhancing efficacy of *Cicer arietinum* in male albino mice. *Cell Mol Biol*, 64(4):29–38.
- Shah, R. (2019). Homeopathy Medicines for Erectile Dysfunction. Erişim: 18.3.2019, www.askdrshah.com/erectile-dysfunction-medicines.aspx.
- Shamsa, A., Hosseinzadeh, H., Molaei, M., Shakeri, M.T., Rajabi, O. (2009). Evaluation of *Crocus sativus* L. (saffron) on male erectile dysfunction: a pilot study. *Phytomedicine*, 16(8):690–3.
- Sharma, V., Boonen, J., Spiegeleer, B.D., Dixit, V.K. (2013). Androgenic and spermatogenic activity of alkylamide-rich ethanol solution extract of *Anacyclus pyrethrum* DC. *Phytother Res*, 27(1):99–106.
- Sharma, V., Thakur, M., Chauhan, N.S., Dixit, V.K. (2009). Evaluation of the anabolic, aphrodisiac and reproductive activity of *Anacyclus Pyrethrum* DC in male rats. *Sci Pharm*, 77:97–110.
- Sharma V., Thakur M., Chauhan N.S., Dixit V.K. (2010). Effects of petroleum ether extract of *Anacyclus pyrethrum* DC. on sexual behavior in male rats. *Zhong Xi Yi Jie He Xue Bao*, 8(8):767–73.
- Shittu, L., Bankole, M.A., Oguntola, J.A., Ajala, O., Shittu, R.K. (2007). Sesame leaves intake improve and increase epididymal spermatocytes reserve in adult male Sprague Dawley rat. *Scientific Research and Essays*, 2(8):319–324.

- Singh, R., Ali, A., Gupta, G., Semwal, A., Jeyabalan, G. (2013). Some medicinal plants with aphrodisiac potential: A current status. *Journal of Acute Disease*, 2(3):179–88.
- Singh, S., Gupta, Y.K. (2011). Aphrodisiac activity of *Tribulus terrestris* Linn. in experimental models in rats. *J Men's Health*, 8(1):75–7.
- Singh, S., Nair, V., Gupta, Y.K. (2012). Evaluation of the aphrodisiac activity of *Tribulus terrestris* Linn. in sexually sluggish male albino rats. *J Pharmacol Pharmacother*, 3(1):43–7.
- Stein, R.A., Schmid, K., Bolivar, J., Swick, A.G., Joyal, S.V., Hirsh, S.P. (2018). *Kaempferia parviflora* ethanol extract improves self-assessed sexual health in men: a pilot study. *J Integr Med*, 16(4):249–54.
- Şahin, B. (2015). Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan tıp ile ilgili Türkçe yazma eserler. *Merhaba Gazetesi Tıp Bayramı özel sayısı*, cilt 15, sayı 6, s. 90–6.
- Şehsuvaroğlu, B.N. (1967). Osmanlı padişahları ve bahnameler. VI. Türk Tarih Kongresi, Ankara, s. 423–8.
- Şeşen, R., Akpınar, C., İzgi, C. (1984). Türkiye Kütüphaneleri İslami Tıp Yazmaları Kataloğu. İstanbul: IRCICA.
- Taha, S.A., Islam, M.W., Ageel, A.M. (1995). Effect of ambrein, a major constituent of ambergris, on masculine sexual behavior in rats. *Arch Int Pharmacodyn Ther*, 329(2):283–94.
- Taha, S.A., Raza, M., El-Khawad, I.E. (1998). Effect of ambrein on smooth muscle responses to various agonists. *J Ethnopharmacol*, 60(1):19–26.
- Tajuddin, T., Ahmad, S., Latif, A., Qasmi, I.A. (2003). Aphrodisiac activity of 50% ethanolic extracts of *Myristica fragrans* Houtt. (nutmeg) and *Syzygium aromaticum* (L) Merr. & Perry. (clove) in male mice: a comparative study. *BMC Complement Altern Med*, 3:6.
- Tajuddin, T., Ahmad, S., Latif, A., Qasmi, I.A. (2004). Effect of 50% ethanolic extract of *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & Perry. (clove) on sexual behaviour of normal male rats. *BMC Complement Altern Med*, 4:17.

- Tajuddin, T., Ahmad, S., Latif, A., Qasmi, I.A., Amin, K.M. (2005): An experimental study of sexual function improving effect of *Myristica fragrans* Houtt. (nutmeg). *BMC Complement Altern Med*, 5:16.
- Taşçı, A.İ. (2001). *Cinsel Eğitim*. İstanbul: Yedirenk Kitapları.
- Thakur, M., Chauhan, N.S., Bhargava, S., Dixit, V.K. (2009). A comparative study on aphrodisiac activity of some ayurvedic herbs in male albino rats. *Arch Sex Behav*, 38(6):1009–15.
- Tifaşi (tarihsiz). *Rucu’u’ş-Şeyh ile’s-Sibâh fi’l-Kuvveti ale’l-Bah*. Tire Necip Paşa Kütüphanesi, Necip Paşa Yazmaları Bölümü, no. 597.
- Tufan, S., Toplan, G.G., Mat, A. (2018). Ethnobotanical usage of plants as aphrodisiac agents in Anatolian folk medicine. *Marmara Pharm J*, 22(2):142–51.
- Türkoğlu, Ö. (2005). *Bin Bir Buse, 1923–24 İstanbul’undan Erotik Bir Dergi*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Uzel, İ. (2002). Türkçe bâhnâmeler hakkında bir inceleme. *Kebikeç*, 13:191–205.
- Uzel, İ. (2005). *Tuhfetü’l-Müteehhilîn Evlilik Armağanı*. Tabip Mustafa Ebu’l-Feyz’dan Sadeleştirilmiş Metin. Ankara: Kebikeç Yayınları, s. 6–15.
- van Anders, S.M., Goldey, K.L., Bell, S.N. (2014). Measurement of testosterone in human sexuality research: methodological considerations. *Arch Sex Behav*, 43(2):231–50.
- Virag, R., Frydman, D., Legman, M., Virag, H. (1984). Intracavernous injection of papaverine as a diagnostic and therapeutic method in erectile failure. *Angiology*, (2):79–87.
- Westheimer, R.K. (2002). *Encyclopedia of Sex*. New York: Continuum International Publishing Group.
- Wu, G. (2016). Dietary protein intake and human health. *Food Funct*, 7:1251–65.
- Yap, R.L., McVary, K.T. (2002). Topical agents and erectile dysfunction: is there a place? *Curr Urol Rep*, 3(6):471–6.

Yeni, E. (2016). Kadın cinsel işlev bozuklukları. Erkek ve Kadın Cinsel Sağlığı (ed. Resim, S., Kadioğlu, A.) içinde. İstanbul: Türk Üroloji Akademisi Yayınları; böl. 19, s. 359 vd.

Yu, L.L., Zhou, K.K., Parry, J. (2005). Antioxidant properties of coldpressed black caraway, carrot, cranberry, and hemp seed oils. Food Chemistry. 91(4):723–9.

Zheng, B.L., He, K., Kim, C.H., Rogers, L., Shao, Y., Huang, Z.Y., ve ark. (2000). Effect of a lipidic extract from lepidium meyenii on sexual behavior in mice and rats. Urology, 55(4):598–602.

EK 1: SÖZLÜK

A

a'zâ: organlar, vücut parçaları, (uzv'un çoğ.)

a'zâ-i reîse: başlıca organlar, önemli organlar

a'zâ-yı tenâsül: üreme organları

afyûn: afyon, haşhaş kapsüllerine yapılan çiziklerden sızan sıvının katılaştırılmasıyla elde edilen mum kıvamında madde, *opium*

ahlât: salgılar, vücut sıvıları, (hilt'in çoğ.), eski tıp anlayışına esas teşkil eden dört unsur-dört salgı teorisindeki (humoral patoloji) dört vücut sıvısı (kan, safra, sevdâ, balgam)

ak behmen: beyaz kuduz otu, *Centaurea behen*

ak nohud: beyaz renkli nohut, bkz: nohud

ak soğan: ada soğanı, ayı soğanı, beyaz soğan, deniz soğanı, ölü soğanı, *Urginea maritima*; *Allium albotunicatum* da beyaz soğan olarak adlandırılır

ak sûsam: beyaz susam, bkz: susam

âkırkarhâ: nezle otu, akarkara, *Anacyclus pyrethrum*

alın: yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü

altun: altın

anber: amber balığından çıkarılan güzel kokulu, kül renginde bir madde; güzel kokulu bazı maddelerin ortak adı; amber ağacından elde edilen güzel kokulu reçine; *Abelmoschus moschatus* da amber çiçeği olarak adlandırılır

anîsûn: anason, *Pimpinella anisum*

arıca: pak, temiz; saf; iyi

arслан yüreği: arslan kalbi

arсланun ensesi yûni: arslan yelesi

aruk: arık, zayıf, sıska, cılız, güçsüz

arukluk: arıklık, zayıflık, bkz. aruk

asârûn: çoban düdüğü, afşar otu, *Asarum europaeum*

âsfûr: aspir, aspur, yalancı safran, boyacı aspiri, *Carthamus tinctorium*

aş: yemek, yenilecek şey, taam

avuç: elin iç tarafı; bir avucu dolduracak miktar

ayağı keffi: ayak tabanı

ayak: bacağına yere basan son kısmı

ayu ödü: ayı safrası

B

bâdâm: badem, *Amygdalus communis*

bâdâm yağı: badem yağı, *Amygdalus communis* türünün acı veya tatlı varyetelerinin olgun tohumlarından soğukta sıkma ile elde edilen yağ, *Oleum Amygdalae*

bağarsuk: bağırsak, sindirim organının mideden anüse kadar olan bölümü

bakla: baklagillerden, yeşil kabuklu ve taneli bir bitki, *Vicia faba*; bu bitkinin yeşil ürünü veya kuru tanesi

bal: bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yaptıkları tatlı, koyu, sıvı madde

balgam: humoral patoloji teorisinin temelini teşkil eden dört vücut sıvısından biri, balgam, *phlegma* (Gr.)

balık: omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı

bân yağı: bân ağacının tohumlarından elde edilen yağ, bkz.bân tohumu

bân tohumu: ban (ben, sorkun) ağacının "*Moringa pterygosperma*" tohumu

barmak: parmak

baş: kafa, kelle

behmen: bkz.ak behmen, bkz. kızıl behmen

bel: bedenin göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında kalan bölümü; meni, sperma

belesân: belesen ağacı, belsem ağacı, balsam ağacı, pelesenk ağacı, *Commiphora oppobalsamum*

belesân yağı: pelesenk yağı, pelesenk ağacından elde edilen yağ, dühnü'l-belesân, bkz. belesân

belîle: belilec, *Terminalia Bellerica*; adı geçen ağacın meyvesi

ben(i)z: yüz, çehre; yüz rengi

besbâse: küçük Hindistan cevizi, cevz-i bevva, cevz-i buvva, *Myristica fragrans*

bevâsir: basurlar, hemoroidler, (basur'un çoğ.)

bil: bkz. bel

bilüc: piliç, erginleşmemiş tavuk veya horoz

biryân: tandırda susuz pişirilen kebab

boy[u]n: boyun, gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi

bögrek: böbrek

böğrölce: börölce, *Vigna sinensis*

bûzeydân: bûzîdân, *Tanacetum umbelliferum*

buğday: buğday, buğdaygillerin örnek bitkisi, *Triticum vulgare*

bûre: boraks

bûre-i ermenî: Tuza benzer bir nesnedir, kuyumcular istimal ederler. Türkçe, "kuyumcu buresi" derler. Arapçada natrûn derler.

butrak: pıtrak, pıtıtrak, *Xanthium* türlerine verilen genel isim

bürâde: talaş, kırıntı

bürûdet: soğukluk, eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört özellikten biri

C

cevâriş: cüvâriş, Farsça güvâriş'ten muarrebdir, toz haline getirilmiş herhangi bir etkili maddeyi bal veya farklı bir tatlandırıcıyla karıştırarak hazırlanan macun kıvamındaki bir grup

ilacın (elektuar) ortak adı; hazmı kolaylaştırma ve/veya mideyi takviye etme amacıyla hazırlanan bir grup terkip.

cevâriş-i sanavberî: Çam fıstığı kozalağından elde edilen terkip

cevâriş-i hasek: Gül-i kâcîre: Aspor tohumudur ki bazı ilaç için yağını alırlar

cevârişin sakankûr: Kertenkele'den elde edilen terkip

cevârişin za'ferân: Safran'dan elde edilen terkip

cevârişin zer'ûnî: helyun/kuşkonmaz tohumu, şakakul/yaban havucu, tûderî/kuş ekmeği, karahasan otu, sakankur/kertenkele göbeği, kuş dili'nden birer miskal ve zencefil ile elde edilen terkip

cevz: ceviz, koz, *Juglans regia*

cevz-i bevvâ: cevz-i buvva, küçük Hindistan cevizi, *Myristica fragrans*; bkz. besbâse

ciger: karaciğer

ciğer şiş(mek): muhtelif nedenlere bağlı olarak karaciğerin hacminin artması, karaciğer büyümesi, hepatomegali; karaciğer iltihabı, hepatit

cimâ': cinsel ilişki; cinsel birleşme

cülâb: Farsça gülâb'dan muarrebdir, gülsuyu; yumurta akıyla kesilmiş ve gül suyu ile kıvam verilmiş şeker; şeker veya balla tatlandırılmış arpa suyu; müşhil ve/veya müsekkin etkisi atfedilen ve bu amaçlarla kullanılan bir tür şurup, İngilizce ve Fransızca'daki "julep" ile Latince'deki "julapium" kelimeleri cülâb'dan müsteardır, krş.gülâb

Ç

çalkkoyun: bkz. çalkoyun

çalkoyun: sırtüstü

çetlemük: çitlenbik, *Celtis* türlerine verilen genel isim; menengiç (*Pistacia*) meyveleri de çitlenbik olarak adlandırılabilir.

çetlemük yağı: çitlenbik yağı

çiban: herhangi bir dokuda veya organda gelişen, etrafı sınırlı ve içi irin dolu şişlik, apse

çivid: bitkisel kökenli, mavi renkli, boyar madde, çivit, indigo; çivit otu, *Isatis tinctoria*; çivit ağacı, *Indigofera tinctoria*

ciyân otu: çıyan otu, çıyancık, yılan kökü, kurt pençesi, *Polygonum bistorta*

çükündür pancar, çükündar, *Beta vulgaris var. rapa*, *Beta vulgaris var. folliosa*; bazı yörelerde şalgam, havuç ve bazı lahana türleri de aynı isimle anılmaktadır

D

dâneçâdır: çadıruşağı olarak anılan bitki, *Dorema ammoniacum*; bu bitkinin gövdesinden sıızan sıvıdan elde edilen zamk gibi yapışkan madde

dârçın: tarçın, tarçın ağacı, *Cinnamomum zeylanicum*; bu ağacın baharat olarak kullanılan kabuğu

dârçînî: bkz. dârçın

dar-ı fülful: baş biberi, uzun biber, *Piper longum*

dârû: ilaç, deva

demür butrak: demir pıtırak, demirdikeni, demir bıtırağı, çarık diken, *Tribulus terrestris*

dank: eski bir ağırlık ölçü birimi, dirhemin altıda biri olarak kabul edilir

dânek/denk: Dirhemin dörtte biri miktarındaki eski bir ağırlık ölçüsü, dânik.

derlemek: terlemek

devâ: ilaç, bir hastalığı tedavide kullanılan herhangi bir madde veya terkip

deve yünü: deve yünü

dık hastalığı: nefes darlığı, astım, nefes darlığı ile seyreden klinik durumlar için kullanılan genel terim

dil: ağız boşluğunda bulunan, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan organ, *lingua*

dil altında dutmak: herhangi bir ilacı dil altında tutarak mukozadan emilimi suretiyle vücuda alınmasını sağlamak, sublingual uygulama

dilkü: tilki

dimağ: beyin

direm: bkz. dirhem

dirhem: okkanın 400’de birine eşdeğer kabul edilen eski bir ağırlık ölçüsü

diş: çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri, *dens*

döğmek: dövmek, ezmek

dürtmek: sürmek, sürtmek

E

edviye: ilaçlar, (devâ’nın çoğ.) bkz. devâ

edviye-i müfrede: tekil ilaçlar, basit (bileşik olmayan) ilaçlar, tek bir maddeden oluşan ilaçlar, krş: edviye-i mürekkebe

edviye-i mürekkebe: bileşik ilaçlar, iki veya daha fazla maddenin karışımıyla hazırlanan ilaçlar, krş: edviye-i müfrede

eğen: omuz; vücut, beden; sırt

egir: eğir otu, eğir kökü, *Acorus calamus*

emlec: Hindistana mahsus devâyî bir meyvedir, *Phyllanthus emblica* = *Emblica officinalis*

emle: âmule/âmile bkz.emlec

enâr: nar, nar ağacının (*Punica granatum*) meyvesi

enâr kabı: nar kabuğu, bkz. enâr

encîr: incir, incir ağacı, *Ficus carica*; bu ağacın meyvesi

encire: encüre, ısırgan otu, kara ısırgan otu, *Urtica pilulifera*

endâm: vücut, beden; vücudun herhengi bir azası veya bölümü, organ

eşribe: içecekler, içilecek şeyler

et: et; kas dokularından oluşan vücut bölümü

etmek: ekmek

etrâfil-i sagîr: itrifal-i sagir, temel bileşenleri üç bitki (meyvesi) “*Phyllanthus emblica*” “*Terminalia chebula*” “*Terminalia bellerica*” olan terkip

eyegü: kaburga, kaburga kemiği

ezgün: ezgin, yorgun, bitkin

F

fâlic: vücudun herhangi bir bölgesindeki bir veya bir grup kasın görev yapamaması hali, felç, paralizi; felce tutulmuş, felçli

fânîd: Fânîd/fânîz/pânîz: Nebat şekeri. (Muharrefi lübet şekeri tabir olunur). Bazıları akide şekeri ve bazıları peynir şekeriyle tefsir ederler. Bir nevi helvaya dahi denir ki şekerle arpa unundan saf terencebinle de yaparlar.

fânîz: bkz. fânîd

fâsid: kötü, bozuk; hastalıklı; bozukluğa veya hastalığa neden olan

ferc: kadın dış genital organlarına verilen isim, vulva; eski metinlerde terim hazneyi (vagina) de kapsayacak şekilde vulva ve vagina için kullanılmıştır

ferfiyûn: ferbiyun, sütleğen, şebrem, *Euphorbia* türleri genel olarak bu isimle anılır; bu türlerin bazılarında elde edilen reçineli zamk kıvamında madde (bitkinin sütü)

finduk: fındık, fındık ağacı, *Corylus sp.*; bu ağacın yemişi

fıstık: fıstık çamı, *Pinus pinea*; şam fıstık ağacı, *Pistacia vera*; bu ağaçların yemişleri

fülful: karabiber, *Piper nigrum*

G

gâliye: misk ve anber içeren, hoş kokulu, siyah renkli, macun kıvamında bir terkip

galîz: yoğun, koyu kıvamda olan; sıkı, sert

gargara: ilaç içeren bir sıvıyı ağızda çalkalamak; boğaz bölgesini yıkamak

germ: sıcak, hararetli

gevâriş: bkz. cevâriş

gevariş-i ûd: cevâriş-i ûd: Öd ağacından elde edilen terkip.

gevâriş-i zer'ûnî: bkz. cevâriş-i zer'ûnî

gıdâ: besin, vücut için gerekli olan yiyecek ve içecekler

gög[ü]s: boyun ile karın boşluğu arasındaki vücut bölümü; göğüs boşluğu

gügercin: güvercin

gök mazu: gök mazi; mazi ağacı denilen ağacın meyvesidir. Deri tabaklamasında kullanılır.

göt: kaba et, kış

göyündürmek: yakmak

gözün nûrı: görme kuvveti, görme yeteneği; görme keskinliği

gül: *Rosa* türleri için kullanılan genel isim

gülâb: gül suyu; krş.cülâb

gümüş: gümüş

günlük: günlük, kara günlük, günnük, sığala, sığla, Anadolu sığla ağacı, *Liquidambar orientalis*

H

hab [habb]: koyu hamur kıvamına getirilmiş muhtelif drogların, karışımların küçük yuvarlak taneler haline getirilmesi suretiyle hazırlanan ilâçların genel adı, hap; tane, çekirdek, tohum

habbu'l-kulkul: *Cassia tora* çekirdeği

habbu'z-zelem: habbu'l-aziz olarak da bilinir, *Cyperus esculentus*

habbu'l-bân: bkz.bân tohumu; bân ağacının yemişi

habbu'l-belesân: pelesenk ağacının yemişi, bkz. belesân

hall itmek: bir sıvı içinde eritmek, çözündürmek

hamîrsüz etmek: hamursuz ekmek

harâret: sıcaklık, eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört özellikten biri; iltihabın dört klasik belirtisinden biri; vücut sıcaklığı, ateş

harâret-i muharrike: hareket ettirici sıcaklık, tahrik edici sıcaklık, bkz. harâret

harâret-i garîzî: bedenin doğal sıcaklığı, fizyolojik ısı

hardal: hardal, kara hardal, *Brassica nigra*; bu bitkinin tohumun toz durumuna getirilmiş veya sirke ile karıştırılarak yapılmış macunu, sofr hardalı; beyaz hardal, *Brassica alba* = *Sinapis alba*

harîr: ipek, ipekten mamul

hasek: demir diken, *Tribulus terrestris*, bkz. demür butrak

haşhâş: bazı *Papaver* türlerinin ortak ismi; afyon haşhaşı, *Papaver somniferum*

hatmi: hatmi çiçeği, gülhatmi, hitmi, *Althaea officinalis*; diğer bazı *Althea* türleri de bu isimle anılırlar

havlincân: zencefilgillerden, aynı adla anılan kök sapları baharat olarak kullanılan güzel kokulu bir bitki, havlican, *Galanga officinalis*

hâye: haya, erbezi, yumurtalık, husye, testis

hîrî: hayrî, sarı şebboy, sarı şehboy, *Cheiranthus cheiri* = *Erysimum cheiri*

helîle: halile, bazı *Terminalia* türleri için kullanılan ortak isim

helîle-i kâbilî: kâbuli halile, ihlilec-i kâbulî, *Terminalia chebula*

helvâ: şeker veya bal, yağ ve muhtelif tahıllarla hazırlanan tatlıların ortak adı

helyûn: hilyevn, kuşkonmaz, *Asparagus officinalis*

herîse: keşkek, kuşbaşı etle yapılan bir yemek; az kavrulmuş un ve tavuk etiyle yapılan pelte şeklinde bir çeşit yemek

hiyâr: kabakgillerden, uzun, iri meyveli, otsu bir bitki, hıyar fidanı, *Cucumis sativus*; bu bitkinin meyvesi, salatalık

hindistân kozi: Hindistan cevizi ağacının "*Cocos nucifera*" meyvesi

hindûstân kozi: bkz. hindistân kozi

hukne: su veya ilâç ihtiva eden sıvının rektum yoluyla kalın bağırsaklara sevk edilmesi, tenkiye, lavman

hummay-ı rub': dört günde bir tekrarlayan ateş ve titreme nöbetleriyle seyreden sıtma şekli, *quartanus*, *febris quartana*

hurâmâ: palmyegillerden, yemişlerinden yararlanılan, gövdesi uzun, yaprakları büyük ve dikenli bir ağaç, *Phoenix dactylifera*; bu ağacın meyvesi

husyetü's-sa'leb: it kasarı, tilki taşığı, *Orchis hircina*

huşk: kuru, yâbis

I

ırku'n-nisâ: siyatik sinir, siyatik ağrısı, siyatalji

ıssı: sıcak, har

itrifil: tırfıl, tırfıl, yonca, üçgül, bu isim *Trifolium* türleri için kullanılır; su yoncası, *Menyanthes trifoliata* da bu isimle anılır

İ

ıçı yağı: iç yağı, don yağı

ilâc: ilaç; çare; tedavi

illet: hastalık; sakatlık; bozukluk

inek südi: inek sütü

inek yağı: inek sütünden elde edilen yağ

ishâl: dışkılamanın sık ve/veya dışkının yumuşak veya sulu kıvamda olması, sürgün, diyare

ishâl etmek: herhangi bir ilaç veya yöntemle bağırsak muhtevasını boşaltmak, pürgasyon

K

kab: kap; kabuk

kabak: kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki, *Cucurbita* türleri genel olarak bu isimle anılırlar

kâfûr: kâfur ağacından (*Cinnamomum camphora*) elde edilen, beyaz ve yarı saydam, güzel kokulu bir madde, *camphora*

kâim: ayakta duran; dik

kakum: sansargiller familyasından, kürkü değerli bir hayvan, *Mustela erminea*

kalye: yağda kavrulduktan sonra etsiz pişirilen sebze (patlıcan, kabak vb.) yemeği

kan: kan, damar sıvısı, humoral patoloji teorisinin temelini teşkil eden dört vücut sıvısından biri

kan aldurmak: kan aldirmek, hacamat ve fasd ile kan akıtılması, flebotomi

kantaryûn: kantaryon, bazı *Centaurea* türleri bu isim ile anılırlar

karaca: rengi karaya yakın olan; üst kol, pazu bölgesi

karanfil: karanfil ağacının (*Caryophyllus aromaticus*) karanfil yağı elde edilen ve baharat olarak kullanılan, küçük çivi biçimindeki tomurcuğu; karanfil çiçeği, *Dianthus* türleri için kullanılan ortak isim

karanfûl: karanfil, bkz.karanfil

karın: göğüs kafesi ile leğen boşluğu arasında kalan vücut bölümü, batın

karınca: karıncalar familyasından, boyları birkaç milimetre olan ve oldukça kalabalık bir toplum düzeni içerisinde yaşayan zarkanatlı böceklerin genel adı

karlanguc: kırlangıç, kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, ötücü, küçük göçebe kuş, *Hirundo*

kasnı: bazı bitkilerden elde edilen zamklar için kullanılan ortak isim

kasuk: kasık, vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü

kaş: gözlerin üzerinde bulunan kısa kıllar

katı: sert

katırân: katran, bazı ağaçlardan (çam, ardıç) ve maden kömüründen elde edilen, ağır kokulu, koyu, yapışkan madde

kavuk: mesane, sidik torbası

kavun: kavun, *Cucumis melo*

kaz: perde ayaklılardan, iri ve beyaz veya boz tüylü, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş türlerine verilen isim, *Anser*

kebâb: kebab, ateşte veya kap içinde susuz olarak pişirilmiş et; kızartma, çevirme veya kavurma yoluyla hazırlanan her türlü yiyecek; kavrulmuş, kızarmış

kebâbe: kebabiye, kuyruklu biber, Hind biberi, *Piper cubeba* = *Cubeba officinalis*

keçi südi: keçi sütü

kef: köpük

keff: avuç, avuç içi; ayak tabanı

kehrübâr: kehribar, kehrubâ, taşılşmış (fosilleşmiş) bir tür bitkisel reçine, *ambra*

keklik: tavuksular takımının, sülüngiller familyasından, güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan bazı kuş türlerine verilen isim, *Perdrix*

kel: saçsız kişi; saçsızlık hali

keler: kertenkele, kertenkeler; keler balığı, *Rhina squatina*

kelete: kertenkele

keltekele: kertenkele

kendene: zambakgiller familyasından, gövdesi ve yaprakları sebze olarak kullanılan, soğanlı bir bitki, pırasa, gendene, gendenâ, *Allium porrum*

kerdeme: gerdeme, tere, *Lepidium sativum* ve *Lepidium latifolium* bu isimle anılırlar

kerkes: akbaba; özellikle mısır akbabası, küçük akbaba, *Neophron percnopterus*

kerkes yüni: kerkes tüyü, bkz.kerkes

keşir: bkz.keşür

keşür: havuç, *Daucus carota*

ketân: keten, kettân, *Linus usitatissimum*

kıl: hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı

killet: azlık, kıtlık

kırfe: bazı aromatik kabuklar için ortak isim olarak kullanılmakla birlikte, özel olarak tarçın (tarçın kabuğu) için kullanılır, bkz. dârçın

kıst: bkz. kıst-1 bahrî şîrîn

kıst-1 bahrî şîrîn: kıst, bu bitki Arapça literatürde kust ya da kust-1 bahrî, Farsça literatürde kust-1 şîrîn olarak geçer, *Costus arabicus* = *Costus speciosus*

kızıl behmen: kırmızı kuduz otu, *Statice limonum*

kızıl dilkü: kızıl tilki, köpekgiller familyasından, kürkü değerli bir hayvan, *Vulpes vulpes*

kızıl sirke: bir sirke türü, kırmızı sirke, krş.sirke

kızıl şeker: esmer şeker, kahverengi şeker

koyun: geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan, *Ovis aries*

koyun südi: koyun sütü

koz: ceviz, bkz.cevz

koz yağı: ceviz yağı, bkz.cevz

köknâr: fıstık çamı, çam fıstığı ağacı, *Pinus sp.*; bu isim *Abies* türleri için de kullanılmaktadır

köknar içi: çam fıstığı

köy kuşu: serçe, darılcın

kulınc: kulunç, ortasında boşluk olan veya kanal şeklindeki bir organda meydana gelen kasılmaların yol açtığı şiddetli ağrı, kolik

kunduz hâyesi: kunduz hayası, su köpeği hayası, cündibîdester

kurd ödi: kurt safrası

kuru: kuru

kurt yüreği: kurt kalbi

kusdurmak: kusturmak, mide muhtevasının ağız yoluyla boşaltılmasını sağlamak

kust-ı bahrî: bkz.kıst-ı bahrî şîrîn

kuvvet: fiziksel güç, takat

kûzâb/kûdâb: pekmez, dıbs

L

lisânü's-sevr: lisân-ı sevr, sığırdili, *Borago officinalis*; bu isim bazı *Anchusa* türleri için de kullanılır

lisânü'l-asâfir: kuş dili, bir tür dişbudak (*Fraxinus*) ağacı; bu ağacın tohumu

lu'be-i berberî: Endülüs lüğatinde sûrincan ismidir. Mısırlılar ukne derler. Mısır'da tiryak, Türkçede öksüz oğlan çiğdemi derler.

M

ma'âcîn: macunlar, bkz. ma'cûn

ma'cûn: macun, öğütülmüş ya da toz haline getirilmiş drogların şurup, bal veya bir öz ile karıştırılması suretiyle hazırlanan hamur kıvamındaki ilâçların genel adı

ma'de: mide

mağz: beyin, dimağ; akıl; ilik; iç, öz

mahrûrû'l-mizâc: sıcak mizaçlı, hararetli

maide: bkz. ma'de

mak'âd: makat, oturak yeri, kıç; kalın bağırsağın dışarıya açılma yeri, anüs

maraz: hastalık, bozukluk

mastakî: sakız ağacı, *Pistacia lentiscus*; adı geçen ağaçtan elde edilen reçinemsî madde, damla sakızı

meme: meme, göğüs

meni: içinde erkek cinsiyet hücrelerinin bulunduğu sıvı, er suyu, erlik suyu, *sperma*

merg: ölüm

merg-i müfâcât: ani ölüm

mersin: mersin ağacı, murt, as, *Myrtus communis*

mertûbü'l-mizâc: mizacı rutubetli, yaş mizaçlı

mesâne: idrar kesesi, sidik torbası

mesmûm: zehirlenmiş; zehirli

mest: sarhoş, akli başında olmayan; kendinden geçecek ölçüde haz duyan

mevzek: mevzec, mevizec, bit otu, *Delphinium staphisagria*

misk: erkek misk keçisinin (*Mocshus moschiferus*) (misk kedisi ve misk geyiği olarak da bilinir) karın derisinin altındaki bir torbadan elde edilen, ağır ve kalıcı kokusu olan bir madde; muhtelif hayvanlardan elde edilen benzer maddelere de misk denir; misk gibi kokan çeşitli bitkiler, özellikle misk otu (*Mimulus moschatus*) da bu ad ile anılır

miskâl: bir buçuk dirheme eşdeğer eski bir ölçü birimi

mizâc: karışım; tabiat, huy, eski tıp anlayışına göre dört temel salgının bileşimi mizâcî oluşturur, herhangi birinin baskın olması halinde demevi, safravi vb. ya da sıcak, soğuk vb. mizâcdan söz edilir

muâlece: ilaç verme, ilaç kullanma; ilaç vererek herhangi bir hastalığı tedavi etme

muharrîk: hareket ettiren, harekete geçiren, tahrik eden

mukaşşer: kabuğu soyulmuş, kabuğundan arındırılmış

murabbâ: terbiye edilmiş; kaynatılıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyve suyu tatlısı; reçel

mübâşeret: bir işe başlama, girişme; temas etme dokunma; cinsel ilişki

mücâme'at: cimâ etmek, bkz: cimâ'

müferrih: ferahlatıcı, iç açıcı, sıkıntı giderici

müherrâ: iyice pişirilmiş

müselles: üçgen; üçlü, üç kat; üç kez kaynatılıp koyulmuş, baharat ve şekerle karışık meşrubat

müşk: müşg, misk, misk kokulu, bkz: misk

müzmin: kronik, süreğen

N

nârdîn: sümbül-i rumî için kullanılan bir başka isim, bkz. sümbül-i rumî; *Nardus stricta* için de bu isim kullanılır

nârenc: turunç ağacı, turunç, *Citrus aurantium var. amara*

nâr-ı misk: nâr-misk/nâr-müşk: Nâr-ı hindî ismidir ki kırmızı ve ortasında bir miktar yeşili olur bir tohumdur. Arapçada "rummân-ı Mısırî" denir

nârmüşk: bkz. nâr-ı misk

nebât şekerî: nabat, nabat şekerî, nöbet şekerî

neffâh: yel hâsıl eden, gaza neden olan

nefh: üfleme, hava verme; yel, gaz

nemek: tuz

nergis: nergis çiçeği, fulya, *Narcissus jonquilla*; diğer birçok *Narcissus* türü de isimle anılır

nerm: yumuşak, latif, mülayim

nîm küft: yarı döğülmüş

nohud: nohut, *Cicer arietinum*

nohud aşı: nohut yemeği, bkz.nohut

nuksân: noksan, eksilme, azalma; yokluk, eksiklik

O

oğlak: keçi yavrusu

oğlan: evlat, çocuk (erkek veya kız)

oğlancuk: küçük çocuk, bebek, bkz. oğlan

ot: bitki, nebat; ilaç

P

panbuk: pamuk, ebeğümecigillerden, koza biçimindeki meyvesi olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisi, *Gossypium*; bu bitkinin tohumlarının çevresinde oluşmuş ince, yumuşak teller

panbuk çigidi: pamuk çekirdeği, bkz.panbuk

pehlû: yan, vücudun iki yanından her biri, koltuk ile kalça başı arasında kalan beden bölümü

perverde: terbiye edilmiş

R

râzâkî: bkz.râzıkî

râzekî: bkz.râzıkî

râzıkî: bazı beyaz üzüm çeşitlerine verilen isim

renc: sıkıntı, zahmet; hastalık; ağrı, sızı

reyhân: fesleğen, *Ocimum basilicum*

ritil: sıvıların miktarını ölçmede kullanılan eski bir birim

rûh: canlılarda bulunan madde-i hayatiyye; kuvve

rutûbet: nem, yaşlık, eski tıp anlayışına göre maddelerin taşıdıkları varsayılan dört özellikten biri

S

safra: safra, öd, humoral patoloji teorisinin temelini teşkil eden dört vücut sıvısından biri, sarı safra

safravî: safradan kaynaklanan; safraya ait; safrayla ilgili; safraya benzeyen

sahk: döğme, ezme, bir şeyi döğerek toz haline getirme

sakankûr: kum kertenkelesi, skink, *Lacerta scincus* = *Scincus scincus*

samûr: samur, sansargiller familyasından bir memeli türü, *Martes zibellina*

sancu: sancı, ağrı

sayrıcağı: hasta, hastalıklı, hasta mizaçlı

sayru: sayrı, hasta

sayruluk: hastalık

serçe: serçegillerden, insanlara yakın yerlerde yaşayan, koyu boz renkli, ötücü küçük bir kuş, *Passer domesticus*

serd: soğuk, bârid, krş: bürûdet

sevdâ: humoral patoloji teorisinin temelini teşkil eden ve vücutta var olduğu kabul edilen dört vücut sıvısından biri, kara safra

sevdâvî: sevdâdan kaynaklanan; sevdâya ait; sevdâyla ilgili; mâlihülyâ ile ilgili, mâlihülyâ belirtileri gösteren, melankolik

sığır: boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı

sığır ödi: sığır safrası, bkz.sığır

sığır südi: sığır sütü, bkz.sığır

sıġır yağı: süt yağı

sınâb: hardal, bir tür hardal terbiyesi

sikencbn: sirkengbin, sirkencbin, ana bileşenleri sirke ve bal olan terkip, *oxymel* (İng.)

sne: göğüs, sadr; yürek, kalp

sinir: sinir, sinir lifleri demeti, a'sab

sirke: ekşimiş üzüm suyu

soğan: zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki, *Allium cepa*

soğulcan: solucan; solucan Şeklindeki bağırsak parazitlerinin genel adı

sovukluk: soğukluk, soğuk mizaçlı olma hali, bkz. brdet

su'd: uzun sad, *Cyperus longus*; bir başka *Cyperus* türü (*Cyperus rotundus*) su'du'l-hımar olarak bilinir

s''l- mizâc: mizacın terkininin bozulması hali, kt mizaçlı, bozuk mizaçlı

sh: sh "soğan" demektir

srincan: srincan, srencan, *Colchicum autumnale*

susam: bkz.ssam

ssam: susamgillerden, sıcak bölgelerde yetişen küçük bir bitki, *Sesamum indicum*; bu bitkinin yağ çıkarılan, oğtlerek tahin elde edilen tohumu

ssen: birçok *Iris* ve *Lilium* türü için ortak isim, zambak

sc: sci, sc, alkollü iki, mey

sd: süt

sükker: Şeker, bkz.Şeker

sünbül: sünbül, zambakgiller familyasından, soğanlı, keskin kokulu bir bitki, *Hyacinthus orientalis*

sünbül-i hind: Hind snbl, *Nardostachys jatamansi*

süst: gevŐek; güçsüz

Ş

şâf: rektal yoldan uygulanan, vücut sıcaklığı ile erimeğe müsait, küçük koni şeklindeki ilâçların genel adı, fitil, suppozituar

şakâkul: yabancı havuç, *Pastinaca schekakul*

şalgam: turpgillerden, yumru köklü bir bitki, *Brassica rapa*; bu bitkinin kökü

şarâb: içilecek şey, meşrûbât, şurup; şarap, hamr

şarâb-ı sâfi: saf ve muattar şarap, rahîk; iyi kalitede şarap

şeker: şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin sap ve köklerinin usaresinden elde edilen tatlı madde

şerbet: genellikle meyve usareleri ile su ve şekerden yapılan tatlı içecek; sıvı halinde olup bardakla içilen ilâçlara verilen genel isim

şeytaric-i hindî: *Plumbago zeylanica*

şikâfte: parçalanmış, yarılmış; kırık, yarık

şîrûgan yağı: şırlağan, şırluğan, susam yağı

şiş: enflamasyon, apse, ödem, ur gibi nedenlerle ortaya çıkan şiş, şişkinlik, kabartı

şorba: çorba, sebze, tahıl, et vb. ile hazırlanan sıcak, sulu içecek

T

tamar: damar, kan damarı

tatlu: tatlı

tavuk: evcil tavuk, tavuksular takımının sülüngiller familyasından, eti ve yumurtası için beslenen bir kuş türü, *Gallus domesticus*

teke sakalı: lihyetü't-teys, *Tragoponon pratensis*

ten: gövde, beden, vücut; insan vücudunun dış yüzü, cilt

tenkiye: temizleme; lavman, krş. hukne

tere: bkz.kerdeme

terengibîn: bkz.terengübîn

terengübîn: kudret helvası, men, *menn* (Ar.), *manna* (İng.)

tılâ: deri, hastalıklı doku ya da bir lezyonun üzerine sürülerek uygulanan ilaç

tîrid: tirit, et suyuna ekme konularak yapılan yemek; yemeğin suyu

tîryâk: genellikle panzehir özelliğine sahip olan, farklı amaçlarla da kullanılabilen bir grup ilacın ortak adı

tîryâk-ı ekber: bir tiryak türü, tiryâk-ı faruk olarak da bilinir

tîryak-ı kebîr: bkz. tiryâk-ı ekber

tohm: tohum, bezr

ton: don, giysi, kıyafet; iç çamaşırı, külot

tudak: dudak

turak otı: durak otu, dere otu, *Anethum graveolens*

turb: turp, turpgillerden, yaprakları tüylü, çiçekli bir bitki, *Raphanus sativus*; bu bitkinin yenilen etli kökü.

tûzerî: yaban hardalı, çalgıcı otu, *Erysimum officinale* = *Sisymbrium officinale*

tüffâh: elma ağacı, *Pyrus malus*; bu ağacın meyvesi, elma

U

uca: oturak yeri, kıç, sağrı; kalça kemiği; kuyruk sokumu

uçuk dutmak: havale geçirmek

‘ûd-ı hâm: ûd-ı hâlis: Halis/taze öd ağacı

‘ûd-ı hindî: Hint öd ağacı, *Aloëxylon agallochum*

ulûka düşmek: ana rahmine düşme, gebe kalma, döllenme, konsepsiyon

usâre: özsu, özüt

uyluk: kalçadan dize kadar olan bacak bölümü

uyuz: şiddetli, inatçı kaşıntı ile seyreden klinik tabloların ortak adı; uyuz hastalığı

uzv: beden kısımlarının her biri, beden parçası; organ

Ü

üzüm: asmagiller familyasından, meyveleri için kültürü yapılan, tırmanıcı gövdeli, çalı formundaki bitkiler; asmanın taze veya kuru olarak yenilen ve salkım durumunda bulunan meyvesi

üzüm şarâbı: üzüm sularının muhtelif usullerle mayalandırılmasıyla elde edilen alkollü içecek

Y

yağ: yağ, yağ formundaki ilaçların genel adı, dühn

yaku: yakı, yakıcı ve tahriş edici nitelikteki ilaçların (vesicatorium) bir beze emdirilerek veya sürülerek deri üzerine uygulanması

yâsemîn: yasemin, yasemin çiçeği, *Jasminum officinale*; diğer bazı *Jasminum* türleri de bu isimle anılırlar

yâsemîn yağı: yasemin çiçeğinden elde edilen yağ, bkz. yâsemîn

yavlak: pek, çok, gayet; uzun, uzamış

yavru: yavru

yerakân: kanda bilirübin düzeyinin yükselmesi ve dokularda bilirübin birikmesi neticesinde göz akı, deri ve mukozaların sarı renk alması, sarılık, ikter, *icterus*

yil: yel, içi boş veya içinde boşluk olan organlarda birikmesi ve toplanması halinde hastalıklara, rahatsızlıklara yol açacağı düşünülen hava; midede ve bağırsaklarda toplanan gaz; kas ve eklem ağrıları ile seyreden hastalıkların genel adı, romatizma

yoğun: koyu, kalın; sıkı, dolu

yumurda: yumurta

yüklü: gebe, hamile

yürek: kalp; mide

yürek oynamak: çarpıntı, hafakan, palpasyon

Z

za'ferân: safran, *Crocus sativus*; bu bitkiden elde edilen ilaç ve baharat olarak kullanılan madde

za'îf: güçsüz, kuvvetsiz, takatsız; iktidarsız

za'îflik: za'îf olma hali, bkz: za'îf

za'f : zaaf, zayıflık, kuvvetsizlik, eksiklik, yetersizlik

zanbak: zambak, *Lilium* türleri için kullanılan ortak isim; bazı *Iris* türleri bu isim ile de anılırlar

zanbak yağı: zambak yağı, zambağın damıtılan özünden elde edilen yağ, bkz.zanbak

zeker: erkeklik organı, *penis*

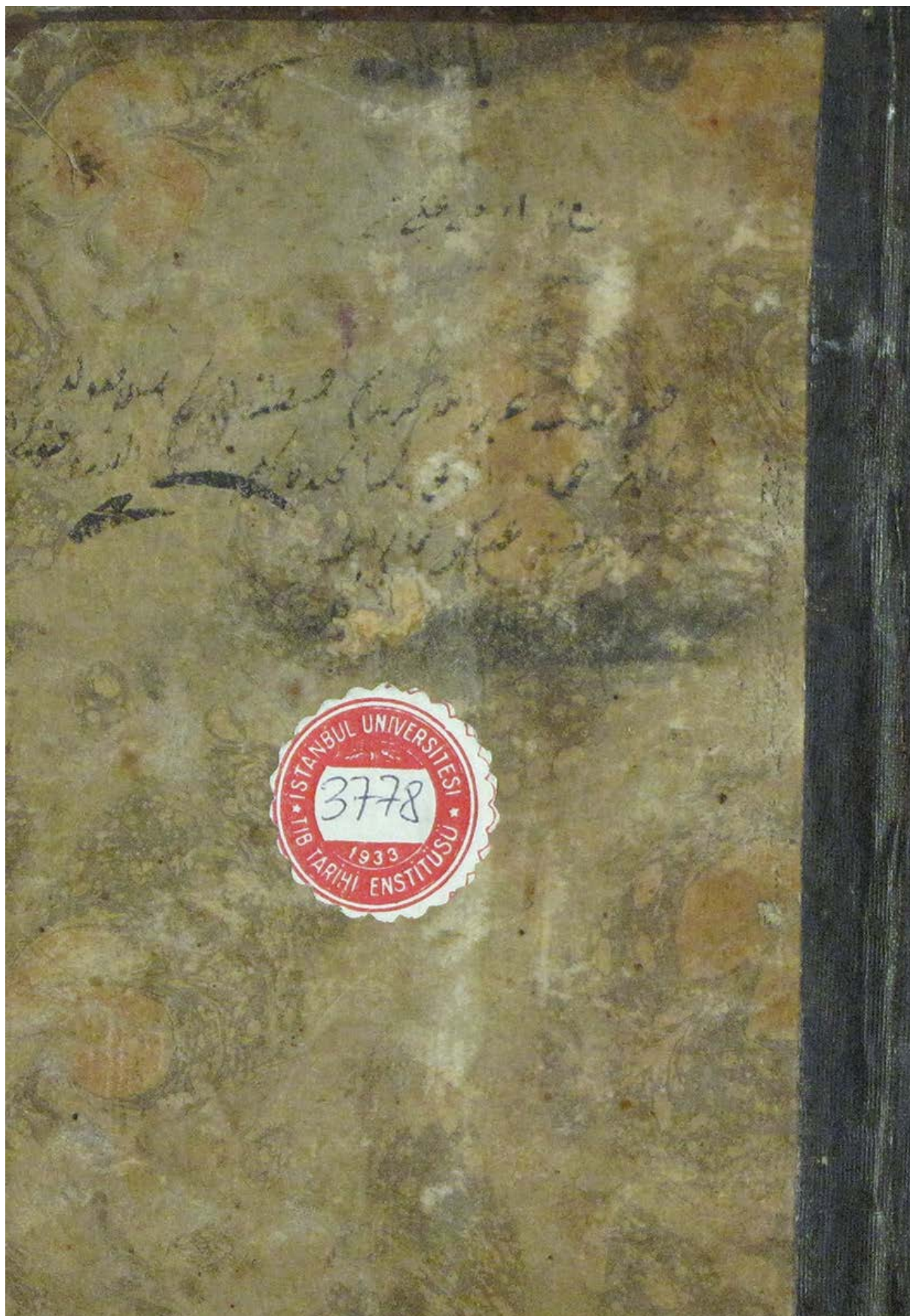
zeker kıyâma gelmek: erkeklik organının sertleşmesi, ereksiyon

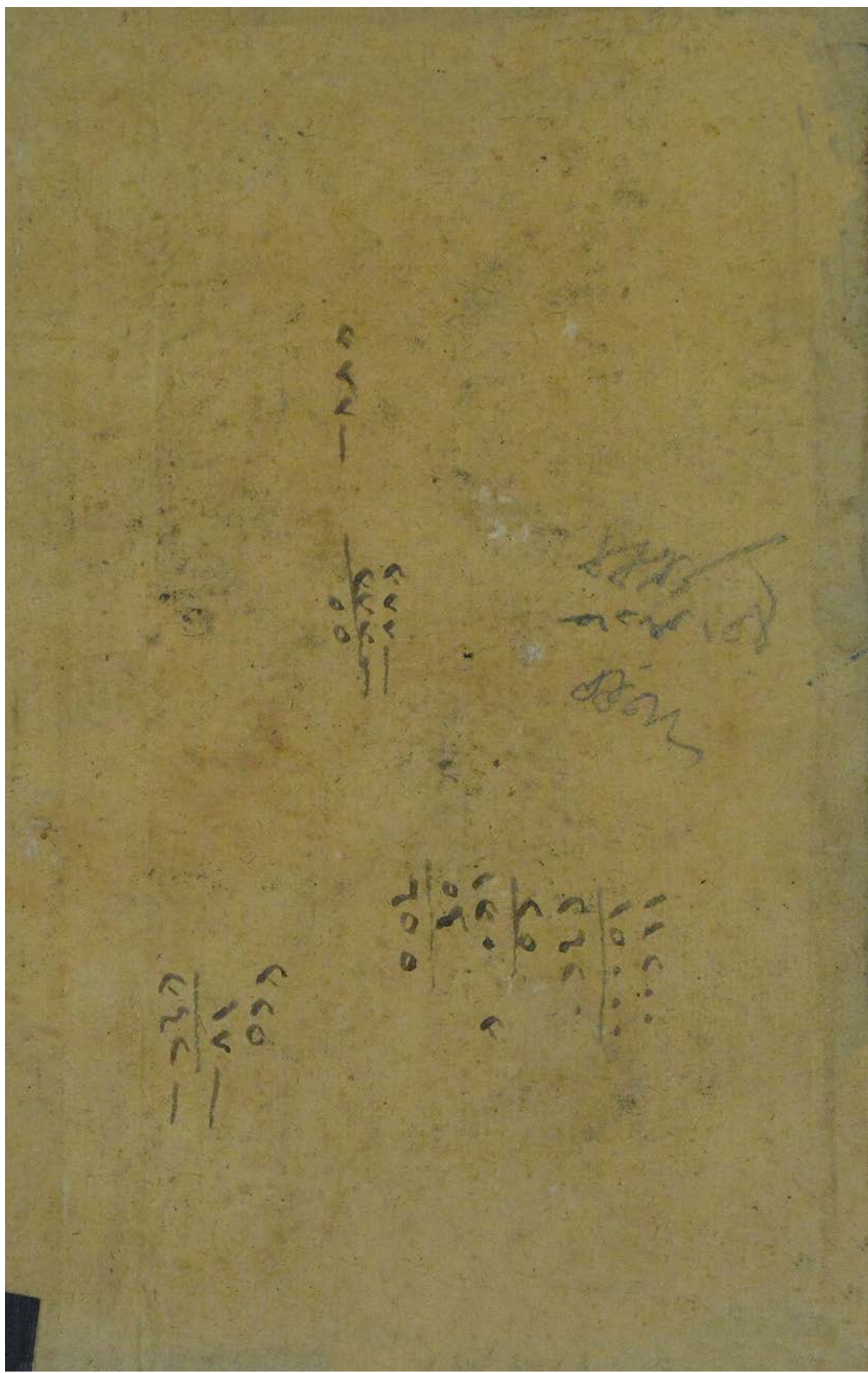
zeker süst olmak: ereksiyonun gerçekleşmemesi hali

zencebîl: zencefil, *Zingiber officinale*

zift: çam, katran, köknar gibi ağaçlardan elde edilen katı, siyah, parlak madde, karasakız

EK 2: “BAHNAME”NİN ORİJİNAL EL YAZMASI NÜSHASININ ÖRNEĞİ

5
4
3
2
1

500
500
500
500
500

Handwritten scribbles and illegible marks.

1000
1000
1000
1000
1000

500
500
500
500

علم طب رساله سيد جماع اوزر سنه ۱۰۸۰ هجری

مشهور است که این کتاب در سال ۱۰۸۰ هجری در شهر اوزر سنه ۱۰۸۰ هجری
بر روی عهد سلطنت محمود اول در عهد خاندان عثمانی در شهر اوزر سنه ۱۰۸۰ هجری
توسط حاکم آنجا در شهر اوزر سنه ۱۰۸۰ هجری

3778

ماه ذی القعدة سنه ۱۰۸۰ هجری

تولید در ماه صیقلی سال ۱۰۸۰ هجری

کتابخانه عمومی استانبول

کتابخانه عمومی استانبول

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 شُكْرُ وَسِيَّاسٍ وَحَمْدُ قِيَّاسٍ وَوَلِيَّكُمْ مَطْلَقُ حَضْرَتِهِ
 كَرَمِ حِكْمَتِكَ دَارِ الشِّفَاسِ طَبِيبِ كَرِي جَهْلٍ وَطَبِيعَتِ
 هَوَاسِنِكَ وَخَاهِ بِنْدَتِ سَقِيمٍ أَوْ لِنَدَنِ عِلْمٍ وَعَقْلٍ عِلَاجِيْلِهِ
 بَاغِشْتَدُ حَمْسَتُدُ قُرْبَتِ خَانِهِ سِي قِيْمَلَرِي كُفْرًا
 نِفَاقُ عَقُوْبَتِنْدِكَ مَجْمُوعُهُ أَوْ لِنَدَنِ اِيْمَانٍ وَاِخْلَاصِ
 اَدْوِيَةِ سِيْلِهِ مَا اَلْحَقِيْقُ دُرُودُ قَوْلِهِ تَعَالَى **وَنَزَّلْنَا مِنَ**
الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ لِمَنْ يَشَاءُ وَغَلْمُوكُ كَمَا اَلِ
 اِحَاطَهُ سِي قَدْرَتِ اَلِيْلِهِ قَرِيْبُهُ نَكْتِ بِنُصْنِي تَشْخِيصِيْدَرِ
 وَاَلْوُكُ دُكَلِ اَعْضَاسِنْدِكَ عَمْرُوقِ وَاعْضَاسِنْدِكَ حَرَكَاتِ
 وَسَكْنَتِي تَفْصِيْلِيْلِهِ بِدُرُودِ قَوْلِهِ تَعَالَى **وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ**
مِنْ شَيْءٍ فِي اَلْاَرْضِ وَلا فِي السَّمَاوَاتِ وَعِنَايَتِنْدِكَ نَظَرِي سُوِّ الْمَزَاجِ

نَفْسِهِ مُبْتَلَا أَوْلَانَهُ تَعْدِيلٍ وَتَلْيِينِ اِيْحُونِ تَوْفِيْقًا
 اَصْلَاحِ مَعْجُونَلَرِنِ تَرْكِيْبِ اِيْدُرِ وَاِفْرَاطِ وَتَقْفِرِيْطِ
 مَرَضَلِرِنِكَ بِحِرَانِنْدَه هَلَاكِ مَشْرَبِ اَوْلَانِنِ بِنَجَاحِ وَنَجَاحِ
 شَرِبْتَلَرِنِ تَرْتِيْبِ اِيْدُرِ قَوْلُهُ تَعَالَى **وَقِيْهِمْ رَبُّهُمْ**
عَذَابِ الْجَحِيْمِ فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ وَهِيْدَايَتِنِكَ مَدَدِيْ شَهْوَتِ
 وَغَضَبِ اِمْتِلَاسِنِكَ حِرَارَتِيْكَ مَدْقُوْقِ اَوْلَانِنِ صَبْرِ وَ
 سَكُوْنِنِ بَرْدِ اَلْيَقِيْنِ اِيْحُونِ فِرَاجِ تَشْنِيْمِ وَكَافُوْرٍ وَبِرْرِ
 وَهَوَاِ هُوَسِ اِخْلَاطِ بِرْلَه فَالِحِ وَمِنْ مَنْ اَوْلَانِنِ تَوْبَه
 وَاِنَابَتِ قَدْ حَسِنْدَنْ تَسْحِيْنِ تَهِيْجِ اِيْحُونِ شَرَابِ طَهُوْرٍ
 وَزَجْبِيْلِ اِيْحُوْرٍ قَوْلُهُ تَعَالَى **يُسْقَوْنَ فِيْهَا كَأَنَّ مِيْزَا**
جَهَانَ جَبِيْلًا وَصَلَوَاتِ صَالِحَاتِ وَنِيْحَاتِ فَاتِحَاتِ تَنَكْرِيْكَ
 وَرَسُوْلِيْ وَجِيْبِيْ وَدُكُلِ دُرْدَلِكِ طَبِيْبِيْ سَيِّدِ اَنْبِيَا
 مُحَمَّدِ مُصْطَفَى نَفْسِ مَطَهَّرٍ مَنْ قَدِنَه وَمُنُوْرٍ شَهِيْدِنَه وَاصِلِ

وَمُتَوَاصِلِ أَوْ لِسُونِ كَرِ أَلَوْكَ شَرِيعَتِنَا اِقْنِدَاسِي وَسُنَّتِنَا
 اِحْيَاسِي عَلَامَتِ صِحَّتِ زَلِي وَابْدِي وَسَبَبِ شِفَاءِ سُرْمَدِي
 دُرِّ وَشَفَاعَتِنَا خَاصِيَّتِي جُرْمِ وَمَعْصِيَّتِ زَهْرِي بَرَلَه
 مَسْمُومِ أَوْ لَنَلَنَ عَفْوِ وَمَغْفِرَتِ خَزِينَتِنَا تَرْيَاقِ
 اَكْبَرِ اِيْرِشْدِ دُرِّ قَوْلِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ **شَفَاعَتِي**
لِاهْلِ الْبَكَارِ مِنْ اُمَّتِي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى اٰلِهِ الطَّيِّبِينَ
 الطَّاهِرِينَ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا **اِنَّمَا بَعْدُ** بُو كِتَابِكَ
 سَتْرَجِي هُو الْعَبْدُ الْفَقِيرُ اِلَى اللهِ الْغَنِيِّ الْكَبِيرِ
 مُوسَى بْنِ مَسْعُودٍ اَضْحَجَ اللهُ شَانَهُ وَصَانَهُ عَمَّا شَانَهُ
 اَيْدُرُ بُو كِتَابِكَ تَرْجَمَهُ سِنَهُ وَتَا لَيْفَنَهُ سَبَبِ بَاعِثِ
 اَوْ لَنْ سُلْطَانِ اَعْظَمُ مَا لِكَ رِقَابِ الْاُمَمِ قَاتِلِ الْكُفْرِ
 وَالْمُشْرِكِينَ نَاصِرِ الْبَيْضَاءِ الْحَمْدِيَّةِ وَمُعِينِ الشَّرِيعَةِ
 الزَّهْرَاءِ الْاَحْمَدِيَّةِ اِسْكَنْدَرِ الزَّمَانِ وَنُوشَرَّوَانِ الْعَدْلِ

فِي الْأَوَّلِ سُلْطَانُ الْأِسْلَامِ وَالْمُسْلِمِينَ أَبُو الْفَتْحِ غِيَاثُ
 الْمِلَّةِ وَالْحَقِّ وَالِدَيْنِ السُّلْطَانِ ابْنِ السُّلْطَانِ سُلْطَانِ مُرَادِ
 بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ بَايَزِيدِ خَانَ لَا زَالَ تَطْلُلُ سُلْطَنَتُهُ مَمْدُودَةً
 وَأَطْنَابِ سَرْدِقَاتِ دَوْلَتِهِ بِأَوْتَارِ الْخُلُودِ مَسْدُودَةً آمِينَ
 يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ كَمْ بُوَكُنْ مُبَارَكٌ وَجُودِي فَنُونَ فَضَائِلِ
 حَمِيدِهِ وَأَخْلَاقِ سَيِّدِي بَرِّ لَهُ مَجْلَى وَمَزِينٌ دُرُّ بُوَدَاعِي
 مُخْلِصٌ كَرَامٌ جَنَابِ مَعْلَى نَكِّ كَمْتَرِينَ دِعَا جِيلِ نَدْنَدُنْ
 أَوْلِ سُلْطَانِ مِعْظَمِكَ مُبَارَكٌ أَرِنَهُ بُوَكْتَابِ بِأَرْ سَيِّدِنِ
 تَرْكِيهِ قَلْدِي تَاهِرِ كَشِيهِ أَنْوَكِ مَطَالَعَهُ سِنْدِنِ فَايِدِي
 دَوْمَتِي أَسَانِ أَوْلِهِ وَأَوْلِ سَعَادَتِ كُنْشِي كَمْ بُوَكْتَابِ
 حَسْنِكِ إِحْيَا سِنِهِ سَبَبِ دُرِّ ذِكْرِ جَبِيلِ وَشَنَائِ جَزِيلِيهِ
 مَوْصُوفِ وَمَذْكَورِ أَوْلِهِ **أَبُو الْمَظْفَرِ** أَيُّدُرْ كَرَامِ أَوْلِ
 هَبَّةِ اللَّهِ أَعْلِي دُرِّ هَبَّةِ اللَّهِ مُحَمَّدَا وَعَلِي دُرِّ مُحَمَّدَا زَرْشِي

في الامم والسنن

اوغلی در آند شیر کیکاد اوغلی در کیکاد مهراس
 اوغلی در و مهراس هر جاص اوغلی در و هر جاص جامسب
 حکیم اوغلی در چون کیم قولنه سلطان الشرق و
 الغربک دولتو کله کسندده او تر مق میسر اولمشدی
 بن یحان اول خداوند کار عالموک حسن نظر عنایت
 تن بیتله ملحوظ اولمشده و عواطف اعزاز انوک جوارنده
 حاصل اولمشدی و درخی اول سعادت کنتی دولت
 قلمکندن بنم از رمه سایه برمشدی و بن قولنی سایه
 ندما سندن قلممشدی انوک دولتند خلعت وصلت
 حاصل اولمشدی بر کون بن قولنی کند و نک خاص
 خلوت خانه سنه قغردی و کز لو و اشکان سرلرندن
 مبارک لفظنه کتزدی و بر کمتز کمینه دعا جسته
 جماع قوت از لغندن شکایت ایلدی و بیودری

كَرَكِ سِنِّ كِه بُو جَمَاعِ بَابِنْدَه اَوْلُنْ اَوَامِرِ دَنْ وَ نَوَاهِيْدَنْ
 بِيَانِ اَتْمَلِكِيُوْنِ بَرِ كِتَابِ دُرَاسِيْنِ وَاوَلِ كِتَابِ اِجْنَدَنْ
 جِمَاعُكْ لَدِّ تَنْ وَ جَمِيْعِ كَيْفِيَّتِيْنِ تَرْتِيْبِ اِيْدَاسِيْنِ چُوْنِكِه
 اِشَارَتِ بُو يَلِه اَوْلْدِي كَرِ بُو بَابِنْدَه بَرِ كِتَابِ تَالِيْفِ
 اِيْدَمْ هَر نَه دَوَا كَرِ مَقْوِي جِمَاعِ دُرِّ وَ هَر اَوْتِ وَ غِدَا كَرِ
 فَاعِلَه وَ مَفْعُو كِيَه جِمَاعُكْ لَدِّ تَنْ زِيَادَه اِيْدَز اَوْلِ
 كِتَابِنْدَه كَتُوْرَمْ بَنْ بِيْحَانِ دَخِي اِقْدَامِ اَتْمَلِكِيَه اَوْلِ
 بُو يَرْغِي يَرْزَه كَتُوْرَمْ تَا كِه اَنْوَكْ سَبَبِي بَرِ لَه جِمَاعُكْ تَمَامْ
 دِلَاكَلِي وَ لَدِّ تَلِي وَ رَا حْتَلَرِ نَدَنْ تَمَامْ مَرَادِ بُو لَا كَرِ
 وَ مَبَاشَرَتِ جِمَاعِ اَتْمَلِكِيَه هَر بَارِ قَا دِر اَوْلْدِ بَسِ بُو كِتَابِكْ
 تَرْ كِيْبِ اَوْنِ يَدِي بَابِ اَزِر نَه اَوْلْدِي وَ بُو كِتَابِ دَرْتِ
 يُوْزَاوْنِ دَرْتِ بَانَ طِبِكْ مَعْتَبَرِ كِتَابِلَرِ نَدَنْ اُرِنْدِلْدَمْ
 چَقْرُدَمْ كِه اَطْبَاءِ مَا ضِيَه وَ حَكَمَاءِ مُتَقَدِّمِيْنِ اَنْ اَمَشْدَمْ كَرِ

أَوَّلُ بَحْرٍ بِهِ أُمِّشَلَّرُ ثَانِيًا كِتَابَتَهُ وَعَمَلَهُ كَثُرَ مَشْكُرَاتِكِ بِرِ
 كَتِي بُؤِي كُورُبِّ بَحْرٍ بِهِ اِنْسَهُ اِنِّي تَعْيِيبُ اَتَمِيذُ وَبَحْرٍ بِهِ وَقِنْدَهُ
 دُرْسُتُ وَصَحِيحُ اَوْلَا اَمَّا بِلْمِكْ كَرَكْ كَمْ هَرَجَا نُوْرِكِهِ حَقُّ تَعَالَى
 جَلَّ ذِكْرُهُ يَرْتَدِي حِفْتِ اَوْلَغِهِ يُحْتَاجُ قَلْدِي وَجَمِيعَ حَيَوَانِدَنْ
 اَدَمُ اَوْ غَلَانِنْ اَوْ رُنْدِ لَدِي عَقْلُ بِرْ لَهُ مُكْرَمٌ وَمُفَضَّلُ قَلْدِي
 قَالَ اللهُ تَعَالَى **وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَلْبَرَّ وَ
 اَلْبَحْرَ وَرَزَقْنَا مِنْهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيْرٍ مِّمَّنْ
 خَلَقْنَا نَفْسًا** بَوَايْتُ بُوْنُدُكْ شَانِدُكْ كَلْدِي وَدُكَلِي شُفْلُكْ اَلْتِنُ
 اَنْلَرُ ظَاهِرًا اَيْلَدِي وَدُرُ لُوْرُ لُوْرُ نَعْمَتَارِي وَبَاكِيْنَه حَيَوَانِدَرِ
 بُوْنَكِنْ اَرْزَانِي قَلْدِي وَبُوْنُدُكْ اِچُونُ خُوْبُ عُوْرُتَدَرِي وَ
 جَمِيْلَه قِرْلَرِي نِكَاحُ بِرْ لَهُ حَلَالُ قَلْدِي قُوْرُكُهُ تَعَالَى **فَاَنْكِحُوْا مَا
 طَابَ لَكُمْ مِّنَ النِّسَاءِ مَشِيْ وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ** اَبَا حَتِّ جَمَاعِ
 دَخِي نَصِ **اِنَّهُ تَابَتْ اَوْلَمَشْدَرُ وَدَخِي اَنْدُرُكْ نَه وَجَهْلَه**

دِکْرَسَه جَمَاعِ اِنْمَسِي جَانِزِ دُرِّ اَوْ رُو طُو رُزْكَرِ اَوْ رُزْكَرِ
 وَرَاكِبِ وَ مَرْكُوبِ اَوْ لَدُنْ عِي حَالْتِهْ كَرَكِ اَوْ رُزْكَرِ وَ كَرِكِهْ
 مَدُو دُرِّ وَ كَرِكِهْ مَرْتَبِ وَ كَرِكِهْ مَعْلَمِ بُو دُو وَ كَلِي دِي كَمُو زَهْ
 رُخْصَتْ وَ اِجَا زَتْ وَ يِرْلَدِي نِي تَا كَرِ حَقِّ تَعَالِي بِيُو رُزْكَرِ نَسَا وُ كَرِ
 حَرْتِ لَكُرْمِ فَا تَوَا حَرْتِ كَرْمِ اِنِّي شَيْئُكُمْ اِنَّا لَوَا طَهْ اِنْمَكْدَنْ
 وَ عَوْرَتَهْ تَنَكْرِي نَهِي اِنْدِي يِرْدَنْ جَمَاعِ اِنْمَكْدَنْ مَنَعِ
 اِنْدِي زِي رَا كِهْ حِكْمَتِ بُونَدَهْ شَوْ عِي اِنْتِقِنَا اِي دَر كِهْ مَنِي كِشْتِكِ
 نَقْدِي دُرِّ وَ بَرْدَرِ ثَمِينِي دُرِّ اِنْسِ عَقْلِي اَوْ كَنْ كِنِي
 كَرَكِ دُر كِهْ بُونِي سَقِينَهْ عَمْتِ بَرِ كَمِجِ اِنْمِيَهْ بَلَكِهْ هَر بَارِ
 كِهْ يَقِينَلِقِ اِي دَنْ نَبِي بُو اِدْلَهْ كِهْ بِنْدَنْ بَرْدَرِ يَتِ وَ جُودَهْ كَلَهْ
 تَا كِهْ اَللهِ عِبَادَتِ اِي دَجِي چَرَقِ اُولَهْ دِيَهْ وَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
 مُحَمَّدِ مَظْفَنِي عَلَيْهِ السَّلَامِ بِيُو رُزْكَرِ تَنَا كَرِ تَا شَرِ وَ اِنِّي
 اَبَا هِي بَكْمِ عَلِي سَا يِرِ الْاُمَمِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَ لَوْ اَلْبَقِيَةُ الْمُدِي هَر

كَشِيهِ وَاجِبُ ذِكْرِهِ شَهْوَةٌ أَرْزُرُ نَسْلُكَ سَاوِيٍّ وَالنَّبِيَّ
 وَمِنِّي حَرَكَتَهُ كَتُورُ نَسْلِي غِدَالِرْدَنْ وَمَجْجُونُ لَرْدَنْ
 وَأَشْرِبُ دَنْ تَمَامٌ مُهَيَّا وَأَرَا سَنَّهُ فَلَارُ تَاكِهِ ذَكْرُهُ هَيْج
 بِرُ وَجِهَلَهُ خَلَلُ أَوْلِيَّهِ وَمُبَاشَرَتُ أَيْدِيكَ وَقَتْلُكَ طَرِيقُنْ
 دَخِي كَمَا هُوَ حَقُّهُ بِلْمِكَ كَرِكُ تَاكِهِ جَمِيعُ أُنْدَامِلَرِنَهْ خَلَلُ
 سِ وَضَعْفُ يُولُ بُولِيَّهِ وَمُبَاشَرَتُ أَيْدِيكَ لَا يَنْقَطِعُ قَارِدُ
 أُولَهُ وَبُوبَا بَدَهْ بِرُ مَقْدَمَهُ ذِكْرُ أَيْدِي سَارُكَهِ أُولُ مَقْدَمَهُ بِلْمِكَ
 جَمِيعُ خَلْقِهِ وَاجِبُ ذِكْرِهِ جَمَاعُكَ لَذَّتِنَهْ وَصَفَا سَنَهْ
 ذُكُورُ وَأُنَاثُ طَالِبُ ذِكْرِهِ بِسْ أَيْلَهُ كَرِكُ دُرُكُمْ جَمَاعُكَ
 أَجْوَالِنَهْ وَغِدَالِرُنُكَ كَيْفِيَّتِنِ رُوَقْتَلِرِنِي سَقْلَمِنِي نَجْدُرُ بِلَاكِرُ
 زِيرَاكِهِ جَمَاعُكَ مَنَفَعَتِي وَمَضَرَّتِي وَجَلَاوَتِي وَذَوِقِي وَكَذَّتِي
 جَمِيعُ نَسْلُ دَنْ أَرْتَقْدُرُ خُصُوصَاكَ سَوْدُ كُنِي أُولَهُ أَمَّا حَكَمَاءُ
 مُنْقَدِّمِينَ وَسُقْرَاطُ وَبُقْرَاطُ وَجَالِينُوسُ وَأَفْلَاطُونُ كِبِيٌّ وَ

غَيْرِهِمْ اَيْتَشْرِدُرُ كِه هِيَج وَتَنَلَرْدَه بِكَرَك وَقَه جَمَاع اَيْتَمَكَه
 بَهَار فَصَلِنْدَن يَك وَقَت يُوَقْدُر زِيَا كِه فَهَوَاك مَرَاتِبِ دَرْت
 دُر بَهَار دُر يَا يَدُر كُو زِدُر وَقَش دُر بَهَار فَصَلِنْدَه هَوَا مُعْنَدُ
 اُولُو رَوَقَان كَرَم وَنَم اُولُو كِه اُول قَان رُو حَك مَرَكِب
 دُر وَاوَل فَصَلِدَه قَان زِيَا دَه اُولُو اِيچِنْدَه دُر وَچُونَكِه قَان
 زِيَا دَه اُولَه جَرَارَتِ عَزِي زِي كِه رُو ح حَيَوَانِيك قُوْتِ اَنُو كِلَه دُر
 اَرْتَمَق اِيچِنْدَه اُولُو اَمْدِي چُونَكِه بَهَار خَرْمَدَه اُول بَاغ اَرَم كِه
 مَعشُو قَدُر كُو كَل مَرَادِي لَه مَيَسَّر اُولَه بِيصَت كُچُو رَمَك كَرَك
 بَلَكِي دُكَلِي اَوْ قَانَدَه مَبَاشَرَتِ اَيْتَمَك اَيْتَمَك لَاقِدُر اَمَّا زِيَا دَه
 مَبَاشَرَتِ طَلَب اِي دَانَه بَهَار فَصَلِنْدَه اُولِي دُر تَا كِه اَعْضَاءِ رِي سِيَه
 هِيَج بَر وَجِهَه خَلَل طَاهِر اُولِيَه اَمَّا ياي كِنُنْدَه اَيْسَلِرِنْدَه وَقَشَك
 صُو ق كُو نَلِرِنْدَه جَمَاع اَيْتَمَك دَن اِحْتِرَانِ اَيْتَمَك كَرَك زِيَا كِه
 اُول كُو نَلَرْدَه نَقْصَانِ رُو ح حَاصِلِ اُولُو رُو وَكُنْدُر جَمَاعِي بِكَر كُدُر

کچہ جماعندن مگر شول کسبہ دکل کہ اوتنه و
 عادت عوام اکثر کچہ جماع اتمکد و بو عادت غایت
 خطا و مذموم در **فصل** بو فصل مزانی بیان
 ایند که جماع اتمک قتی کن محمود در و قتی کن مذموم در
 اول کن که شرعا و حکمت موجب مجود در و شبیه کجسی
 و شبیه کجسی و اذینہ کجسی در و اول که مذموم در
 این دخی بیان اید که اگر شبیه کجسی و یا شبیه کن صحبت
 ایسه کرک کر تیزه ات ایچند اکا صید و لوق عارض اوله
 شول سبیدن که پار شاهلق اول کن زحل کدر و کتخد
 لوق کتشد در احتراز اتمک کرک سفر اتمکدن و
 صیرو لوق معالجه اتمکدن و جماع اتمکدن و بنیان
 بر قفدن اما یک شبیه کن پار شاهلق کتشد
 و کتخد لوق عطار کدر اید در سفر اتمک و پار شاهلق

يُوزَنُ كَوْزَمَكَ وَطُوبَى رُزْمَقِ وَأَتِ صَتُونَ أَلْمَقِ وَأَوَّلَانِ
مَكْتَبَهُ وَيَرْمَكَ أَمَّا جَمَاعُ أَيْتَمِكَ يَرَامُنْ دُرْكَهَ أُنْدَنْ حَسْبُ
رُبْعِ جَا صِلَاوَلُودِ وَأَكْرَأُ غِلَانِ مَتَوَلِّدَاوَلُورِسَهَ يَاوُزُ
أَوَّلَا وَغَمَّازُ وَعَوَانُ أَوْلَهَ وَأَنَاسِي أِنِي دُغُورُ دُغِنْدَنْ رَجِخْ
كُودَهَ أَمَّا كَرُجُبَّتْ اِنْجُوكُ بَاوُ بِنْدَا يَزُدُ رِسَهَ أَيَوَاوَلَهَ
دُوشَبِنَهَ كُنْ پَاوُ شَاهَلِقِ أَيُودُرُ وَكُتْخَدَالِقِ مُشْتَرِي نَكْدُرُ
أَوَّلُ كُنْ جِمَامَهَ وَارْمَقِ وَأَوْتِ اِنْجَمِكَ وَعِمَارَتِ اِنْهَمِكَ وَ
تَمَاشَا اِنْهَمِكَ أَيُودُرُ جِمَاعُ اِنْهَمِكَ دَخَا يُودُرُ أَكْرَأُ غِلَانِ
وَجُودَهَ كَلْرِسَهَ كُوزِدَهَ وَهَنْدَهَ تَمَامُ أَوْلَهَ وَأَنَاسِي أَنَاسِي
أُنْدَنْ شَاكْرَأَوْلَهَ سِهَ شَبِنَهَ كُنْ پَاوُ شَاهِي مَرِيخُ كُدُرُ وَ
كُتْخَدَالِقِ رُزْمَقِ دُرْ اِنْهَمِكَ قَانِ أَلْدُرْمَقِ وَأَوَّلُ مَقِ وَ
شَابِ اِنْجَمِكَ أَيُودُرُ أَمَّا جَمَاعُ اِنْهَمِكَ يَرَامُنْ دُرُ أَكْرَأَوْلُ كُنْ
جِمَاعِ اِنْهَمِكَ أَيُوزُ وَجِبَانُ وَقَانِ فَاسِدَاوَلَهَ وَكَرَأَنْدَنْ أَوَعَلَنْ

اُولَئِكَ الْوُطُوغَهُ وَآكَرُ خَلَلِ اِيْرَمَنْ سَه دَخِي خُرْمِنْ اُولَئِكَ
 جِهَارُ شَبِيه كُوْنُ پَاذِ شَاهَلِقِ عَطَارِ دُكْدُرُ وَاْمَدْرُ قَمْرُ
 دُرُ اِيُوْدُرُ حِسَابُ اِنْمَكِ وَجَحْتِ اِيْجُوْنُ بِيْتِي يَا زَمَقُ اَمَّا
 جِمَاعُ اِنْمَكِ دُنْ اِحْتِرَاذُ اِنْمَكِ كَرَاكُ زِيْرَا كِه سُوْدَا وَاَصْفَا
 غَالِبِ اُولُوْرُ شَايْدُ كِه فَاْعَلَه يَا مَفْعُوْلِيَه اُجُوْقُ دُوْتَقُ وَاَتَقُ
 اُولَه حَقُّ تَقَالِي اِبْلِيْسِ عَلِيَه اللَّعْنَةُ جِهَارُ شَبِيه كُنْ يَا رَتْدِي
 وَاَوَّلُ اِيْكِي شَخْصِكُ صُلْبِنِدَنْ دُرُ كِه بَرِيْنِزِ جِلْبِيْتِ وَاَبْرِيْنَه
 اِبْلِيْتِ دِيْرُ كَرْدِي جِلْبِيْتِ اِرْسَلَانُ صُوْرَتِنْدَه وَاَبْلِيْتِ قَرْدُ
 عَوْرَتِنْدَه اِيْدِي چُوْنُ بُوْنَلَمُ جِمَاعُ طَرِيْقِيْلَه جَمْعِيْتِ دَشْدِي
 بِنَلَرْدَنْ يَدِي شَخْصُ مَدَكُرُ وَاَمُوْتَتُ وَاَجُوْدَه كَلْدِي وَاَبُوْنَلَرُ
 بَرِيْرِيْلَه مَبَاشَرَتِ اِنْدِرُ خِيْلِي دِيُو وَاَبْرِيْ اَوَّلُ اِيْكِي شَخْصِنْدَه
 پَنَجْمَنِيْ كُنْ پَاذِ شَاهَلِقِ مَشْتَرِيْمَكِ وَكَلْتَدَالِقُ اِيْكُ دُرُ
 مَسْعُوْدُ كُنْدُرُ اِيُوْدُرُ قَاضِيْلَرُ وَاَرْسَلُرُ وَاِيْشَه بَشَلِقُ وَاَسْفُرُ

وَأَتَا سِي وَ

أَيْتِكَ وَحَاجَتِنَ طَلَبَ أَيْتِكَ جَمَاعَ أَيْتِكَ دَخِيَ يُوَدُّ أَيْتِكَ
 أَوْغْلَانِ مَتَوَلَّدَا وَكَرْسَهُ عَالِي دَرَجِيهِ يَتَشَهُ وَأَتَا سِي وَ
 أَنَا سِي أَنْدَن شَاكِرًا وَلَا جَمْعَهُ كَرْنٌ إِذْ شَاهَلُوا دَهْرًا كَرْدُ
 كَتَّخْنَا شَسْ دُرَّ أَيُّوَا وَلَا حَسَامَهُ وَأَرْمَقُ وَنَحْوَرًا أَيْتِكَ
 وَبِكِي طُونِ كَيْتِكَ وَبِحَدُّرْمِكَ وَأَوْتَيْتِكَ وَجَمَاعَ أَيْتِكَ
 دَخِيَ يُوَدُّ زِيْرَا كِهْ أَنْبِيَا وَأَوْ لِيَا عِلْمًا وَصَلِحًا أَذِيْنَهُ كَيْسِنَهُ
 رَغْبَتًا تَمَشُرْدُرُ وَچُونِ أَوْغْلَانِ أَذِيْتَهُ كَيْجَسِي عُلُوْقَتَهُ
 دُشَهُ أَوْلَا أَوْغْلَانِ صَالِحِ وَيَا عَالِمِ أَوْلَا كِهْ خَلَايِقِ أَنْدَن
 رَاحَتِ وَأَسْوَدَهُ أَوْلَا كَرْنِ **فصل** أَكْرِبُ رَيْتِي صُحْبَتِ
 وَتَنْبُدَ حَرْمُصِكَ وَشَهْوَتِكَ غَايِبِ مَ مَجْبُوبَهُ سِنْتُ
 فَرْجِيْنَهُ نَظْرَاتِيْهِ فَا عِلْمِكَ كُوْرِيْتَهُ وَچُونِ أَوْغْلَانِ
 ظُهُوْرَ كَلَهْ غَالِبًا أَوْلَا كُوْرِيْتَهُ نَلِيْهِ اللَّعْنَةُ
 بُوْعَمَلَلَهُ مَتَوَلَّدَا وَشُدُّرُ أَوْلَا سَبِ زِيْ يُوْقُدُّرُ

بعضی حکایات کتب بزرگه جنه جامعہ از کتب
بعضی در احوال بعضی در امور عارفان و بعضی

وَ اَكْرَصِحْبَتِ وَقِنْدِكَ اَعْزَى يَارِئِنْ ذَكَرْتَهُ دُرَّتَهُ وَجَمَاعَاتِهِ
 اَوْغَلَنْ وَجُودَهُ كَلْسَهُ نَخِيفَ وَاَرُقْ اَوْلَهُ وَاَكْرَ اَوْلَ حَالَتَهُ
 صَوَاحِجَهُ هَمَّ اَيْلَهُ اَوْلَهُ وَاَكْرَصِحْبَتِ وَقِنْدِكَ زَكَاةَ بَقْسَهُ
 وَحَوْضِ شِفَادَتِ شَرَابِ صَافِي اُجْحَهُ وَمَعَشُوقَهُ بَرْلَهُ سَهْمِشِقِ
 وَاَزْ قَوْجِشَهُ اَكْرَ اَنْدَنْ اَوْغَلَنْ وَجُودَهُ كَلْسَهُ اَوْلَ اَوْغَلَنْ
 خُوبُ جَمَالِ وَتَمَامِ قَدْ وَكُوزِ لَرِي كُوجِكْ اَوْلَهُ وَاَكْرَ ذَكَرْتَهُ
 رَنَكِ وَيَسَهُ اَفْلَقِ وَقِرْلَقِ كِبِ وَجَوِيدِ وَعَضْفُونِ حِجْجِي
 بَرْلَهُ اَكْرَ اَوْغَلَنْ وَجُودَهُ كَلْسَهُ هَمَّ اَوْلَ رَنَكِ اَزْ اَوْلَهُ وَ
 اَكْرَ اَرْكَ شَهْوِي اَيْنَهُ يُوْرُزْ كَنْ بَرِيكَادُشْهَ وَيَادُشْهَ وَ
 اِكْسِنَكِ شَهْوِي نُنِكِ اِرْ اِيْتَمَامِ اِنْسَهُ اَكْرَ اَوْغَلَانِ اَوْلَهُ اَوْلَ
 اَوْغَلَانِ مَيْتَلَا وَرَمَانْدَامِ اَوْلَا اَكْرَ فَاعِلِ بَرْحَالَتَهُ اِيكِي
 يُوْلَدَنْ بِلَهُ فَرْ دَلَهُ يَعْنِي فَرْجِدَنْ وَدُرْدَنْ دِقْ خَسَلِغِي
 ظَاهِرِ اَوْلَهُ وَحَسَبِ مَعْنَتِهِ مُسْتَحَقُّ اَوْلَهُ نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ ذٰلِكَ

وَاكْرَأُوغْلَانِ مَتَوَلِّدَارُلسَه يَبْرَاغَرُلو وَخَبِيثَ رَايَحْلُوَاوَلَا
 وَآكْرَجَمَاعِ وَقَتْنِدَه قَزَلِ كَلَه بَقْسَه وَسَكْرِيْسَه وَمَشْكَ
 وَكَلَابِ وَبَرَزَا لَمِش دَارِجَنِيْلَه ذَكَرَ يَقْوَانِشَه وَ
 جِمَاعَه مَشْغُولِ اَوَلَسَه شَوْلِ جِيْتِيْلَه ذَوْقِ وَلَذَتْ بَوْلَه كِه
 يَقِيْنِ اَوَلَا كِه فَاْعَلِكْ وَمَفْعُولُكْ عَقْلِ زَايِلِ اَرَكِه غَايَتْ
 لَذَتْ نَدَنِ اَكْرَأُوغْلَانِ وَجُودَه كَلْسَه اَوَلِ اُوغْلَانِ خُوبِ
 صُورَتْ وَخُوشِ تَقُوْلُوَاوَلَه وَخُوبِ طَبْعِ اَرَكِه وَعَلْتَسْنِ اَوَلَا
 وَهَمْ حَكِيْمِ وَعَاقِلِ وَعَاوَلِ اَوَلَا قَابُوسِ نَارَا بَعَه بَرَهَانَه
 بُوْعَارَتْ اَزْ رِنَه مَلَا زَمَتْ اِيْدِرْدِي اَوَلِ فَلَكَ الْمَعَايِدَه بُو
 لَطَايِفِ دِكَلِي مَوْجُودِ اِيْدِي وَسُلْطَانِ مَحْمُودِ قَدَرِ اللهُ رُوحَه
 بُوَصِفَتْ اَزْ رِنَه وَجُودَه كَلِشِيْدِي لِاَجْرَمِ اَوَلِ رِصَافِ حَمِيْدَه
 اِيْلَه مَتَّصِفِ اَوَلِشِيْدِي وَآكْرَكْسَه زَوَالِ وَتَمِيْنِدَه يَا كُنْشِ
 دُغْرُكْنِ وَيَا طَلُوْرُكْنِ مِبَا شَرِيَتْ قَلْسَه هَمَارُغَلَزْ كِه دَغَه مَحْنَتْ

اُولَه تَأْتِق تَقَالِي نُبُكَ دِينِدَن چِقَه بَرُصِيصَاكِه اَنُك
 عَابِدِ لَعِي مَشْهُور دُرُ زَوَالِ وَقْتِنْدَه عُلُوقَه دَشِيشِدِي لَاجِرِم
 دُنْيَا دَن اِيْمَانُ سَجِدِي كَشَش طُلُو نُورُ كُن طُوغَدِي وَ
 كُون طُوغَه يُوْرُ زَكْن كَا فِرَاوُدِي الْعِيَاذُ بِاللّٰهِ اِمْدِي بُو
 اَوْ قَانِدَن اِحْتِرَا زَانِهَك كَرَك وَاكْرِبُ كِشِي قَان اَلدُرْسَه
 وَفِي الْحَالِ جِمَاعِ اِنْتَه اَكْرَاوْغَلْن دُوْغَرْسَه كَل اُولَه وَا نُوْكَ
 اَعْضَا سِنْدَه قَل اُولِيَه فِرْعَوْن عَلَيْهِ اللّٰغْنَه بُو صِفَتِ اُزْرِنَه
 وُجُوْدَه كَلِشِدِي وَبَاشِنْدَه هِيْج صِيْج يُوْغَدِي وَاكْرِبُ كِشِي
 اَزْغُوْن اُولْسَه اَشْ اَشْ لِكْدَن وَسُسْتَا يَكْن جِمَاعِ اِنْتَه يُوْرُك
 اُوَيْنِقْ حَاصِل اُولَه وَاكْرَاوْغَلْن طُوْغَرْسَه ضَعِيْف وَصِيْر يَجْنِي
 وَصَارُوْ يَكْن لُوْ اُولَا وَاكْرَاوْغَلْن كِشِ حَل اِنْتَه وَذَكْرِنَه
 دُرْسَه وَفِي الْحَالِ جِمَاعِ اِنْتَه اَكْرَاوْغَلْن وُجُوْدَه كَلِسَه تَتْبُكَ
 زَنْكِي اُول رَنْكَد اُولَه اِسْفِنْدَه يَا زُوْ پِيْن تَنْ بُو صِفَتِ اُزْرِنَه

بُجُودَهُ كَلِمَتِي **فصل** اَلْاَكْبَرُ كَتَبْتُ بِرُدِّشِي قَرْنِ قَوْجِي
 كَيْدَرَسَه وَكَفِي لَنْشِ صَافِي بِاللَّهِ حَلَّ اَتْسَه وَذَكَرَنَه يَقْوَانِسَه
 وَجَمَاعِ اَتْسَه هَرَاوْغَلَن كِه وَجُودَه كَلَه فَصِيحُ زَبَانِ اَوْلَه وَتِي
 سَوِيْلِيَه جَالِيئُوْسُ حَكِيْمِ اَيْدُرْبَن بُوْنِ بَجْرِبَه اَيْلَمُ كُوْرُوْمُ
 اَوْلِ اَرْغُلَانِ اِكْنُ نِيْزَ زَمَانِدَه سُوَيْلِدِي هَمُ فَصِيحُ اَوْلَدِي وَ
 اَكْرَارِ سَلَاتِ يُوْرُكِنِ وَ قَرْتِ يُوْرُكِنِ صَافِي بِالْاِيْحِنْدَه حَلَّ اَيْدَه
 وَجَمَاعِ وَقْتِنِدَه ذَكَرَنَه دُرْتَه هَرَاوْغَلَن كِه ظُهْرَه كَلَه
 بَهَادِرِ وَ مَرْدَانَه اَوْلَه وَ هَمُ تِيْنِ چَكِ يُوْرِيَه وَ هِيْجِ كَمِيْدَن
 قُوْرُقِيَه سَمِيْعِ بُوْ عَمَلِي زَالَه اُوْ كَرْتَدِي وَ زَالِ بُوْنِي عَمَلَه
 كَرْتَدِي رُسْتَه وَ جُودَه كَلَدِي وَ چُوْنِ اَنَاسِي قُرْنِدَه طَقْرُ
 اَبِي اَوْلَدِي وَ خَلِقَتِي تَهَامُ اَوْلَدِي اَنَاسِي نِي كَرْتَمَكَه
 طَاقَتِ كَرْتَمَدِي اَنَاسِي نِي قُرْنِ قَوْلَه يَا رَبُّ چَقْدِي اَطْبَا
 قُرْنِي كَرْتَمَدِي كَرْتَمَدِي اَوْلَدِي **فصل**

بَعْضُ جُهْلًا اَيْتَدِرُ كِه هَر كُرْ جَمَاعِ اَيْمَكْ يُوْقَدِرُ اَكْر اَيْدِرْسَه
 دَخِي يِلْدَه بَر كُرْ اَيْتَه كَرَكْ اَرْتُقْ اَيْمَكْ كَرَكْ دِ مِشَرُ بُو
 دِكَلِي خَطَا دُرُ شُنُو كِي چُون كُرْ جَمِيعِ عَالَمِ اَو لَو وِ كِي جَمَاعِ
 لَدَّ اَيْتَه نَيْتَجَه سِي دُرُ وَا عَالَمِ كُونِ وَا فِضَا لَدَّ اَيْتَه نَسْنَدَنْ
 اَرْتُقْ دَكَلِدُرُ بُو جَمَلَسِنْدَنْ بَر سِي كُر لَو دُرُ وَا بَاقِي سِنَكْ
 رَا حَتِي ظَاهِر دُرُ جَمَلَه لَدَّ اَنْدَنْ بَر سِي كُر مَكَلِدُرُ اِكْجِي
 اَيْتَه اَو چِي دَمَقْ دُر دَخِي يِي لَمَقْ بَشِجِي دَمَقْ اَلْتَجِي
 مَجَامَعَتِدُرُ وَا بُولَد تَلَدَه هِي جَمَاعِ لَدَّ اَيْتَه نَسْنَدَنْ يَكْر كَرَكْ لَدَّ
 يُوْقَدِرُ زِي رَا كِه هَر بَر نَكْ فَعْلِي اَي رُو اَي رُو بَا شِنَه دُرُ هِي جَمَاعِ
 بَر نَكْ بَر نَه دَخِي شَرِكْتِ يُوْقَدِرُ وَا جَمَاعَه بُو دِكَلِي فَعْلِ مَوْجُو
 دُرُ وَا بُو مَعْنِي دَنْ مَرَا دِ اَوْ زَكِه دُرُ وَا مَرَا دِ اَوْلَدِ زَكِه اَنْدَنْ
 دُلْدَشْ وَا دَرِي تِ اَيْتَه تَا اَنْ كَلَه اَدِي وَا كُو هَرِي دَرِي
 وَا بَاقِي قَالَه وَا بُو مَرَا دِي بَشِ شِنَه بَر لَه بُولِ بَلُو زِ اَوْلَغِدَايِ

موافق بر له که ذکر ی قایم و فنی ایدر ایکنجی تقویت دماغله
 اوچنجی اولدر که لذت وجهه از رنه آلا له در دنجی حکم
 قوت بر له بشنجی بکرم قوت بر له پس بوبش شریف عضوک
 قرین سقلمند رعایت انمک کرم در که بوکتاب ایچنده
 ذکر اید سار ز هیچ ایدر عورته بوندن آرتوق چان یوقدر
 که ز ریت اوغل قن دایم پیوسته اوله و علی الخصوص خندان
 روی زمین پادشاه جهان خلد الله ملکه حضرتنه بوکتاب
 تحفه کتزدم ووسع طاقچه جمداندم امیدد که اول
 حضرتنه مقبول اوله **وصیت** اصحاب قلم و آراباب
 کرمندن التماس اولدر کیم بوکتابک عبادتند بوکتابند

اگر سبق لسان و سهو قلم واقع اولمش اولسه اول عیب عفو اتکی
 بر له ستاید باول سقامتی تصحیح ایدر اولدر لئی معذرت
 و معاف دوتار زیرا که بنی آدم سهو و خطا ای رنه مجبولدر

بُو كِنَابُكَ فَهَرِستِ وَقَاعِدِ سِي اَوْنِ يَدِي بَابِ اَزْرَنْ مَرْتَبِ
 دُرُوهَرِ بَرِ بَابِنْدَه بِرِاصِلِ بِيَانِ اِيْدَرِ بُو جَمْعُو عِنِ كِنَابُكَ
 اَوْلَنْدَه بِيَانِ اِيْدَرِ كُ تَا هَرِ كِيْمَه بِرِ مَسْئَلَه اِحْتِيَا جِ اَو لَرِ سَه
 فَهَرِ سَتَه نَظْرَا يَدِ اَو لِ مَقْصُو دِ قُجْجِي بَابِنْدَه دُرُ بِلَه تَا كِه اِنِ
 بُو لُقِ اَكْ كِه اَسَانَا دَلَه **اَو لِكِي بَابِ** اَو اَمْرِ ي وَ
 مِرْ اَجَلِ رِي بِيَانِ اِيْدَرِ **اِكْبِي بَابِ** جِمَاعَه قُوْتَا يَدِنِ
 غَدَا رِي بِيَانِ اِيْدَرِ **اَو چُنْجِي بَابِ** اَدْوِيَه مُفْرَدَه بِيَانِنْدَه
 دُرُ كِه جِمَاعَه قُوْتَا يَدِنْدَه **دُرُ جِي بَابِ** اَدْوِيَه مَرِ كِبَه
 بِيَانِ اِيْدَرِ كِه مَنِي زِيَادَه اِيْدَه **بَشِي بَابِ** شَمَابِلَدِ
 بِيَانِنْدَه دُرُ كِه شَهْوَتِ زِيَادَه اِيْدَرِ **النَّبِي بَابِ** ذَكَرَ
 دُرُ تَجْكَ اَو تَلَرِ وَا يَا غَلَرِ بِيَانِنْدَه دُرُ **يَدِي بَابِ** حَبَلَرِ
 بِيَانِنْدَه دُرُ كِه جِمَاعِي چُونِ دَلَا لَشِنْدَه دُنَا لَرِ **سَكْرِي بَابِ**
 اَز اَرُ لَرِ وَا كَمَرِ لَرِ بِيَانِنْدَه دُرُ كِه شَهْوَتِ زِيَادَه اِيْدَرِ **طَقْرِي بَابِ**

اَوْجِحِي بَاب مَلَنَ الثَّنَهَ دُرُوبًا دَوَالِرِيَا نِنْدَه دُرِكِه
 جِمَاعَه قُوَّتْ اِيْدَه **اَوْنِ بَرِيحِي بَاب** جِمَاعَكْ لَدَّتِن زِيَادَه
 اِيْدَن اَوْنَدَر بِيَا نِنْدَه دُر اَوْنِ **اَلْكِنِي بَاب** جِمَاعَه قُوَّتْ اِيْدَن
 شَا فَلَ رِي بِيَا نِ اِيْدَه **اَوْنِ اَوْجِحِي بَاب** جِمَاعَه قُوَّتْ وِرِن
 يَحْتَلِر بِيَا نِنْدَه دُر اَوْنِ **دُر بَرِيحِي بَاب** جِمَاعَكْ اَشْكَا لِرِن
 بِيَا نِ اِيْدَر كِه فَتِي رُو سِي اِيْدَه **اَوْنِ بَرِيحِي بَاب** ذِكْرِي يُوْعِن
 اِيْدَجَكْ اَدُو يَه لَرِي بِيَا نِ اِيْدَه **اَوْنِ اَلْبَرِيحِي بَاب** زَرْحِي طَار
 وَا سِي اِيْدَجَكْ اَوْتَدَر بِيَا نِنْدَه دُر اَوْنِ **يِدِيحِي بَاب** عَوْرَدِن يَكْلُو
 اَوْبِحُو وَيَكْلُو اَوْبِحُو اَوْتَدَر بِيَا نِنْدَه دُر **اَو لِكِي بَاب**
 اَو امْرِي وَمِنْ اَجَلَرِي بِيَا نِ اِيْدَر بَلِيكَلِكِه مَبَا شَرْدَه قُوْرَق
 اَو كُنْ وَحْرِي زِيَادَه اَو كُنْ شَوْل كِسَه دُر كِه بَعْدِي اَكْشَو
 اَو كِه وَبَكْرِي قِرْلَغَه مَا يِل اَو كِه دَر تِن تَان وَطَمَرِي يُوْعِن
 وَكِيكْ اَو كِه وَكُو شِي اَعْتِدَالِن اَو كِه وَسَا حِنِكْ قَلَارِي

اَعْتِدَالِن اَو لَه

اِرْبَكَاوَلَه وَشَوْل كِسَه بُوَاشِدَه سَسْتَاوَلَه كِه مِرَا جِي حِرَارَتَه
 مَائِل اَوَلَه وَقُورِي وَارُوق اَوَلَه جَبَشِي وَسُرخَان وَرُوم وَ
 سَقْلَاب حَرِيص اَوَلَه لِيكِن تُوْتَلَرِي زِيَادَه اَوْلَمَز زِيَادَه
 صَارُو شِنْدَر وَقِرَن لُودُر اَنَلَرَك تُوْت اَر تُوَق دَكَلَدُر
 وَشُو نَلَرَك كِه تَبِي قَلُود دَكَلَدُر دَخِي طَهَرِي اِيْنَجَه دُر وَ
 كُوزَلَرِي قَرَادُر بُوَاشِدَه اَوْ سَسْتَدُر وَ اَنَلَرَك كِه قَسُو غِنْدَه نَل
 يُوَقْدُر وَ يَاخُود وَ اَر دُر اَمَّا مَشَق وَ پَرَا كَنَد دُر اَنَلَرَا كُر
 مَبَاشَرَتَه اِفْرَاط اِيْدُر وَ مِعَالِجَه اَمِيَلر اَنَلَرَك كِه مَرَك
 مَفَاجَات يَتَشَه **فصل** بُوَقْصِل عَوْدَتَلَرَك
 حَلِيْتِن يَعْني صِفَاتِي بِيَان اِيْدُر بِلِشَكَل كِه حَق تَعَالِي
 مَكُونَانْدَن يَرَنْدِي دَكَلَنِي عِلْم وَ حِكْمَتِلَه يَرَنْدِي وَ هَر
 بَرِنْدِ طَبْع وَ عَادَت وَ بَرْدِي بَاطِنْدَه وَ بَاطِنَك عَلَامَتِن ظَاهِرِنْدَه
 اَشِكَا اِنْدِي شَيْلَه كِه عِلْم بَجُومَد عَلَامَدَن اَمُورِ خَفِيَه

اسْتِدْلَالُ اَوْلَادِ اَدَمَ اَوْ غَلَانِنَه دَخِي بَاطِنَه طَبَعِ وَعَادَتِ
 وِيرَلَدِي وَنِشَانِ اَوْلِ طَبَعِكْ وَعَادَتِكْ اَعْصَا اَزْ زَيْنِ طَاهِرِ
 اِنْدِي بُو حَلِيَه لَرِي بَخْرِبَه اِنْدِرْ وَبِرْ دَخِي اَمْتِحَانِ اِتْدِكْ
 دَكَلِي مَجْرِبِدُرْ بَجْرِي بَدَنِ صُكْرَه كِتَابَتَه كَتْرُوكْ
حليت جَالِنُوسِ حَكِيمِ كِتَابِنِدَه شُورِيَه بُولْدَمْ كِه هَمِ
 قَتْعِي عَوْرَتِكْ كِه مَقْعَدِي دَكْرَمِي وَفَاشِي چَا تُو وَنَزَمِ اِنْدَامِ
 وَايْجَه اَوَازِ لُو وَمَعْنِدِكْ تَنَلُو دَالِي اَيَاغِي اَشُقْ اَوْلَه دَلَالَتِ
 اَيْدِرْ كِه بَنُوكْ كِبِ عَوْرَتِ شَهْوَتِ اَزْ رِنْدِ حَرِيصِ اَوْلَا وَتَبِي
 اَبْ اَوْلَا وَمَوْضِعِ مَخْصُوصِي بَعْضِي فَرْجِي يُمُشَقْ وَكِرْمِ اَوْلَه اَنُوكْ
 كِبِ عَوْرَتِكْ جَمَاعِي لَدُنْتِدَن وَحَلَا وَتُنْدَن فَاَعْلَه يَرْكْ
 اَوِي بَعْضِي وَصَفِ حَاصِلِ اَوْلَه اَنُوكْ عَلَاجِي اَوْلُدْرْ كِه شُولْ هَرِيبَه
 يَرِنْدَه ذِكْرِي اَيْدِسَا رَزْ دَا رِجِي نِي بَرِي لَه اِنْدَتِ بِيَه تَا اَوْلُ ضَعْفِ
 اِنْدَن زَانِ اَوْلَه **حليت** هَرِ عَوْرَتِ كِه اَزْ دُونِ بُو يَلُو

وَلْيَجِدْ تَرَاوَجًا وَغُلُقَاتٍ يَوْمَئِذٍ يُرْدُوْنَ فِيهَا مِنْ حَيْثُ كَانُوْا

۱۶
بِرَّكَ تَعْفُوْنَ جَاصِلًا وَاَلَمْ اَتَاكُم مِّنْ قَبْلِهِ كِتَابٌ

برجوده یاگز 337 صفحه لك (معامله امرضی، جلد ثانی)
 اثری موجود در آیکنی یا شلقدہ آکلایلدینفہ کورہ، دوردخی صنف
 علاجہ حقدہ بحث اولنخفدہ در. عمومیت اعتباریہ برآرد،
 برہودہ اجزایک وصفی و تأثیر لری حقدہ معلومات و برلشدہ
 آردہ سولفک اسمی یازیلی اولہ سے رنمنا، بر آردہ پورسی
 ارضیم طرفندہ یازیلدینفہ ہم یاری بوعندہ ہم رہ ایلاک صحیفہ رہ کی
 مہردہ آکلایلدینفہ در.

وَبِئْسَ اِيْحَدٌ وَتَزَارُ دَاجِقٌ قَشَلُوْا قَ يُوْزَلُوْا قَوْرِحِيْنَ صَحْلُوْ
 وَاشْتَقِ دِشَلُوْا صَادُوْشِنْ وَكَيْكُ اِدْمُوْرَا لِيْ يَصِيْ وَيَفِيْقَه
 طُوْدَقْلُوْا اَوْلَسَه دَلَالَتْ اِيْدُرِكِه اَوْلِ شَهْوَتِ اُزْرِنَه بَغَايَتْ
 جِرِيْصِ اَوْلَا وَتِيْجَكُ سُوْزِلَه اَلْدَنَه وَمَوْضِعِ مَخْصُوْصِ اَنْوَكُ
 كَرَهٌ وَتَزَاوَلَه اَنْوَكِلَه مَبَاشَرَتْ اِمْتَكَدَنَّ اَنَ يِرْقَانُ وَ
 يُوْرِكُ حَرَارَتْ وَبَوَاشِرْ عَلَتْ ظَاهِرَاوَلَه اَنْوَكُ عَلَاجِيْ اَوْلُدُ
 كِه بَوَاشِرَه چَاَه اَوْلِيَه اَوْلِ حَقْنَلِرْدَنْ ذِكْرَايِدِ سَارُزِ بَرِيْنِ
 اِسْتِعْمَالِ اِيْدُرُكَ تَا كِه اَوْلِ عِلَّتْ زَايِلْ اَوْلَه **حليته**
 حَكِيْمِ اِرْسَتْطَا لِيْسْ اِيْدُرْ هَرُ قَفِيْ عَوْرَتْ كَرِ دَكْرِ مِي
 يُوْزَلُوْا اَجِقُ قَشَلُوْا وَ سَمْنُ وَ قِصَه بُوَيْلُوْ وَ قِرْلُ وَ اَقُ
 وَيَشْتَقُ نَنَلُوْ وَ يِيْكَ دِشَلُوْ وَ يِيْكَ اَوْجَلُوْ وَ قِصَه سَحْلُوْ اَوْلَه
 دَلَالَتْ اِيْدُرِكِه اَنْكَ كِبِ عَوْرَتْ شَهْوَتِ سُوْدْمَكُ جِرِيْصِ
 اَوْلَه اَوْتِ يَارِ سَا اَوْلَه وَ تِيْجَكُ اَلْدَنِيَه وَ اَنْكَ صُجْتِنِدَنْ

يُرْكُ ضَعْفِي جَاصِلٌ أَوْ لَهُ أَنْوَكٌ عِلَاجِي كَمَا بَدَأَهُ كَرَمَتْ
أَزْرِنْدَ قُورَكُرْ وَشَكْرُ جَلَابِ بَرِّ لَهُ وَلسَانُ النُّورِ صَوِي
وَرَتِيحَانٌ مُخَمَّرٌ لَهُ إِجَالِكُرْ نَافِعٌ أَوْ لَهُ **حَلِيَّتٌ** حَكِيمٌ
أَفْلَاطُونٌ أَيْدُرْ هَرَقْتِي عَوْرَتِ كِهْ شَرِكِي وَدَكْرِي يَسُوزَلُو
وَأَبَابُ بُوْرُنُو وَيُوْعُنْ تَلِكْ طُوْطَقَلُو وَجَانُّ قَاشَلُو وَاشُقْ
دَشَلُو وَجُكْ كُوْزَلُو وَكُوْجُكْ أَكْكَوْوَانَارُ مَلُو وَانِيخَه
بَلُو وَيَشُقْ تَنَلُو وَانِيخَه طَهْرَلُو أَوْلَا دَلَالَتِ اَيْدِرِكِهْ أَنْوَكْ
مَوْضِعِ اِنْزَالِ كَرْمُو وَرَمَارُ لَهُ شَهْوَتِ اَزْرِنْدِ حَرِيصِ أَوْ لَهُ وَ
هَرِكْزِ جَمَاعِدَتِ طُوْمِيَهْ وَأَنْوَكْ صُحْبَتِ سَاجِي وَسَقَالِ اَعْمَدُو
وَصَفْرَاوِي وَسَوْدَاوِي مَرَضَلُ كُنُوْرُ عِلَاجِي أَنْوَكْ أَوْلَدُرِكِهْ
دَائِمٌ سِكْجِيْنِ اِيچَهْ وَغِذَالِرْدِنِ يُمُرْدَلُو قَلِيَهْ تَبَاهَهْ بِيَهْ
حَلِيَّتٌ هَرَعَوْرَتِ كِمْ طَارَكُرْ لُو وَاجْتِي يُوْزَلُو وَيُقْفَهْ
طُوْدُ فَلُو وَمَلِيحْ شَكْلِ وَقَامَتِ اَعْتِدَالَهْ أَوْلَاهُ دَلَالَتِ

ايدركه اول پارسا و مستون اوله وان انوك مباشتهندن
 زيان اوليه **حليت** محمد بن زكريا ايدره
 عورتك كه بوي قصه اوله و سمز و قره يغز و قره صچلو و
 يفته دوردقو و حقه اغزلو و بيك اوچلو و ناز مملو
 و دكرم يوزلو و ميلم و سبك روج اولسه اكسر كشمير
 لر بوصفته اولر لر موضع مخصوصي نرم و گرم و خوش
 اولر و انوك برله صحبت اتمك دن ضرر يوقد **حليت**
 حكمان شويده روايت اولنده ي كه هر عورتك كه بگزي
 قزل واق اوله و چاتق قشلو و قره كوزلو و ميكون چچلو
 و يفته د ر قلوب و اوزن بويلو و ناز مملو و بيك سينلو اوله
 اكتر و ميلر بوصفته اولر موضع مخصوص انوك گرم
 و خشك و حلا و نلو اوله و بنك كي عورت شهوت ازرنه
 حريص اوله پارسا اوليه **حليت** جالينوس ايدره

عَوْرَتِ كِه بَغَايَتِ سَمَزَاوَلَه وَرَكِرْمِرِ يُوَزَلُو وَتَمَامِ بُوِيلُو
 وَيَفَقَه دَرَقَلُو وَقَرَه كُوَزَلُو وَكَلَكُ بُوَرَنَلُو وَكَلَكُ بَاشَلُو
 وَحَقَه اَغْرَلُو وَفَرَاخِ سِينَلُو وَزَمِ اَنْدَامِ اَوْلَسَه دَلَالَتِ
 اِيْدِرِ كِه اَنُوَكِ مَوْضِعِ اِنْرَالِ يُشَقُ وَخُوشِ اَوْلَه وَالْبَتَدِ
 جِمَاعِدَن طُرْمِيَه **حليت** هَرِ عَوْرَتِ كِه قَرِي وَارْتِ وَ
 اَزُونِ بُوِيلُو اَوْلَا اَكْرَجِه خُوبِ لِقَا وَخُوبِ جَهْمَرِ اَوْلَا اَنَكُ
 صُجْبَتِنْدَن مُرَكِ مَفَاجَانِ يَتِشَه اَعُوذُ بِاللّهِ مِنْ ذَلِكَ
حليت هَرِ عَوْرَتِ كِه قَزَلِ بَكِزَلُو وَقَزَلِ سِجَلُو اَوْلَه
 مَوْضِعِ مَخْمُوصِي اَنَكِ سَرْدِ وَزَمِ اَوْلَه اَنَكُ صُجْبَتِنْدَن عَرَقِ
 النَّسَاظَا هَرِ اَوْلَه **حليت** اَرَسْتَطَالِيْسِرِ اِيْدِرِ هَرِ عَوْرَتِنَكِ
 كِه بُوِي مِعْنَدِلِ اَوْلَه وَاَزُونِ سِجَلُو وَيَقِي يُوَزَلُو وَقَرَه
 كُوَزَلُو وَحَقَه اَغْرَلُو وَچَا تُقُ قَاشَلُو وَيُمَشَقُ تَنَلُو وَنَصِيحِ
 زَبَانِ وَخُوشِ اَرَاَنْ وَايْنِجَه بَلَاوُ وَاَقُ وَقَزَلِ وَخُوبِ حَرَكَاتِ

وَ نَا زَلُو وَ خِرَامَانِ يُوْرِيْشُوْ وَ كَيْخِ وَ يِيْكَ اُوْجَلِيْ اُوْلَا دَلَاكْتِ
 اِيْدِرْ كِهْ اَنْكْ مَوْضِعِ مَخْصُوْصِيْ كَرْمُوْرِ مَرْدُوْرِ وَ عَايِيْتِ
 يَحْلَا وَ نَلُوْدُوْرِ وَ لَذَنْ لُوْدُوْرِ وَ اَنُوْكَ صَحْبَتِ جَمِيْعِ رَا حْتَلِيْقِ
 وَ مَنَفِيْعَةِ اُوْلِهْ چُوْنِكِهْ شُنْكْ كِبِ نَا زِيْنِ ظَرِيْفِ وَ لَطِيْفِ
 وَ خُوْبِ جَهْرَهْ وَ سَرُوْ قَا مَتَا لَهْ كِرَهْ نَقْدَرْ كِهْ جَا نِ تَنَنْ اُوْلِهْ
 مَعْطَلْ اُوْلَمَقْ كَرَا كْ زِيْوَا كِهْ صَدِيْ يُوْ قُدُوْرِ وَ اَرِيْ سَبِكْ
 اِيْدِرْ وَ بَدَنْ دَنْ ثِقَلِيْتِ زَا يِلْ اِيْدِرْ وَ كُوْشْكْ نِشَا طِيْنِ
 زِيَادَهْ اِيْدِرْ **فصل** اِنْ بِيَانِ اِيْدِرْ كِهْ ضَعْفِ
 اُوْلَمَقْ جِمَاعِدَنْ نَهْ سَبِيْدَنْ دُوْرِ بِلِكْشَلْ كِهْ ضَعْفِ جِمَاعِ دَرْتِ
 اَنْدَا مَكْ ضَعْفِنْدَنْ دُوْرِ اُوْلِ دِمَا غَكْ ضَعْفِنْدَنْ وَ اَنُوْكَ
 عَلَا مَتِيْ اُوْلَدِرْ كِهْ جِمَاعِدَنْ لَذَنْ وَ حَلَا وِتْ بِلِيْمَرْ وَ ذَكْرِ
 سُنْتِ اُوْرُوْرِ وَ اَنُوْكَ سَبِيْبِيْ بِلَعْمَدُوْرِ اَلْتَدَهْ سُوْقَدَنْ جِمَاعِ
 اِيْدِمَرْ وَ اِيْ كَبِيْجِيْ يِرْ كْ ضَعِيْفِ لَعْنَدَنْ دُوْرِ اَنْكْ عَلَا مَتِ

اولدۇر كه اوتانۇر و يا قرق و بىندە بىل بىلمك واقع اولور
 اوچىجى جگر ضعيف لغندندۇر و انوك نشان اولدۇر كه مېنى
 از اولور و هر رقتى اولر قيو اولمز در ربحى ذكرك و خاينك
 ضعيف لغندن اولر و انك نشان اولدۇر كه ذكر صولش اولر
 و قيامه ككز و خايه دخى ضعيف اولر دقت اولر كه مېنى
 اولمز و اگر اولور سه دخى رقتى و قسره اولر و بونسنه ان
 جماع چوق زمان ترك اتمك دن واقع اولر و علاجى انوك
 اولدۇر كه اولر دماغى بلغم دن تنقيه ايدلر قصد ر مغله و يا
 اسهال اتمك له و هم غر عن اندر كر و دايه ترياق كبير
 ايدلر كر حاجت قدرى و مهدى قولى ايدلر شول اولر له كه
 معديه ثوتت وين اطرفيل كپ و گوارش عود و مصطكى كپ
فصل يورك ضعيفند در بلك كرك در هر چه
 يورك ضعيفندن اولسه علاجى انوك اولدۇر كه معجون مفرح

اسْتِعْمَالِ يَدِكُ كِهْ اَنْكَ تَقْوِيَتْلَهْ يَوْمَك قُوْت بُوْلَهْ وَاكْر
 ذَكْرَدَهْ يَاخَايْد سَوْقَلَق عَارِضْ اَدْلَسَهْ كَرَك كِهْ ذَكْر اِنْجَلَهْ
 وَصَوْقَدَ ضَعِيْفَرُقْ وَاِسِيْدَ قُوْبِرُقْ اَوْلَهْ اَيْلَهْ اَوْلَسَهْ هَمْ
 يُوْرَاكَهْ وَهَمْ رِمَاعَهْ عِلَاجِ اِتْمَك كَرَك نِشَانِ اَنْكَ اَوْلَدُرَكِهْ
 ذَكْر وَخَاصُوْقْ اَوْلَهْ زَهْم مَنِي كِيْج كَلَهْ وَهَمْ اَز اَوْلَهْ رَرِيْق
 اَوْلَهْ وَاَلَدَاتُ بُوْلِيَهْ عِلَاجِ اَوْلَدُرَكِهْ زَنْجَبِيْلُ پُرُوْرَدَهْ وَجَوَارِيْنِ
 زَعْفَرَانِ جَوَارِيْنِ سَفَنُقُوْرَا سْتِعْمَالِ يَدِهْ وَاِسِيْ يَاعْلَدُرَكِهْ
 اِيْكِيْ نَدَامِنِ بِلَهْ اَوَاكْر وَغِدَالرَدَهْ اَز صُوْبِيَهْ وَحَقِيْ صَغَانِيْلَهْ
 بِشْمِشِ قَلِيَهْ يِيَهْ وَزَنْجَبِيْلُ وَخُوْلِيْجَانُ وَدَارِ فُلْفُلُ هَرْبِرِيْنِ
 دُكُلِسْلَهْ اَز رِيْنَهْ اَكَاكْر وَبُوْجُوَارِيْنِ كَرَك صَنْعَتِيْنِ يَرِيْنَهْ
 بِيَانِ اِيْدُوْر **فصل** جِكْرَكِ ضَعِيْفَنْدَهْ دُرَاوْلِكِهْ
 جِكْرَكِ ضَعِيْفَنْدَن اَوْلَهْ عِلَامَتِ اَوْلَدُرَكِهْ تَنِي اَرُقْ اَوْلَهْ وَ
 مَنِي اَز اَوْلَهْ قَلَهْ مَنِي اَكْر سَوْقَدَن وَقُوْرَلِقْدَن اَوْلُوْر وَ

اُولَئِكَ مِرَاجُ قُوْرٍ لِعِنْدَتِ اُولَئِكَ نِشَانِ اَوْلَادِ رُكَّهِ مِثْلِ اَنْزَالِ
 اَوْلَادِ قَدَّ لَدَّتْ بُولِيَهْ اَنْكَ عَلَاجِ اَوْلَادِ رُكَّهِ بِجِدِّ حَمَامَهْ كَرَهْ
 اَمَّا اَوْلَادِ حَمَامٍ مُعْنَدِلِ اُولَئِكَ وَاَكْنَ اِفْرَاطِلَهْ اَوْ تَرْمِيَهْ وَهَرَكْنَ
 قِرْلِ سِرَكِي تَرَنَكِي سَهْ مَمْرُوحِ اَيْدِ اِحَاكِرْ وَتَانَهْ بِالغِي بَرِيَانِ
 اَيْدِيَهْ وَكَبَابِ اَيْدِ اَنْ صُوغَانِلَهْ يِيَهْ وَتَاوَقَاتِ تَرْوَهْ
 كُو كَرَجِنِ يُوْرِسِنِ وَخُوْدِ اَشِنِ يَمَكِ اِيُوْدُرْ وَخُرْمَايِ سُدْ
 اِيَجِنْدَهْ اَصْلِيَهْ يِيَا اِيُوْدُرْ وَبُوْنَلِرْ هَرِي سِي يَرِنْدَهْ كَلِسَرْدُرْ
فصل بِلِكَلِ كِهْ چُونِ ضَعْفِ جَمَاعِ بُدُوْدَتْدَنِ
 اُولَئِكَ وَاِيَكِي خَايَهْ سَدِ وَبِخُشَكِ اُولَئِكَ اَنْكَ نِشَانِ اَوْلَادِ رُكَّهِ
 مِثْلِ اَنْكَلَهْ وَدُكُشَرِ اُولَئِكَ وَدُشُوْرِ لِعِنْدَهْ كَلَهْ وَلَدَّتْ بُولِيَا
 اَنْكَ عَلَاجِ اَوْلَادِ رُكَّهِ كِهْ غِذَالِرْدَنِ تَقَّاحِ غِذَالِرْ يَدُوْرَالِدِ
 قَلِيَهْ كِبِ سَمُوْرَاتِلَهْ وَچُوْقِ صُوغَانِلَهْ وَخُوْدِ اَشِي كِبِ وَهَرِي سَهْ
 سَرَجَهْ اَيْتِلَهْ وَزَنْجَبِيْلِ پَرُوْرَدَهْ وَيَا قَلِي طُوْرِلَهْ وَطُنَلُوْرِنَمِ يِيَا

وَيَا سَمِينَ يَا غِنُ قَصِينِلَهْ اَزْ كَرُ وَا نُو كِلَهْ ذَكِرْنِ وَا خَا يَهْ سِنِ
 وَا قَا صِفِنِ اَوْ مَقْ كَرَكْ وَا كَرْمِنِي قَرَا رِنْدَهْ اَوْلَسَهْ وَ ذَكْرُ قَوَامَهْ
 كَلَسَهْ وَ تَنِنْدَهْ بَرْدُرُو اَرْ قَلُقْ اَوْلَسَهْ اَنْكْ عِلَاجِ تَنِي سَمْنَمَكْ
 كَرَكْ وَا چُوقْ اِسْمِي نَدَا رِي لَهْ وَ نَفَاخْ نَسَلَرَهْ وَ اِسْمِي يَا غَلْنُ لَهْ
 اَنْدَا مِّنْ اَوْ مَقْ كَرَكْ وَ بَرْدُرُو سِي دَخِي مَا دَهْ اَكْسُ كُو كِنْدَنِ
 اَوْ كَرُ شُو يِلَهْ كِهْ تَنِ سَمْنَا وَا كَرِي دِ اَكْسُ وَا كَرُ قَوَامَهْ كَلَزْ
 زِيَا ذَكْرُ يِلَهْ كِر لُو رُ قَوَامَهْ كَلُو رُ اَنْكْ عِلَاجِي اَوْلَدُرُ كِهْ
 اِسْمِي غِذَا لَرُ وَ دَكْلَدُرُ اَمَّا بَا قِلَادَنِ هَمُ چُوقْ غِذَا لَرُ حَا صِلِدِ
 اَوْ كَرُ وَ هَمُ نَفَا خَدُرُ وَ جَوَا رِ شِنِ زَرْ عَوِي مَكْ نَا فِيعْ اَوْلَهْ
فصل شُونَدَنِ كَمِ حَمَاعِ اِتْمَكْ مُخَا طَرُ دُرُ اَكْرُ

اَبْنَلَرُ عَطِي رُ حَطَرُ لُو اَوْلَهْ اَوْلَا وَا غَلْنِ جَقْلَرُ اِتْمَكْ كَرَكْ دَخِي
 صِي رُدُرُ وَا شُولُ كَسَلَرُ كِهْ چُوقْ يُو رِ مِشْ اَوْلَا لَرُ وَا يَا تْ
 سَكْرِ شِشْ وَا يَا چُوقْ اِشَلِشْ اَوْلَا وَا يُو رِ لِشْ اَوْلَا بِنُكْ كِبِ

جَمَاعِدُنْ اِحْتِرَانِ اَتْمَكْ كَرَكْ وَ هَرَجَمَانْدَنْ جَمَاعِ اَتْمَكْ كَرَكْ
 خُصُوصًا جُوقْ دَرْمَكْدَنْ صُكْرُ وَ دَخِي طَعَامِ مَعْدَدَه هَضْمِ
 اَوْلَدِيْنَ اَتْمَلِرْ وَ اَكْرَدِ لَسَكْ كِه جُوقْ جَمَاعِ اِيْدَسِنْ وَ كِنَه
 جَمَاعِدُنْ دَخِي قَلِيَانِ كَرَكْ كِمِ بَرَقَاجِ نَسْنَدَنْ سَتَنَاسِنْ
 اَوْلَ تَبُولِ اَتْمَكْ حَاجَتَا اَوْلَدُجَه فِي اَلْحَالِ تَبُولِ اِيْدَسِنْ اِيكِنِي
 سَكْرَتْمَكْدَنْ وَ جُوقْ بِيَانِ بُوْرِيْمَكْدَنْ اَوْ جُوقِ حَمَامِ
 اِيچِنْدَه جُوقْ دَرْمَكْدَنْ دُرْدُجِي كِه بَلَرْدَه جُوقْ اَوْ يَانُوقْ
 اَوْلَمَقْدَنْ بَشِي جُوقَاتِ قُرُشْمَقْدَنْ اَلْتَبِيحِي قُرُشْمَقْدَنْ وَ
 اِسْمَالِدَنْ يِدِيحِي صَوْلِ پَهْلُوَانِ يَا تَبِ جَمَاعِ اَتْمَكْدَنْ
 سَكْرِيحِي اِيَاقْ اَزِرِنَه جَمَاعِ اَتْمَكْدَنْ طَفْرُجِي اَكْتَلَرِيْمَكْدَنْ
 اَوْ جُوقِ صُوصَايِحْتِ اَسِي صُوقِ جُوقِ اِيچْمَكْدَنْ بُو جَمَلِسِي كِه
 وَ اَنْ دُرْدُكْرِي سُسْتِ اِيلَرِ وَ مَنِي اَكْسَرِ **فصل**
 غِذَالِدَه دُرْ بِلِكْدَلِ كِه غِذَالِرْ كِه اَنْدَنْ جُوقِ مَنِي اَوْلَرِ وَ

باقی دوا کردن بیکر کدر زیرا که دارو اولاً که منی زیاده
 این اما غذای تویت و منفعت اندن ارتق اوله و غذا که
 انده حرارت و رطوبت اوله و غلیظ اوله تا اندن قوت و
 نفع حاصل اوله بوايشه اول لا یتق اوله و غذا که لا یتقدر
 قلبه گزردر تانه سمنائله و نخود و باقله انوکله یارو
 قویا کر که بنک اینجند غلیظ رطوبت وارد و چوق غذا
 و یوز و دخی بنک اینجند نفعی وارد کر که چون بیاتر اول
 نفع ذکرده حاصل اول کر صغان دخی اینجین در کر که بنک اینجند
 غلیظ رطوبت وارد و تحریک ایدجیدر و منی زیاده
 ایدر و بوگر کی اسیدرانی بله قویم کرک و اگر دخی قوی
 حاجت الرسه زنجبیل و شقاق و دار فلفل بله یاری
 فللر تا مقصود حاصل اوله اگر دخی قویم حاجت اولرسه
 تانه سدیم کرک درم اینجند حرما اصلنشر اوله و غلیظ

نَسْنَدُكِهِ اَنْدَه جَرَارَتٌ مَحْرَكَةٌ اَوْ لَه قَاصِنِي كِبِ قُوَّتِ
 جَرَارَتٌ وَنَفْحٌ اَنْدَه جَوْقُدُ وَصَوْغَانٌ وَخَرْدَلٌ وَكَنْدَنَا
 وَنِكِه بُوَكِه بَكْرَدُ وَارِسَه طَعَامِنَه يَارِي قَلَلُرُ اَمَّا اَنْدُرُكُ كِه
 مَزِاجِلِي سِي اَوْ لَه بُوَاسِي نَسْنَدِي يَدُر سَلَا لَاشُولُ يَاغَلُرُ
 كِه زِكْرُ اَوْلِيَسَا اَنْدَن زَكْرِنَه دُر نَلُو وَاوَلِكِه كَفَه دُر نَلُو
 اَيَاغِي كَفِنَه دُر نَلُو تَا كِه مَقْصُودٌ حَاصِلٌ اَوْلَه **اَلْحَبِي بَاب**
 جِمَاعَه قُوَّتِ اَيِدُنْ غَذَارِي بَيَانِ اَيِدُنْ حَمِيرُ سَا اَتَمَكُ وَ
 اَوْغَلَقَاتِ وَبَلْجَاتِ وَكُوَكُرُ جِينَاتِ كِه يَاوَرِي اَوْلَه وَ
 تَانَه بَالِقُ وَبِرِيَانُ اَوْلَشِ بَاشُ وَكَكَلِكَاتِ وَفَازَاتِ
 وَسَرْجَهَاتِ وَبَمِيدَه وَتَانَه سُدُ وَكَشُورُ وَشَلْغَمُ وَاقُ
 نُحُورُ وَكَنْدَنَه وَبَغْدَايُ وَبَالُ وَسَغْرِيَاغِي وَكُوَكِنَارُ
 اَبْجِي وَفَسْتِقُ وَفَنْدُقُ وَبَادَامُ وَيَاشُ اَنْجِي وَهِنْدَسْتَانُ
 قُوَزِ نَكُ اَبْجِي وَاقُ سُوَسْمُ وَيَاشُ حُرْمَا بُوَدُ كَلِي جِمَاعَه قُوَّتِ دِيرُ

وَصِنِّي زِيَادَةَ قَلْبٍ **اَوْجِحِي بَاب** اَدْوِيَهُ مُفَدَّه بَيَان
 اِيْدِرْكَه جَمَاعَه قُوْتٍ وَيِرْزُ مُشْكَ عَنَبٍ زَعْفَرَانٍ اَنِيْسُوْنِ حُبِّ
 الْقَلْقُلِ قَرْنَقُلٍ طَلُوْقَطٍ شَقَاقُلٍ عُوْدِ صِنْدِي تَرْجُجِ قَابِ
 خَوْلَجَانِ دَارِجِيْنِي سُوْرِيْحَانِ اِرْسَلَانِ يَاعِي كَلِيَاغِي
 خَشِيْنَاش بِلْسَانِ يَاعِي عَصْفُوْرِيْحَمِ هَلِيْلَه بَلِيْلَه اَمَلَه تَرْكِيْبِي
 اَيُوْنِ دَانَه چَادِرِ اَدْوِيَهُ مُفَدَّه بُوْنْدِرْكَه مُجَامَعَنَه قُوْتٍ
 وَيِرْزُ **دِرْدِيْحِي بَاب** اَدْوِيَهُ مُرْكَبَه بَيَان اِيْدِرْكَه
 شَهْوَتِ اَرْتُرْ اَلْتِ دِرْمِ اَنْ سُوْعَانِ اَلَاْسِنِ وَاَشَقِ دُعْمِيَاْسِنِ
 وَسِرْمِشِ اِنْكِ يَاعْنِدْ قُوْرَاْسِنِ وَبِرْكَوْكَرْجِيْنِ يُوْرِيْسِنِ كِه
 سَمَزْ اَوْلَا اَنْوَكَلَه بِرْچَلْمَكِ اِيْحِنَه قِيَاْسِنِ وَاوْزِرِنَه بِرْزُصُو
 قِيَاْرٍ وَبِرْاَوْجِ بَكْرُجَه وَبِرْاَوْجِ نَخُوْدِ نِيْمِ كُوْتِ اَوْلِشِ بِلَه
 چَلْمَكَه قِيَه وَچَلْمَكُوْكَ اَغْزِنَه قِيَقَاْوِنِ وَزِمِ اَوْدِرْكَه قِيْنِدَه
 تَاْمَهْدَا اَوْلِيْحَه قُوْيَا اَنْدَنْ صُكْرَه بِرْدِرْمِ دَارِجِيْنِي وَبِحَقِّ دِرْمِ

خولجان هر برین میشق در کلد و از رنه آکار و برز
 سقنقور طوزن آکار و اول خیس سوزا تمکدن طغریوب
 تریدایدن اول ات بیه صکره شوز با سیله تریدن بیه که
 ذکره قنی ایدن و منی زیاده ایدن و بکگره قوت و پرز
 و حرارت زیاده ایدن و بدنی سهریدن و پورکه قوت پرز
 و کوشک شاذلین زیاده ایدن و کوزک نورین دخی زیاده
 ایدن **بردر لوغدا دخی** آلاسن بر قاج کوگرچین یا ورین که سمن
 اوله اواق طغریاسن و قاز یا عن اردلسن و اول یا ورین نوکله
 قوراسن و برز خود شکافته سن قیاسن و برز صوقیاسن
 و چلک قیاسن و نرم اودله بشراسن تا که مهرا اولنجه
 و سقنقور طوزن قیاسن و خمیر سن آتمکی تریدایدن و
 بردرم دارجینی و بچق درم خولجان میشق دکلیش از رنه
 بچه و بیه و اگر اکشی در سه تریخ و یا نارنج سقه بیه

وَبِرْزْ شُكْرِهِ خِي قُوِيَهُ بُوْعِدَا مَنِي زِيَادَهُ اِيْدَرُ وَبُكْرُكِهِ قُوْتَهُ
 اِيْدَرُ شُوِيَكِهِ كِه اَكْرَاوْنُ كَرْجَمَاعِ اِيْدَرُ سَه تَنِي هَرُ كَرْسَسْتِ اَوْلِيَه
 وَآرَلِكِنَه نَقْضَانِ اَوْلِيَه وَشَاذِمَانِ اِيْدَرُ وَشَهْوَتِ اُزْرِنَه
 حَرِيصِ اِيْدَرُ **بِرْ دَرُ لَوَاشِ دَخِي** سَمْنَانُكَ فَرَجَسِنِ الْاَسِنِ رَايَكِي
 اَوْلِ قَدَدَرُ تَانِ اَقِ سُوْعَانِ الْاَسِنِ وَآوَقِ طَقَرِ يَاسِنِ وَبِرْجُلِكِهِ
 قِيَاسِنِ وَحَاجَتِ قَدَرِ اُزْرِنَه صُوْقِيَاسِنِ اَنْدَنِ صُكْرِهِ بِيْتَرَسِنِ
 وَبِرْ دَرُ مَه قَرْنَقَلِ يَمِشَقُ دُكَلِشِ وَتَفَقُّوْرُ طُوْرِي بَرَلَه اِيْدَرُ
 جَكِنَه يَقِيْنِ بَرَعَه وَخِيْبِ سَمْنَانُكَ كِنَه دُغْرِيْبِ تَرِيْدِ اِيْدَرُ
 يِيَه كِه مَزَاجِي سَيِّدَرُ وَبُكْرُكِي قُوِي اِيْدَرُ وَغُوْرُنُكَ فَرَجِنِ
 زِيَادَه اِيْدَرُ وَقَانِي زِيَادَه اِيْدَرُ وَذَكْرِي قُوِي اِيْدَرُ وَنَقْدَرُ كَرْكَسَه
 جَمَاعَه قَادِرِ رَا اِيْدَرُ **صِفَتِ كَبَابِ** اِيْرُكَلِكِ شَشَكِ اِيْنِ الْاَسِنِ
 وَنِيْفَرَقِ اِيْدَاسِنِ يَعْني يَصِيْجَرَقُ وَغُرِيْ يَاسِنِ وَبِرْ يَكِي كَرْمِتِ
 اَوْجَعَه بَرِغَاسِنِ تَا قَرَلِ اَوْلِيَجَه وَبُوَاتِ اُزْرِنَه بَرِغَاسِنِ بِيْتَه

حَاجَتِ مِقْدَارِ سَقَنَقُورِ طُوزِ اَكَا سِنِ وَيَا سِنِ وَالْتِ
 سَاعُنْدُنْ صُكْرَ جِمَاعِهِ اَعَا زَا يَدَا سِنِ تَا كِه مَحَا يِبِ كُورَا سِنِ هَمَرِ
 تَنِي سَمُرْدُرُ وَ ذَكْرِي قُورِي وَ قَا نِمَرِ اَيْدُرُ وَ بَكْرِي قَزَلِ اَيْدُرُ
صِفَتِ كُورَا بِ بَرَسْمَرِ قَا زِي اَلَا لَرُ وَيَا بَرَسْمَرِ تَا وَ قِي
 كِه بُلُجِ اُولَا بَغْرُ لِيَا سِنِ وَ اِيچِي يَا غِنِ قُورَا سِنِ وَ اَتُوزِ دَرَمِ مِقْدَارِ
 هِنْدِ سَتَانِ قُوزِي اِيچِي كِه تَانِ اُولَا وَ تَانِ سُدَا يِيچِنِه بَرِغِه
 وَ اَوْنِ اِيكِي دَرَمِ نَبَاتِ شَكْرِ وَ اَوْنِ اِيكِي دَرَمِ اَقْ خَشْتَا شِ نَحْمِ وَ
 بَرِ دَرَمِ زَعْفَرَانِ بُو جَلِه يُمُ شَقِ دُكَلَرُ وَ اَوْنِ سُدُ بَرَكِه بَرِ چَلْمَكِ
 اِيچِنِه قِيَا لَرُ وَ چَلْمَكِي سَوْدِ اِيچِنِه قِيَا لَرُ وَ بَرِ سَقَنَقُورِ طُوزِ
 قِيَا لَرُ وَ اَوْنِ قَا زِي يَا تُو قِي اَوْنِ چَلْمَكِ اَزِ رِنِه اَصَالِ تَا كِه بَرِيَا تِ
 اُولَا اَنْدُنْ صُكْرَ اِيكْسِنِ دَخِي چِقَا رَلَرُ يِيَا لَرُ كِه بَكْرِي اَسِيْدُ
 وَ مَنِي زَا يَادِه اَيْدُرُ وَ نَشَا طِ اَزِ تَرُرُ وَ هِيچِ نَقْصَانِ اَوْلِيَه وَ
 نَقْدَرُ كِه جِمَاعِ اِيْدَرَسِه وَ اَرُو كِ عَوْرَتِكِ اَنْدَا سِنِ كَرَمِ وَ نَزَمِ اِيْدِه

وَبُكْرِي قَزَلٍ وَتَانِ اَيْدَرٍ وَخَامٍ عَلِيْظٍ بَلْمَرِيٍّ وَقَوْلِيْخِي زَايِلِ اَيْلَرِ
 وَقَانِ صَافِي اَيْدَرِ **صِفَتِ هَرِيْسه** كِه اَرَلِكِي اَرَرُورُوزِكِرِي
 دَايِر قَوَامَه كَتَر دُكَلِيْش بَعْدَاي اَيْلِي رِطَلِ وَ سَمُ قِيُوْنِ اَتِ
 بَش رِطَلِ اَلَا رُجُلَه كِه قِيَا رُ وَ حَاجَتِ قَدَرِي صُو قِيَا رُ
 وَ بَشِ دَا رُ وَ تَانِ سُدَايِكِي سُدَقَدَرِ وَ اَلْتَمِشِ دَرِيْمِ هِنْدِيْسْتَانِ
 قُوْزِ نَكِ اَيْچِ يُمِشَقِ دُكَلِيْشِ وَ اَنُوْزِ دَرِيْمِ قَا زِ يَغِي بِلَه قِيَا قِيْنَدَه
 پَسِ هَرِيْسه كِيچِيْلَه بَحْدِ قَرِشْدَنِ وَ اَوَّلِ سُدِي بِلَه قَرِشْدَرِ
 وَ بَرِ دَرِيْمِ دَا رُجِيْنِي وَ يِچِي دَرِيْمِ خُو لِيْجَانِ هَرِيْرِنِ يُمِشَقِ
 دُكَا سِنِ وَ هَرِيْسِنِكِ اَز رِنَه سِجَا سِنِ وَ حَاجَتِ مِقْدَارِي قُوْزِ
 يَا غِنِ قِيَا سِنِ وَ مَبَاخِ يِيَا رُ كِه قُوْتِ عَظِيْمِ حَاصِلِ اَوَّلَه وَ مَعِي
 زِيَادَه اَوَّلَه وَ يُوْمَرَكِه قُوْتِ وَيِرِ وَ نِشَا طِي زِيَادَه اَيْدِه وَ اَعْضَايِ
 رِيْسِيَه تَمَامِ قُوْتِ وَيِرِ وَ مَثَانَه اَيْدِه دُكَلِيْشِ قَزَلِ اَيْلَرِ وَ عُو
 رَتَلَرِي سَمِيْدَرِ وَ اَنْدَا مِ كَرَمِ وَ نَزَمِ اَيْلَرِ وَ سَاچِي اُوْزُنِ اَيْدَرِ

صفرای و سودای زایل یلد و آری جماعه قادر نایک
صفت جلاوا که جماعه قوت و پرز بر رطل سزیش بال و
 بر رطل آق صوغان سوین لاسن بر برینه قمشد راسن و نرم
 اوده قرامه کتر اندن صکره اوجقدن اندن قویا صویا اندن
 صکره ایکی درم میشق دکلش زعفران قویا و کچیله قمشد
 و بر سرجه قباقیه و هر کون بوجلوان او تزد درم آجله بیا که
 منی زیاده ایدر و جماعه تمام قوت و بر **صفت هرینه** که
 جماعه قوت و پر طنلو کثیر عا لاسن نقد در لرسک و داش
 قابن یوناسن و اندن صکره رند یله یوناسن ایلک کب کچوراسن
 و بر یکی چله که قیاسن و بر تنوع قیاسن که اگر بایست اولمیه
 و بر کجه قیاسن و یار نداسی کن ای رطل سزیش بال و زنجیل
 و قرنفل و جوز و دارچینی و خرنجان هر برندن بر درم
 زعفران اوچ درم دکل میشق دکلش و النش و بجز درم عنبر

خَاصُّ يُمِشَّقُ دُكُلِشْ أَخْرَقِيْمَغْنَدَنْ اِيچِنَه بَرِغَالَرُ وَقَرِشْدُ رَكْرُ
 پَسْ اَوْلَاتِقْ طَغْرَشْشِ كَشُورِي قَنَارَكْرُ وَاوُلْ بَالْ اِيچِنَه قِيَاكْرُ
 تَابُرْ بَرِيكْ قِرَامْ دُونَه اَنْدَنْ اودْدَنْ اِنْدَرْ بَرُ قُوْيَاكْرُ قَاوُويَه
 اَنْدَنْ هَرْكُونْ اَوْتُرْ دَرَمْ اَجْلَاجَه يِيَاكْرُ كِه بَكْرُ كِي اِسِدْرُ وِمِي
 اَرْتُرُ وِصْفَرِي وِسُودَايِ زَايِلْ اِيْدَرْ وِمَغْرِي دُولْدُ رُو
 نَقْدَرْ دِرْ سَه جِمَاعَه قَاوِرْ اِيْلَرْ **بَشِيحِي بَابْ** شَرَابَرْ
 كِه بِيَا نِنْدَنْ دِرْ كِه جِمَاعَه قُوْتْ اِيْلَرْ مَثَلْتِ شَرِي بُو بَايْدَنْ مَنَابِ
 دُرْ اَمَّا شَرَابُكْ اَزِي يِكْرُ كَدُرْ وِچُوغْنَدَنْ زِيَاكِه شَرَابِ كِه
 اَنَاوَلْدُ تَنْدَنْ طُوْرُ كِيْدُرْ طَعَامَنْ اَكْرُ طُوْرُ چُوْرُ اَوْلَسَه طَعَامِ
 فَسَادَه وِيْرْدُ چُونْ شَرَابِ رَاخِي اَز اِيچَالِرْ طَعَامِ هَضْمِ اِيْدَنْ وِيْدَنْ
 سَمِ دُرْ وَا دِي طَرَبَنَاكْ اِيْلَرْ شُعْلُ شَرَابِ كِه قَا فِي صَالِحِي اِيْدَنْ
 وَا رَلِكِي اَرْتُرُ وِچِي حَضْرِي اَوْلَمَزْ وِجِمَاعَه قَايْدَنْ اِيْدَرْ اَوْلَدُ كِه
 اَلَاكْرُ اَوْ دُرْ شَرَابِي كِه لَعْلِ رَنُكْ اَوْلَه اَوْچِ رِطْلِ وِسَرِشِشِ

مقبول

صَانِي بَالِ بِرِطْلِ اِكْسِنِ بِرِطَجَرِيَه قِيَالَر وَدَارِجِيَنِي وَزَجِيَلِي
 وَجَوْزَهَرِي بَرِنْدَانِ بِرِ دَرَمِ مِشَقِ رُكْكَرِ وَبِرِ بَرِ اِيْمِنَه قِيَالَر
 بَغْلِيَالَر وَارُلْ شَرَابِ اِيْمِنِكِ بِلَه قِيَنْدَرُ كَفِنِ الْاَكْرَاوُودِنِ
 اِنْدَرُكِرْ تَاَصُوِيَه پَسِ بِيْحِي دَرَمِ مِشَقِ وَبِيْحِي دَرَمِ عَنْبَرِ وَبِيْحِي
 دَرَمِ عُوْدِ هِنْدِي رَاوُجِ دَرَمِ زَعْفَرَانِ جُمْلَه سِنِ مِشَقِ دُوْكَرِ
 وَبُوْ شَرَابِ اِيْمِنِكِ حَلِ اِيْدَالَر وَبِرِ پَاكِ صِرْحَه قِيَالَر وَجَابِ
 وَتِنْدَكِ اُوْزُدِ رَهْمَنِ بِيْحِي بِرِطْلِ سُوْقِ سُوِيْلَه مُمَزِجِ اِيْدَبِ
 اِيْجَالَرِكِه عَايِنِدَن نَاْفِعِ اَوْلَه مَعْدِيَه قُوْتِ وِيْرَه وَطَعَامِ هَضْمِ
 اَيْلِيَه وَتَنِي سَمْنَايِدِن وَبِكْرِي قِرْلِ اَيْلِيَه وَذَكْرِي قَايِرِ وَقَاتِي
 اَيْلِيَه وَعُوْدَتَلَرِي سَمْنِيَدِن وَنَازِكِ اِنْدَامِ وَجَمَالِنِ كُوْمُكُفِ

اَيْلِيَه وَفَرَجَلَرِنِي سِي دَرَمِ اَيْلِيَه وَانْ جَمَاعَتِنِ تَمَامِ قُوْتِ
 وِيْرَه شُوِيْلَه كِه نَقْدَرُ مَحْبُوْبِ اَوْلَسَه هَرِ بَرِي خَشِنُوْدِ اَيْلِيَه
 وَهَرِ كِرْضَرُ وَنُقْضَانِ اِيْرَشْمِيَه **التبجي**

جَوَارِشُ وَ مَعَاجِينُ بَابِنْدُ دُرْكَهٖ جَمَاعَهُ قُوَّتِ دِرُّرِ اَوْ تَلْرِ
 دَارِ فُلْفُلُ وَ زَنْجَبِيلُ هَرِّ بَرِنْدَن اِيكِي دِرْمِ بَلَسَانِ يَاعِي
 اِيكِي دِرْمِ عُنْبِ بَلَسَانِ يَاعِنْدَهٗ حَلِ اِيْدَاسِنِ وَ كِرُو قَلَاتِ
 اَوْ تَلْرِ يُمِشَقُ دُرْكَسِيْنِ وَ دُرُو كَلِي اَدُو يِهٖ اَعْمَرِي بَالِ قَنَاسِنِ مَعْجُونِ
 اِيْدَسِنِ مَرْطُوْبِ الْمِرْزَاجِ اَوْلَنَهٗ اِيكِي دِرْمِ وَ مَحْمُودُ الْمِرْدَاجِ
 اَوْلَنَهٗ بَرِ دِرْمِ كِفَايَتَا اِيْدُ **صِفَتِ جَوَارِشِ صَوْبَرِي الْاَسِنِ**
 كُوْكَشَنَارِ اِيْمِجِنْدَنِ وَ هِنْدُو سْتَانِ قُوْرِي اِيْمِجِنْدَنِ كِهٖ تَانَهٗ
 اَوْلَهٗ هَرِّ بَرِنْدَنِ اَوْ تَرِ دِرْمِ خُوْلِيْحَانِ اَلْتِ دِرْمِ قُوْذَرِي قَزَلِ
 وَاَقِ وَ شَقَا قُلِّ وَ نَارِ مَسْكَ هَرِّ بَرِنْدَنِ دِرْمِ فَا يَنْدِ قُرُقِ
 دِرْمِ هَرِّ بَرِنْدَنِ يُمِشَقُ دُرْكَكَلِشِ وَ اَلْمِشِ اَوْلَهٗ فَا اِيكِي اَدُو يِهٖ
 اَعْمَرِي صَا فِي بَالِ قِيَا لَرِ مَعْجُونِ اِيْدُ كَرِ حَاجَتِ وَ قَنِيْنْدَهٗ بَرِ مِثْقَالِ
 دَخِي يَحْزِ مِثْقَالِ اِسْتِعْمَالِ اِيْدُ **صِفَتِ كُوَارِشِ زَرْعُوْنِي**
 زَرْعُوْنِي الْاَسِنِ قَبِي جِكِرِ دُرْكَكِنِ اِيْمِجِنِ وَ كُوْكَشَنَارِ اِيْمِجِنِ

وَجَبَّ الْقَلْقُلُ وَأَقْبَهَنَّ وَقِرْلُ بَهْمَنْ وَلسَانُ لِعَصَافِيَا
وَصَارُو وَقِرْلُ تُوذَرِي هَر بَرِنْدَن اَو زَرِ دَرَم قَاصِنِي وَصِنَاب
تُخْم وَنَلْفُلُ هَر بَرِنْدَن بِيَشِ دَرَم دُو كَلِي دُكَلِشُ وَالنَّمِشُ وَ
هِنْدُ سَتَان قُو زِي يَا غِيْلَه وَجَتْمَكُ يَا غِيْلَه اَو اَلرَّيْسُ لِي
اَدُو يَمِقْدَارِ كِنِي لِنِشِ بَالِ بَرَلَه مَعْجُونِ اِيْدَا لَر شَرِبْتِ بَشِ دَرَم
صَبَاحٌ وَهَر كِيْجَه بَشِ دَرَم بِيَا لَر وَانُو كُ عَقَبِنِجَه صِيغَرِ سُدِي
شَكْرُ بَرَلَه اِجَا لَر كِه عَظِيْمُ فَا يَدَا اِيْن **كُنْدَاكُ مَعْجُونِ**
كِه جَا عَه عَظِيْمُ فَا يَدَا اِيْدَا اَو تَدِرِ سُنْدِلُ هِنْدِي وَ قِرْلُ وَ
جُو زُو زَنْجِيْلُ وَ دَا رُ جِيْنِي هَر بَرِنْدَن بَشِ دَرَم سُو سَمُ مَقْشَرِ
النَّمِشِ دَرَم هَر بَرِنْدَن يَمِشَقُ رُ شَكْرُ وَ اِيْكِي اَدُو يَمِقْدَارِ كِفِ
النَّمِشِ بَالِ بَرَلَه مَعْجُونِ اِيْدَا لَر جَا جَت وَ قِنْدَه اَو نَ دَرِ هَمَه
مِقْدَارِي هَر كُن بِيَا لَر **بَرِ دَرَمِ مَعْجُونِ دَخِي كِه اَطْرَافِلِ ضَعِيْفِي لَر**
دِر لَر هَلِيْلَه كَابِلِي وَ بِيْلَه وَ اَمْلَه وَ قُلْفُلُ وَ دَا رُ قُلْفُلُ وَ زَنْجِيْلُ

هَر بَرِنْدَن اَوْجَرِ دَرَم قَزَل نُؤذَرِي دَسَارُوسِي وَ لِسَانُ
 الْعَصَا فِر وَ حَبُّ الْقَلْقُلُ وَ بَهْمَنُ وَ آق سُوْسَمُ هَر بَرِنْدَت
 اَوْ زَرِ دَر هَم نَبَات شَكْرِي كَرِم دَرِم هَر بَرِي دُكَلِشُ وَالنَّشْرُ
 وَ اِيكِي اَدُوِيه مِقْدَارِي بَالِ بَرِ لَه مَجْمُون اِيْدَالُو وَ قَرِقُ كُوْنْدَن
 صُكْرَه اسْتِعْمَال اِيْدَلُو رِي مِثْقَال **كُوَارِشِ زَرَعُوْفِي خُوْنِجَان**
 وَ شَقَا قُلُ وَ قَزَل نُؤذَرِي وَ آق نُؤذَرِي وَ خُصَنَ التَّعْلَبِ
 وَ قَزَل بَهْمَنُ وَ اَكْر وَ لِسَانُ الْعَصَا فِر هَر بَرِنْدَن اَوْجَرِ دَرَم
 حَبُّ لَبَانُ مَقَشُّ وَ حَبُّ الْبَلْسَانُ وَ حَبُّ الْقَلْقُلُ هَر بَرِنْدَن
 اَكْثَرِ دَرَم قَاوُنُ نَحْمِ اِيْحِي وَ حِيَا زِ نَحْمِ اِيْحِي وَ كَرْدَمَه نَحْمِ
 وَ كَنْدَنَه نَحْمِ وَ طَنَلُو سُوْغَانُ نَحْمِ وَ كَشْرُ نَحْمِ وَ شَلْفَامُ نَحْمِ
 وَ طُوْرُقُ اُوْتِ نَحْمِ وَ عَصْفُوْرُ نَحْمِ اِيْحِي وَ اَقْ خَشْتَا شُ نَحْمِ
 وَ اِيْحِي وَ هَلِيُوْنُ نَحْمِ وَ دَمُ بَرَقُ هَر بَرِنْدَن اَكْثَرِ دَرَم
 دَارِجِيْنِي دَقَرَنْقُلُ وَ سَبْلُ وَ اَسَا دُوْنُ وَ بَسِيَا سَه وَ نَارِ سِيْكُ

وَكَبَابَهُ وَسَعْدَ وَدَارِ فُلُقُ وَاقْرِفَهُ وَجَوْنَ بَوَاوَعُو دِحَامِ
 وَذَعْفَرَانَ هَرَبِرِدْنَ بَرْمِشْقَالَ هِنْدُ دُستَانِ تُوْرِي اِيحِي
 كِه تَانِ اُولَه وَكُوْكُنَارَا اِيحِي وَفُسْتِقْ وَتُوْرَا اِيحِي وَنَمَكْ
 مِسْكْ وَبَادَامِ اِيحِي وَبِنْدُوْ جِكْدِي اِيحِي وَقَابِ سُوَيْشِ سُوْسَمِ
 هَرَبِرِدْنَ بَشَرِ دِرْمِ زَنْجَبِيلِ وَحَبِّ الزَّكَمِ وَبُوْرَا اِيْدِنِ وَ
 قِسْطِ بَحْرِي شِيْرِي وَنَرِ نَحْمِ وَجِيَانِ اَوْتِ هَرَبِرِدْنَ اِكْشَرِ
 دِرْمِ جَمَلَسِيْنَ يَمِشَقْ دُشَكْرُ وَالْيَلُوْ وَايكِي اَدُوِيَه كِفِ النَّمِشِ
 بَالِ بَرَلَه مَعْجُوْنِ اِيْدَلَرِ وَحَاجَتِ وَقَتْنَدَه اِيكِي دِرْمِ قَدَمِي
 يِيَاكِرِ **جَوَارِشِ حَسَكْ** دِرْمِ بَتْرَقِ الْاَسِنِ يَمِشَقْ دُكَاْسِنِ
 وَالْيَاْسِنِ وَكِنَه يَابُتْرَقِ سُوِي بَرَلَه اَصْلِيَاْسِنِ وَكَلْكَدَه
 قُرِيْدَاْسِنِ وَكِنَه بَرْدِخِي بَتْرَقِ صُوِيْنَ قِيَاْسِنِ وَكِنَه قُرِيْدَاْسِنِ
 اُوچَكْرِ بُوِيْلَه اِيْدَاْسِنِ اَنْدَنُصَكْرَه كِنَه يَمِشَقْ دُشَكْرُ وَبَادَامِ اِيحِي
 بَرَلَه قُوْرَلَاْرَا نَدَنِ صُكْرَه يُوْرَا لِي دِرْمِ هَرَاقِ تَرَنْكِيْنِ وَقِرْلِ

اِنَّكَ سَدِيْقٌ خَلِيْدٌ اِيْدَانِ وَصَلْتِ اِيْدَانِ وَرَمَادُ بُرْلَهٗ قَوْمَهٗ
 كَتُوْرَسِنِ اَنْدَنُكْرَهٗ اَوْلُ دُكَلِيْشِ بِنِيْتِ اَنْوَكَلَهٗ مَعْمُوْنِ اِيْدَانِ
 دَتَانِ كُوْرَسِنِ تَاخْلُوَاكِيْ اَوْلَهٗ وَاَكِنِ قَتِيْ قُوْرَمِيَهٗ هَرِ كُوْنِ
 بُوْنْدَنِ اَوْنِ دِرْمِ اِيْمَرَهٗ وَاَوْنِ دِرْمِ كِيْجَهٗ يِيَهٗ وَاَلِيْفِ غَدَاكِرِ يِيَا
بِرْدِرْمُوْدَخِي اَوْلِ تَرِيْتِ دَخِي وَاَلِيْمِشِ بَرْتَقَدَنِ اَلَا سِنِ اَوْنِ
 دِرْمِ عَاقِرِ قَرْحَا وَرُجْمِيْلِ هَرِ بَرِنْدَنِ بَرِرْدِرْمِ اَقِ سَكْرَاوْنِ دِرْمِ
 هَرِ بَرِيْ يُمِشَقُ دُكَلِيْشِ وَكِفِ اَلِيْمِشِ بَا لِيْلَهٗ مَعْمُوْنِ اِيْدِ حَاجَتِ وَقَشْدَهٗ
 اِيْكِيْ دِرْمِ مَدَنِ اِرِيْجِ دِرْمِ دَكِ يِيَا لَرِ اَوْلِيْكَ مَقْصُوْدِ دِرْمِ يَسْاَوْلَهٗ
بِدِيْجِيْ بَا س شُوْلَا دُوِيَهٗ لَوَكِ يِيَا نِيْتَا دُرْ كِهٖ ذِكْرِيْ
 اَنْوَكَلَهٗ اَوَالِرِ تَاكِهٖ قِتَاوَلَهٗ وَجَمَاعِ اَزِرِنَهٗ قُوْتِ وِيْنِ رُكْسِ
 صُوْغَانِ اَلَا سِنِ وَمُوْزَكِ وَعَاقِرِ قَرْحَا هَرِ بَرِنْدَنِ بَرَاوَلَا يُمِشَقِ
 دُوْكَلِرِ وَسِيْغَرَاوَرِيْ بُرْلَهٗ يِيْفَرَا لَرِ وَذِكْرَا اَزِرِنَهٗ يِيَقُوَا يَدِ لَرِكِهٖ ذِكْرِيْ
 قِتَاوَلَهٗ وَتَهَامِ قُوْتِ وِيْنِ وَبُكْرِكِيْ اَسِيْدِ وَاَكِرِ قُوَا مَدَنِ سَكُوْنِ

اتمسه درمان اولد ز که برنج کورت صوق صویله یویه هان
 یتنه و اگر عورت بوطلای فرجه و قسوغنه درتته شولقد
 لذت و صفا حاصل اوله که شرح و بیانه کلیه **نوع دیگر**
 ایکی درم سداون درهم زنبق یاغی اون درم سوچی یاغی
 و پختی دانک مشک بزرگ اینجند حل ایسین و حاجت و قند
 ذکره و قاسغه درتته سن تمام فایده حاصل اوله **نوع دیگر**
 بلسان یاغی بر درم از لشر مسک پختی درهم هرین یا سمین
 یاغند حل اید و ذکره قاسغه و خاییه درتته **نوع دیگر**
 اوج درم خردل تخمین کاسین و میشق دو کاسین و یا سمین یاغیله
 قینداسین ذکره و خاییه درتسین **نوع دیگر** بر کف باک
 تخمین صوره قینداسین و تان اسی قیون سد بر که هر کن ذکره
 و قسغه بر کن آندن اسیله درتند **نوع دیگر** فلفل و قند
 خایه سی و قاصنی هر بر ندن پختی درم پنبق چکدی ایچی ایکی

دَرَمِ مَشْكَ بَرْدَانِكَ هَرِ بَرِنِ مِشَقِ دُوكَلَرِ زَبَقِ وَيَا يَاسَمِينِ
 يَاغِي بَرَلَه قَيْنْدَا كَرِ وَخَايِيَه وَقَسُوغَه دُرْتَلَرِ **نوع ديگر** فَرِيُونِ
 وَبُورَه هَرِ بَرِنْدَنِ بَجَقِ دَرِ هَمِ عَاقِرَه قَرَحَا بَرِ دَرَمِ مَسِكِ بَرْدَانِكَ
 دُكَلِسِنِي مِشَقِ دُكَلَرِ وَخَيْرِي يَاغِي وَيَا سُوخِي يَاغِي وَيَا زَبَقِ
 يَاغِي بَرَلَه قَيْنْدَا كَرِ وَذَكْنِ دُرْتَلَرِ **نوع ديگر** بَجَقِ دَرَمِ قَرَدِ
 اُودِي وَبَجَقِ دَانِكَ مِشَقِ دُكَلِسِنِ مَسِكِ زَكْسِ يَاغِنْدَه حَلِ اِيْدَا كَرِ
 وَذَكْنِ يِقُو اِيْدَا كَرِ وَاَكْرِبَرِ كُونَكِ ذَكْرِي نَه بُويسَه وَنَه كَلِسَه
 وَاَكْرَا لَبْرَلَه اُوسَلَرِ اُويشَسَه اُولِ قَالَجِدَنِ بَرِ نُوْعُدُرِ عِلَاجِ
 اُولَدُرِكِه قِسْطِ يَاغِي وَنَانِ دِينِ يَاغِي وَرَا زَقِي يَاغِي وَيَا سَمِينِ
 يَاغِي بَرَلَه دُكَلِسِنِ عَاقِرَه قَرَحَا حَلِ اِيْدَه دِيْمِرِكِرْمَا اِيْدَه اَنُو كَلَه
 اُولِ اِرْخَلَاصِ بُولَا **نوع ديگر** شَيْطَرِجِ هِنْدِي فَرِيُونِ وَفَلْفُلِ
 هَرِ بَرِنْدَنِ بَرِ دَرَمِ مِشَقِ دُكَلَرِ وَيَا سَمِينِ يَاغِنْدَه قَيْنْدَا كَرِ
 وَيَقُو اِيْدَا كَرِ وَاَكْرِ ذَكْرِكِ قَوَامَه كَلْمَدِكِي نِقْصَانِ رُطُوبَتِدَنِ

اولر سه علاج بود ز اجنه تخمین الاز ویشق دکله ارسلان
 یا غیله فرهم اید لر دز نلد تاکه کرو قرار نه کله و رطوبت علامت
 اولدر که ذکر همیشه صومش و نزار اوله مکرکه اسیدلر
 اول وقت یوکک واقع اوله اماقت اولیه **نوع دیگر** بخت
 دانک قصنی الاز شاف ایدالر و ذکرک دکونه صوقلر
 که فی الحال قوت ظاهر اوله دیلی ارتق شویله که مقصود
 جاعل اوله **نوع دیگر** بونه ارمنی و قاصنی هر برندن
 او تدرسم زبوق یاغنی یا خود یا سهین یاغنی برله قیند الرحل
 اید لر و ذکر او ز رینه طلا اید لر **نوع دیگر** زب تخم
 و گردمه تخم و عاقه قرچا هر برندن ایکی درسم پنبوق چکدی
 ایچی بر درم جمله سی میشق دکلیش زبوق یاغنی برله قیندالر
 و هر وقت اسیدب دکوی نوکله اولر **نوع دیگر** اون
 درهم آجی بارام یاغنی یوز درهم از مرشابنه قنالر و بر

دَرَمِ عَاقِرِ قَرَجَا وَبِرْدِ رَمِ قَسِطِ نَحْرِي وَبِحَقِّ دَرَمِ دَارِ جِنِّي
 وَبِحَقِّ دَرَمِ فُلْفُلٍ وَبِرْدِ رَمِ مَوْزِكٍ وَبِحَقِّ دَرَمِ هَرْمَبُونِ
 أَرْمَنِ يُمِشِقُ دُكُلْمِشَ وَالنَّمِشَ بُو شَرَابَهُ وَيَا غَةَ قَبْ قَبْ قَبْ قَبْ قَبْ قَبْ قَبْ
 تَأَيِّنْفِلَهُ أَوْلَ شَرَابِ كَدِّ هَمَانِ دَرَمِ يَاعِ قَالَهُ بَسْ بِحَقِّ دَرَمِ
 بَلَسَانِ يَاعِي وَبِرْدِ رَمِ قَنْدُزِ خَايَه سِي بُونَدِي يُمِشِقُ دُوكَلَرِ
 أَوْلَ يَاعِ اِبْجِنْدَه حَلِ اِبْدَرِ وَحَاجَتِ وَتَنْدَه اَنْدَن نِيمِ كَرَمِ
 اِبْدَبْ ذَكْرِي وَقَصُوعِي وَخَايَه اَنُوكِلَه اَوَاكِرِ وَيَقْوَا اِبْدَاكِرِ
 وَاَكْرِبُ طَلَا دَرَن اِبْجَمَكِ وَاقِعِ اَوَاكِرِ سَه كِه شَهوتِ عَايَتِ
 حِرَاكَتَه كَلَه ذَكْرِي تَبَا سُوْقِ صُوَيْلَه بِرُفْجِ كَزِ يُوِيَه هَمَانِ
 سَاكِرِ اَوْلَه **سَاكِرِ نَجِي بَابِ** شَوْلِ جَلَبَرِ بِيَا تَنْدَه دَرِ
 كِه چُنِ دَلِ التَّنَدِ دُونَكَ ذَكْرِي قَا بِرَا يَدِ وَچُونِ دَلِ التَّنَدِ
 كِدَن كِنَه قَرَارِ نَدَا يَنَه **صِفَتِ حَبِّ** مَصْطَلِكِي بِرْدِ رَمِ خَالِصِ
 مُشَكِ بِنِ دَانَكِ دَخِي بِحَقِّ دَرَمِ قَرْنِفِيلِ وَجُلَسِيَنِ يُمِشِقُ

دُوْكَوْكَرُ وَالْيَلُّ وَزَجْجِيلٌ مَّرَبَا بِاللَّيْلَةِ حَبِّ أَيْلِيَّارِ هَرِّ
 بَرَجَبِ كُحُوْدُ قَدْرَاوَلَهَ حَاجَتٌ وَقْتِنْدَهَ بَرِسِنِ دِلِ لَنْتِنْدَهَ دَوْتَهَ
 كِهَ تَنَامُ قُوْتٌ وَيِيَهَ وَهَمَّ ضَعِيْفًا وَاوَلِيَهَ **نوع ديگر** سَقْنَقُوْمَا
 خَايِي سَقْنَقُ دَرِ هَمَّ مَشَكُ بَرِ سَقْنَقُ دَانَكُ بَنُوْرِي سَرْمَهَ كِبِ مِشَقُ
 دُوْكَوْكَرُ وَزَجْجِيلٌ مَّرَبَا بِاللَّيْلَةِ حَبِّ أَيْلِيَّارِ هَرَجَبِ بَرِ دَانَكُ
 اَوْ لَا حَاجَتٌ وَقْتِنْدَهَ دِلِ لَنْتِنْدَهَ قُوِيَرَجَاعِ اِيْنَهَ تَنَامُ قُوْتٌ بُوْلَهَ
 وَنَقْدَنَ دِلْرَسَهَ جَمَاعَهَ قَادِرَاوَلَهَ **نوع ديگر** كُوْكَنَارِ اِيْحِي كِهَ
 قَادِرِ لَمِشْ اَوْ لَا يُمِشَقُ سَقْنَقُ اِيْدِرْ اَنْدَنَ اِيْكِي دِرْمُ وَبِرِ دِرْمُ
 قُوْنَقُلُ مِسِكُ بَرِ دَانَكُ عَنَبَرُ بَرِ دِرْمُ رَا زِي يَاغْنَدَهَ حَلِ اِيْدِرْ
 وَاوْتَلَرِي بَنُوْكَرِهَ يَغُوْرَلَرُ وَجَبَارُ دُرْ لَرِ حَاجَتٌ وَقْتِنْدَهَ
 بَرِسِي دِلِ لَنْتِنْدَهَ دُوْتَهَ كِهَ غَايَتٌ عَجَايِبُ كُوْنُ **طفره ديگر**
باب مُشَا قَلَرُ وَكَمُ مُشَا قَلَرُ بَيَانِنْدَهَ دُرْ كِهَ جَمَاعَهَ
 قُوْتٌ وَيِيَهَ وَمِنِي قَابِ اِيْحِنْدَهَ سَقْلِيَهَ بِلِكَلِ كِهَ اَكْرُ مُشَا قَلَرُ

صَارُو زَعْفَرَانِي يُوكُنْدَن اَيْلِيَا لَر وَ قَشَا قَلَر جَمَاعَه قُوْت
 وِيَه وَ بَكْر كِي اَسِيْدَه وَ مَنِي قَابَا اِيْجِيْدَه سَقْلِيَه تَا مَرَاد نَسْر
 طَشَه كَتْر مِيَه وَ بُو صَا رُو قَشَا قِي خَا صِيْتِنْدَه اَت قَشَا قَدَن
 يَكْر كَدُر وَ قَشَق كِه دَو يُو كُنْدَن اَو لَه غَا يْت اِيُو اُو لَا
 وَ اَكْر سَمُو ز دَر سِنْدَن كَمَر دِكْر كِه اِيْجِي دَر ت بَر مَق
 اَو لَه وَ قَش كُنْدَر نِدَه بِلْنَه بَعْلِيَه جَمَاعَه غَا يْت اِيُو اُو لَا
 وَ اَكْر قَا تَم دَر سِنْدَن دِكْر وَ قَش كُنْدَه بِلْنَه بَعْلِيَا لَر
 ذِكْر ت اَيْلِيَه وَ مَنِي كُنْدُو قَبْنِدَه سَقْلِيَه وَ قِرْل دِلْ كُو
 دَر سِنْدَن دَخِي كَمَر مُوَا فِق دُر **نوع ديگر** بَر اَر تِيْجَه
 دِلْ كُو دَر سِن اَلَا لَر وَ اَنْدَن كَمَر قَشَا قِي دِكْر كِه اِيْجِي
 دَر ت بَر مَق مُقْدَارِي اَو لَه دَا وِل كَمْر ك اِيْجِي كَر كَس
 يُو كِي يَر كِه دِلْدَن وَ يِلْنَه بَعْلِيَه بُو بَا بَد غَا يْت فَا يْدَه اِيْدَه
 وَ نَه وَ قَت دِر كُ سَه جَمَاعَه قَا دِر اَو لَه يِلِي وَ بَكْر كِي اَسِي اَيْلِيَه

وگرس یوگے جماعی حرکتہ کتوہ اما قش فصلیدہ
 صابو کھدن دکر عظیم فایدہ ایلیہ نوع دیگر صارو
 چیری لاسن ویا اق چیری و بوندن کھر دزدوراسن
 ایہی درت بر مق اولہ واور تاسی ارسال ناکشہ سے
 یوگی بر لہ طولد راسن ویدنہ بغلیاسن بغایت مفید
 اولہ و قاسوقی نیز نیز یلمک کورک زیرا کہ اولہنی خوردور
فصل یای کوندرند موافق کیکلری
 بلد رر بو فصلدہ کیمکہ کتان بزندن یکرک یوقدر
 شول جھتدن کہ کتان بزنی نیز جک استی اولدوتیز
 جک صور غایت لطافتندن او تر و پس بوسیدن مجامعہ
 لایقدر و قش کوندرنک سوغندہ یکرک طون اولدز کہ
 پنبوق بزنی کورک ککی اولہ و انوک از رنہ سمور کیہ
 ویا قزل دلکو کیہ کہ نافہ اولہ بودخی شایستہ در کہ

تَنِي سِيدَرُ وَبُوَسْبِلَهٗ اَعْضَايِ تَنَاسَلَهٗ قُوْتِ وِرْزِ رِيْبُوْقِ
 بَرِنْدَن طُوْنِ وَاضْفَهَانِ طُوْنِ شُوَيْلَهٗ كَرَكِ كِمِ هَمْرِ بَرِي
 يُمُشَقِ اَوْلَهٗ اِيْرِ اِدِيَهٗ اَمَّا كَتَانِ بَرِي دَرِي وَاَتِي يُمُشَقِ
 اَيْلَرِ وَتَنِي سِيدَرِ، وَ مَنِي كَنْدُو بَرِنْدَن سَقْلَرِ اَمَّا اِيْرِ كِيَسِي
 وَاِ اِيْرِ كُو كَكِ مَنِي غَايْتَهٗ قُوْر دُرِّ اَمَّا حَرِي طُوْنِ
 اَرَهٗ وَ عَوْرَتَهٗ اِيُوْر دُرِّ بُو تَعْيِيْنِ اِنْدُ كَمِزِ طُوْنَلَرِي كِيَمَكِ
 پِيْر كَرَهٗ مَوْ اِفْقَدُرِّ وَ خَاصَهٗ كِهٖ مِضْرِي اَوْلَهٗ وَ بَعْدَارِي يَا دُوِي
 اَوْلَهٗ **اَوْ بَنِي بَابِ** طَبَانِ اَلْتَنَهٗ دُزْنَلِنِ دَوَا كَدِ
 بِيَانِنْدَهٗ دُرِّ كِهٖ جِمَاعَهٗ قُوْتِ اِيْنْدَهٗ اَلَا سِنِ كُوِي قُوْشِي يُوْر سِنِ
 كِهٖ هَمُوْر تُوِي بِيْتِدُكِ اَوْلَهٗ دَقُوَانِ اَرُوْسِي اِيْچِنْدَهٗ اَصَالَرِ
 وَاوَلِ قُوَانِي قُرْجِيَا رِ تَا كِهٖ اَرُوْسِنِ قَا قِدْرِ اَرُوَاكِ
 يُوْر كَرَهٗ اُوْشَهٗ وَ سُوْقَهٗ تَا شُوْ كِهٖ دَكِ كِهٖ اَلْدَرَهٗ اِنْدَنصُكِرَهٗ
 اَرِي وَ پَا كِيْنِ اِيْدَكِرِ وَاِ سَمِيْنِ يَا غِنَهٗ بَرِ غَلَرِ وَاوَدِ اُوْر زِيْنَهٗ

قِيَارٌ وَزَمٌ أَوْ لَهَ قَيْنِدَا كَر تَا سَهَرَا أَوْ لِنِجَهَ آندَن اَوْدَرَن
 اِنْدَرَكُر وَسَرَكُر وَبِرِ دَرَمُ يُمِشَقُ دُ كَلِشِشِ تَمَفِيُونُ بُو يَاغِ
 اِيْحِنْدَه حَلْ اِيلِيَا كُر وَبِرِ شَيْشَه اِيْحِنْدَه قِيَا لُ وَآغَرِن مَوْدُ
 بِرِ لَه بَرَكِدَكُر وَحَاجَتِ وَ قَيْنِدَن اَوَّلِ يَاغَدَن طَبَانِنَه وَ
 بَرِ مَقْلَرِي اَرَا لِقَلِرِنَه دُرْتَلَرُ وَايَاغِن بَرِ زَمَانِ بَرِ بَصْمِيَه
 صَبْرَا يَلِيَه **نوع ديگر** بُو يَك اِرِي قُرْبَجِدَن يُو زَرِ بِنَجَه
 اَلَا سِن وَ زَكِس يَاغِنَه بَرِ غَا سِن وَ بَشِ دَرِ هَم بَلَسَانِ يَاغِنِ
 قَتَا سِن وَيَا ي كُونَلَرِي اَسِي سِنْدَه كِه كُنَشِ سَرَطَانِ بَرِ جِنْدَه
 اَوَلَه وَيَا اَسَدِ بَرِ جِنْدَه يَكْرِي كُونِ مِقْدَارِي كُنَشْدَه
 قُو يَا لَرِ هَم نِيَلِ دَوَقِنَه وَ هَر كُونِ كُنَشْدَه اَوَلَه پَسِ حَاجَتِ
 وَ قَيْنِدَه بَرِ قُوشِ يُو كَشِيَلَه طَبَانِنَه وَ بَرِ مَقْلَرِي اَوَا سِنَه فَتَه
 كِه هَمَانِ سَاعَتِ ذَكْرِ قَوَامَه كَلَه وَ نَقْدَه دُرِ كَر سَه
 جَاعِ اَتْمَكَه قَا دِرَا وَا لَه **نوع ديگر** اَلَا سِنِ بَشِيَلِ كَلْنَه

كِه بَهَارِ قَصلِند دُئَلِش اُولَه پَس كَلتَه كَلَه اَللّی دَرَم یاسَمین
 یَاغِنِك اِجِنَه بَر غَالَر دُ بَر شِيشَه اِجِنَه قُویب كُنشَه اصَالَد
 شُولَقَدَر قُویا كَر كِه اُول كَلنَه كَلَه لَر اُولا كَر اَن دَن صُكْرَه اِكی
 دَرَم دُكَلِش قُزَل بُو یَی اُول یَاغ بَر كِه قُیندَا لَر و سُو دَر
 و بَر دَرَم دُكَلِش مَوَزَك اُول یَاغَه قَر شُد رَكْر حَاجَت
 و قُتِنَدَه طَبَانَه وَا یَاغِی بَر مَعنی اَر سِنَه دُر تَلر اَو ت اِلِی
 بُو یَاغ دُن سَقْلِیَه تَا تَبَاه اُولِیَه **اَو ن بَر نَجْمِی بَاب** جَمَاعُك
 لَذتِن زِ یَا دَه اِیدِن نَسَنَدَر بَیَانِنَدَه دُر اَمَّا سَقْلِق كَر كَدَر
 جَهَلَا دَن و نِی حَیَا عَو رَتَلر دَن كِه بُو مَعنی اَز رَنه حَرِیص
 اُولُپ بَد نَام و رُسُو ی اُولِی لَر اُول تَلر ی بُو دَر دَا رِچِی نِی بَچُ
 دَرَم اَغْرِنَد چِی نِیَه و جَمَاع و قُتِنَد تَكْر كِی لَه ذَكِر نَه دُر نَه
 تَمَام لَذت بُولَه **نوع دِی كَر** دَا رِچِی نِی رَعَا قَر قَر حَا و كَبَابَه
 مَوَزَك هَر بَر نَدِن اِكی چَكِر دَك مَشَك بَر دَا نَك بُو جَمَلَه یُشَق

یحییٰ ایدکو و زنجبیل مر با بال برله یعون کر و حاجت و قسند
 بوندن برز تکر کیمله ایشه ایتته که تمام لذت حاصل اوله
حکایت بو کتاب و بو نسخه و بود کرانید گمز دارد
 یزدجرد شاهک خزینه سندن یدی و دایم بو نسخه دزد رب
 استعمال ایدر یدی و هر کیمله که صحبت ایدر یدی صکره که
 آندن مفارقت ایدر یدی انوک خوشلغندن و لذت نندت
 زحمت چگردی اول لذت سببندن مفعوله فاعلنه عاشق
 اولردی ایله اولسه یزدجرد بونی و بال عظیم کورپ بیوردی
 تا که بو کتاب و بو نسخه یقددردی پس یزدجردک بروردی
 واردی که اول بو نسخه جلیله او کرمشدی و خاطریند طوئشدی
 تا ملک فارس ایامنه دک او غلنرندن برسی بو نسخه تبرک
 ایچون ملک فارس حضر تنه کتردی چون بو نسخه تجر بر فلدی
 غایتده خوش کلدی پس بیوردی بر قاچ نسخه یان دلسر

مَكَدْرِكُمَا نُؤَكُّ بِرِصَاحِبِ جَمَالِ قِزِي وَارِدي كِتَابِ خَوَانِ
 ایدی بَرَكُونِ كِتَابِ ایدی بِجِنْدَه بُو نَسْخِيَه مَطْلَعِ اُر لَرِ اَنْدِيَشَه
 وَدَاعِيَه نَفْسِ خَاطِرِنَه غَالِبِ اُر لَرِ قِر كَنْدُونِ نَه اَيْدُر كَا شِكِي
 بُو بِنِ كَمِيَه اَعْتِمَادِ اِتْمَمِ كَنْدَمُ بَجْرِبَه اِتْمَمِ دِيرِ بُو بِنِ
 اَوْ بِيحَقِّ طَاقَتِي قَلَمِ بِيحَقِّ ضَرُورَتِ اَرْمِيدَنِ ذِكْرِ وَضَعِدَه
 بَرِنْسَنَه دُرْدُرُورِ وَ اَبِحَقِّ كُوكَسِ يُو كِيْلَه طَوْلِدُرُورِ تَا
 غَايَتِ قَتِ اُولُورُورِ ذِكْرِ كِبِ وَ كِيْمَه اَوْ بِيحَقِّ بَرِخْلُوتِ بَجْرِبَه
 وَارِدي اَنَدِ كُورُورِ وَ اَوْ كِنْدَه مَوْمِ يَا قَرِ وَ بُو اَدِ اَدِ اُولُورِ
 اَرْمِيدَنِ طَوِيلِيَه دُرْتَرِ وَ تَدْرِ بَجْلَه كَنْدُونِ اَرِ رَا جِ ایدی
 دُخُولِ وَ خُرُوجِ اَر قُونِ اَر قُونِ اَنْدِيَشَه اِيْلَتَرِكِ اَنُوكُ
 اِسْتِعْمَالِنَدَنِ شَوْلِ جِيْتِيْتَلَه لَدَتِ وَ جِلَاوَتِ بُو كَرِكِه عَقْلِي
 نَا بِلِ اُولُورِ وَ اُولُورِ اَوْدَتِنِ عَقْلِي نِه هُو شِ اُولُورِ لَدَتِكِ
 كَمَا لِنَدَنِ بَر حَرَكَتِ وَ جُودَه كَلَرِكِه شَمْعِ دُوشِرِ وَ اَوْدَتَرِكِ

طوین دوز قزی یا قر قزک خب عار لمر غایت کذ تندن وقر
 هلاک اولر پادشاه قزک اولد کن ایشدپ کلر اولطویله
 برله قزی اوده نیش کورر بلور که ندندر پس بیورد که
 اول نسخہ اوده یقدرر بونسخہ هیچ کسه بلندی مگر
 لیح بن عثمان هندی انوک شمس المعالی روزگارنده قدی
 و قیمتی بوغدی اول پادشاهه مقرب اولغیچون بوندت
 یکرک یخفه بلیب شمس المعالی حضراتنه بونسخہ تحفه
 ایلدپ تمام قربت حاصل ایدی و آندن جاماسن الله دندی
 که اول بزمجد منور و بزراعی حقیر و فقیر دخی بونسخہ
 بر سبیل تحفه اول جناب معلا یه گتردم زیرا که بو بر
 در یتیمدر و در یتیم لا یؤکدر الا یاذ شاهر
 خزینہ سنه **نوع دیگر** کبابه و دارچینی هر برندن
 بحق دردم زنجبیل منی بال برله معجون ایلیه و ذکرک

۸۲
 *
 دگر

۸۴ ۳۶

بركه ذكرته در نه اندن جماع اتمكه بشليه تامام
 لذت بوله نوع ديگر موزك و دارچيني و عاقر قرحا هر بريدن
 بزرگم ميشق دوشكرو صافه بانه قرشدر كره ذكرته در نه
 جماعتن او ك بر ساعت اندن جماع ايد شو لقد ر لذت و
 قوت وين كه مفعوله بهوش اوله و هر نسي و اريه فاعله
 وين و هر كزان ترك اتميه **اون الكنجي باب** شافلي
 بيانند در كه جماعه قوت وين بلكل كه استي اولدي چوق
 يهك اعضاء رئيسيه زيان ايدر ايله اولسه بر معالجه
 دخي حاجت اولدي آلاسن لعيه بر بري بيش درم ميشق
 در كاسن و زنجبيل مرقي بال بركه يهاسن و خرما چكره
 كي قدر بشاف در اسن و با ذام يا غي بركه جرب ايد و كجه
 ييجق وقت كثر نه نوع ديگر آلاسن قنطريوندن بر
 درم و زلفندن و كيش براده سندن بر درم بونلري بان

يَا غَيْلَكَ يُوعِغِ شَافِ دُنْدَه وَهَر كِيَجَه بَرِسِنِ اسْتَهَاك
 اِيَدِ جُوقِ فَايْدَه اِيَدِ وَجُوقِ لَذَّتِ وَيَه نَوْعِ دِيَكِرِ اَرْسَلَانِ
 يَا غِ وَسَقَنْقُورِ بَاشِي هَر بَرِنْدَن اِيَكِي دَرَمُ قَرَبَه قَارِ كُلِي
 بَرِ دَرَمُ مَشْكَ بَرِ دَانْكَ يُسْتَقِ دُو كَلَرِ وَقَوْلِ شَكْرِ بَرِ لَه يَغُودِ
 لَرِ شَافِ اِيَلِيَا لَرِ وَهَر كِيَجَه بَرِسِنِ يَا سَمِينِ يَا غِي بَرِ لَه كُتْرِنَه
 غَايَتِ لَذَّتِ وَيَه اَوْنِ اَوْجِي بَابِ جَمَاعَه قُوْتِ دَرِنِ
 حَقَنْدَرِي بِيَانِ اِيَدِ زِ اَلَا لَرِ بَرِسِنِ بَشْمِشِ بَاشِ سُوِيْنِ وَاَوْنِ
 قُوْدِيْنِ كِ خَايَسِيْنِ وَبَرِ تَانَه قُو بَرِقِ وَبَرِ اَوْجِ نَحْوِ نِيْمِ كُوْتِ
 اَوْلِشِ وَبَرِ قِسْمِ دُكَلِشِ بَغْدَايِ وَبَرِ قِسْمِ سَلْعَمِ نَحْمِ وَبَرِ قِسْمِ
 هَلِيُونِ نَحْمِ بُو نَلِي بَرِ بَرِنْدَه قَرَشْدَرِ بَرِ چَلْمَكَه قُو يَدِ وَاَوْرِنَه
 حَاجَتِ قَدَرِي صُوْقِيَه وَچَلْمَكُو كِ اَعْزِنِ بَرَكِدَه وَكِيَجَه سُوْرِ
 اِيَجِنَه قِيَه تَابِشَه وَيَرِنْدَاسِي بَرِ قِسْمِ چَكَنْدَنِ پَرِغِنِ وَبَرِ قِسْمِ
 خَطِي بَرِ چَلْمَكَه قِيَه وَاَوْرِنَه صُوْقِيَه بُو صُو اِيَجِنْدَنِ بَرِ دَرَمِ

بُوْرَجَلِ اِيْنِ اَوَّلِ بُوْنِ حِقْنَه دُوْكَرِ تَاكِه بُوْنِ شَكْلَه بَغْرَسُوْ قَدْر
 اِرِنَه پَسِ تَا نِيَا اَوَّلِ چَلْمَكِي نُوْرِدَنْ چِقْنَه وَاوَّلِ چَلْمَكِ سُوْنِيْدَنْ
 اُوْرْدِرْمُ مِقْدَارِي اَلَا كَرِ وَاوْنِ دِرْمِ شِيْرُوْ غِنِ يَا غِنِ وَايَكِي
 دِرْمُ قُوْرِيَا غِنِ اَزِرِنَه قِيَا وُحَقْنَه دُوْكَرِ بَرِيْدِي اُوْچِكْنَه بُو
 تُوْتِيْبَا دُرْنَه تَا عَجَابِ كُوْر كُر نُوْعِ **دِيْكَرِ** اَلَا كُر بُوْر اَلَلِي
 دِرْمُ اِنَكِ يَا غِنِ رُقُوْمِشِ قَبُوْ بَرِ رَطْلِ وَا تَا نَه اِنَكِ سُدِي
 اُوْچِ رَطْلِ فَا نِيْدِي كِرْمِ دِرْمُ نَرْمِ اُوْدِ بَرِ كِه شُوْلَقَدَرِ قِيْنَدَكِه
 يَا غِ قَلَه اَنْدِ نَصْرَكِه اُوْچِ دِرْمُ يَا سَمِيْنِ يَا غِنِ وَاوْنِ دِرْمِ بَا نِ
 يَا غِنِ قَتْلَرِ وَا نُوْ شَكْلَه حِقْنَه اِيْلِيْدَرِ وَاوْنِ كُنْ قَدْرِ جَمَاعِ
 اِتْمَكْدَنْ سَقْنَه تَا سَتَامِ قُوْتِ حَا صِلِ اُوْلَه وَاوْلِكِه مَقْصُوْدِ
 دُرْمِيْسَرِ اُوْلَه **اُوْنِ دِرْمِ دِيْجِي بَابِ** جَمَاعِ اِتْمَكْدَنْ
 شَكْلِ كُرِنَدَنْ دُرْمِ جَمَاعِ نَه رَسْمَه اِتْمَكِ اِيُوْدُرُوْنَه رَسْمَه
 اِنْتِكِ مَضْرُوْبِ اِنْ بِلْدِ بَلُوْمِ شِ عَا خُوْدِ مَبَا حِدْرَانِ وَا عُوْرَتِ

بِرَبِّكَ أَعْضَانَهُ نَظَرًا مِمَّا عَوَّرَتْ أَرْقَسِي أَرْزَنْدِيْنَا وَأَيْقَلَرِكْ
 أَجْقُ دُتَّةَ وَأَزَايِكِي أَيَاغِي أَرَا سِنَه كَرِه جَمَاعِ ائِدَه اَمَّا رُو مِئِدَه
 طَرِيقِي اَوْلَدُ رُكِه عَمَّوَرَتْ جَلْقُو بِرَيْتَه وَأَيْقَلَرِكْ اَوْزَرَه
 وَارَكَلَه اِكِي اَوْلُغِي رَا اِلْفَتَه كَرِه وَانُوكْ اَوْلُغِي اَوْلُغِي
 اَزَرِنَه اَلَه وَاِكِي اَلِ بَرَلَه بُو يِنِي تَجْقَلِيَه وَتَدَرِجَلَه بِشَلِيَه
 دُخُولُ خُرُوجِ ائِدَه اَمَّا اِنِ مَقْنَعِ جَمَاعِ مَرُدِ اِخْتِيَارِ اَتْمَشِ
 دُرُزِرَا كِه بُو جَمَاعِ مَنَعُولَه نَكْ مُجَبَّتِنِ زِيَادَه ائِدَرُ وَاَرَكْ
 بَدِنِ قُوِي اَيْلَرِ وَجَمِيعِ ثِقَلَتِ بَدَنِ كَتُورُ رُخْفَتِ حَاصِلِ
 اَوْلُورُ وَبُو نُورِ اَزَرَه نُورُ دُرُزِرِشِ وَجَمَاعِ مَرُدِ شَوْلَدِرُكِه
 مَنَعُولَه جَلْقُ قُوِي نِ يَا تَه وَكُوتِ اَلِنَه بَرِيسْتُوقِ قُوِيَه وَفَاعِلِ
 كَلَه اِكِي اَيَاغِنِ اُمُوزِنَه كُتُورَه وَكَنْدُ وَاَيَاغِنِكَ بَرِ مَقْلَرِنِ
 دِيَوَانَه وَيَه وَاَلِيَلَه اُمُوزِنِ دُوتَه وَكَنْدُ وَاَيَاغِنِ چَكِه
 وَدُخُولُ وَخُرُوجِ ائِدَه وَبَرِچِينِ كِيَه اَمَّا اَيُومِيَه كِه اَيُومِكَ

دُكَلِي اَشْرَدَه اَيُودَ شَكَلْدُ افْلَاهُون اَيِدُرْسُك اَزْرُكْنَه
 اُولسُون جِمَاعِ مَسْعِدِ كِه اُول رُوحِ زِيَادَه اَيِدُرْ وَ كُوزُكْ
 نُورِين اَز تَرُّرِ جِمَاعِ مَسْعِدِ اُولدُرْ كِه مَفْعُولَه نَك طُوبِنِ
 بُوَيْنَه بَر غَايِن تَا اَيَاغِيلَه بَاشِي بَرِيَه كَلَه بِطُوبِ كِبِ اُولَا
 فَاعِلِ كَلَه اَرِيَه كَرَه وَ مَفْعُولَه هَم اَوِيُوغْنِ كَنْدُو دِيَه چَكَه
 اَيِلَه دُونَه وَسْن اُول ايشَه مَشْعُول اُولَا سِن كِه بُوغَايِنْتِ مَفِيدِ
 دُرَامَتَا اُول كِه نَا مَحْمُود دُرَا يَاغ اُولدُرْنَه جِمَاعِ اَتْمَكْدُر
 بُونْدَن اِحْوَا ز اَتْمَك كَرَك زِي رَايَكُن كُوسْت اَيِدُرْ وَيُودَكْ
 اَوِيَمَغِن كُتُورُرْ وَ عِرْقُ النِّسَادِ يَدُ كَلَرِي عَلْتِ كُتُورُرْ وَ بَاشِ
 اَعْرَسِي حَاصِلِ اَيِدُرْ وَ هَم حَتَمَامِ اِتْجِنْدَه جِمَاعِ اَتْمِيدُرْ وَ بَعْضِ
 جَاهِلَلُرْ اَيِدُرْ كِه بَر اَتْدُكْ زِي اِنِي يُو قُدُرْ چُونَكِه پِير اُولدُرْ
 بِيَلَلُرْ كِه وَ اَرْمِي تُخْمِي پِير لِكْ اِيَرْتِجَكْ اُول رَجَلُرْ طَاهِر اُولَه
 اُول اِنِي بِلُرْ جِمَاعِ مُرْتَبِعِ وَ اُول اُولدُرْ كِه فَاعِلِ اَيَاغَا ز نَه

دُرَّ اَوْلَاهُ وَ مَنَعُوْلَهُ مَسَّ بَعِ اَوْ تَرَدُّ اَوْلَاهُ وَاَيُّ قَلْبِنِ بَرِ
 بَرِنْدَن اِرَاقِ قَوْمِش اَوْلَاهُ وَ مَنَعُوْلَهُ فَاَعْلَا اَرْدِنْدَن قُرْبِ
 اَوْ كِنَه يَكَلَدِبْ كَنْدُ زَنِ دَن يَا كَه مُحْكَمِ حِكْمَه وَ مُحْكَمِ
 اِرَادَتِ دُخُولِ وَ خُرُوجِ اِيْدَه **بِرْدِ زِلْوِ دَاخِي مَذْمُومِدُر**
 اَوْلَادِ كِيْمَا اَرْجَلِقُو بِنِ يَتَه وَ عَوْدَتِ اَرْكِ اُسْتِنَه چِقْتَه
 وَ كَرَكَه تَا اَوْلَادِ قَدْ زَكِه شَهْوَتِ دُكَلَه اَنُو كِيچُونِ كَمِ اَرْكِ
 شَهْوَتِ بُنُوكِ كِبِ جَمَاعَه تَهَامُ چِقْتَنِ وَ هُمِ عَوْدَتِكِ رَطُو بِنِي
 اَرْكِ زَكِرِنْدِ دُكَلَرِ وَ بُونْدَنِ ذَكْرَه وَ قَاسَغَه يِرْمَنْ خَسْتَلِقَلَرِ
 حَاصِلِ اَوْلَادِ پَسِ بُنُوكِ كِبِ جَمَاعِدَن غَايْتَه سَقْمَتِي كَرَكِ كِه
 عَظِيمِ زِيَانِ وَاَرْدِ زِهْمِ اَرِي مَسْتِ وَ حَيْرَانِ اِيْدَرِ وَ مَشَانَه
 رَجِي عَارِضِ اَوْلَادِ وَ تَوَقُّدَه قَرَبَه حَاصِلِ اَوْلَادِ وَاَوْلَادِ كِه صَنْجُو
 دُوْتَرِ وَ جِكْرِ شَشِشِ وَ بُو شَشِشِ سَايِرِ اَعْضَايَه دَخِي سِيْرَا يَتَا يِدَرِ
نَوْعِ دِيكِرِ اَنْدَن كِرُو پَهْلُو اَوْ زَنِ يَتَرِ كَنِ جَمَاعِ اَمَلِكِ يِرَا مَرْدُرِ

زیرا که بگرگ ضعیفا بد رحاصه که ایگوسی و کوسی اندن
 خالی اوله ضعیف ترکیب اوله خصوصاً که ساغ پهلوسی اذنه
 صحبت ایدم ممکن دز که قولنج عارض اوله و قصفک و ذکرک
 چودسی شیشه و اردیخه مبتلا اوله پس بونلردن احتراز
 اتمک کرک **اون بستیجی باب** ذکر ییوک
 ایلین دارولر نیاندا در بلکل که ذکر بر جسم دز که هم
 آندن و هم متحرک طهر لردن و سکر دن ترکیب اولمدر
 وحسی یولوق چوقدر و منفعت خود اشکان در جماع اتمکله
 و اومغله و معالجیله ییوک اولر محمد بن زکریا ایدر
 سفجان الاین و اناری یویاسین و قداسین و یمشوق
 دکاسین حمامه و راسین و ذکر ییویق سولیکه شول قددا و اسن
 کمر قزان آندن صکره اولد دکلش سفجان سونم یاغندا
 قیندار و یقوا ایدر اوچکن بورسه ایدر تا که ذکر ییوک

وَيُغْنِي أَوْلَاهُ **نوع دیگر** هَر كِيچَه ذَكْرِي تَان قِيُون سِدِ
 بَر لَه چوق وَا رَ اَن دُن اُول دُكَلِش سَعْلَجَانِي سَعْرَانْتِك بَكَا بِنَه
 بچَا وَاوَلَات كِيچَه ذَكْر نَه بَغْلِيَه يَتَه بِيوك وَيُغْنِي اَوْلَاهُ
نوع دیگر اَلَا سِن اِيكِي دِرَم لِسَان الْعَصَافِيَرِك دُكَلِش
 اَوْلَاهُ وَا كِي سِد لَه كِيچَه اَصْلَك دُرْتَه تَا بِيوك وَيُغْنِي اَوْلَاهُ
اَوْن اَلتَبَخِي بَاب شَوْل نَسْنَدُك بِيَا نِنْدَه دُر عَوْدُك
 فَرَجِن اَمِي وَرَم وَدَا رَجِي اَيَلِرْ وَا عَلَه اَن دُن غَايْت لَدْت
 وَصَفَا اَوْلَا اَوْلَا بُو دُر غَا قِر قِر حَا وَتَكَه سَقَالِنْدَك عَصَا رِي
 هَر بَرِنْدَن اَوْن دِرَم مَر مَن شَحْم بَش دِرَم هَر بَرِن دُوكَلَر
 وَ بَرِنْدَن قَنَار وَ صِرْف شَرَاب اِيچِنْدَه قِينْدَا ل وَ صَا فِي اِي دَلَر
 مَن كَر تَا عَوْدَت اَنُوك اِيچِنَه اَتُورَه كِه قِر لِق دَر جِسِن كِر دُ
 بُولَه وَ تَنِي اَسِي وَيُشَقُّ اَوْلَاهُ **نوع دیگر** مَشَك وَعَنْبَر
 وَعَوْدِ هِنْدِي هَر بَرِنْدَن بَجُوق دِرَم هَر بَرِن بِيَشَقُّ دُوكَلَر

وَصِرْفِ اِيچِنْدَه قَيْنْدَارُ وَبِرْ پَانِ يُوْگِي اَنُوْگِ اِيچِنَه قِيَه وَ
 كَشْدُرِيَه دُ تِنَاغَايْتِ نَافِعِ اَوَلَه **نوع ديگر** كُوْگِ مَارُوِي
 اَلَاكِرُو اَنَارَقِبِ وَ قَرْنَقَلِ هَر بَرِنْدَنِ بَرِ اَلُو بُو اَوْتَلَرِي شَرَابِلَه
 اَصِيلَه وَ يُوْگِ بَرِكَه فَرَجِنَه اِدْخَالِ اِيْدَه مَقْصُوْدُ تَمَامِ اَوَلَه
نوع ديگر كُوْگِنَاوُ وَ كَهْرُ بَارُ وَ مَشْكَ وَ قَلْقَلِ هَر
 بَرِنْدَنِ بِيچُقِ دَرَمِ اَلَاكِرُو شَرَابِلَه قَرِشْدَنِ وَ يُوْگِ بَرِكَه
 اِيْشَه اِيْلَتَه وَ اَكِرُ بَرَزْغَايِيَه دَخِي قَمَرُ رَسَه غَايْتِ اَيُوْاَوَلَه
نوع ديگر اَزْمُ چِكِرْدِكِي وَ عَنْبَرُ وَ عُوْدِ هِنْدِي هَبْرِنْدَنِ
 بِيچُقِ دَرَمِ يُمِشَقُ دُ كَلَرُ وَ صِرْفِ سِرْكَه بَرِكَه قَرِشْدَنِ وَ بَرِ پَانِ
 يُوْگَه بُوْلَشْدُرِ بِي كُتْرُنَه كِه كِرُو بَكِرُ قَرْمَرْتَه سِنَه اِيْرَتَه
نوع ديگر اَيُوْاَوَدِنِي رَا زِيَه يَا غِنْدَه حَلِ اِيْدَه لَرُو كُتْرُنَدُرُ
نوع ديگر عَصْفُوْدُ چِكِرْدِكِي نُوْگِ اِيچِي دَسْعَدُ وَ سُوْسَنُ
 يِيْرَعِي هَر بَرِنْدَنِ بَرِ اَوَلَه صَوَا اِيچِنْدَه قَيْنْدَارُ وَ اَوَلَه صَوَا اِيچِنْدَه

اَوْ تَدَلُّ كِرْوِيَاغِي قِنْ لِقْ مَرِّ تَبَسْنَه يَشَه اَوْن يَدِيحِي

باب شَوْل اذْوِيه بِيَانِنْدَه دُرْ كِه عَوْرَت يُو كَلُو اَوْلَه

وَيُو كَلُو اَوْلِيَه اَكْر بَرْمِثْقَال قُرْد اَوْ دَرِي نَا ز دَرِي نَا غِنْدَه

حَل اِيْدَلَر وَ بَرِيَان يُو كْ بَر لَه عَوْرَت اُو كِنْدَن كُتُوَه

هَسَان يُو كَلُو اَوْلَه اَكْر هَرِيْل بَر كُن اِسْتِعْمَال اِيْدَلَرِي كْ اَوْلَا

نوع ديكر اِيُونُكْ مَا يَه سِنْدَن بَرِي دَرَم سُو سُو م يَا غِنْدَه

حَل اِيْدَلَر دَرِي بَان يُو كِه بَلَشْدَر بْ كُتْر **نوع ديكر** اَلَا سِن

دَانْدَه چَا دَرْدَن اِي كِي دَرَم كَل يَا غِنْدَن حَل اِيْدَلَر وَعَا دَنْجَه اِيْشَه

اَلْتَلَرِي **يَكَلُو اَوْلَمَغَه** بَرِي دَرَم قَطِرَان ذَكْرَه دُرْتَه جَمَاع اِيْن

وَجَهْد اِيْن كِه عَوْرَتُكْ بَاشِي اَشْغَه اِيْنِشَه اَوْلَا تَا ذَكْرَه تَمَام

بِرِنْدَه اِيْرِيْشَه هَر كَز يُو كَلُو اَوْلِيَه وَا كْر اَوْلُرْسَه دَخِي دَشُوْن

نوع ديكر اَكْر ذَكْرِي سُو سُو م يَا غِيْلَه يَا غِلْسَه جَمَاع اِيْتَسَه

يَكَلُو اَوْلِيَه تَمَّتْ بَعُوْنِ لَللّٰه

طفوزنجی باب شربتکراتمک وخصیتکری بلدر
 کل شراب حرارت کدرر صوتر لغی ساکن ادر معده حرارت
 دفع ادر کدرر قانندن صفرادن اولان مراضه
 حق اصسی وازدر طبعی یومشدر یورکه قوه ورر
 گوکلی قوح ادر **صفت** اولدز کم الا کرایو اجلس کل **قره**
 پراغین درت رطل بر اچی صر چلو کچرک قیه قویکر
 انوک استینه اون رطل صو بر کون بر کجه قویا کر دور
 مادن الله اول پراغی قحی قته صقلر هیچ صواثری قلیا
 اول صوی بر طاش چمکا قویا کر اولقدر قیند کر کم روی
 قله قارشو کپوکن الا کر صافی ادر اندن اول صوی
 درت رطل شکر قتر یومشق اودله اولقدر قیند کر
 حتی قویوله قوامه کله اندور کر استعمال ادر نافع اول
بنفش شراب طرارتد رطوبتد معتدلدر

ذات الجنب مرضنه وايکنه وکوکسه وبلرکلن وقاوغه
کلسنه منفعت واردز بول صفراي يوردز اکسسه
اصبسي چوقدز مجرېدز لکن معدع صغيف در خصو
صبي ايرلما مش ولا غافل ولما يشخ بنفشه شراب دما
وباشوک هر دز لو مرضنه دوا در **صفت اولدز کمر**
تازه بنفشه اله لک صاپلرن اردکر يا خود قروسن اله لک
هر قنقسي بولور سه بر بچق رطل چکلر استنه درت
رطل صوچکلر قويا لرا گل اکل قيندر تاله بنفشه
اغز قوتی صویر چقه اندن اندور کر سوز کر بنفشه
شمشق اولر قتی دوتکر صقلر اندن بوضوی بینه اوجا
قويا لرا چنه درت رطل شکر برغالر قيندر بايب
ينار اولده کپوکن الا لرحقی قوليونجه اندن اندو
اجی صرچلو قبه قويا لرا حاجت قينده استعمال اولر

کم
غوک

پچھلے شراب بوسہ ادر نار شراب قوصمعی منع ادر
 ووصالی غی قندرز و طعام سبکا اشتهما کتورز و صفادز
 اولن مرضلن چق اصی و ادر **صفت** اولدز کہ
 الالرا یومیخوش انار کمدانیسی قرل اولا و هم ایو
 ارمش اولا انج پچغله قابن صویا کمدانیسی ایرالز
 صقلر سن لر صافی ادر اندن هر اکه وقیه انار صونیه
 بروقیه شکر برغالر قندلر کپورکن الدقدن
 صکن اچنه برز نغنه برغالر تابلہ قینیہ قومہ کلہ اندز
 اندلر سقلیا لر حاجت و قینده استعمال ادر **المانا**
شراب صوو قدن یورکی و معدی و نفسی
 قوتلند و زر ککلی فرخ ایلر و صفادن اولن و سودا دن
 اولان اسهال زایل ایلر **صفت** اولدز کہ الہ کر
 ایوا دلش المای کم قورتلوا اولیا عبا یله کر کچہ سللر

سزلمش

انذن انخ پچغله هر المای دُرْت پاره ادر چکر دکن اشکیله
 کدر لر انذن صکر طاش دیکده دو کلر تا حل اوله انذن
 صقلر صوبن صافی ادر اول صوی اولقدر قیندر یاروسی قله
 انذن بروقیه شکده بوقینامش الما صوبندن بچق وقیه
 قتلر تمام قیر لجه قیندر استعمال ادر **حیوان شراب**
 دخی صوو قدن یورکه قوه ورز و نشاط و فرحلق و رور
 و ساقط اولمش اشتمای یز کتورز و اسهال قبض ادر
 و قوصمغی منع ادر صوصالی ساکن ادر یورک اویناد و غنه
 و نیاسنه چخ ادر **صفت** اولدر کمر قرتسرایو
 حیوای اله لر ایوارمش و هم صولواولا الما شراب دزد
 یکی بونی دخی دزلر استعمال ادر نافع اوله **تدریج لیمون**
 صوو قدن حرارت کدرر معدن اشتما سن قوی ادر صغرا
 قوصمغی کدرر و صوصالی قندرر و کولک دنگی منع ادر

کلری

صفت اولدر کما غج بچغله قابن صوبالکر صقار
 صوین اله لر طش چلکا قویالکر اکل اکل یینار اودله قیندر
 کما یاروسی قله آندن قلان لیمون صوی وز نیجه شکر قندر
 قیندر گوین اله لر قوامه کتور لر ایدور لر استعمال
ادکر ارمودک اسمال اولندر چق اصیسه وارد ر معدی
 قوتلندر حرارتی ساکن ادر بخاری دفع ادر **صفت**
 اولدر کیم کاکر لو خام ارمودی صوایچین اولقد ر
 قیندر قحراً اوله آندن ایدور لر صقار صوین نیه چلکا
 قویالکر یاروسنیجه شکر قنار قیندر تا قویونجه قوامه
 کلنجه اندر لر استعمال ادر: پس کور قلان میشلر
 شرابن دخی بشر مالو اولسا بوقیاسنیجه اده سن اصلی معلوم
 اولدی قیاسه قولای اولدی **اوننجی باب** معجوندر
 وهر بالکر منفعتلرینی ودر ملرینی بیان ادر معجون نجاج

سَوْدَا لَرْدَن اَوْلَانِ يَمَشِكِ بَلْعَلَرِي سِهَالِ اِدْر لَرْدَن اِرْدَر
صفت اولدر كمر قن مِيلَه وَبِيلَه وَآمِلِجْ جَكِرْدَكِرْن اِرْمِش
 اوله هر برندن اوز درهم سنجاق قاب يولمشن واقمون
 و سطح دوست و تربت بشردرهم جمعسين دوكلر ايلر
^{يعني صبر استقلوب} خجك قدر كفي النمش بالله يوغور الر حاجت و قندين بيش
^{تركيب فلا سفه} مثقال استعمال اولر **معجون** بلغم قطع ايلر كوكل و حلند
 طعام حضم ادر ذهن قوي ايلر يلري حل ادر طاغدر مني ارنو
 دل اغرغرين كدر **صفت** اولدر كمر فلفل و دار
 فلفل و زنجبيل و دارچيني و امليج و بليج و شطيرج كمر
 اكا سر كله در كمر و زراوند هيندي و پاپا ديه و كوكنار
 و هندستان قوزي و شوات كمر دلكو طشغي در كمر هر برندن
 اوز درهم رازيانه تخيم يدي درهم بو اولري ايرو
 ايرو دوكلر اولر وزن قدر كفي النمش بالله فرسدر كرجا

اولدر كمر
 اولدر كمر
 اولدر كمر
 اولدر كمر
 اولدر كمر

اوج

وَقْتِنْدَه اَوْجِ دَرِهَمِ بَيْلَرِ **مَعْجُونِ اطْرِفِيلِ** مَعْدِي تَوْتَلُو اِدِرْ
 طَعَامِ حَضَمِ اِدِرْ بُوخَارِي دِمَاغَه چَتْمَفَه قَوْمَازِ ذِهِنِ صَافِي اِدِرْ
 اَوْتِ سَقْلِيغِي كِدِرْ سَكُو كَلَرِي بَرَكِدِرْ دِمَاغُو كِ صُو
 وَفَلُوغِنْدِنِ وَبَلْعِنْدِنِ اَوْلَنِ مَرَضَلَه فَايِنِ اِدِرْ بَلْعِمِ حَلِ اِدِرْ
 كِنِجِ قُو جَلْدِزِ كُو زِي قُو ي نُو زَلُو اِدِرْ بُو اَسِرَه اَيُو دُرْ بَكِرْ
 خُو شِ اِدِرْ **صِفَتِ** صَا رُو هَيْلَه قَبِي وَكَابِلِي هَيْلَه قَبِي
 نِي مِ كَفْتِ دَكَلِشِ وَبَلِيْلَه وَامِلِجِ دَكَلِشِ لَنْمِشِ هَر بَرِنْدِنِ اَتُو زِ
 دَرِهَمِ اَوْلِ بَا دَا مِ بَعِيْلَه كَلِي اَوْتَلَرِي اَو وَا لَرِ قُو رُو لَغِنِ
 كِدِرْ لَزِ اَوْجِ اَدُو بَرِ مَقْدَارِي كَيْفِ لَنْمِشِ بَا لَلِه يُو غُو رَلَرِ
 مَعْجُونِ اِدِرْ سِرْ چَلُو قَبَا قُو اَيَلَرِ كِبَجَه يَاتِحَقُّ اسْتِعْمَالِ اِدِرْ
 مَكْرُ مَسْهَلِ مَعْجُونِ اَوْلَه كُنْدِزِ اسْتِعْمَالِ اِدِرْ **اطْرِفِيلِ**
 مَعْجُونِكِ شَرِبْتِ بِي شَرِ دَرِهَمِ قُو تِ اِكِه يِلَه دَكِنِ كِي تَزِ **كَلِ**
مَرَبَابِي كِه اَكَا كَلِبَشْتِ كِدِرْ لَرِ بَلْعِمِ اِرْدِرْ مَعْدِي

وهلج اسود

وَجِكره قُوْتٍ وَرُطْعَامٍ حَضْمٍ اِدْر **صفت** بُودِ رُكْمِ قَزَلِ
 كُلِّ پِرَاغِنِ اَلِهَ كَيْكِ كُوَزَلُو غَلْبِيَرْدَنِ اَلْيَلِرِ پِرَاقِ اَرَا سِنْدَنِ
 قَلَانِ تَخْمِ دُكَلَهَ اَنْدَنِ شَكْرِى دُكَه اُونِ اَيْلِيَهَ بَرِيَطِلِ كُلِّ
 پِرَاغِنِ اَلِهَ رِيَطِلِ شَكْرِ قُوِيَهَ دَخِي قُوْتَلَهَ چِقْ لِقِ مَشْغُولِ اُولِ پِ
 اُوَهَ دَخِي اِچِي سِرْچِلُو قَبْلَهَ قُوِيَهَ اُسْتُوَزِ قَلِ اَلِكِ قَبِيَهَ كُو
 قُوِيَهَ كُنْشِ اَلِكِ اِچِنَه اَثْرِ اَيْلِيَهَ كُو نَدَه اُوچِكْزِ اَيْلِيَهَ يُوغِنِ
 تَاكِه كَرَكِي بِيكِي خَلِ اُولَا اُو تَرْكُوْنِ كُو نَشْدَه بُورِسْمَه تَرْبِيَّتِ اِدَه
بزرگ بود خي دُزُرْ كَرِ بَرِيَطِلِ كُلِّ پِرَاغِنَه بَرِيَطِلِ اُونِ
 اُولْمِشِ شَكْرِ قَتَلَرِ قُوْتَلَهَ اُو اَلِرْ كُنْشَه قُوِيَا لِرِ بَرِيَطِلِ
 وَبَرِيَطِلِ يُوغُوْرَا لِرِ قَرِشْدَرِ لِرِ كُنْشَه قُوِيَا لِرِ شَكْرِ سَكُوْرَه
 قُوْرُو اُولْمِشِ قَارِشُو اَزْجِقْ صُوِيَلَهَ شَكْرِ قَرِشْدُوْر كَرِ دَخِي
 اَزْرِنَه قُوِيَا لِرِ اُو اَلِرِ بُورِسْمَه اُو تَرْكُوْنِ كُنْشَدَنِ تَرْبِيَّتِ
 اِدَلَرِ غَايْتِنِ مَرْغُوْبِ اُولَرِ • اَكْرِ شَكْرِ يَنْزِ بِاَلِ قَتَلَرِ نَسَه

نشه

يَنْهَ تَرْكِيْبَ بِاللّٰهِ اَوْلَانَهُ عَمَلٍ يَنْهَ شِكْرَ لَهُ اَوْلَمِشَنِ يَكِي اَوْلَرُ
بِلْ كَلِّ كَم كُو يَكُو اَوِي مَرَبَاسِي وَفَسَلِ كُونُ مَرَبَاسِي وَنَشْ
 مَرَبَاسِي وَنَعْنَه وَايُو اِحْجَكِي مَرَبَاسِي كَلْسِي كُلُّ مَرَبَاسِي عِبْدُ
 اَيْلَه دُزْدَرُ كَرُ كَم اِنِي بَيَانِ اَيْنْدُكُ **اَلْمَا** مَرَبَاسِي يُوْرَكِه مَعْدِي
 قُوْتِ وِرْزُ كُو كَلِي فَرَحِ اِدْرُ **صِفَتِ** اَوْلْدَرُ كَم سَاغِ اَلْمَايِ اَللَرُ
 دَرُتْ بَارَه اِدْرُ چَكِرْدَكِنِ وَاشَكِنِ اِرْدَرُ بَرِزْ صُوْقُو اَلرُ
 كُو زُ اَزْرِنْدَه قُو يَا لِرْحَتِي يُوْمِشْتَه اَنْدَن اِنْدَرُ كَرُ صُوِيْنِ سُو زَرُ
 اَلَه لَر اِچْنَه شَكْرُ تَكْرَقِيْنْدَرُ حَتِي قُو اَمَه كَلَه اَنْدَن اِنْدَرُ
 اِسْلَه اَوْلِ بِيْشِشِ اَلْمَا نُوْكَ اَزْرِنَه دُو كَرُ صُو وَيُجِبَه دُوْنِ
 صُو وَيُجِبِي يَنْه سُو زَرُ صُوِيْنِ اَلَه لَر اَلْمَا اَزْرِنَه دُو كَرُ قِيْنْدَرُ
 سُو زَرُ يَنْه اَلْمَا اَزْرِنَه دُو كَرُ حَتِي اَوْلِ صُو قُو وَيُجِبَه اَلْمَا يَه
 فَرِشْدُ وِرْ كَرُ قِيُو لِدُعِي وَوَقْتِ بَرَقَابَدِ سَقْلِيَا لَر نَافِعِ اَوْلَه
 چُوْنِ بِلْدُو كَرُ اَلْمَا مَرَبَاسِي نَجَه دُزْدَرُ **بِلْ كَلِّ كَم** شَلْغَمِ مَرَبَاسِي

وَجَعُ كُنْدُرٍ مَرَبَابِي دَخِي كُلِّ مَيْشَلَرٍ مَرَبَابِي بُونَكِ يِكِي دُزَلَرُ
 اَكْرَهَرِ سِنِ دُزَه دُورَرِ كُنْ كُلِّ صُورِينِ قُورَايَلَرِ رَايَجِسِي غَايَتِ خُوبِ
 اُولَرُ **كُلِّ** نَفْسَتَه دَايُوا چِچَكِي مَرَبَابِسِنَه زَعْفَرَانِ كِي وَسَايِرِ
 چِچَكِي مَرَبَابِسِنَه زَعْفَرَانِ مَشَكِ كِي كَمِ كُلِّ صُورِيَه اَزَلِشِ
 اُولَه قَرْمَقَلِ يِكِي اِسْتِه اُولَرِ دَن قُوخُوسِي خُوبِ لَسَلَرِ دَن
 يَوْمِشَقِ دُوكُبِ اَزْزَلَرِنَه قُورَايَلَرِ سَه رَايَجِسِي قُوتِ يَكِينِ اُولَه
تُورُنُجِ قَابِ مَرَبَابِي بُورَسِمَه دُزَلَرُ دِرْجَلِكِ قَابِنِ اَلَه لَرُ
 اِچِنِ كَدَرَلَرُ اَوْشَاچُقِ طُوغْرَايَلَرِ اَنْدَن نِچَه كُونَلَرُ طُو
 صُورَاچِنَدِنِ اَصْلِيَايَلَرِ قَارِ شُودُ دُوكَالَرِ يِنَه يِكِي لِيَايَلَرِ صُورِجِسِي
 كَدِنِجَه اَنْدَن جَلَابِ بُونَكِ اَزْرِنَه عَقْدَارِ يِ دُوكَالَرِ تِيَاكِمِ
 يُوْقَارُو اَلْمَاغْرِبَا سِنَه دِدِكِ شَكْرِي يَمِينِدِكِ اَلْمَا اَزْرِنَه
 دُوكُوكِ صُورُويِنِجَه سُوْرِكِ اَلْدِكِ يِنَه اَلْمَا اَزْرِنَه دُوكُوكِ
 بُونِي دَخِي اِيْلَه اِدَا سِنِ تَكْرَارِ تُورُنُجِ قَبِي اُسْتِنَدِنِ قِوَامَه كُتُورَا
 سِنِ

حَاجَتِ وَقْتِنِ اسْتِعْمَالِ اِدْسِنِ **صفت** بُوَد رُكْمِ حَاجَتِ
 وَقْتِنِ مِقْدَارِ شُكْرِ الْوُبِّ بِرَطْبِجِيں قُوَايِكُرْ اَنْدَن اَسْتِنِ
 اَوْلِ مِقْدَارِ صُو قُوَايِكُرْ كَمْ شُكْرِكُ اَسْتِنِه چِقَه اَنْدَن
 كُو اَز رِنِه قُوْبِ قَرِشْدُو رُكْرِ قَيْنْدَلَر قَارِشُو اَز رِنِه صُو وُقُ
 كَلْنِ كُپُو كِنِ اَلِه لَر شَوْلِ قَدَرِ قَيْنِيَه چِخْتِي قُوَا مَه كَلِه بَقِيں
 اَوْلِه اَنْدَن اَوْجِ شُكْرِ قَدَرِ كُلِّ صُوِي قَتَلَر قَيْنْدَلَر دَفْعِ
 اِنْدُو رُكْرِ تُو رُجِ قَبِي اَز رِنِه صُو وَيَجِبِه دُوْرَه سُو زَلَر قَيْنْدَلَر
 يِنِه دُو كَلَر تَكْرَارِ بُوْر سَمِه اِدَلَر بُو جَلَابِ عَقْدِ الْوُبِّ
 قُوَا مَه كَلِه تُو رُجِ قَبِي اَز رِنِه **اوين بئج باب** وَصِيْتَلَر
 وَعُقِّي وَرَطْلِ دِدُو كِنْدَن مُرَاد نِيْد كِنِ بِلِدُو **اول**
 وَصِيْتِ بُو دُو كِم بُو كِتَابِه صُو وُقْدَن اُو كِنِ مَرَضَلِي
 ذِكْرِ اَيْتِكَ دَوَا لِيَه بِلِه صُو وُقْدَن اُو كِنِ مَرَضَلِنِ اِيَسِي
 دَوَا لَر ذِكْرِ اَيْتِكَ زِيْنِهَارِ سَقِنِ اِسِدْنِ اُو كِنِ مَرَضَلِنِ

صنعت

بِنَهِ اسْتِي دَوَالر ائمه تاكه مرضي از تمياسن و صوووقدن اولن مر
صوووق علاج ائميالرا اسي مرضلن صوووق نسنلرله و صوووق

مرضلن اسي نسنلرله علاج ادر خطا اولميا **النجحكا**

حكما كئا بلرنه بوير مشدز بر كشييه بر مرض حاصل

اويجت تز چك بر مرضدن اتر و كندره ادر و بيلرله علاج

ائميالكي برزكوندر صبر اده اگر زابل اولر نه نسننه ملايم

و مناسب نسنله علاج ادر نه كمر بو كئابن ذكر ايدك اكر

بونلر كله كئيبوب دخي قونلور ادر و بيه محتاج اولر سه

بر امين دين سقلر طيبه و ره مرخين عرض اين اندن نه

بورز لر سه دوتر كندوي اكا نسليم اين اما عاقل اولن

كشي از مرضدن غير ملايم مضعفه راضي اولميا **سا**

بو كئابن ذكر اولن وقيدن مراد اون اكه در همدر رطلدر

مراد اون اكه وقيدر بيله سن والله اعلم بالحقنقة

در مزاجنه

مفتح معجون و جوار شکر در دفع ملال در معدیہ
 عظیم قوت و رز بلغم و سودای و سودای دفع ادر و دماغ
 و اعطاس کردن اجڑ و اعطای رایسے محکم ادر و فاسدیلی
 تحلیل ادر و باش و دماغ نازکسین و آغزین منع ادر و حرارت
 عزیز محکم ادر سکوک نقدز انشہ ضعیف اولماز
 و بو معجونک و جوار شکرک فایدے کی چوقدر استعمال
 ادرک مشاہدہ ادر و اعتماد و اعتقاد ادر **جوارش**
قائولہ کونک و قائلہ و بسببہ درت درہم فلفل
 و زنجبیل سکر درہم سنبل و مزدکی اکثر درہم عنبر
 و عود ہندی بر درہم ہپ سحی این و انجہ بز دن کجور
 و کف النیش نیم قوام باللہ قارشیدر معجون این دمنہ
 بر مشقال بیہ نافع اولہ **معجون کز** کشوری آلہ لڑ
 اچند کے صار و اوزن کدر و طوغر ہر چمکہ قویہ و آغزین

بزکے برتنوں قویہ کے بیشہ حل اولاً اندن بزکجہ کف التیش
 اق بال قته زنجیل وقرمقل ودارچینی وجوز بر درهم
 هران اوج درهم سنبل و مزہ کی پجو غر درهم ایروانہ
 سحوق این وجمع ادوب نیم قوامہ کلش بالہ قارشیدرہ و بر
 قویہ دمنده اسکندودن صکرہ بیش درهم بیہ اوج ست
 اکنہ جمیع فایدن دن غیر جماعہ شولقد ر قوی اولہ کم
 نقد رک کسہ این زحمت چکیا **معجون فندو**
 وبادام و تازہ قوز و فستق اچلرن و خشلینش اق سو سم
 وجوز ہندو و شقاقل التیش درهم ہندستان قوزی
 اوج درهم اچلرن دن غیرن کی سحوق اینہ انجہ بر دن چورہ
 و اچلری دوکہ چریش کیہ اولنجہ شکرلہ بالہ معجون این
 سفلیا دمنده اوج متقال بیہ جمیع فایدن دن غیر
 جماعہ قادر اولہ نقد رادر زیادہ اولاً **معجون نخود**

قبا

صَارُو نُحُوْدِي صُوِيهِ قُوِيهِ اَصْلِيهِ قَابِدُنْ چِقْرَنْ صَغْرِيَا غِيْلَه
 قَاوْرَه دُكَه نُحُوْدْ قَدْرِي كُوْك نَارَا چِنْ دُكَه كِفِ الْبِنْسِ
 بِاللَّهِ قَرِشْدَنْ بِجُوْعَرْدَرِهْم رَعْفَرَانْ وَعُوْدَهِنْدِي بِنْسِ
 دَرِهْم خَرْمَا تُوْرُوْجْ قَابِ بَرْدَرِهْم دَارِچِنِي هَبْ دُوْكَه
 اَزْرِيَه دُكَارَكْ دَمِنْدَه يَتَاچِقْ وَقْتِ يِيَه جِمَاعَه سُوْلِيَه
 قُوِي اَوْلَاكِم وَصَفَه كَلْمَنْ **بَاب**

بِلْ مَرَضَلِرُنُوْك دَوَالِرِنْ بِيَانْ اِدْرْ شِفَا كِتَابِنْدَه اَيْدِرْ
 بِلْ اَغْرِسِنُوْك اَكْثَرِي صُوُوْقْدَنْ حَاصِلْ اَوْلَرْ بِلْ اَغْرِسِنُوْ
 نِسْتَانْ اَوْلْدَر كَمْ اَزْ كِيَجِكَلَه يُوْرِيچِكْ قُوَشَقْسَر يُوْرِيچِكْ
 كِيَجَه اَجَقْ قَالِيچَقْ صُوُوْقْ صُوُوْقْ اِيچِيچِكْ اَكْشَلِرْ
 صُوُوْقْ يَمِشَلِرْ يِيچِكْ اَغْرِسِيَه زِيَادَه اَوْلَرْ تِيَزْچِكْ بَلُوْرَرْ
 زِيَرَا مَرَضُنُوْك اَصْلِي صُوُوْقْدَنْ حَاصِلْ اَوْلَمِشِدِي صُوُوْقْ
 لَسْنَه اَلَه كِنَه بَلُوْرَرْ • بِلْ كَلْ اِي دُوْسْتَا رَلِكْ قُوْتِ

صوووقدن اولن

وَارَكِبْ صَوِي كَمَا وَغَلَانِ اَنْدَنْ حَاصِلِ اَوْلُرْ كَلْسِي بِلْدَنْ كَلْوَرِ تِيَاكِمِ
 اللهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ قَرَانِ اِجْنَدَه بِيورِزِ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ مَاءٍ
 دَافِي مَخْرَجِ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ بِلِ دَخِي سَكُو كَلَرْدَنْ
 وَاتَلَرْدَنْ وَسِي كَلَرْدَنْ وَطَهْر كَلَرْدَنْ مَحْلُوطِ مَر كَبْدَنْ
 بِلِي صَوُوقِ السَّهْ اَوْلُ تَاشِيْر بِلِكِ سَكُو كَلَر بِيْنَه وَسِي كَلَر بِيْنَه
 وَطَهْر كَلَر بِيْنَه وَاتَلَر بِيْنَه كَلْسِيْنَه بِلَه اَوْلُر بِلِي اَمَلِ اَوْلُ يَرَادُ لِدَعِي
 مَر اَجْدَنْ اَوْلُ خَرَابِتِ رَطُوْبِتِ دَر جِيْقِرُزِ صَوْدَرِ بِيْسِ جِيْرِي كَمِ
 بِلِي كِ خَرَابِجِ مَتَغِيْر اَوْلُر بُوْدَنْ جِيْقِنِ مَنِيْنِكِ دَخِي مَر اَجِ مَتَغِيْر
 اَوْلُر اَكْر جَمَاعِ اَوْلَه شَهْوَتِ تِيْز اِيْنِ كَدْتِ اَز اَوْلُر تِيْز صَوْدَرِ
 كَبِي شَهْوَتِ دَخِي تِيْز اِيْنِ وَهَمِ حَاوِيْنِ كِيْشِي صَوُوقِ بِلِلُوْدَنْ
 كَلَنْ صَوْدَنْ يُوْكَلُو اَوْلَتِي اَز وَابِتِي اَوْلُر بِلْدَنْ صَوُوقِ
 اَوْلَجْتِ بَوْلِ لِيْتِي وَاِكِه بَلِرَكِ وَتَاوُوقِ كَلْسِي بِلَه ضَعِيْفِ اَوْلُر
 زِيْرَا بُوْنَلَرَكِ كُو كَلَرِي وَبَعْلَرِي سِي كَر هِر كَرِي كَلْسِي بِلْدَنْ اَوْلُر

اَمَلِ

كَلَرِي

بِلَهْ بِلَهْ اَوْلَا شَقْدُرْ بِلْ ضَعِيْفْ اَوْ بَحْتْ كَلْسِيْ بِلَهْ ضَعِيْفْ اَوْلَرْ
 تِيْزِيْزْ اَيَقْ يُوْلِيْنَهْ كُنْدِيْ كِيْ وَ اَلْتِيْ سُسْتْ اَوْلْدُ عِنِ قُوَاوَهْ
 اَزْ كَلْدِيْ كِيْ جِمَاعْ كَدْتْ اَزْ اَوْلْدُ عِنِ بِلْ كِهْ كَلْسِيْ بِلَهْ صَوُوْ
 اَوْلْدُ عِنِ دُرْ اَكْرِيْ بِلَهْ صَوُوْ قَاتْ اَرْتِيْ سَا اَزْ اَوْلَرْ بُوْ مَرَضَلَرْ
 صَفْرَادَنْ وَ حَرَارْتْدَنْ دَخِيْ اَوْلَرْ **اَقْ شَمْسْ اَلْدِيْنِ** قَلْبِيْ
 بِيْ كِيْ اَيْدَرْ فُلَانْ كِيْ شَنُوْ كْ بُوْ نَجَا اَوْ غَلَانْدَرْ وَ اَرْدَرْ شِيْخْ
 رَحْمَتِ اَللّٰهِ اَيْدَرْ اَوْلْ كِيْ شَنُوْ كْ بِلْ بِيْزْ كِيْ شِيْشْ سِيْ بِلْ كِلْ اَيْ عِيْزِ
 كَرْ كِيْ بِيُوْرْ مَشْكِرْ بِيْزْ حَتْ كِرْ جَكْ بِيْمَنْ بِيْمَنْ كِرْ رُحْمَلُوْ
 اَوْ بَحْتْ دِرْ هَمْ دِرْ هَمْ چِقْرْ كِيْزْ تَدْرِ بِيْجَلَهْ صَوُوْ قَدَنْ اَوْلَنْ
 مَرَضَلَرْ اِيْشِيْ لَسْنَلِرْ لَهْ عِلَاجْ اَوْلَرْ اَسِيْدَنْ اَوْلَانْ مَرَضَلَرْ
 صَوُوْ لَسْنَلِرْ لَهْ عِلَاجْ اَوْلَرْ **بِلْ صَوُوْ قَلْبِيْ** عِلَاجْ بُوْدَرْ
 اَوْلْ دَاوُوْ قَاوْ دَكْرْ بِيْزْ قُوَاوَهْ بِلُوْ كْ اَعْرِزْ بِيْزْ بَعْلِيْ كَرْ
 رُزْمَانْ دُوْرَهْ اَنْدَنْ اَرْتِيْهْ دَكْرَنْ چَلْقُوِيْنْ اَوْلْ دَرَنْ اَسْتِيْهْ

تيار كر بوز سمه ادر و بر قورمال قوزي در سين الة لر
 يوقار وارجن يعزن كو كلرن دن اشعار اجق دن كو كلوك
 طش يوزن دن دكلر توسين تن دن يما ايليدر اشغه و ره
 او تورق بر نه انه استن دن قوشق قوشنلر كر سيل كر ميه قار
 طار ويله يوشق طوزي دو كلر طر ويله دد و كمدين اور لر
 اسله اسله استي سینه صبر ايدن اكشاردن صووق صوكر دن
 هودن سقنا لر اسسه كشنلر قزد و ورر نسنلر ييار لر اسجو
 دو تالرحق زمان سقليا لر تاله تدريجمله زایل اوله كيدن
 مرض زایل اولدق دن صكرم كنه بياغي يمك ييار كر يمك
 اچكك اولك عادت ازر نه اوله كر اما قوزي در سين نل دن
 كدر ميه مرض زایل دغي اولاجق اولر سه تا بهار چوپ اولر
 اس او لينجه كدر دك وقتن بر نه برنجه كونلر پنبوت
 برن قت قت ايليه قوه اندن كدره **شفا كتابت**

ذکر

مُصَنَّفٌ حَاجِي بَابِ بَرِيَاغِ تَرْكِيْبِ تَدِي دُهْنِ مُبَارَكِ دِيُو
 اَدُو رَمِشِ بِلِ اَعْرِ سِي كَمِ صَوُو قَدَنْ يَ اِيْلِدَنْ اَوَلَهٗ حَاصِلِ
 جَمِيْعِ بَدَنْ نَقْدَزِ صَوُو قَدَنْ وِيْلِدَنْ اَوَلُرْ سِرْلَرِ اَوَلُرْسَهٗ
 كَلْبَهٗ شِفَا دُرْ اَرِيْجَهٗ دُرْ حَرَبِ دُرْ • يَ اِيْغِ بُو ذَرِكَمِ بَكْرِيْ
 دِرْ هَمِ اَسْكِيْشِ سَرْمِ سَاقِ اَلَهٗ لَرِ قِيْلَهٗ يُو مَشَقِ دُو كَرِ اَوَنْ
 دِرْ هَمِ دُو كَلِشِ بُو بَرِ اَلَهٗ لَرِ اِكِهٗ رِطْلِ اَسْكِيْ رِيْتِ يَ اِيْغِيْلَهٗ قِيْنْدَلَرِ
 يَ اَرْمِ رِطْلِ قَالِيْجَهٗ اَنْدَنْ اِنْ دَرَلَرِ سُو زَلَرِ صَا فِيْ يَ اِيْغِيْلَهٗ قَلَهٗ يِيْنَهٗ
 اَوْدُ اَزِرَهٗ قُو يَ اَلَرِ دَخِيْ پِيْشِ دِرْ هَمِ فَرِيُوْنِ دُو كُوْنَلِكِ اَكِهٗ
 دَخِيْ دُو كُوْنِشِ اَوَلَهٗ اَوَلِ يَ اِيْغُوْكَ اِجِيْنَهٗ قُو يَ اَلَرِ قَارِشِدُو رَلَرِ
 اَوَا دَنْ قَارِشَهٗ اِنْ دَنْ اِنْ دَرَهٗ بَرِ سِرْ چَلُو قَبَدِ قُو يَهٗ حَاجَتِ
 دَقْسِيْنَهٗ اِسْحَقِ اِدَلَرِ سِيْنَهٗ دَخِيْ اَوْدِ يَ اِيْنِيْتِ فَرْدُو رَلَرِ
 دُرْتَلَرِ اَوَا لَرِ تَكْرَارِ تَكْرَارِ شِفَا اَوَلَهٗ **شِفَا**
 كِتَابِيْتِ يِيْنَهٗ بَرِيَاغِ تَرْكِيْبِ ذِكْرِ اِدُرْسَكِ بِلِ اَعْرِ سِيْنَهٗ بَرِ رِطْلِ

دیت یاغین الہ کر اچنہ بروقیہ اعوانا جی یاہرغین تو یا کر
 یسد کر تیب **اغور** قوت یاغہ چقینہ اندن اندور کر
 ایسی سہ جلو قابہ تو یا کر حاجت و قسینہ اسحق اد کر اود
 یانین بلی دخی فردورالز بو یاغہ او کر صباح حمامہ
 و کر چقار ایسلہ نخودلہ لشمش قوین آتہ شور و اشین
 ییا لوبلی اسحق دونالکر **اق شمس اللین** حضرت لری
 رحمتہ اللہ علیہ ایدر اون درہم طوزا کہ درہم
 بوبر الہ کر ایسین دخی یومشق دو کر حتامہ ورہ
 چق سودو کینہ اول طوزلہ بوبری بلینہ درتہ دخی او
 بول دوتہ الہ اوردن دورہ سود گھیا صکرہ یونہ شفا
 بولہ دردی بوئے ظلقہ چق صلی وردی اگر بوبری اوچہ
 درہم آتہ قوت دخی زیادہ اولہ **ای در ستار**
 باش اغری سے بایند و دماغ صوملوغین کدر میگوین

کمر اغور

و

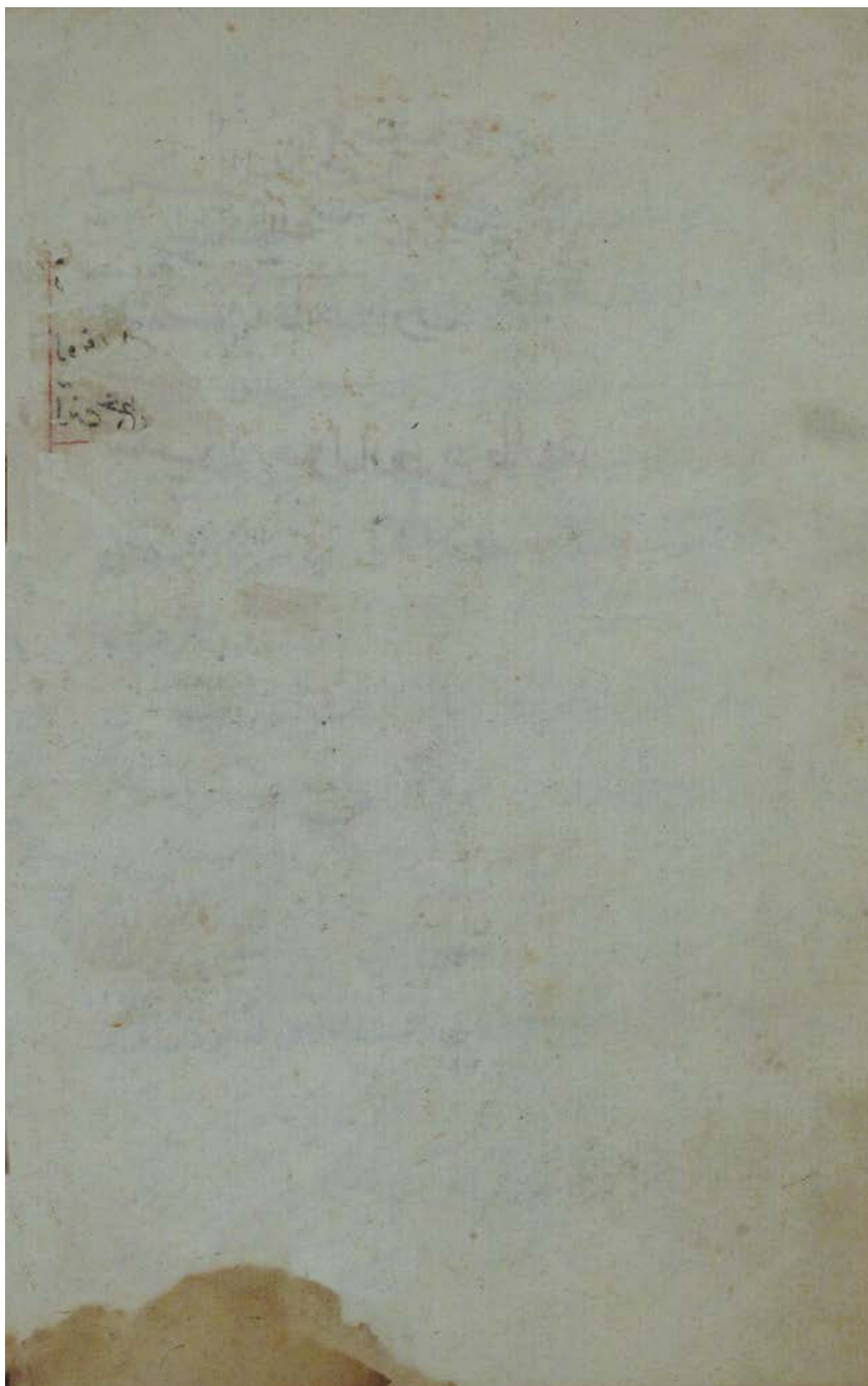
صوت دندان امین اول بدن در معده او تر متعین قوی اول در پنج انگ اول

یکن عماددن بترکیب یازدغدی اول بل اغرینه غایت
 نافع علا جذر غافل اولیاسین ببر که بجه در کنگر
 شمیدی اشید و کز این دخی ایله این سه شفا اوله **تنوری**
 قردرب استینه کچه دوشیوپ دخی استینه پنبق بزین
 دوشیوپ چلقوین شیده یتا تکرار بورسه ادر کرسه نافع
 اوله غایت خصوصاً ذکر اندوکمز یا غلردن در تندر دخی
 تیار قلحق ایسه یطکر ییا کز ارکک تیون ایله ایسه
 اولر له بشیش خودله هویج قلیایه کبی یا ایسه اوله صغانله
 قاز قور ایسه کبی یا ایسه اوله کما دخی ایودر
 الشار صوت یست معین کنگر
اشکل ای شیخ صوت قلق زحمت اولان به بود کز اند کز
 علا جبری التسلر بل محکم اولو خاتون کیشکر تیز حامله
 اولور زیر کمر تخم صانع والت قوتله اولر تیز متیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ نَارَت

بِسْمِ اللَّهِ فَا بْتَمَارَت

لِسْمِ اللَّهِ حَوْلَ الْعَرْشِ طَارَت

لا تخاف مني وأنا الصّ المسلم

دیدی سن تور قورمن بندة لی یار	لوغری و سیم بن بو خلقول لشکار
قاضی لیدر لعل لر عین عجب	قلبس رزول بولاشده طلب
دوی لیدر توبه قل لبوسن	بلدی نادوی قرآه بتره
دس سنج یا نویسه قلم	ایبار و قوز سولعنت بهم

نخستینا بدین اسم معیشتهم

قسمت بوندہ لوی ندم سکا	طونار و کیز چقرور کین
قاضی لیدر بلکم لی رها علوم	کم حکم اولدی سکا بو طونام
سن لستمرسن می قرآه حکمن	کم خبر و دعوی بن پاک و غنی
دیدی پر سیر لیدر لی قولار لیم	لنت اولدی شرعاً و حسی حکم
لوغری لیدر لیری بل لکاه اول	بیر سیرتین دین و طغز و یول

انما حرم علیکم المیتة و الدم والحکم الخنزیر

مؤمنه قلدی حرام لوه سننه	اولی مروردنه لیش لوفت
بیرسی طولز لایه بر سه قاه	پس حکم اولدی بولوی بیجا
طونار ک شمدی بکا اولدی حلال	تیر چقر بو طونادی لاما و بال
قاضی لیدر لوغری و دیگر بکا	کم نجه طونم حلال اولدی سکا
لوغری لیدر لوغری کولور	کا تورم قرآه لسترسد حلال
قاضی لیدر لی فیه معنوی	کم دلیلوک و لمر حکم کوی
طونام وییم سکا کم و لرسن	مرنکم دیار سکا فی قیاسن

لوعی شاکر اولدی سونری اولان
 دیدی یا قاضی دینار ایلم رولان
 لاری دیکر قوی حجت سکا
 ایلم حزن بر قول غلور غلور

فمن اضطر غیبن باغ ولا عادی

بولوچی اولدی حلاله لری نامدار
 چوخه سکا اولدی ضرورت روزگار
 هم حلاله اولدی سنول طول بکا
 عوضه قلم عجز می بور سکا
 سن تولنا بن یا لیلم بللویبیر
 طونارله در کسجه لطف ایلم
 اوله حدیثی لکمال اوله مصطفی
 لم سویدی اوله رسوله باصفنا

خیر الناس من نفع الناس

له میدار که انار اوله
 لم بولر کولم رحمت قلله
 بو قول کولم لاری رقتیت
 طونار اوله ویر بکا ایلم اولیت
 قاضی ایلم سکا طونم اولم
 توبه قل شیطانی قلم سال کلام
 سن بولیشی لکماله توبه قل
 لوعی لدر لبوسه شریک
 لشارلسک اولر عزله بللویبیر
 کولیلان ایلم نالر جوزل
 دیدیم قاضی سکا حاکم اوله
 کربوسوز که حتی معلوم اوله
 لوعی لدر حاضر اوله انوار
 تکی قرآن خبر و عوی بن

اقتلوا یوسف و اطرحوه ارضاً

یوسف اوله قوشاری طانشدر
 ادرالم یوسفی دیشدر
 سوزیالم قوی یا بیر غنیم
 یتورالم لیلمون لانی لم
 کم لانا مزور حیدر لری لانی
 بغلیما بو کزین اوله هر نه

صالح توبه قیامت بول شه	رحمت اللطیفین قار پشنا
لؤلؤ لؤلؤ مالہ نیت قلندر	توبہ لیا صالح صالح لؤلؤ لؤلؤ
بمسالہ بول تار بول تار	توبہ لیلہ قیلہ صالح لری
قلندر خجہ بول سچ لؤلؤ لؤلؤ	لوش ولیم بول لری عاقبت
قاضی لیر بول سچ بول سچ	لرته کار لؤلؤ طور ہا سی لؤلؤ
طونہ بہا سچ لؤلؤ لؤلؤ ویرم	لرغی لیر برست لؤلؤ لؤلؤ
دلہ لری ایسا کل سر سری	لورنہ دیش تار نوک پیغامبری

الذین دنی والسنۃ سنتی فمن ابتداع سنۃ فعلیہ اللعینۃ

دین بنوم دینم دوی پاک و درست	سنوہ لؤلؤ لؤلؤ زہار سنہ
سنوہ ہر کم لؤلؤ برعت توبا	لعنت اولل جاننی لؤلؤ لؤلؤ
باری نیشہ لرغ و لؤلؤ برعت	کم قار سہ برعت لعنت ویر
قصہ مکای سن لری عشقی	لعنتہ قلما سزا لؤلؤ لؤلؤ
مم لؤلؤ لؤلؤ لؤلؤ لؤلؤ	نقدی مکز نیسہ قلیق بول
قاضی لیر باری کل کل بول	چونار رضی لؤلؤ لؤلؤ سن لؤلؤ
باع لیشکی نول لؤلؤ لؤلؤ سن	طونام ویرم سکام و لؤلؤ سن
لرغی تار لؤلؤ لؤلؤ خبر	قاضی قرآنہ لؤلؤ لؤلؤ
قاضی لیر نیلہ لؤلؤ لؤلؤ	لرغی لیر کم خبر و لؤلؤ

وَالَّذِينَ قَالُوا يَا نَبِيَّ كَذَبٌ لَكَ

دیدی سن کذول لؤلؤ لؤلؤ	تہلویہ صالح لؤلؤ لؤلؤ
------------------------	-----------------------

سا نو ليله لوبلور و رسم قوله لروله و ليه سنم هته لر جختيله قلدر لاشن قصاص	باغ قپوسنت بجه و رسم بغليوبن شاه قستينه لاله لر لم مناسبدر بوليت حكم ناس
---	--

و السارق و السارقة فاقطعوا ايديهما

لوغري چونم هتاس زينهار تالير لند لچدي قاضي لقيم لوغري لير طوغوش نام لير مزل شتميشم لانا مزل لير لغی لنام لناناسی لانا سنده لوز بوهرين مصطفي حنفعل هرم لند لچدي ضرورته لير چوه سکا شمدي ضرورته لير طبر ليرق سوزو لوز لير سن دلرس بان حنوخ لير لرتير يا قين لولدي تيز چير لير لوغغه حوة قاضي لير شدي بون جختيل چونه جان بولمالير اوغري لير لير بوطون لير کوبه کم روسی کناه کوه لير	کس ليريني ياروغی يوق حنفعل کسیر و مزل اشارت لير لانه بر حجت هغی لير لير لوز لانا سنده لاشتميش لوز بوهرينه لير شتميش کندي لم لير شير سول معتبر لند لير هتوم نم لوز لير جان سروه لير کاه لولدي لير بان حنوخ طوشن حنوخ لير خلق ليرينه و لير لير لير يخه شمدي يير و لير و قين تيز چير لير لير و لير طوباري و لير يها ن فالدي يلينه قاصينه يکا قلدي نظر لوغري لير شوله کناه کوه لير
--	--

بیاض صحیح

لو کلمه سهجا بر قری کو طولی	باشو له و شروع لفظ اولی
قاضی لیدر اولیا پس ه غی	لو غی لیدر نا حورین لی لفظ
چون که قلد بن لطف لستک	از ه غی قولی با غتلف
کو کلم یکم خلعتو که اول سو تمام	حال سو که اول سو ه سو که اول لام
رحمیتسه کر مقار ما عه سن	بر اشارت ایبا کوز باری بین
قاضی لیدر لوقا من فی شر	طونام لاله قمو لغز یت
لو غی لیدر کم صت اولدی هین	سنت ایماه یوغمش بدم یقین
قاضی لیدر نا دلیل یله قسین	سن نج ثابت قلیسرین
لو غی لیدر کم لشمدر عمر	بوحیدر مصلطه نقره

صاحب القیسنین لایحد خلاوق ایمان

اینا کو کلهک سن ایماه لذت	بوینا دیدی رسولی پاله دین
شهری یوز کو کلهک وللا اولدج	واجب اولدی سین لدرین که
قاضی لیدر طوه حلال اولسو که	کل بو کز لکله باغلا غل بکا
لو غی رضی اولدی کوز نافار	قصه قلدی کو کلهک ه عن لور
لو غی لیدر قاضیه لیت بکا	کم جنبدر طوبو که دیص بکا
قاضی لیدر شافعیه حیدریم	لو غی لیدر بلطک لی اهل علم

صلوة العرین جاینه حال الصروة واد

شافعی قولن کلمه خیر	دکله ای خوش ولیدر معشیر
---------------------	-------------------------

تاری فضله زینه بولری بجات	برلشی فرق قلندی فرات
شافی شیبیا بالکل قلمونجی دی	چون صوفه چغدی نازوقی تیری
برقولاق لور غب لک موه سوزنه	لیک عالت قلماسون کندوزنه
ایچه طونزه آدوغ فریدی قوی	قاصی عاجز قالدی یا ولوق ای عمو
قصه قلدی ایچه طون ه غی لور	لوغی راضی لومدی کورنا فالور
ایچه ه غی بغلامکم آللام	لیدر ای قاصی سخاوت قل تمام
ورکله ایچه طونزه ه غی بوو طریق	شهری لومت عاجز اولدک غی
ایچه طونینی ه غی للدی اولدک	چون بو فتوا حکم لستدی روز
قیرله آلتنزه یوزله لور اولدک	لوغی لومدی بارغخت قانغول
لوغی باقری قاضیه شولدم قتی	لعد لوتور ه لست قینه حتمی
رافضیه شرس لیشتمک بوغی	لی شقی بن سنی صانوعام سی
للدیم نل وارک آللام کیم	لشار لشلیم سکان لشوعام
صاع لولوت صرچا بار ماغولک	بو قزل یوزله لور لری خالسا
سنی خلقی بوناری آنده بلور	رافضیلارک نشانه اولد لور
قاصی کومدی تیغ ایلمدی نغی	له قلیجا لومدی قاصی اولد نغی
رافضیلر نغی ایم و قوعیل	زاری قلدی لیدی بان عقول
یوزله لیبانه آل لیشولک لیت	توبه قیلایم لولوت لری کیت
شهری سنده سر نکم بن لورم	دیدر توبه بن سکا شولدم ویم
عقوقل باکا حاله لیت جاسن	یوجهانک اولد جهانک قامون

قاضي لير كم سكا لولسونه حلاله	قامن لالتل قائم دلم و بال
توبه قلدي هتري لوغري بونو لن	لوغري بندي قاتح هتري يون
الدي مصري طوناري اولدي روم	يولاه كوي لوغري ياولوق شالاه
قاضي چونم لنت كووي بولاشي	ويدي لله ناقني نوز لو كشي

هو الفاضي هو العالم لا يتشارك الله

قاضي لير لوغري هم حفني نام	لوماسونه مدجهانت شالكام
ستري لستينه قوي ايكي لن	قالمشيدي قاضي لنت چير بالين
لوله كيجا قاضي لو ككدي كو	قور قدي عورت چاغ وويوي
ويدكم قور قانم قاضي ارده	عورت آيدز قانله ننده طونارده
ليد وويوي عورتنه قصه سن	لوغري ايا لوله كيجا نوله غصه سن
چوه لشتدي عورته شارلدي	حمد لله كم اورب لاله عدي
جاهد لزه لولنت قوي قاچچ	ليدي طونار ساونه كور جنوله
قاضي ولدي مسجيت شاكولدي	قارشوشينه كلدر نام واري
قاضي لير ليريم حالم سكه	ناسبير زين سر اسر صوبولر
حجت و تفيرو بر ماهه فليلين	لوغري لعم بر لوغري لنبولنج
كندوزي لوغري وصوت حجتير	خوملا كاوشن قوم علي حديد
شافعي و حنبلي و مالكي	بو حنيفه لاول قست بر حقيير
حالني چوه قاضي تفيير ليلدي	هر نكم لوله دير بر و لربيل
	سر لشتن هم بوللان سيلدي

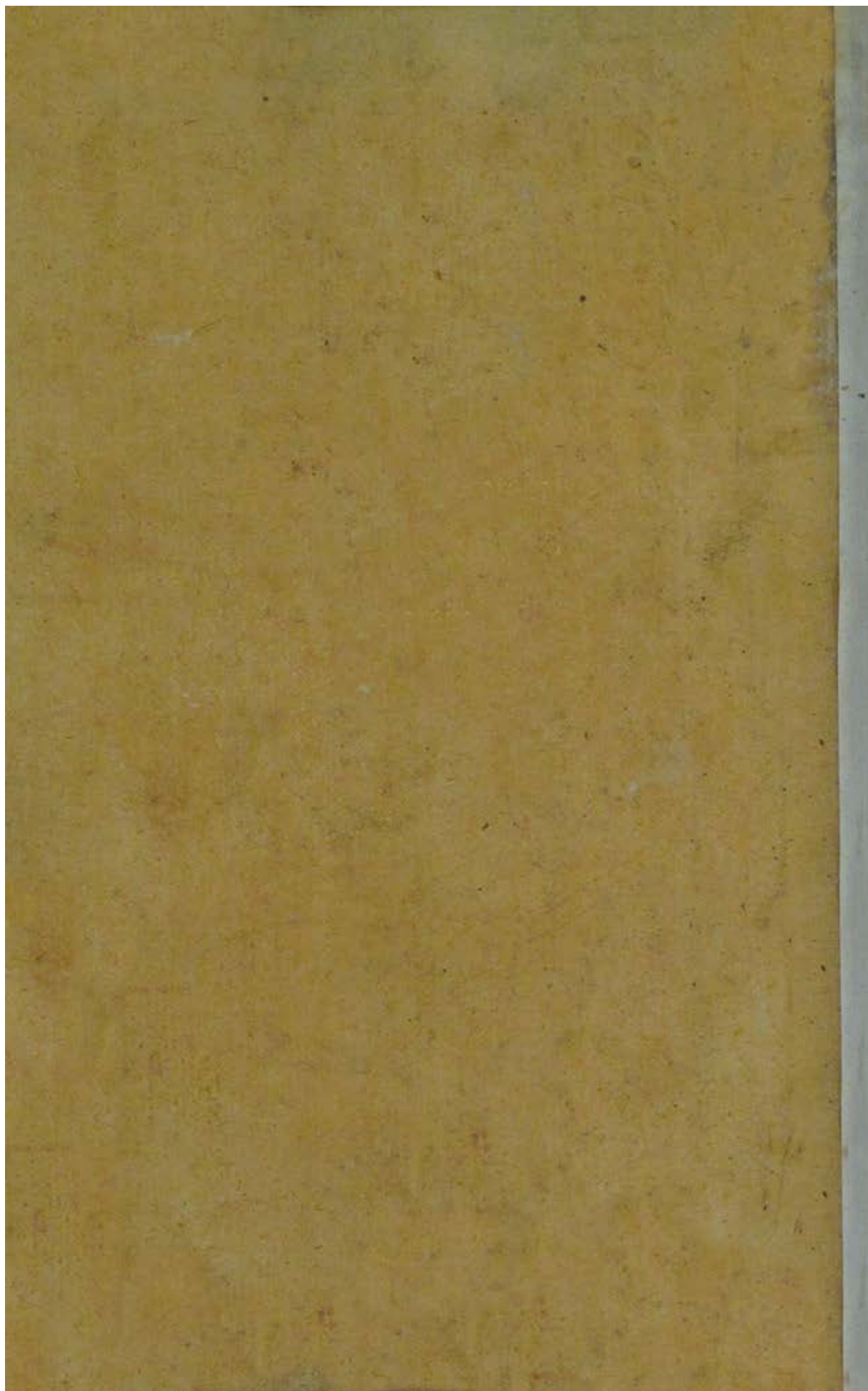
الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

لرو

كاجين

قاموشا که از تعجب قتل کرد	قاضی اول
قاضی اول و بینه او در شمشیر	قاضی اول
قاضی بی اول عامیه	قاضی اول
قاضی مسجود حضرت بقره	قاضی اول
حجتی باغالین از غم دل	قاضی اول
مهر بر لیس جودی یا پشته لکا	قاضی اول
چوناً قاضی و که قیینه بودی اول	قاضی اول
پجری او تو بودی قیینه شاکام	قاضی اول
چنانکه در شک بوغوم اول که ذلیل	قاضی اول
اصد رسم شندی مکندر سی	قاضی اول
کے سکا عالم و یکر اولمش لقب	قاضی اول
باری دک هر غدر و تانتری یوزک	قاضی اول
اصد ریمنش یقین بلکه بو ز	قاضی اول
بن کتوبیش آیت معتبر	قاضی اول
حلنی اثبات لیم چاله جسته	قاضی اول
اول که ملک در سبابوک با	قاضی اول
آن قله زاری زاری کلری	قاضی اول
ده کیجا بن او غولم لکا شکار	قاضی اول
حجتم جم چقا قوی سر سری	قاضی اول
سوزله بوجیب یا ک تصویر بی	قاضی اول
قاضی اول	قاضی اول
ناهماه او غی چقا کلری ینه	قاضی اول
طوناری بی قاضی اول کیمبستی	قاضی اول
او غی کلری مسجود اولند هر	قاضی اول
ویدی بود اول کیجا لکا محالوم	قاضی اول
چققی اول شاکو لرو شیر لکا	قاضی اول
قصده کلشری خود آنت اول	قاضی اول
کوی شولدم قاضیه و تو کلکم	قاضی اول
قاضی لیر او غولق لند دله	قاضی اول
بلد کمی سن بولیت حکم	قاضی اول
او غری لیر قاضیه قضا اول	قاضی اول
چونکم اثبات لیلیوم سوزک	قاضی اول
حجتوبر مانا خود سن بج	قاضی اول
عامیا ن سر لری قدر محقر	قاضی اول
لشوساعت بن لانه قیلم دست	قاضی اول
کم حلالو که عورت شر علی	قاضی اول
چونک قاضی لشوسوزی دکری	قاضی اول
قلدی لندیش که لشبونامدار	قاضی اول
ناب راته و لردی نافر تی	قاضی اول
علی بن بغلیو مالم بو ز	قاضی اول

ÖZGEÇMİŞ

1962 yılında İstanbul’da doğmuştur. 1980’de Kadıköy İmam Hatip Lisesi’nden birincilikle, 1986’da İstanbul Tıp Fakültesi’nden ikincilikle mezun olmuştur. İstanbul Tıp Fakültesi Üroloji Kliniği’nde ihtisas eğitimini tamamlayarak 1991 yılında üroloji uzmanı olmuştur. 1994’de bir yıl kadar Houston-ABD’de Baylor College of Medicine’de misafir ürolog olarak çalışmış, 1996 yılında doçent, 2008’de ise üroloji profesörü unvanını almıştır.

2001 yılında Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Üroloji Kliniği Şefi olan Prof. Dr. Karaman, 2013 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyeliğine atanmış, 2014–2018 yıllarında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörlüğü görevini yapmıştır. 2013 yılında “çocuk ürolojisi” alanında yan dal uzmanı olmuştur. Karaman, halen İstanbul Üniversitesi’nde tıp tarihi ve etik alanında doktora yapmaktadır.

“Prostat Kanserinde Güncel Bilgiler ve Brakiterapi”, “Yeşilay Diyor ki!”, “Mutlu Aile için Pozitif Cinsellik” ve “Çocuk Ürolojisi–Güncelleme” isimli kitapları yanında, katkıda bulunduğu 40’tan fazla kitap bölümü yazarlığı, 300’den fazla ulusal ve uluslararası alanda yayımlanmış/sunulmuş akademik çalışması ve almış olduğu 1000’in üzerinde uluslararası atıf bulunmaktadır.

Karaman, birçok ulusal ve uluslararası sempozyum, forum, kongre ve tıbbi toplantının düzenleme ve bilimsel kurulunda, ayrıca 10 tıbbi derginin hakem veya editörler kurulunda yer almıştır. Türk Çocuk Ürolojisi Derneği’nin kurucularından olup, T.C. Sağlık Bakanlığı Tıpta Uzmanlık Kurulu Üroloji Müfredat Komisyonu üyeliği yapmıştır.

Halen, Uluslararası Yeşilay Federasyonu’nun ve Dünya İslami Tıp Birlikleri Federasyonu’nun (FIMA) Genel Başkanı ve Türkiye Yeşilay Vakfı ile Dünya Sünnet Vakfı’nın Mütevelli Heyet Başkanı olan Karaman, mesleki faaliyetleri yanında, küresel bir sosyal sorumluluk projesi olarak, “Yeryüzü Doktorları Türkiye” adlı uluslararası bir tıbbi ve insani yardım teşkilatının kurucularından olup 10 yıl süreyle genel başkanlığını yürütmüştür. Bu çerçevede gerek insani yardım gerekse tıbbi görev ekibi gönüllüsü olarak onlarca ülkede hizmet vermiştir. Karaman, 1 Nisan 2011’de New York’ta Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna katılarak 193 ülkenin temsilcisine, “sürdürülebilir kalkınmanın inşasında sivil toplumun rolü ve önemi” konusunda hitap etmiştir. Mayıs 2011’de İstanbul’da yapılan BM 4. En Az Gelişmiş Ülkeler Konferansı Sivil Toplum Forumu’nun Koordinatörlüğünü yürütmüştür.

Öğrencilik yıllarından beri sivil toplum çalışmalarına katılan Karaman, Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi; Beşikçizade Tıp ve İnsani Bilimler Merkezi Yürütme Kurulu üyesi, KAİM Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı ve İstanbul Araştırma ve Eğitim Vakfı Tıp ve Ahlak Çalışma Grubu Başkanı'dır. Karaman, Ekim 2012 – Mayıs 2015 tarihleri arasında da Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkanlığı yapmıştır.

İngilizce ve Arapça bilen Prof. Dr. Karaman, evli ve iki çocuk babasıdır.

Karaman'ın PubMed kapsamındaki uluslararası yayınları aşağıdadır:

1. Ucar T, Culpan M, Caskurlu T, Karaman Mİ, Silay MS.: The activity and discussion points of #Circumcision through Twitter; a microblogging platform. *Int J Impot Res.* 2018 Oct; 30(5):249-252.
2. Erol B, Culpan M, Caskurlu H, Sari U, Cag Y, Vahaboglu H, Özumut SH, Karaman MI, Caskurlu T.: Changes in antimicrobial resistance and demographics of UTIs in pediatric patients in a single institution over a 6-year period. *J Pediatr Urol.* 2018 Apr; 14(2):176.
3. Çalışkan S, Koca O, Akyüz M, Öztürk Mİ, Karaman MI.: Changing the Stage, Grade and Histological Subtypes of Renal Cell Carcinomas during 10 Years Period. *Prague Med Rep.* 2017; 118(4):119-127.
4. Silay MS, Turan T, Kayalı Y, Başbüyük İ, Gunaydin B, Caskurlu T, Karaman Mİ.: Comparison of intravesical (Cohen) and extravesical (Lich-Gregoir) ureteroneocystostomy in the treatment of unilateral primary vesicoureteric reflux in children. *J Pediatr Urol.* 2018 Feb; 14(1):65.
5. Caliskan S, Keles MO, Kaba S, Koca O, Akyuz M, Ozturk MI, Karaman MI.: Active surveillance or radical prostatectomy? Which treatment is best? *Bratisl Lek Listy.* 2016; 117(8):468-71.
6. Akyüz M, Koca O, Karaman B, Özcan ZY, Öztürk Mİ, Kutluhan MA, Karaman Mİ.: Evaluation of behavioral problems in patients with monosymptomaticnocturnal enuresis: a prospective controlled trial. *Turk J Med Sci.* 2016 Apr 19; 46(3):807-11.
7. Zulfikar B, Koc B, Ak G, Dikici F, Karaman İ, Atalar AC, Bezgal F.: Surgery in patients with von Willebrand disease. *Blood Coagul Fibrinolysis.* 2016 Oct; 27(7):812-816.

8. Akyuz M, Sertkaya Z, Koca O, Caliskan S, Kutluhan MA, Karaman MI.: Adult urethral stricture: practice of Turkish urologists. *Int Braz J Urol.* 2016 Mar-Apr; 42(2):339-45.
9. Günes M, Keles MO, Kaya C, Koca O, Sertkaya Z, Akyüz M, Altok M, Umul M, Karaman MI.: Does resectoscope size play a role in formation of urethral stricture following transurethral prostate resection? *Int Braz J Urol.* 2015 Jul-Aug; 41(4):744-9.
10. Karaman MI, Gökçe AM, Koca O, Karaman B, Öztürk MI, Yurdakul N, Ercan F.: The effects of electromagnetic waves emitted by the cell phones on the testicular tissue. *Arch Ital Urol Androl.* 2014 Dec 30; 86(4):274-7.
11. Koca O, Akyüz M, Karaman B, Ozcan ZY, Oztürk M, Sertkaya Z, Karaman MI.: Evaluation of depression and self-esteem in children with monosymptomatic nocturnal enuresis: A controlled trial. *Arch Ital Urol Androl.* 2014 Sep 30; 86(3):212-4.
12. Koca O, Gokce AM, Akyuz M, Ercan F, Yurdakul N, Karaman MI.: A new problem in inflammatory bladder diseases: use of mobile phones! *Int Braz J Urol.* 2014 Jul-Aug; 40(4):520-5.
13. Çalışkan S, Koca O, Akyüz M, Gümrükçü G, Karaman MI.: Granulomatous prostatitis: a rare diagnosis of prostatic disease. *Minerva Urol Nefrol.* 2014 Sep; 66(3):201-2.
14. Karaman MI, Zulfikar B, Öztürk MI, Koca O, Akyüz M, Bezgal F.: Circumcision in bleeding disorders: improvement of our cost effective method with diathermic knife. *Urol J.* 2014 May 6; 11(2):1406-10.
15. Ozturk MI, Koca O, Keles MO, Haklar G, Baykan O, Ercan F, Tok OE, Karaman MI.: The impact of unilateral experimental rat varicocele model on testicular histopathology, Leydig cell counts, and intratesticular testosterone levels of both testes. *Urol J.* 2013 Sep 26; 10(3):973-80.
16. Koca O, Kaya C, Ozturk MI, Gunes M, Gumrukcu G, Karaman MI.: Analysis of expression of TNF-alpha and TGF-beta3 in intrinsic ureteropelvic junction obstruction.: *Bratisl Lek Listy.* 2013; 114(9):498-502.
17. Karaman MI, Koca O, Kucuk EV, Ozturk MI, Akyuz M.: Methods and rates of punishment implemented by families to enuretic children in Turkey. *Int Braz J Urol.* 2013 May-Jun; 39(3):402-7.

18. Koca O, Gökçe AM, Öztürk MI, Ercan F, Yurdakul N, Karaman MI.: Effects of intensive cell phone (Philips Genic 900) use on the rat kidney tissue. *Urol J.* 2013 Spring; 10(2):886-91.
19. Pirinççi N, Kamberoglu H, Kaya C, Kaba M, Geçit I, Güneş M, Ceylan K, Karaman MI.: Modified Raz operation backed with periurethral roll mesh in female stress urinary incontinence. *Eur Rev Med Pharmacol Sci.* 2012 Dec; 16(14):2006-13.
20. Öztürk Mİ, Koca O, Keleş MO, Yılmaz S, Karaman MI.: Increased sperm DNA damage in experimental rat varicocele model and the beneficial effect of varicocelectomy. *Int J Fertil Steril.* 2012 Jul; 6(2):95-100.
21. Güneş M, Kaya C, Koca O, Keles MO, Karaman MI.: Acute scrotum in Henoch-Schönlein purpura: fact or fiction? *Turk J Pediatr.* 2012 Mar-Apr; 54(2):194-7.
22. Öztürk MI, Koca O, Sertkaya Z, Keles MO, Kaya C, Karaman MI.: Acute effects of sildenafil on uroflowmetric parameters in erectile dysfunction patients with and without lower urinary tract symptoms. *J Androl.* 2012 Nov-Dec; 33(6):1165-8.
23. Öztürk Mİ, Koca O, Tüken M, Keleş MO, İlkaç A, Karaman MI.: Hormonal evaluation in premature ejaculation. *Urol Int.* 2012; 88(4):454-8.
24. Öztürk Mİ, Kalkan S, Koca O, Güneş M, Akyüz M, Karaman MI.: Efficacy of alfuzosin and sildenafil combination in male patients with lower urinary tract symptoms. *Andrologia.* 2012 May; 44 Suppl 1:791-5.
25. Koca O, Çalışkan S, Öztürk Mİ, Güneş M, Karaman MI.: Significance of atypical small acinar proliferation and high-grade prostatic intraepithelial neoplasia in prostate biopsy. *Korean J Urol.* 2011 Nov; 52(11):736-40.
26. Öztürk MI, İlkaç A, Koca O, Kalkan S, Kaya C, Karaman MI.: Gunshot injury to the penis in a patient with penile prosthesis: a case report. *Ulus Travma Acil Cerrahi Derg.* 2011 Sep; 17(5):464-6.
27. Öztürk Mİ, Koca O, Keleş MO, Güneş M, Kaya C, Karaman Mİ.: International prostate symptom score: really appreciated by all patients or not? *Urol J.* 2011 Summer; 8(3):227-30.
28. Karaman MI, Koca O, Küçük EV, Öztürk M, Güneş M, Kaya C.: Laser acupuncture therapy for primary monosymptomatic nocturnal enuresis. *J Urol.* 2011 May; 185(5):1852-6.

29. Oztürk Mİ, Koca O, Keleş MO, Güneş M, Kaya C, Karaman MI.: Question for a questionnaire: the International Index of Erectile Function. *Int J Impot Res.* 2011 Jan-Feb; 23(1):24-6.
30. Koca O, Çalışkan S, Oztürk Mİ, Güneş M, Kılıçoğlu G, Karaman MI.: Vasculogenic erectile dysfunction and metabolic syndrome. *J Sex Med.* 2010 Dec; 7(12):3997-4002.
31. Kilicoglu G, Aslan AR, Oztürk M, Karaman IM, Simsek MM.: Vesicovaginal reflux: recognition and diagnosis using ultrasound. *Pediatr Radiol.* 2010 Jan; 40(1):114-7.
32. Kaya C, Koca O, Karaman IM, Radmayr C.: Splenogonadal fusion in a 13-year-old boy with contralateral displaced intra-abdominal testis. *Urology.* 2010 Jan; 75(1):173-5.
33. Ceylan K, Taken K, Gecit I, Pirincci N, Gunes M, Tanik S, Karaman I.: Comparison of cystoscopy with diffusion-weighted magnetic resonance images used in the diagnosis and follow-up of patients with bladder tumors. *Asian Pac J Cancer Prev.* 2010; 11(4):1001-4.
34. Ozen H, Akyol F, Toktas G, Eskicorapci S, Unluer E, Kuyumcuoglu U, Abay E, Cureklibatur I, Sengoz M, Yalcin V, Akpinar H, Zorlu F, Sengor F, Karaman I.: Is prophylactic breast radiotherapy necessary in all patients with prostate cancer and gynecomastia and/or breast pain? *J Urol.* 2010 Aug; 184(2):519-24.
35. Türkeri L, Tamdır Y, Çal Ç, Özen H, Şahin H, Kaya C, Karaman İ, Şengör F, Alkibay T, Sözen S, Büyükalpelli R, Can C, Kuyumcuoğlu U, Albayrak S, Abay E, Soyupak B, Tansuğ Z, Fazlıoğlu A, Gültekin Y, Ayan S, Gümüş E, Lekili M, Dillioğlugil Ö, Özer G, Uygur C, Akpinar H.: Comparison of the efficacy of single or double intravesical epirubicin instillation in the early postoperative period to prevent recurrences in non-muscle-invasive urothelial carcinoma of the bladder: prospective, randomized multicenter study. *Urol Int.* 2010; 85(3):261-5.
36. Kaya C, Koca O, Kalkan S, Oztürk M, Ilktaç A, Karaman IM.: [Evaluation of patients with urogenital trauma managed in a urology clinic]. *Ulus Travma Acil Cerrahi Derg.* 2009 Jan; 15(1):67-70.

37. Carman KB, Ceran O, Kaya C, Nuhoglu C, Karaman MI.: Nocturnal enuresis in Turkey: prevalence and accompanying factors in different socioeconomic environments. *Urol Int.* 2008; 80(4):362-6.
38. Gürdal M, Kireççi S, Huri E, Karaman I, Türkeri L.: Correlation between duration of varicocele and apoptosis in testicular tissue in an experimental model. *Urology.* 2008 Oct; 72(4):933-6.
39. Kaya C, Ergelen M, Ilktac A, Karaman MI.: Impaired elasticity of aorta in patients with erectile dysfunction. *Urology.* 2007 Sep; 70(3):558-62.
40. Kaya C, Ilktac A, Gokmen E, Ozturk M, Karaman IM.: The long-term results of transurethral vaporization of the prostate using plasmakinetic energy. *BJU Int.* 2007 Apr; 99(4):845-8.
41. Ozturk M, Koca O, Kaya C, Karaman MI.: A prospective randomized and placebo-controlled study for the evaluation of antibiotic prophylaxis in transurethral resection of the prostate. *Urol Int.* 2007; 79(1):37-40.
42. Kaya C, Kucuk E, Ilktac A, Ozturk M, Karaman MI.: Value of urinary flow patterns in the follow-up of children who underwent Snodgrass operation. *Urol Int.* 2007; 78(3):245-8.
43. Kaya C, Yilmaz G, Nurkalem Z, Ilktac A, Karaman MI.: Sexual function in women with coronary artery disease: a preliminary study. *Int J Impot Res.* 2007 May-Jun; 19(3):326-9.
44. Kaya C, Tanrikulu H, Yilmaz G, Aker F, Karaman MI.: Spermatic cord metastasis as an initial manifestation of non-small cell carcinoma of the lung. *Int J Urol.* 2006 Jun; 13(6):846-8.
45. Kaya C, Karaman MI, Pirincci N, Ozturk M, Yilmazgumrukcu G.: Human chorionic gonadotropin deteriorates the histology of rat testes. *Urol Int.* 2006;76(3):274-7.
46. Kaya C, Uslu Z, Karaman I.: Is endothelial function impaired in erectile dysfunction patients? *Int J Impot Res.* 2006 Jan-Feb; 18(1):55-60.
47. Karaman IM, Kaya C, Ozturk M, Pirincci N, Yilmazgumrukcu G, Tuken M.: The effects of human chorionic gonadotrophin on normal testicular tissue of rats: dose-dependence and reversibility. *BJU Int.* 2006 May;97(5):1116-8.

48. Kaya C, Pirincci N, Karaman MI.: A rare case of an adult giant hydroureteronephrosis due to ureterovesical stricture presenting as a palpable abdominal mass. *Int Urol Nephrol.* 2005; 37(4):681-683.
49. Kaya C, Pirincci N, Kanberoglu H, Yilmazgumrukcu G, Karaman MI.: Sparing surgery for an epiderom cyst of the testis: a case report and literature review. *Kaohsiung J Med Sci.* 2005 Sep; 21(9):424-6.
50. Karaman MI, Kaya C, Caskurlu T, Guney S, Ergenekon E.: Urodynamic findings in children with cerebral palsy. *Int J Urol.* 2005 Aug; 12(8):717-20.
51. Kaya C, Karaman MI.: Case report: a case of bladder dysfunction due to myasthenia gravis. *Int Urol Nephrol.* 2005; 37(2):253-5.
52. Karaman MI, Kaya C, Ozturk M, Gurdal M, Kirecci S, Pirincci N.: Comparison of transurethral vaporization using PlasmaKinetic energy and transurethral resection of prostate: 1-year follow-up. *J Endourol.* 2005 Jul-Aug; 19(6):734-7.
53. Karaman MI, Kaya C, Caskurlu T, Guney S, Ergenekon E.: Measurement of pediatric testicular volume with Prader orchidometer: comparison of different hands. *Pediatr Surg Int.* 2005 Jul; 21(7):517-20.
54. Kaya C, Pirincci N, Karaman MI.: Quiz page. Giant hydroureteronephrosis. *Am J Kidney Dis.* 2005 Mar; 45(3):A45, e39-40.
55. Karaman MI, Zulfikar B, Caskurlu T, Ergenekon E.: Circumcision in hemophilia: a cost-effective method using a novel device. *J Pediatr Surg.* 2004 Oct; 39(10):1562-4.
56. Gürdal M, Kireççi S, Yücebaş E, Karaman MI.: Primary retroperitoneal hydatid cyst with unusual clinical manifestation. *Urol Int.* 2004; 73(1):92-4.
57. Gürdal M, Ayyıldız A, Huri E, Kanberoğlu H, Karaman MI.: A huge bladder cystine stone. *Int Urol Nephrol.* 2003; 35(4):497-9.
58. Gürdal M, Karaman MI, Kanberoğlu H, Kireççi S.: Tunica vaginalis reinforcement flap in reoperative Snodgrass procedure. *Pediatr Surg Int.* 2003 Nov; 19(9-10):649-51.
59. Karaman MI, Gürdal M, Oztürk M, Kanberoğlu H.: Maternal exposure to diethylene glycol monomethyl ether: a possible role in the etiology of retrocaval ureter. *J Pediatr Surg.* 2002 Aug; 37(8):E23.

60. Gürdal M, Karaman MI.: An unusual case of penile augmentation: subcutaneous stone implantation. *Urology*. 2002 Mar; 59(3):445.
61. Cinar U, Vural C, Cakir B, Topuz E, Karaman MI, Turgut S.: Nocturnal enuresis and upper airway obstruction. *Int J Pediatr Otorhinolaryngol*. 2001 Jun 7; 59(2):115-8.
62. Aydın S, Unal D, Erol H, Karaman I, Yilmaz Y, Sengül E, Bayraklı H.: Multicentral clinical evaluation of the aetiology of erectile dysfunction: a survey report. *Int Urol Nephrol*. 2001; 32(4):699-703.
63. Atalay AC, Karaman MI.: Spontaneous rupture of a bladder with invasive bladder carcinoma. *Int Urol Nephrol*. 1998; 30(6):723-4.
64. Atalay AC, Karaman MI, Basak T, Utkan G, Ergenekon E.: Non-Hodgkin's lymphoma of the female urethra presenting as a caruncle. *Int Urol Nephrol*. 1998; 30(5):609-10.
65. Atalay AC, Karaman MI, Güney S, Dalkiliç A, Müslümanoğlu AY, Ergenekon E.: Age-specific PSA reference ranges in a group of non-urologic patients. *Int Urol Nephrol*. 1998; 30(5):587-91.
66. Aydın S, Ercan M, Çaşkurlu T, Taşçı AI, Karaman I, Odabaş O, Yilmaz Y, Ağargün MY, Kara H, Sevin G.: Acupuncture and hypnotic suggestions in the treatment of non-organic male sexual dysfunction. *Scand J Urol Nephrol*. 1997 Jun; 31(3):271-4.
67. Atalay AC, Karaman MI.: Distal penile gangrene in a patient with chronic renal failure. *Int J Urol*. 1997 Jul; 4(4):431-2.
68. Karaman MI, Gonzales ET Jr.: Splenogonadal fusion: report of 2 cases and review of the literature. *J Urol*. 1996 Jan; 155(1):309-11.
69. Muslumanoglu AY, Karaman MI, Ergenekon E, Semercioz A, Sakiz D.: A distal ureteral fibrous polyp and the role of ureteroscopic resection in its management. *J Endourol*. 1994 Jun; 8(3):199-201.
70. Karaman MI, Esen T, Koçak T, Akinci M, Tellaloğlu S.: Rationale of urodynamic assessment in adult enuresis. *Eur Urol*. 1992; 21(2):138-40.
71. Koçak T, Tunç M, Karaman MI, Kadioğlu T, Nane I.: *Candida albicans* infection in solitary kidney presenting as anuria. *Br J Urol*. 1991 Nov; 68(5):550.

TURNITIN İNTİHAL KONTROLÜ RAPORU

OSMANLI TIBBINDA İLK BAHNAME ÖRNEĞİ: MUSA B.
MESUD'UN BAHNAME TERCÜMESİ VE MODERN ÜROLOJİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

%5

BENZERLİK ENDEKSİ

%4İNTERNET
KAYNAKLARI**%0**

YAYINLAR

%1

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
2	www.pembebutlularda.com İnternet Kaynağı	%1
3	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<%1
4	www.slideshare.net İnternet Kaynağı	<%1
5	lokmanhekim.mersin.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
6	ahmetagirakca.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	Submitted to Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
8	sabandogan.com İnternet Kaynağı	<%1

9	www.gomanweb.org İnternet Kaynağı	<% 1
10	Submitted to Girne American University Öğrenci Ödevi	<% 1
11	aves.medeniyet.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
12	yesilcavdar.com İnternet Kaynağı	<% 1
13	es.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
14	ÇETİN, Abdölbaki. "Ahmed-i Dai'nin Farsça Öğretmek Amacıyla Yazdığı Bir Eser: Müfredat", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006. Yayın	<% 1
15	acikerisim.baskent.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
16	m.friendfeed-media.com İnternet Kaynağı	<% 1
17	www.bilimtarihi.org İnternet Kaynağı	<% 1
18	issuu.com İnternet Kaynağı	<% 1
19	katalog.istanbul.edu.tr	

	İnternet Kaynağı	<% 1
20	pt.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
21	www.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
22	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<% 1
23	Submitted to Istanbul Aydın University Öğrenci Ödevi	<% 1
24	Submitted to Cyprus International University Öğrenci Ödevi	<% 1
25	georgianstudies.ge İnternet Kaynağı	<% 1
26	www.oalib.com İnternet Kaynağı	<% 1
27	www.tiphukuku.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1

Alıntılarını çıkart üzerinde
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

Eşleşmeleri çıkar < 5 words